דאס
אידישע ווארט
THE ISRAELITE PRESS

THE GATEWAY OF THE WEST

The Only Jewish Newspaper in Western Canada Established 1910. Published DAILY

די איינציקע אידישע ציימונג אין מערב קאנאדע עטאבלירט אין 1910 דערשיינט יעדן טאג

וועטער: קלאר, עטוואס מילדער

זון אויפגאנג — 4.33
זון אונטערגאנג — 8.17

Vol. 20, No. 103. Winnipeg, Friday May 23, 1930. Published daily except Saturday and Sunday. דערשיינט יעדן טאג חוץ שבת און זונטאג. פרייטאג כה׳ אייר, תר״צ.

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY
MAY 28 1930
ASTOR, LENOX AND TILDEN FOUNDATIONS

רומענישע אידן אנטלויפן אין טויט־שרעק פון פאגראמען

סטרייק רוף אין ארץ־ישראל איז געווען 100 פראצענט ווירקזאם

25 טויזנט אידן אין מארמא־ראש באהאלטן זיך אין די וועלדער

גלייכגילטיקייט פון רעגירונג פארגרעסערט די פאניק

(ספעצ. טעלעג. צו ד.א.וו. דורך "איטא")

לאנדאן, מאי 23 (איטא). — פינף־און־צוואנציק טויזנט אידן זיינען צעלאפן זיך און באהאלטן זיך אין די וועלדער, און אנדערע הונדערטער זיינען אנטלאפן מיט דער באן, לויפנדיק אין א פאנישן צושטאנד פון די אטאקעס פון די אנטיסעמיטישע פויערים אין׳ם מארמאראשער אומגעגנט, לויט די באריכטן פארעפנטלאכט אין די רומענישע צייטונגען, וואס זיינען אהער אנגעקומען.

פון די צייטונגען זעט מען, אז לעצטנס זיינען פארגעקומען ערנסטע אנטי־אידישע אויסברוכן אין רומעניע, וואס ווידערשפרעכט דעם אפיציעלן רעגירונגס קאמוניקאט ארויסגעגעבן אין ענטפער אויף דער אנפראגע פון דעם אידישן דעפוטאט פישער, וואו די עקסצעסן זיינען כאראקטעריזירט געווארן ווי אומוויכטיקע אינצידענטן, וואס האבן זיך באגרעניצט הויפטזאכלאך מיט ברעכן פענסטער.

די קלויזנבערגער אידישע צייטונג קאנפיסקירט פון דער "סעגוראנדא" (געהיים פאליציי) האט פארעפנטלאכט מער איינצלהייטן, וועלכע האבן געגעבן א גענויערן בילד פון דער ערנסטקייט פון די עקסצעסן. ווי די צייטונג האט באריכטעט, האבן באנדעס פויערים, אויפגעהעצט פון דעם אנטיסעמיטישן פירער דאנילא און פון די אנטיסעמיטישע העצעס פון די גלחים, אטאקירט א גרויסע צאל אידן. נאכדעם ווי זיי האבן די אידן צע׳ממית׳ט, האבן זיי אריינגעווארפן זיי אין טייך טיסא. דער דיסטריקט פרעפעקט יונא איז באלד אנגעקומען, האט אונטערגעזוכט די לאגע, און, צוריקקערנדיק זיך דערנאך קיין בוקארעסט, האט ער אינפארמירט די רעגירונג, אז "גארנישט ערנסטעס האט ניט פאסירט."

די גלייכגילטיקייט און אומטעטיקייט פון דער רעגירונג האט נאך פארגרעסערט די פאניק פון דער אידישער באפעלקערונג.

אמעריקאנער זיינען קעגן פראהיבישאן

ניו־יארק, מאי 23. — א "שטרויענע אפשטימונג" פון "ליטעראררי דייידזשעסט" אין וועלכער ארום פינף מיליאן מענשן האבן זיך באטייליקט, האט געצייגט, אז די איבערוועגנדיקסטע מערהייט פונ׳ם אמעריקאנער פאלק איז קעגן די עקזיסטירענדיקע "פראהיבישאן" געזעצן.

40 פראצענט פון אלע אפגעגעבענע שטימען זיינען געווען פאר צוריקציען דעם געזעץ, 29 פראצענט פאר מאדיפיצירן אים און בלויז 31 פראצענט זיינען געווען פאר דעם דורכפיר פונ׳ם עקזיסטירנדיקן געזעץ.

דער סך־הכל אפגעגעבענע שטימען איז געווען 4,906,464, וועלכע האבן זיך אזוי צעטיילט: פאר אפהיטן דעם איצטיקן געזעץ, 1,464,098; פאר מאדיפיצירן אים, 1,399,314, און פאר צוריקציען אים, 1,943,052.

—(::)—

פארקן עפענען זיך מארגן

די אפיציעלע עפענונג פון די שטאטישע פארקן קומט פאר מארגן, מאי 24טן. ביי דער געלעגנהייט ווערט געעפנט אויך דער נייער פראכטפולער פאוויליאן אין סיטי פארק, און צען טויזנט "אייז־קרימס" וועלן אויסגעטיילט ווערן צו קינדער צווישן 2 און 3 נ. מ.

—(::)—

גרעי צוריק פון קאנפערענץ

מ. א. גרעי היגער סעקרעטאר פון אימיגראנטן־הילף פאראיין, האט זיך היינט פרי צוריקגעקערט פון מאנטרעאל, וואו ער האט באזוכט די יערלאכע קאנפערענץ פונ׳ם קאנאדער אידישן אימיגראנטן הילף פאראיין.

רעוואלוציע האט געגעבן די בוכארער אידן מענשלאכע רעכט, אבער עקאנאמישע לאגע איז ערגער

אידישע באפעלקערונג האט זיך פארקלענערט אויף א העלפט פון נאך דער רעוואלוציע אן

אלט־בוכארא, רוסלאנד, מאי 24 (איטא) — די אידישע באפעלקערונג פון בוכארא איז פארקלענערט אויף א העלפט זינט עס איז איינגעפירט געווארן די סאוועטישע מאכט, לויט ווי עס באווייזט די אונטערזוכונג, וואס עס האט געמאכט דער מאסקווער קארעספאנדענט פון דער "אידישער טעלעגראפן אגענטור", וועלכער געפינט זיך איצט אויף א רייזע אין בוכארא, כדי צו שטודירן דאס לעבן און זיטן פון די בוכארער אידן.

אין דער שטאט אלט־בוכארא גופא, וואו די אידישע באפעלקערונג האט פאר דער מלחמה אויסגעמאכט אכט טויזנט נפשות, און איצט געפינען זיך דארט בלויז צוויי טויזנט אידן. אין דער גאנצער געגנט פון סאמארקאנד, וואו עס האבן פריער געוואוינט א גרויסע צאל אידן, געפינען זיך איצט בלויז 15 טויזנט אידן. אין דער געגנט פון טאשקענט געפינען זיך איצט בלויז 3,000 אידן, בעת אין גאנץ בוכארא געפינען זיך איצט 45 טויזנט אידן.

זינט דער הערשאפט פון דער סאוועט־רעגירונג זיינען אין בוכארא אפגעשאפן געווארן אלע באגרעניצונגען, וואס האבן דארט זינט יארהונדערטער געהערשט קעגן די אידן. בעת דער צארישער הערשאפט האבן די אידן אין בוכארא געמוזט טראגן איבער זייערע קליידער געשריקטע גארטלען, ווען זיי זיינען געגאנגען אין די גאסן; זיי האבן ניט געטארט ארומפארן איבער די שטעט און האבן געמוזט וואוינען אין אפגעטיילטע קווארטאלן.

בעת די אידישע באפעלקערונג פון בוכארא איז איצט צופרידן מיט דער דערגרייכטער פאליטישער הומאניטארער גלייכבארעכטיקונג, וואס זיי האבן נעקראגען פון דער סאוועט רעגירונג, ליידן זיי אבער שטארק פון דער עקאנאמישער לאגע. דער גרעסטער טייל פון די בוכארער אידן, וועלכע זיינען פריער געווען רייכע סוחרים, זיינען איצט רואינירט געווארן צוליב דעם, וואס דער פריוואט האנדל איז אפגעשאפן געווארן אין רוסלאנד בעת דער גרעסטער טייל פון די בוכארער אידן זיינען נאך דער רעוואלוציע אנטלאפן קיין פערסיע און אפגאניסטאן, זיינען אבער די ארימסטע אידן פארבליבן אין בוכארא.

דער גרעסטער טייל פון זיי לעבן זייער ארים און פארדינען ווייניקער וויפיל מען דארף האבן פאר די נויטיקסטע באדערפענישן, נעמלאך ווייניקער ווי פערציק רובל א חודש. זיי באשעפטיקן זיך הויפטזאכלאך מיט היטל־מאכעריי, שניידעריי און זיידן־וועבעריי. אבער די דאזיקע מלאכות גיבן א קליינע מעגלאכקייט צו מאכן א לעבן.

—(::)—

רבי רובינשטיין אין אשכנזי שול

רבי רובינשטיין וועט דאווענען היינט (קבלת שבת) און מארגן אינדערפרי (שבת מברכים) אין אשכנזי שול, ווי דער שול קאמיטעט בעט אונז צו מעלדן.

צעפעלין קומט אן בשלום קיין בראזיליע נאך לאנגער רייזע

פערנאמבוקא, בראזיליע, מאי 23. — די גרויסע לופט־שיף "גראף צעפעלין" איז אנגעקומען בשלום נאך א לאנגער רייזע איבער׳ן אטלאנטישן אקעאן, פון סעוויל, שפאניע, אן אן אפשטעל.

היינט, 12 בייטאג, ווערט דערווארט, וועט די לופט־שיף פארזעצן איר רייזע קיין ריא דע זשאנעירא. דער קאמאנדיר, דר. הוגא עקענער, האפט, אז אים וועט געלינגען צו מאכן די 1,200 מייל צווישן די שטעט ביז שבת מיטאג־צייט.

די פאקטישע רייזע פון פרידריכסהאפן ביז דאנען האט געדויערט 85 שעה מיט 25 מינוט. די פאסאזשירן זיינען אלע צופרידן מיט דער רייזע, וואס איז דורכגעגאנגען אן וועלכע ס׳איז אינצידענטן.

דער צעפעלין האט דא געקראגן א גרויסארטיקן קבלת־פנים. פארשטייער פון דער רעגירונג האבן באגנעגנט דר. עקענער און באגריסט אים מיט׳ן דערפאלג פון זיין רייזע.

בראנדייס און זיין גרופע פאדערן ציוניסטישע רעארגאניזאציע

(ספעציעלע טעלעגראמעס צו "דאס אידישע ווארט" פון "איטא")

וואשינגטאן, מאי 23 (איטא). — פולשטענדיקע רעארגאניזאציע פון דער אמעריקאנער ציוניסטישער ארגאניזאציע ווערט געפאדערט אין א דערקלערונג ארויסגעגעבן פון דער בראנדייס גרופע, אונטערגעשריבן פון ריכטער בראנדייס, ריכטער מעק, דע האאז און סזאלד.

די דערקלערונג איז ארויסגעגעבן געווארן נאך א קאנפערענץ צווישן די אונטערגעשריבענע און א קאמיטעט פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע, וואס איז באשטאנען פון דזשיימס העגלער, איזראעל גאלדבערג, ראטנאף און פרידבערגער.

די דערקלערונג שלאגט פאר, אז דערווייל זאל די אפיציעלע פירערשאפט צוריקציען זיך און עס זאל איינגעשטעלט ווערן א צייטווייליקער רעזשים, אין וועלכן עס זאלן זיך ניט באטייליקן ניט די איצטיקע מיטגלידער פון דער עקזעקוטיווע, און ניט די בראנדייסיסטן. א נייע עקזעקוטיווע זאל אויסגעקליבן ווערן אויף דער אמעריקאנער ציוניסטישער קאנווענשאן אין יוני.

די בראנדייס גרופע פארזיכערט אין איר דערקלערונג, אז זי וועט ניט אנפירן קיין שום פראפאגאנדע מיט׳ן צוועק צו פארבאפן די מאכט ביי דער קומענדיקער קאנווענשאן.

מארים סעמועל ביי באנקעט קום. מאנטאג אין ציון זאל

דער בארימטער שריפטשטעלער און אראטאר, מארים סעמועל, וועט זיין דער גאסט ביים ציוניסטישן באנקעט קומענדיקן מאנטאג אוונט אין ציון זאל, לכבוד דער עפענונג פונ׳ם פאראייניקטן פאלעסטינער אפיל דא אין וויניפעג.

דאס וועט זיין מר. סעמועלס לעצטער עפנטלאכער אויפטריט דא אין לאנד: פון דאנען פארט ער אפ קיין ארץ־ישראל.

מר. סעמועל קומט איצט אהער אויף זיין וועג צוריק פון א דערפאלגרייכן טור איבער מערב קאנאדע, וואו ער איז זייערווארים אויפגענומען געווארן און וואו ער האט איבערגעלאזן אן אומפארגעסלאכן רושם אויף אלע אידישע ישובים וואס ער האט באזוכט.

—(::)—

אידישע געזעלשאפט אין דייטשלאנד קויפט לאנד צו קאלאניזירן געוועזענע סאלדאטן

בערלין, מאי 32 (איטא). — דער "בונד צו קאלאניזירן אידן אין דייטשלאנד" האט געקויפט א קאלאניע אין גרויס־נאבלאוו נעבן קאטבוס, כדי דארט אנצופאנגען די קאלאניזירונג פון א צאל אידישע געוועזענע מלחמה סאלדאטן. פראנץ אפפענהיימער, דער פרעזידענט פון דעם "בונד", האט געמאכט די דאזיקע מיטטיילונג אויף דער פארזאמלונג פון דער דאזיקער ארגאניזאציע, וואס איז דא נעכטן אפגעהאלטן געווארן.

דער צוועק פון דעם "בונד צו קאלאניזירן אידן אין דייטשלאנד" איז איינצוווארצלען די דייטשע אידן אויף דעם דייטשן באדן און זיי צוציען וואס מער צום לאנד. די רעדנער אויף דער פארזאמלונג האבן אויסגעדריקט די האפענונג, אז די דייטשע רעגירונג וועט אונטערשטיצן די דאזיקע באוועגונג.

—(::)—

ארויסגעבער אנאנסירן ביליקערע פרייזן אויף ביכער

ניו־יארק, מאי 23. — דריי וויכטיקע ענגלישע פארלאגן האבן דא היינט אנאנסירט, אז זיי וועלן פון איצט אן פאר עפנטלאכן נייע בעלעטריסטיק צו איין דאלאר א בוך. א פערטער פארלאג אנאנסירט אז ער וועט ארויסגעבן ערשטע נאוועלן צו $1.50 א בוך. דער דרוק און דער איינבונד פארבליבן די זעלבע, ווי ביז איצט.

—(::)—

אידישער דעפוטאט דערוויילט געווארן צו פוילישן סיים בעת צוגאב וואלן אין לוצק

ווארשע, מאי 19 (איטא). דער אידישער אדוואקאט מארים ריפעלד, איז איינער פון די דריי דעפוטאטן, וואס זיינען דערוויילט געווארן אויף דער ליסטע פון דעם בלאק פון די נאציאנאלע מינאריטעטן, בעת די צוגאב וואלן וואס זיינען איצט פארגעקומען אין דער שטאט לוצק. די פוילישע פארטייען האבן ניט אנטייל גענומען אין די וואלן, צוליב דעם וואס זיי האבן ניט געזען קיין טשאנסן צו דערוויילן זייערע קאנדידאטן.

—(::)—

מזל־טוב.

א טאכטער געבארן צו מר. און מרס. ה שטערן, פון לעסטאק, סאסק. מוטער און קינד, אין היגן דזשענעראל האספיטאל, אין בעסטן צושטאנד.

נעזעלשאפטלאכער קאלענדאר

פרייטאג, מאי 23

לעבעדיקע צייטונג ביי אידיש־ריידנדיקער יוגנט פון פועלי־ציון, 8.30 אוונט, אין פרץ־אינסט.

אלגעמ. פארזאמ. פון אידישער. ארב. פארטיי לינקע פועלי־צ. 8.30 נ. מ. אין פרץ שול.

שבת, מאי 24

רבי הורוויץ: חומש מיט מפרשים, 4.30 נ. מ. אין מושב זקנים שול.

זונטאג, מאי 25

גראדואירונג פייערונג פון פרץ־שול, אין דאמיניאן טעאטער, פונקט 3 נ.מ.

אינסטאלירונג באנקעט פון עסטרייך־פוילישן פארבאנד אין דער נייער ת"ת. 8.30 אוונט.

"מאי טיי" פון יוניווערסיטי שטאפטער הדסה אין ציון זאל, 4 ביז 7.15 נ. מ.

וואלן פארזאמ. ביי ליבערטי פרי לאאן אסס׳ן, 11.30 אינדערפרי.

"סילווער טי" פון מעזיריטשער ליידיס אייד. ביי מרס. פלאסקער, 361 דאפערין עווע., 2 ביז 12.

יוגנט פארזאמלונג פון לינקע פועלי־צ. 2.30 נ. מ. אין פרץ שול.

מאנטאג, מאי 26

"באורד מיטינג" פון כנסת־ישראל סיסטערהוד, 8 אוונט, אין תלמוד־תורה.

ש. מילער ביי פארזאמ. פון מוטער פאראיין פון תלמוד־תורה, 8.30 נ. מ. אין תלמוד־תורה.

מיטוואך, מאי 28

טיי פון יונגע פרויען סיסטערהוד ביי מרס. ס. קאפ, 300 אבערדין עווע, 3—11.

פרויען איקאר אוונט. ראפל פון לאמפ, 8 אוונט, אין פרייהייט־טעמפל.

אלגעמ. פארזאמ. פון וופג. טשאפטער הדסה, 8 אוונט, אין ציון זאל.

אלגעמ. פארזאמ. פון מוטער־פאראיין פון פרץ־שול, 8.30 אוונט, אין שול. פלעט פון בעט־צודעק.

מיטינג פון בני־שלום פרי לאאן, 8 אוו.

זונטאג, יוני 1

"טעג־טאג" פאר׳ן איקאר.

—(::)—

היינט אוונט לעצטער קאנצערט פון מינעאפאלים סימפאניע ארקעסטער

דער לעצטער קאנצערט פון מינעאפאלים סימפאניע ארקעסטער — איינער פון די פיינסטע מוזיקאלישע ארגאניזאציעס אויף דעם קאנטינענט, — ווערט דורכגעפירט היינט, 8.30 אוונט, אין אמפיטעאטער, אונטער דער לייטונג פון הענרי ווערברוגן. דער ארקעסטער ווערט ארויסגעהאלפן פון ענגעס רעסט סניידער, קאנטראלטא, מיט א וואונדערבארער שטים.

—(:־:)—

פארזאמלונג פון שרייבער פאראיין אפגעלייגט

צוליב דער גראדואירונג פון דער פרץ־שול, ווערט די פארזאמלונג פון שרייבער פאראיין אפגעלייגט אויף א וואך שפעטער — זונטאג דעם 1טן יוני.

אגודה איז אין לעצטן מאמענט אויך צוגעשטאנען צום סטרייק. — דאס איז דער ערשטער פאל אז אגודה זאל זיך באטייליקן אין אלגעמיינער אונטערנעמונג

(ספעציעלע טעלעגראמעס צו "דאס אידישע ווארט" פון "איטא")

ירושלים, מאי 23 (איטא). — א האלבע שעה נאכדעם ווי דער סטרייק האט זיך גענומען אנגעפאנגען, איז דערגרייכט געווארן פולשטענדיקע סאלידאריטעט פונ׳ם אידישן ישוב. די אגודה און די עקסטרעמע אשכנז׳ישע ארטאדאקסישע קהלה אין ירושלים האבן באפוילן אלע זייערע אנהיינגער צו צושטיין צום סטרייק, "צוליב דער נויטווענדיקייט פון געמיינשאפטלאכער האנדלונג אין דער דאזיקער שווערער צייט."

דער באשלוס פון דער אגודה איז דערגרייכט געווארן נאך א צוועלף־שעה׳דיקער פארהאנדלונג, אין וועלכער די פארשטייער פון ועד לאומי האבן צוגעזאגט אלע צו טאן וואס זיי וועלן קאנען רעספעקטירן די געפילן פון די ארטאדאקסישע אידן.

דער רוף פון דער אגודה האט געלויטעט: "מיר פאראייניקן זיך מיט׳ן סטרייק רוף און מיר פאדערן אויף אלע ארטאדאקסישע אידן אפצוהיטן אחדות, אפשטעלן די ארבעט און תפילה צו טאן צום אלמעכטיקן ער זאל מבטל מאכן די שווערע גזרות."

דער דאזיקער טריאומף פון אחדות האט אלעמען איבערראשט, ווייל אלע זיינען נעווינט געווארן צו זעען די אגודה שטיין אן דער זייט ביי אלע געמיינשאפטלאכע נאציאנאלע ארויסטרעטן. דאס האט געמאכט דעם אידישן סטרייק רוף 100־פראצענט ווירקזאם.

גרויסער פרץ־שול גראדואירונג פייערונג דעם זונטאג אין דאמיניאן

42 קינדער פון עלעמענטאר־שול און 12 קינדער פון מיטל־שול וועלן קריגן זייערע דיפלאמען ביי דער יערלאכער י. ל. פרץ־שול גראדואירונג פייערונג, דעם זונטאג, 3 בייטאג, אין דאמיניאן טעאטער, פארטיידזש עוועניו איסט.

י. זיפער, פרינציפאל פון מאנטרעאלער פרץ־שולן, וועט זיין דער ערן־גאסט ביי דער פייערונג, און ער וועט באגריסן די קינדער און די טוער.

א רייכע מוזיקאלישע פראגראם וועט דורכגעפירט ווערן, איינשליסנדיק דעם גרויסן פרץ־שול כאר אונטער דער לייטונג פון ב. בראנשטיין, און א טייל פונ׳ם קינדער גארטן. עס וועלן אויך דורכגעפירט ווערן פיזישע איבונגען, טענץ בילדלאך און אן איינאקטער. דאס פראגראם וועט זיך פארענדיקן מיט דער גראדואירונגס צערעמאניע.

א באנקעט לכבוד די גראדואירנדיקע קינדער וועט דורכגעפירט ווערן אין אוונט אין פרץ־זאל, צו וועלכער אלע פריינט פון דער שול זיינען איינגעלאדן.

דאס פראגראם פון דער פייערונג וועט זיך אנפאנגען פינקטלאך אין צייט, 3 אזייגער, אונטער אלע אומשטענדן. דער עולם איז דערפאר געבעטן צו קומען אין צייט און ניט שטערן דעם פינקטלאכן דורכפיר פונ׳ם פראגראם.

י. זיפער קומט אהער אן מארגן, 7.15 נ. מ., מיט דער ס. פי. אר.

פארלאמענטארישע ארבעטער גרופע הייסט גוט פאליטיק פון מאקדאנאלדס רעגירונג

לאנדאן, מאי 23. — די ארבעטער רעגירונג האט זיך דערוויילן פארזיכערט מיט דער שטיצע פון איר אייגענער פארטיי, און זי איז אזוי ארויס פון באלדיקער געפאר. אויף דער נעכטיקער פארזאמלונג פון דער פארלאמענטארישער ארבעטער פארטיי איז דורכגעווארפן געווארן דער פארשלאג פון אסוואלד מאסלי, רעזיגנירטער מיניסטער, צו פארדאמען די רעגירונג פאר איר ארבעטסלאזיקייט פאליטיק, שטיצנדיק די רעגירונג מיט 210 שטימען צו 29.

פרעמיער מאקדאנאלד האט געהאלטן א ווארימע רעדע, אין וועלכער ער האט געווארנט זיינע חברים, אז אויב ער פאלט דא דורך אויף דער פארזאמלונג, וועגדעט ער זיך צום קעניג נאך אן אויפלייזונג פונ׳ם פארלאמענט און נייע וואלן. די דאזיקע דראונג איז נאך געמאכט געווארן פריער אין די קולוארן, און זי האט גענומען איר געהעריקע ווירקונג: קיינער וויל איצט ניט קיין נייע וואלן.

אפילו דזשארדזש לענסבורי, וועלכער האט פריער געהאלטן מיט סער אסוואלד מאסלי און האט געשטיצט זיינע פלענער פאר דער לייזונג פון דער ארבעטסלאזיקייט פראגע, האט איצט געשטימט פאר דער רעגירונג.

—(::)—

קומען צוריק פון א באזוך אין ארץ־ישראל

מרס. ס. ר. פעלדמאן און טאכטער שושנה קומען צוריק פון א באזוך אין ארץ־ישראל, וואו זיי האבן פארבראכט קארגע 11 חדשים צייט, דעם זונטאג, 9 אזייגער, אוונט, מיט דער סי. ען. אר. זיי זיינען דארטן געווען די געסט פון מרס. פעלדמאנ׳ס עלטערן, מר. און מרס. א. קוקוי, געוועזענע תושבים פון מערב קאנאדע.

אנגענטור פראטעסט איבערגעשיקט געווארן

וואשינגטאן, מאי 23 (איטא). — דער בריטישער אמבאסאדאר, סער לינדסעי, האט נעקראגן דעם פראטעסט פון די אמעריקאנער פארטרעטער פון דער אידישער אגענטור, אין וועלכן עס ווערט געפאדערט די צוריקציאונג פונ׳ם אימיגראציע אפשטעל אין ארץ־ישראל. שטאטס סעקרעטאר סטימסאן האט אויך נעקראגן א קאפיע פונ׳ם פראטעסט.

טאג פון וואלן נאך ניט באשטימט, זאגט פרעמיער

אטאווא, מאי 23. — די פירער פון די פארטייען האבן זיך נאך ניט צונויפגערעדט וועגן דעם טאג ווען דער פארלאמענט זאל אויפגעלייזט ווערן. האט פרעמיער קינג דערקלערט אין הויז. זאל עס מעגלאך זיין צו שליסן די זיצונגען ביים סוף פון קומענדיקער וואך, דאן וועט עס נאך מעגלאך זיין דורכצופירן די אלגעמיינע וואלן ביים סוף פון חודש יולי. אנדערש וועט מען עס מוזן אפלייגן אויף אווגוסט, אבער אזוי ווי מאנטאג דעם 4טן אווגוסט איז א בירגערלאכער יום־טוב, וועט עס אויסקומען צו אפלייגן די וואלן ביז מאנטאג, אווגוסט 11טן.

דאס הויז האט, מיט׳ן צוועק צו דערמעגלאכן די שנעלערע אויפלייזונג פונ׳ם פארלאמענט, אנגענומען א באשלוס, אז די וויכטערדיקע זיצונגען זאלן פארקומען 3 מאל א טאג: אין פרימארגן, נאכמיטאג און אוונט, און אז די זיצונגען זאלן פארגעזעצט ווערן אויך מארגן, דעם 24טן מאי, ניט געקוקט אויפ׳ן יום־טוב.

אגב - אורחא

פון מארק

א פאר ווערטער וועגן דער פרץ־שול

(צו דעם גראדואירונג יום־טוב העם זונטאג)

איר שטעלט זיך אפט פאר אייער קינד און באטראכט עס מיט באוואונדערונג: אט ערשטע נעווען אן עופה׳לע, קליין און הילפלאז, און אט — ניט צייט געהאט ארומצוקוקן זיך, און ס׳האט שוין דורכגעפאקט און דורכגעמאזלט, און האט זיך אנטוויקלט אין א קרעפטיקן מענטש, — אפשר אריבערגעוואקסן אייך אליין...

אזא מין געפיל האב איך, ווען איך קוק אויף דער פרץ־שול: ווי לאנג צוריק איז עס נאך געווען, ווען די שול האט געליטן פון אלע קינדערשע קראנקהייטן, פון וועלכע די מייסטע אידישע שולן אין לאנד ליידן נאך ביז היינטיקן טאג! און איצט — א קרעפטיקע אינסטיטוציע, פול מיט לעבן און פול מיט יוגנט־כחות.

וויפיל פראבלעמען האבן עס געמאטערט די טוער פון דער שול מיט ערשט 5־6 יאר צוריק, און ווי איינפאך זיי זיינען פון זיך אליין, פונ׳ם לעבן, געלייזט געווארן, אז קיינער האט אפילו ניט באמערקט ווי זיי זיינען אראפ פונ׳ם סדר־היום!

* * *

איך בין דא ניט געווען, — אבער אזוי דערציילט מען:

די ערשטע 17 קינדער פון דער שול, מיט 16 יאר צוריק, האט מען געדארפט אויסבעטן ביי די עלטערן, — און מען האט שיר ניט געדארפט זיי צוצאלן פאר דער טובה וואס זיי האבן געטאן צו שיקען זייערע קינדער אין דער שול.

מיט 5־6 יאר צוריק האט מען שוין געוואגט צו פאדערן פון די עלטערן זיי זאלן קומען פערזענלאך פארערגיסטרירן זייערע קינדער. מען האט אבער נאך ניט געקאנט זיך העלפן: מען האט געמוזט אננעמען אויך ניט פארערגיסטרירטע קינדער.

היינט זיינען שוין אין שול דא קרוב צו 600 קינדער. עלטערן ווייסן, אז זיי מוזן רעגיסטרירן זייערע קינדער און צאלען שכר־למוד, אדער דערוויזן, אז זיי קאנען ניט צאלן. צענדליקער קינדער ווערן אפגעזאגט דורכ׳ן יאר, ווייל, ניט געקוקט אויף דער גרויסער געביידע, איז ניטא פאר זיי קיין פלאץ.

* * *

נאך גאר ניט לאנג צוריק איז געווען א דרינגענדיק פראבלעם די אזוי גערופענע "עמיגראציע" פון די קינדער.

דער באגריף פון די עלטערן וועגן אידישער שול איז געווען זייער א באשרייינקטער, — "שרייבן א בריוול און לייענען א צייטונג" איז געווען א מאקסימום וואס טאטעס און מאמעס האבן דערווארט פון זייערע קינדער.

דער רעזולטאט איז געווען — קינדער פלעגן דורכגיין דורך דער שול אין די הונדערטער דורכגעמאכט א קלאס־צוויי, געקראגן עטוואס אויפ׳ן שפיץ מעסער און — פארשוואונדן געווארן אינ׳ם תהום פון עם־הארצות. די גוואלדיקע אנשטריינגונג פון די שול טוער און לערער איז אויף זיי געגאנגען כמעט ווי פארלארן.

און היינט — אויס "עמיגראציע פראגע". עס פאסירט זייער זעלטן, אז א קינד זאל פארלאזן די שול אינמיטן יאר. אפשר די מייסטע קינדער גייען שוין דורך פון דעם ערשטן קלאס ביז דעם לעצטן.

און אט האט איר: איבער 50 גראדואירנדיקע דאס יאר!

* * *

געדיינק איך נאך א צרה, פון וועלכער עס ליידן די מייסטע אידישע שולן:

יעדער קלאס באשטייט פון פארשיידענע גרופן קינדער, פון פארשיידענעם עלטער און פון פארשיידענעם וויסן. דורכן יאר קומען אריין נייע קינדער־"עמיגראנטן" אין די קלאסן, וואס פארערגערן די לאגע. אין זיינע אנדערהאלבן שעה צייט דארף דער לערער מיט אויסטיילן ידיעות צו עטלאכע פארשיידענע גרופן און איינציקע קינדער. דער רעזולטאט — עס קומט יעדן אן קוים אויפ׳ן שפיץ מעסער.

און היינט — באזונדערע קלאסן און פאראלעלע קלאסן פאר יעדער באזונדער גרופע, עלטער און אינטעליגענץ. נייע קינדער ווערן כמעט ניט אריינגענומען אין די קלאסן אינמיטן לערן־יאר. דער רעזולטאט איז, אז יעדעס קינד פון קלאס האט די געלעגנהייט צו געניסן פון די פולע אנדערהאלבן שעה מיט׳ן לערער.

* * *

דאס האב איך א קאפ געטאן איניקע זאכן אזוי, פון אויבנאויף.

עס זיינען דא נאך א סך אינערלאכע און אויסערלאכע פראבלעמען וואס האבן ניט לאנג צוריק געמאטערט די שול־טוער און די בעסערע לערער פון שול, און וואס זיינען ביסלאכווייז, כמעט אומבאמערקט, געלייזט געווארן.

עס זיינען אבער דא אויך א סך פראבלעמען, באזונדערס פון אן אינערלאכן כאראקטער, וואס דארפן נאך געלייזט ווערן, און דאן וועלן קומען ערשט נייע פראבלעמען וואס וועלן פאדערן א לייזונג.

דאס איז דער נארמאלער גאנג פון זאכן, און וואויל איז צו דער אינסטיטוציע, וועמעס טוער דרעמלען ניט אויף זייערע לארבער־קראנצן און זוכן כסדר צו דערגרייכן נייע טריאומפן.

די פרץ־שול טוער גייען אויף דעם דאזיקן וועג פון זוכן די פראבלעמען און א לייזונג צו זיי. די ביז איצטיקע דערגרייכונגען ווייזן, אז זיי וועלן אויך ווייטער גיין פון זיג צו זיג.

מיין הארציקסטע, חבר׳שע באגריסונג צו זיי צום זונטאגדיקן יום־טוב!

אנגעפירט פונ'ם לערער פארבאנד פון די אידישע וועלטלאכע שולן אין וויניפעג

דער נס פון דער לעבעדיקער ליאַלקע

פון דר. בן־עזרא

אמאָל איז געווען א קליין מיידעלע. איר נאָמען איז געווען העניעלע. אינאיינעם מיט אירע עלטערן האָט זי געוואוינט אויף דעם לאנד, ווייטלאך פון א שטאָט.

קליין ווי א העזל און לוסטיק ווי א פויגל, האָט העניעלע אבער פארמאָגט א גרויסן ־פארלאנג. איר האָט זיך שטארק געוואָלט האָבן אן אמת'דיקע ליאַלקע, אט אזא ווי די וועגן וועלכער איר מאַמע האָט איר אפט דערציילט.

כלומר'שטע ליאַלקעס האָט העניעלע פארמאָגט עטלאכע. זי האָט זיך טאקע אליין איינגעשאפן. אט, למשל, נעמט די באַגולטע טופליעס, וואָס האָבן זיך געוואלגערט ביי איר מאַמען, נאָך פון אירע מיידלשע צייטן. העניעלע האָט זיך איינגערעדט, אז זיי זיינען כלומר'שט ליאַלקעס. זי פלעגט זיי איינוויקלען אין א שאַרף, דריקן צו איר האַרץ און ליבן זיי ווי אמת'ע ליאַלקעס. אמת, דאָס גאָלד האָט זיך שוין לאנג, לאנג אראָפּגעשיילט פון די פאנטאָפל, בלויז די פעדים זיינען נאָך פארבליבן אביסל באַגולט. העניעלע האָט אבער געטענה'ט, אז דאָס זיינען די ליאַלקעס גאָלדענע לאָקן. זי האָט זיי ליב־לאָך געגלעט און געקושט. די קליינע קנעפּלאָך וואָס אויף זיי, האָט זי געזאָגט, אז זיי זיינען די ליאַלקעס אויגן.

א סך מאָל פלעגט זיך העניעלע נאָר שפּילן מיט אן אלטן פלעשל אָדער קאָך־לעפל. א טיכל ארומגעבונדן אַרום נאַרגל פון פלעשל, אָדער א שטיקל סטענגע אנגעטשעפּעט צום לעפל, פלעגן כשוף'דיק פארוואנדלען זיי אין ליאַלקעס, אויב ניט אין אלעמענס אויגן, איז אבער געוויס אין העניעלעס. וואָס פאר א נסים די אומשול־דיקע ליבע פון קינדער קען שאפן!

פונדעסטוועגן פלעגן זיין צייטן ווען אפילו העניעלעס הערצל פלעגט גאַרן נאָך אמת'ע צאַצקעס. איר זויבערע נשמה פלעגט צאנקען נאָך אן אמת'ער ליאַלקע. דאמאָלסט פלעגט זי זיך שטארק אויסניי־טערן און א טופליע, כאָטש באַגולט, פלעגט טאקע זיין ביי איר ניט מער ווי א טופליע, און א פלעשל באַצירט מיט אלע סטענגעס פון דער וועלט־ פלעגט אויסזעען ניט מער ווי א לעבנסלאָזע, אויסגעליידיקטע פלעשל.

אזעלכע מחשבות פלעגן מאכן העניע־לען זיך פילן גאנץ טרויעריק. איר הונגע־ריק הערצל פלעגט פשוט אויסגיין נאָך אן אמת'ער ליאַלקע.

וויפל מאָל האָבן אירע עלטערן שוין אנ־טוישט העניעלען. וויפל מאָל האָבן זיי איר צוגעזאָגט אז דעם קומענדן פרילינג, אָדער הארבסט, וועלן זיי איר ברענגען פון שטאָט א ריכטיקע ליאַלקע! דאָס וועט זיין שוין איינמאָל א ליאַלקע: אירע פּרעכטיקע לאָקן וועלן זיך ארויסקרייזלען פון הינטער א קליינטשיק היטעלע. זי וועט האָבן הענטלאך און פיסעלאך. אי־רע אויגן וועלן זיך פון זיך אליין פאר־מאכן ווי נאָר מ'וועט זיי אוועקלייגן. זי וועט אפילו ארויסריידן קלאנגען און גיין ווען מ'וועט זי פירן ביי דער האנט.

העניעלע פלעגט זיך אויסקוקן די אויגן ווען נאָר דער פּאָטער אָדער די מוטער פלעגן פארן אין שטאָט. אבער א ביטערע פארצווייפלונג פלעגט זי ארומנעמען בשעת זייער צוריקקער. די עטלאכע גילדן וואָס די ליאַלקע האָט געזאָלט קאָסטן האָט מען געמוזט פארנוצן אויף הונדערטער אופנים פאר בילכערע זאכן. די מאמע האָט זיך תמיד געגנויטיקט אין צוקער, טיי, אָדער קאַווע, און ווי ברייננגט מען ניט העניעלען סחורה אויף א קליידעלע אָדער דעם טאטן א פאָר שיך.

אט אזוי איז העניעלע פארבליבן אָן א ריכטיקער ליאַלקע.

טראָץ דעם זיינען אין העניעס לעבן אויך געווען נאָר פריילאכע מאָמענטן. אט למשל, איז געקומען איר זעקסטער געבורטס־טאָג. די מוטער האָט לכבוד דעם צוגעגרייט א סעודה צו וועלכער זי האָט איינגעלאַדן די שכנה'שע קינדער.

עס זיינען געקומען דריי מיידעלאך און איין איינגעלע, אלע פון איר עלטער. העניעלע, אנגעטאָן אין שבת'דיקע קליידער, האָט זיי זייער ליבלאך מקבל פנים געווען. אירע גרוי־בלויע אויגן, עפּל־רונדע בעקע־לאָך און לויכטנדיקער שמייכל האָבן גע־גליט פון גליקלאכער אויפרעגונג.

די שמחה האָט דערגרייכט דעם העכסטן שטאַפּל ווען די מאמע האָט אריינגעבראַכט דעם טאָרט מיט די זעקס דינע חנוכה־ליכטלאך. מיט זייער געלן אויסזעען האָבן זיי דערמאָנט אן א ראַטע זעלנער אין באַ־קענע מונדירן. דער טאַטע האָט גלייך אנ־געצונדן די קנייטלאך און די געסט האָבן געגעבן העניעלען: די מתנות א קליין שוים־היטעלע און א טיך־ליאַלקע. אמת, די ליאַלקע איז ניט געווען פון דעם מין וועגן וועלכער העניע האָט שוין אזוי לאנג גע'חלומ'ט. זי איז געווען געמאַכט פון לייוונט, דאָך איז זי געווען שטארק ענ־לאָך צו אן אמת'דיקער ליאַלקע. זי האָט געהאַט א קאָפּ מיט אויגן און א נאָז און מויל אויסגעמאָלט פון אויבן. אויך הענט און פּיס האָט זי פארמאָגט.

העניעלע איז געווען מלא שמחה אז זי האָט זיך שיר, שיר ניט צעוויינט פון אויפרעגונג.

אט אויף דעם אופן האָט אונזער העניע אריינגעקראָגן צוויי ליבלינגען מיט אמאָל. זי האָט איצט געהאַט וועמען צו ליבן און מיט וועמען צו שפילן זיך. זי האָט גע־קאָרמעט, געבאָדן, געלערנט איר קליין הינטעלע, און געקושט, געטוליעט צו זיך און אפילו געשמועסט מיט איר ליאַלקע.

מיט איר, מיט דער ליאַלקע, האָט זיך העניעלע קיינמאָל ניט געשיידט. זי האָט זי געהאַלטן ארום זיך אין דער היים, אין דרויסן און אפילו ביינאַכט אין איר בעט.

דער, וועלכער קען פארשטיין די מחשבות פון א ליאַלקע, וואָלט געמוזט צו־געבן אז זי, די ליאַלקע, האָט אויך שטארק ליב געקראָגן העניעלען. איר הינטל "גלית" (אט אזוי האָט זי אים א נאָמען געגעבן) איז אויך געווען שטארק איבערגעגעבן צו זיין יונגינקער באַלעבאָסטע. ער האָט קיינ־מאָל זי ניט אָפּגעלאָזן פון אויג.

ארומגערינגלט פון איר גליקלאכער נייער משפּחה, איז העניעלע געווען איצטער גאנץ צופרידן און האָט כמעט ווי אויפגע־הערט צו חלומ'ען וועגן דער "אמת'דיקער ליאַלקע", וואָס מען האָט איר אזוי פיל מאָל צוגעזאָגט.

דאָך, ווי אלע ווייס, איז גליק שוין לאנג צוגעגליכן געוואָרן צו זונענשיין. אט אזוי ווי עס קען ניט זיין קיין זונען־שיין אָן שאָטן, אזוי קען ניט זיין גליק אָן הארצ־ווייטיק. איינמאָל, ווע העניעלע איז גע־זעסן אין שול (זי איז שוין געווען א שול מיידל), האָט זי דערהערט א שטומען קרעכצן טראַגנדיק זיך פון דרויסן. זי האָט זיך איינגעהערט — דאָס קול איז איר גע־ווען ניט פרעמד, דאָס האָט גלית גע־קרעכצט.

העניעלע האָט זיך געבעטן ארויסצוגיין. די לערערן האָט דאָס איר דערלויבט.

מיט גרוים פארדרוס און קלעמעניש האָט העניעלע געפונען איר ליבלינג אין גרויסע שמערצן. ער האָט געלעקט דאָס בלוט וואָס איז נעבאך געלאָפן פון זיין לאַפּקע. די ביין איז איר געווען צעבראָכן. ווי דאָס איז פארגעקומען האָט קיינער קיינמאָל ניט אויסגעפונען.

מיט א ווייטיק אין הארצן האָט העניע־לע ארומגעטראָגן גלית'ן. זי האָט אים גע־דריקט צו איר ברוסט און געקושט זיין ליבן קעפּל. באַלד האָט זי זיך דערמאָנט אז עפּעס מוז געטאָן ווערן צו העלפן גלית'ן. קודם־כל האָט זי אים אוועקגעגעבן איר מיטאָג. דערנאָך האָט זי איניינעם מיט איר גוטער לערערן אויסגעגלייכט זיין פיסל, און עס איינגעבונדן אין צוויי ברעט־לאָך. אלס באַנדאַזש האָט זי באַנוצט ניט אנדערש ווי די רויטע זיידענע סטענגע פון אירע האָר.

די לערערן און קינדער האָבן געטרייסט דאָס שוואַר־הערציקע מיידעלע. זיי אלע האָבן באַוואונדערט איר איבערגעבנהייט צום שטומען באַשעפעניש און האָבן גע־וואונשן גלית'ן א רפואה שלימה.

אין אוונט איז דער מאַמען אנגעקומען שווער איינצורעדן העניעלען צו צעשיידן זיך מיט גלית'ן און גיין שלאָפן. סוף־כל־סוף האָט זי איר געגעבן א לעצטן גלעט, געקושט זיין שטערן און אוועקגע־לייגט זיך אין איר בעטל. נאַטירלאך איז די ליאַלקע געווען ביי איר זייט.

דעם קומענדיקן פרימאָרגן האָט העניע זיך אויפגעכאַפּט מיט באַגינען. כאָטש זי איז געשלאָפן געשמאַק, דאָך איז איר בי־טער האַרץ געווען וואָך. די ערב־פּסח'דיקע זון האָט זי וואָרים געגריסט. פארגעסנדיק אלץ, האָט זי גערן אריינגעאָטעמט די פרי־שע לופט, וואָס האָט געשטראָמט דורכ'ן אָפענעם פענסטער. באַלד אבער האָט זי זיך דערמאָנט אן אלץ, וואָס עס איז פאר־געקומען נעכטן. א טיפער זיפץ האָט זיך ארויסגעריסן פון איר ברוסט און אירע ליפּן האָבן א מורמל געטאָן ווי צו זיך אליין: — וואָס מאַכט מיין גלית'ל נע־באַך?

— ער פילט זיך בעסער, האָט א דין קול'כל געענטפערט. העניעלע האָט א קער געטאָן מיט'ן קאָפּ צו זען ווער עס רעדט צו איר, אבער זי האָט קיינעם ניט געפּוּנען. זי האָט ארייגעקוקט אין בעטל — די טוך־ליאַלקע האָט מיט א ליבלאכער מינע געעפנט איר מייל'כל און האָט דייט־לאָך ארויסגעזאָגט:

— דאָס בין איך, מיין טייערע העניע־לע, וואָס רעדט צו דיר.

העניעלע האָט אין איר יונג לעבן שוין אנגעלייענט זיך מיט א סך פייען־מעשה'ס און וואונדער־מעשה'ס, דאָך האָט זי ניט געקענט גלויבן אירע אויגן און אויערן. פול מיט התפּעלות האָט זי זיך שטארק צוגע־קוקט און וואונדער איבער וואונדער! די טוך־ליאַלקע האָט זיך ביסלאַכווייז פאר־וואנדלט אין א לעבעדיקער באַשעפעניש, מיט אויגן וואָס שמייכלען און ווינקען, א צונג וואָס רעדט, א נאָז וואָס אָטעמט, הענט פון פיס וואָס באַוועגן זיך.

— אָט בין איך, העניעלע, דיין אמת'ע ליאַלקע, נעם מיך אלס באַצאָלט פאר דיי־נע טייערע מידות...

עס איז אריבער א שיינע ווייל'ע אידער העניעלע און אירע עלטערן האָבן אנגע־הויבן צו פארשטיין וואָס מיט דער ליאַל־קע איז פארגעקומען. פונדעסטוועגן, מיט דער צייט, האָבן זיי זיך צוגעוואוינט צו איר און האָבן זי האָלט געקראָגן אָט אזוי ווי א טאָכטער און שוועסטער.

די לעבעדיקע ליאַלקע האָט זיך אויפ־געפירט ענלאך צו א דריי אָדער פיר יאָ־ריק קינד. זי פלעגט תמיד לאכן, טאנצן און שפּילן זיך. איר זינגען איז געווען זיס ממש ווי דאָס זינגען פון א נאַכטיגאַל. אין איין זאַך נאָר איז זי געווען אנדערש פון אנדערע קינדער: זי האָט קיינמאָל ניט געגעסן אָדער געטרונקען. (ווייזט אוים אז דאָ סאיז געווען די סבה וואָ־רום זי איז קיינמאָל ניט ארויסגעוואַקסן פון איר יונגן עלטער).

די נייעס פון דער לעבעדיקער ליאַלקע האָט זיך בליץ שנעל פארשפּרייט איבער גאָר דער וועלט. רייזנדע פון פילע לענדער זיינען געקומען צו באַטראַכטן דעם גרויסן וואונדער.

אפילו פרינצן און בת־מלכות האָבן באַ־זוכט דעם פאַרם כדי אנצוקוקן דעם נס. זיי האָבן אלע געלאָזן מתנות פון גאָלד און טייערע שטיינער פאר העניעלען און אירע עלטערן, ווייל כאָטש זיי זיינען לכתחילה געקומען צו באַוואונדערן די לעבעדיקע ליאַלקע זיינען זיי דאָך טויזנט מאָל מער אנטציקט געוואָרן פון דעם קליינעם מייד־לעלע, וואָס איר גוט האַרץ, זויבערע נשמה, אמת'ע איבערגעבנקייט און אנדערע מידות טובות האָבן באַוויזן צו באַשאַפן דעם גרוי־סען נס פון דער לעבעדיקער ליאַלקע.

—(::)—

קינדער שאפונגען

דאָס שלעכטע הינדל

אמאָל האָט א מאַמע הון געהאַט פינף הינדעלאך. פיר זיינען געווען גוטע און איינע ווי. וואָס די מאַמע האָט איר געזאָגט האָט זי געזאָגט פונקט קאַפּויר.

איינמאָל האָט די מאַמע הון אריינגע־רופן אלע הינדעלאך און געזאָגט: "מיר גייען איצט צום טייך, וועלכן מיר דאַרפן אויף שטיינער איבערגיין, זאָלט איר ניט שרייען, ווייל איר ווייסט דאָך אז פוקסל נאָשער וואוינט לעבן טייך".

עס איז געווען נאָכמיטאָג. די מאַמע האָט צוזאַמענגערופן אלע הינדעלאך און זיי זיינען געגאַנגען צום טייך. עס איז גע־ווען קאַלט. קיינער האָט זיך ניט געבאָדן, נאָר די גענז און די קאַטשקעס. איז דאָס שלעכטע הינדעלע צוגעגאַנגען צו דער מאַ־מען און געפרעגט: "מאַמע, איך מעג גיין אין טייך זיך באָדן?" זאָגט די מאַמע: "ניין, דו וועסט דערטרונקען ווערן". איז אבער דאָס שלעכטע הינדל אריין און האָט זיך באַלד אָנגעהויבן צו טרינקען. עס האָט געבעטן הילף און די גענז און קאַטשקעס זיינען געלאָפן העלפן, אבער ער איז גע־ווען צו שפּעט און דאָס הינדל האָט זיך דערטרונקען.

סארעלע ליבקינד, 10 יאָר.

—(::)—

די מאַמע־פויגל און אירע פייגעלאך

אמאָל איז געווען א מאַמע־פויגל. זי האָט געלייגט דריי אייעלאך און פון די אייעלאך זיינען ארויסגעקומען דריי קליי־נע פייגעלאך. די פייגעלאך זיינען געווען שייינקע. איינמאָל האָט זיך געטראָפן אז די מאַמע־פויגל איז אוועקגעגאַנגען זוכן עסן און האָט איבערגעלאָזט די קליינע פייגעלאך אליין אין נעסט. ווען די מאַמע־פויגל איז ניט געווען, האָט א קאַץ ארויפ־געקלעטערט אויפ'ן בוים און האָט גע־וואָלט אויפעסן די פייגעלאך. האָבן זיי אָנגעהויבן צו שרייען "מאַמע! מאַמע!". האָט די מאַמע דערהערט דאָס געשריי פון די קינדער איז זי געקומען צום בוים און דערזעען די קאַץ. האָט זי געשריען "העלף! העלף!" פונקט דאַמאָלסט איז פארבייגע־גאַנגען א מאַן. האָט ער דערהערט די פייגעלאך שרייען האָט ער פארטריבן די קאַץ און די פייגעלאך זיינען געווען פאַרהיט.

בּרכה טולטשינסקי, 8 יאָר.

—(::)—

שאַראַדעס

שאַראַדע נומער 29

מיין 1טער איז אין זעמל ניט אין בויט,
מיין 2טער איז אין ארבעט ניט אין נויט,
מיין 3טער איז אין נאַכט ניט אין ליכט,
מיין 4טער איז אין געלט ניט אין פליכט.
מיין 5טער אין איז עלבויגן ניט אין זייט,
מיין 6טער איז אין נאָענט ניט אין ווייט.

חיים גאָרדאָן, 10 יאָר (אידנברידזש).

שאַראַדע נומער 30

מיין 1טער איז אין ליכט ניט אין שיין,
מיין 2טער איז אין עלנט ניט אין פיין,
מיין 3טער איז אין באַלד ניט אין שפּעטער
מיין 4טער איז אין נעסט ניט אין בלעטער

שאַראַדע נומער 31

מיין 1טער איז אין פייגל אויך אין פיש,
מיין 2טער איז אין ערד ניט אין טיש,
מיין 3טער איז אין ריידן ניט אין שווייגן,
מיין 4טער איז אין דיינקען ניט אין ליגן.

לייקע גאָרדאָן (אידנברידזש).

די ענטפערס די לעצטע שאַראַדעס זיי־נען: נו. 26, פלוים; נו. 27, חנה'לע; נו. 28, מר. בוקסבוים.

—(::)—

וויצן

פּ אַ ר ו ו אָ ס

שוועסטערל: — מען טאָר ניט אויס־שמירן די הענט אין בלאָטע.

ברודערל: — מען מעג יאָ. גאָט האָט דאָס אליין געטאָן, ווען ער האָט געמאַכט די וועלט.

מילקע שיינים, 8 יאָר.

* * *

ד ע ר נ אַ ר י ש ע ר ח ת ן

אמאָל איז געווען נארישער בחור. איז ער געגאַנגען אַנקוקן א כלה. "זע, מיין זון, זאָלסט וואַרפן אויגן אויף דער כלה", האָט אים די מאַמע געזאָגט.

דער בחור איז אוועק אין א שלאַכט־הויז און האָט אנגעקויפט קעלבערנע אויגן. ווען ער איז געקומען צו דער כלה אין הויז, האָט ער אנגעהויבן וואַרפן די אויגן אויף דער כלה. פרעגט מען אים "וואָס טוסטו?" זאָגט ער, "מיין מאַמע האָט מיר געהייסן וואַרפן אויגן אויף דער כלה".

סערעלע ליבקינד, 10 יאָר.

—(::)—

רעטענישן

1. ס'איז גליטשיק און שפּיציק און אינ־מיטן א שטריקל.
2. ס'איז גליטשיק און שפּיציק און אז מ'עסט דאָס ווילט זיך נאָך.
3. אין א פינסטערער געלעסע קייקלט זיך א רעשעלע, אינמיטן געל, ארום ווייס.
4. ווער עס וויל זופּן, דאַרף פריער זוכן.
5. איך בין געגאַנגען אין וועג, האָב איך געפונען א גוף אָן א נשמה, רעדט אָן א מויל, אן אייזל האָט געריטן אויף א פערד.

מער קאַפּס צום פונט, מער טעם אין דער קאַפּע, מער נאָכגע־שמאַק צום טעם. דאָס איז וואָס עס מאַכט רעד ראָז טיי אזוי פּאָפּולער. יעדער פּעקל גאַראַנטירט.

RED ROSE TEA "is good tea"

רעד ראָז אָרענדזש פּיקאָ איז עקסטרא גוט

אינ'ם בעסטן פּעקעדזש — ריין, גלאַנציקער אלומינום

79

ווי איך האָב פארלאָזט מיין שול

זונטאָג, דעם 16טן מאַרט, האָבן מיר דורכגעפירט א קאָנצערט. איך אליין האָב ניט געזען ווי מיר האָבן אויסגעזען, ווייל איך האָב געשפּילט. איך האָב נאָר געקענט זען ווי מיין לערערן, מיס לעס־טער, האָט געשפּילט ביי דער פּיאַנאָ. ווי שיין זי איז געווען! אלע מענטשן זיינען געווען צופרידן. מיין צווייטע לערערן האָט מיט אונז דירעגירט. דאָס איז געווען מיס גאָלדין. דאָס איז געווען דער לעצטער טאָג וואָס איך האָב פארבראַכט אין שול. יעצט בין איך אויפ'ן פאַרם וואו איך האָב ניט קיין שול. איך בייגק נאָך דער שול, נאָך די לערערס און לערערנס און נאָך די קינ־דער פון קינדער גאָרטן.

ראַכעלע ליבקינד, 6 יאָר.

—(::)—

דער יובילייע פייערונג פון בית־יתומים

דער קאָמיטעט, וואָס האָט די אויפגאַבע צו צוגרייטן די פּראָגראַם פאר דעם יובילייע פייערונג, האָט שוין אויסגעאַרבעט דעם פאָלגנדן פּראָגראַם:

שבת, 21טן יוני, 9 אזייגער פרי, פייערלאכע גאָטעסדינסט אין בית יתומים שול, מיט חזן י. אסטראָוו און כאָר; א דרשה פון רבי י. י. כהנאָוויטש, און א קידוש וועט אראַנזשירט ווערן פון דער לײדיס סאָסייטי פאר אלע געסט און דעלעגאַטן, און א דרשה פון רבי הורוויץ.

זונטאָג, 22טן יוני, 8.15 פרי, קבלת פּנים פאר אהרן שאַפּירא. 2.00 נ. מ. אויטאָמאָביל עקסקורסיע אין שטאָט. 4.00 נ.מ. קבלת פּנים פון די וויניפּעגער אידישע פרויען צו די געסט, אין גאָרטן פון בית יתומים.

8.15 אוונט — א גרויסער מאַס־מיטינג אין וויניפּעג טעאַטער; מוזיקאַלישע פּראָג־ראַם. דערעפענונגס רעדע ל. רייס, פאָרזי־צער, הזכרות נשמות, רעדעס פון אלען בראָנפמאַן, ריכטער פ. האַמילטאָן, מ. דזש. פינקעלשטיין, אהרן שאַפּירא, א. א. היפּס און וו. טאַבייעס.

מאָנטאָג, 23טן יוני, 12.30 מיטאָג, לאָנטשאָן און מיטינג פאר אלע דעלעגאַטן און געסט. דערעפענונג פון קאָנ־פערענץ. רעדנער: פּראָפעסאָר וו. ג. סמיט, אלען בראָנפמאַן, אהרן שאַפּירא.

2.30 — פּאַרטזיצונג פון קאָנפערענץ: רעדנער: רבי זילבערשטיין, ל. רייס, א. בראָנפמאַן, וו. א. וועסטאָן, מאַרסעל מאַר־קוס און דעלעגאַטן.

6.30 אוונט: גרויסער באַנקעט: רעד־נער: רבי רובינשטיין, אלען בראָנפמאַן און אהרן שאַפּירא.

מוטערס שטודירן איצט די ווערט פון מאַגנעזיא

ווייל עס העלפט אזויפיל אין האַלטן בייבים און קינדער געזונט און פריילאך, יעדע מוטער דאַרף וויסן וועגן פיליפּס מילק אָף מאַגנעזיא.

די דאַזיקע אומשעדלאכע, כמעט טעם'לאָזע צוגרייטונג איז זייער ווירקזאַם אין באַ־פרייען יענע סימפּטאָמען פון בייבים און קינדער וואָס ווערן אין אלגעמיין פאר־אורזאַכט פון זויערע שפּייזן אין דעם קליינעם פאַרדייאונגס קאַנאַל, אזעלכעס ווי זויער־גרעפּ־צען, אפּסטער ברעכן, פיבער, קאָליק. אלס א מיל־דער אפּפיר מיטל, ארבעט עס צאַרט, אבער זי־כער, צו עפענען די קליינע באָועלס אין פאַר־שטאָפּונג, פארקילונגען, קינדערשע קראַנקהייטן.

א טיילעפעלע פיליפּס מילק אָף מאַגנעזיא טוט די ארבעט פון א האַלבער פיינט ליים וואַסער אין נעטראַליזירטער קו מילך צו שפּייזן עופּה'לאָך, און פאַרמיידט האַרטע אויפגעקאַכטע מילך. די פילע נוצלאַכקייטן פאר דער מוטער און קינד ווערן דערקלערט אין דעם אינטערעסאַנטן בוך "יוזפול אינפאָרמיישאָן". דאָס וועט געשיקט ווע־רן צו אייך פריי. שרייבט צו

Chas. H. Phillips Chemical Co.
Windsor, Ont.

קויפנדיק, זייט זיכער צו באַקומען די ריכטיקע פיליפּס מילק אָף מאַגנעזיא. דאָקטוירים האָבן עס צוגעשריבן פאר איבער 50 יאָר.

Reliance Ink

100 פּראָצענט קענעדיען

די טינט אויף וועלכער איר קענט זיך פארלאָזן.

וואָס וועט זיין אייער ענטפער?

די טעג פון 26טן ביז 31טן מאַי זיינען באַשטימט געוואָרן ווי א

פּראָ־ארץ ישראל וואָך

אין וויניפּעג

די וואָך וועלכע וועט זיין געווידמעט צו דער אקציע צו גונסטן ארץ־ישראל; די וואָך אין וועלכער די אידן פון וויניפּעג וועלן דערוויזן זייער סאָלידאַריטעט מיט יענע וואָס האָבן שוין פארבונדן זייער צוקונפט מיט דער צוקונפט פון ארץ־ישראל — ווי די אי־דישע היימלאַנד.

עס איז דערפאַר די פליכט פון יעדן אידן צו טאָן וואָס ער קאָן, און געבן וויפל ער קאָן— פאר דעם אויפבוי פון דער אידישער נאַציאָנאַלער היים.

מען וועט זיך צו אייך ווענדן, איר זאָלט ביישטייערן אייער חלק צו דעם

פאַראייניקטן ציון אַפּיל

דערמוטיקט אונזערע קענוועסערס, דורך דעם וואָס איר וועט זיי אויפנעמען און מאַכן אייער ביישטייערונג וואָס גרעסער — דאָס איז דער בעסטער, ווירקזאַמסטער מיטל צו באַזייטיקן די שוועריקייטן וואָס שטייען נאָך אין וועג.

אייער ענטפער צו דעם פאַראייניקטן ציון אַפּיל וועט דערווייזן אז איר העלפט דאָס אידישע פאָלק אין זיין גרעסטער אָנשטריינגונג צו ווערן ווייטער אן אנערקענט און זעלבסטשטענדיק פאָלק.

קומט און הערט

מאָרים סעמועל

דער גלענצענדער ציוניסטישער רעדנער — אויף דעם באַנקעט

מאָנטאָג, דעם 26־טן מאַי

6.30 אוונט

אין ציון זאַל

165 סעלקירק עוועניו ("דאָס אידישע וואָרט" געביידע)

טיקעטס צו באַקומען ביי די מיטגלידער פון דער הדסה

דאָס איז איינע פון די בילדער וואָס מיר וועלן ארייינשטעלן אין דעם

היסטאָרישן יובילייע בוך

וואָס וועט ארויסגעגעבן ווערן לכבוד דעם

20 יאָריקן יובילייע פון "דאָס אידישע וואָרט"

סיידן ס'איז פאַראַן אן עלטערע בילד

סאָסייטיס, אנשטאַלטן, חברות, שולן און ארגאַניזאַציעס זיינען געבעטן אומז צושיקן אזעלכע בילדער — די עלטסטע וואָס זיי האָבן, אום כדי אלע זאָלן זיין פאָרטראַטן אין דעם יובילייע בוך. רופט זיך אָפּ וואָס פריער!

בלוטיקע טעג

ראמאן פון אידישן לעבן אין דער צייט פון די ערשטע יארן פון דער וועלט מלחמה

פון י. נארמאן

(פארטזעצונג)

נאר ניט פריילאך איז געווען פאני יאדוויגא.

זי איז געקומען צום באל מיט דער שטילער האפענונג, אז עס וועט איר גע־לינגען צו באטריגן איר מאן און אז זי וועט האבן די מעגלאכקייט צו פארפירן מיט אימיצן פון די געסט א ליבעס אינ־טריגע: אבער פאן בושעווסקי האט פון זיין שיינער פרוי די אויגן ניט ארונטער־געלאזן. ער האט געהיט איר יעדן טראט און זיך צוגעהערט צו יעדן ווארט וואס זי האט צו אימיצן גערעדט.

דאס האט אין דער יונגער פרוי נאך מער אויפגעבלאזן די פלאמען פון ליידנ־שאפט.

די ליידנשאפט האט איר אייגענער מאן אויפגעוועקט אין איר הארצן דורך זיינע ווילדע הולטייסטווע, וואס ער פלעגט באגיין פאר אירע אויגן, ווארום פאני יאדוויגא איז געווען א פרוי ווי אלע פרויען.

יעדע פרוי איז אומשולדיק, אזוי לאנג ווי איר מאן איז אנשטענדיק און רעדט וועגן דער ליבע ווי וועגן א הייליקייט. א מאן ווי פאן בושעווסקי, וועלכער שעמט זיך ניט פאר זיינע לומפערייען און באר־רימט זיך פאר זיין פרוי מיט זיינע העס־לאכע ליבעס סקאנדאלן, רייצט נאר אויף אין איר די ליידנשאפט, מאכט איר נייי־געריק און זי הויבט אן צו זוכן די זעל־בע פון פרעמדע מענער, ווי ער זוכט די ליבע פון פרעמדע פרויען.

אבער ווערנד פאן בושווסקי האט אפן און פריי געהולטייעוועט און ער האט זיך איבערגעגעבן צו זיינע משונה׳דיקע פאר־גנינגנס, האט ער פון זיין פרוי ניט אראפגעלאזן די אויגן און ער האט בא־וואכט איר יעדן טראט.

און אזוי איז פאני יאדוויגא געזעסן אויפ׳ן באל מיט פארקריצטע ציין. אין איר הארצן האבן געבושעוועט די ליידנ־שאפט און דער האס, וואס זי האט גע־מוזט אונטערדריקן.

עס איז געווען אין דעם דאזיקן אויגנ־בליק, ווען א דינער איז צוגעקומען צו פאן בושעווסקי׳ן און אים געמעלדעט, דאס א יונגערמאן ווארט אין פאר־צימער.

— וואס וויל ער? ווער איז ער? — האט דער נייער גובערנאטאר געפרעגט פארוואונדערט.

— ווער ער איז, ווייס איך ניט, — האט דער דינער געענטפערט, — נאר ער שיינט צו זיין א איד. איך האב אים גע־פרובט צוריקווייזן, ווייל ער אבער ניט אוועקגיין. ער זאגט, אז ער האט אייער עקסעלענץ שוין לאנג געזוכט ביז ער האט אייך איצט געטראפן. אבער ער וויל ניט אוועקגיין ביז איר וועט אים אויפ־נעמען, כאטש פאר אייניקע מינוטן.

— איך נעם איצט קיינעם ניט אויף, און נאך ווייניקער וועל איך איצט אויפ־נעמען א אידן, — האט פאן בושעווסקי גערעדט בייז, — זאג אים אז ער קאן מיך ניט זעען.

— אבער ער זאגט, אז ער קומט מיט א בריוו פון דעם דייטשן קאמאנדיר, — האט דער דינער באמערקט, — ער קומט פון רוסלאנד, און די דייטשן האבן אים דורכגעלאזן דורך זייער ליניע.

די דאזיקע ווערטער האבן אויף פאן בושעווסקי׳ן געמאכט אן איינדרוק. א רעקאמענדאציע פון דעם דייטשן קא־

מערידן

ווייטיק הערט אויף ווי א בליץ!

״געהאט מערידן פאר מאנאטן. קיין זאך האט ניט געהאלפן. נאכדעם האט ״סוטהא סאלווא״ געמאכט א סוף צו די ווייטיקן אין 1 מינוט. מערידן זיינען באלד פאר־שוואונדן״. אי. סי. ארלעי. מאמענטאלע הילף. מערידן פארשווינדן. אויסגעמידן אפעראציע. ביי אלע דראגיסטן.

S-3

מאנדיר האט ער געמוזט רעספעקטירן.

ער האט זיך אויפגעהויבן, האט געבעטן ביי די געסט אנטשולדיקונג און איז צו־זאמען מיט׳ן דינער ארויס אין פאר־צי־מער. אבער די נייגעריקייט פון פאני יאד־וויגא איז געווען אזוי גרויס, דאס זי איז אים נאכגעגאנגען און זי האט זיך פאר־שטעקט הינטער די שווערע פארטיערן פון דער טיר דורך וועלכע זי האט אלעס גע־קאנט זעען און הערן.

ווען פאן בושעווסקי איז אריינגעקו־מען אין פאר־צימער האט ער דערזעען פאר זיך א הויכן און דארן אידישן יונ־גערמאן, מיט טיפע בליצנדע אויגן, וועל־כער האט זיך פאר אים לייכט פארנייגט.

— ווער זייט איר? — האט דער פוי־לישער גובערנאטאר שטאלץ געפרעגט.

— מיין נאמען איז שלמה ראנאווין, עקסעלענץ, — האט דער יונגערמאן גע־ענטפערט — איך בעט אנטשולדיקונג וואס איך האב אייך געשטערט.

— און וואס ווילט איר?

— אויב איר וועט מיר שיינקען א פאר מינוט צו רעדן מיט אייער עקסע־לענץ אונטער פיר אויגן — האט דער יונ־גערמאן געבעטן.

פאן בושעווסקי האט אים אן ווארטער א וואונק געטאן און איז אריין מיט אים אין דעם צווייטן דערבייאיקן צימער, פון וועלכן פאני יאדוויגא האט נאך באקוועמער געקאנט הערן.

— איר קומט מיט א בריוו פון דעם דייטשן קאמאנדיר, — האט פאן בושעוו־סקי אנגעפאנגען, וואו איז ער? גיט אים אהער!

— ווער האט דען געזאגט, אז איך האב צו אייך א בריוו? — האט שלמה ראנאווין זיך געוואונדערט, — איך האב א בריוו אז מען זאל מיך לאזן אומגע־שטערט גיין דורך דער דייטשער ליניע, און דער דאזיקער בריוו האט מיר גע־האלפן, איך זאל קאנען קומען אהער פון פעטראגראד.

— און וואס ווילט איר? — האט פאן בושעווסקי געפרעגט שוין שטארק גע־רייצט וואס ער ווערט געשטערט פון אן איינפאכן אידן אן א רעקאמענדאציע.

איך בין אייך געקומען דערמאנען, עק־סעלענץ, פון א ליבע, וואס איר האט גע־פירט מיט דריי און צוואנציק יאר מיט א אידישער מיידל.

פאן בושעווסקי האט א שפרונג געטאן ווי א שלאנג וואלט אים איינגעביסן.

— מאריע! — האט זיך קעגן זיין ווילן ארייסגעריסן א געשריי פון זיינע ליפן.

INCOME TAX SERVICE
AUDITS, FINANCIAL REPORTS
INVESTIGATIONS
בוקקיפינג סערוויס
ס. א. פארטיגאל
— מיט —
דזשא. לוס און קאמפאני
Chartered Accountants, Auditors
204 טיעניו בלאק, טעלעפאן 23 942
רעזידענס פאן 24 524

פאן בושעווסקי האט אין דעם דאזיקן אויגנבליק פארגעסן זיין הויכן טשין און זיין שטאלץ. ער האט געגלויבט, אז עס איז אנטדעקט געווארן דער מארד איבער יענער אומגליקלאכער פרוי אויפ׳ן וועג פון לאווין און אז מען זיים אויך ווער דער מערדער איז, און ער איז דערשראקן געווארן, און ער האט ניט געוואוסט דאס ער האט זיך אליין פארראטן מיט זיין געשריי.

שלמה ראנאווין האט גאנץ גוט בא־מערקט דעם גובערנאטאר׳ס אויפרעגונג און ווי אין זיין געזיכט האבן זיך געבי־טען אלע פארבן און ער האט דארום בא־שלאסן צו נעמען דעם פאליאק אויף זיכער.

— יא, האט ער געזאגט, — איך מיין מאריע׳ן, די אומגליקלאכע מיידל, וועל־כע איר האט פארפירט מיט דריי און צוואנציק יאר צוריק און איר רואינירט; אבער ניט וועגן איר בין איך איצט אהער געקומען, דען זי איז דא סאי ווי סאי א פארלארענע, איך בין אבער געקומען צו אייך וועגן איר קינד, דעם אינגעלע, וואס איר האט געלאזט פון איר אוועק׳גנב־ענען.

דער פאליאק האט פרייער אפגעאטעמט, אזוי ווי פון זיין הארצן האט זיך אראפ־געקייקלט א שווערער שטיין, דען אויב דער איד דערמאנט אים ניט דעם מארד, ווייס ער גארניט ווארשיינלאך דערפון.

און ער איז ווידער געווארן שטאלץ און גראב און האט געזאגט:

— איך ווייס גארניט וועגן וואס איר רעדט דא.

— איר ווייסט ניט וועגן וואס איך רעד? — האט שלמה ראנאווין גע־פרעגט מיט בליצנדע אויגן, — ד. ה. איר ווילט לייקענען? אבער איר לייי־קענט דאך ניט, דאס איר האט מיט 23 יאר צוריק פארפירט א אידישעמיידל מיט דעם נאמען מאריע?

— איז וואס זשע ווילט איר? — האט פאן בושעווסקי געפרעגט מיט א גיפטיקן שפאט. — איך זאל אייך אפ־געבן דין וחשבון?

— איך פאדער פון אייך ניט קיין דין און חשבון פאר יענער ליבע — האט ראנ־אווין געענטפערט, — ווייל די ליבע איז קיין פארברעכן, — איר זייט געוועזן יונג לייכטזיניק און פארבלענדעט, דאס קאן מען נאך פארצייען; אבער דאס קינד, וואס איר האט גערויבט פון דער מוטער, וואו איז דאס קינד?

— און ווי וואגט איר צו קומען מיר שטעלן פראגעס? — האט שוין דער גו־בערנאטאר פון וואקנא אנגעהויבן בו־שעווען, — וואס זייט איר, מיין ריכטער? ווי שרעקלאך עס איז די אידישע חוצפה!

— דאס איז ניט קיין חוצפה, עקסע־לענץ, נאר דאס איז פארצווייפלונג, — האט ראנאווין געענטפערט, — דער מענש וועלכן איר האט געשיקט רויבן דאס קינד פון אייער געליבטער, האט אין דער זעלבער צייט פארפירט א צווייטן אידישן קינד. אום אויסצוגעפינען דאס אידישע קינד מוז איך וויסן, וואס עס איז געווארן פון דעם קינד פון אייער גע־ליבטער.

— און ווען איך וועל אייך דאס ניט זאגן? — האט פאן בושעווסקי זיך גע־רייצט מיט דעם יונגן מאן.

— איר קאנט ניט זיין אזוי הארטהאר־ציק, — האט ראנאווין געזאגט מיט א שארפער שטימע, — עס האנדלט זיך וועגן דעם גליק פון צוויי יונגע מענשן, וועלכע ליבן איינער דעם אנדערן מיט דער גאנצער נשמה; אבער זיי וועלן קיינמאל ניט זיין גליקלאך ביז דער יונגערמאן וועט וויסן ווער די עלטערן זיינען געווען, און איר קאנט זיי העלפן, עקסעלענץ, איר האט דאך אויך אמאל געליבט.

— מיר גייען ניט אן אייערע זשידאווסקע ליבעס, — האט פאן בורשעווסקי געענטפערט קורץ, — גייט פון דאנען.

און ער האט זיך אויפגעהויבן און איז געגנאנגען צו דער טיר, אום אריינצוגיין אין זאל צו זיינע געסט.

אבער שלמה ראנאווין האט אים פאר־שטעלט דעם וועג.

— איך האב געמאכט א לאנגן וועג אהער, — האט ער געזאגט, און זיין שטי־מע האט געציטערט פון אויפרעגונג. — איך בין געפארן פון בערלין איבער פעט־ראגראד אום איר זאלט מיר זאגן וועגן יענעם קינד, און איר קאנט מיר ניט אוועקשיקן צוליב אייערן א קאפריז. איר וועט פון דאנען ניט ארויסגיין ביז איר וועט מיר זאגן, וואו עס געפינט דאס קינד פון אייער געליבטער, אדער איר וועט מיר אמווייניקסטן אנצייגן ווער עס איז דער מאן, וועלכער האט פארפירט דאמאלסט די ביידע קינדער.

פאן בושעווסקי איז בלאס געווארן. אזא חוצפה האט ער ניט דערוווארט פון א אידן, אפילו ווען ער איז געווען דער איינפאכער פריץ פון פעטרון, און היינט איז ער דאך גובערנאטאר פון וואקנא!

— דו הונט פון א אידן! — האט ער געברומט, — און אזוי וואגסטו צו רעדן צו מיר! — מאטוועי!

מאטוועי איז געווען פאן בושעווסקי׳ס לייב דינער, וועלכער האט איצט פון דעם פאר־צימער זיך א ווארף געטאן אויף זיין הער׳ס רוף.

די גאנצע צייט פון דעם געשפרעך צווי־שען פאן בושעווסקי און דעם אידישן יונ־גערמאן איז פאני יאדוויגא געזעסן אין איר ווינקל הינטער דער טיר און האט מיט אן איינגעהאלטענעם אטעם זיך צו־געהערט צו יעדן ווארט וואס זיי האבן גערעדט. זי האט געהערט אז איר מאן האט געהאט א אידישע געליבטע מאריע, פון וועלכער ער האט א קינד, וואס ער וויל ניט ארויסגעבן, און דער אלטער האס צו איר מאן האט אין איר הארצן נאך מער אויפגעברויזט.

זי האט אויך געזעען פון איר ווינקל דעם הויכן דארן אידישן יונגערמאן מיט די פייערדיקע אויגן, וועלכן זי האט בא־וואונדערט פאר זיין מוט, און איר ליידנ־שאפט האט זיך צו אים אויפגעפלאקערט.

— אז דער מאן מעג ליבן א אידישע מיידל, — האט זי געטראכט, — פאר־וואס זאל די ווייב ניט ליבן א אידישן יונגערמאן?

און ווען מאטוועי דער דינער האט איצט אריינגעשטורמט אין צימער אויף הער׳ס רוף, איז אויך פאני יאדוויגא אריינגעלאפן מיט א נעמאכטן שרעק אויף איר געזיכט און האט אויסגערופן:

— אום גאטעס ווילן, יאן, וואס איז געשעען?

דער צארן האט אבער פאן בושעווסקי׳ן אזוי פארבלענדעט, דאס ער האט זיין ווייב גארניט באמערקט. נאר ער האט גע־שריען צום דינער:

— מאטוועי! ווארף אים ארויס! — האט פאן בושעווסקי געשריען ווילד. — ניין, מען זאל אים ארעסטירן!

מאטוועי האט זיך א ווארף געטאן צו דעם יונגערמאן; אבער ער האט זייער שלעכט אפגעשניטן, דען ראנאווין, וועל־כער איז פון קינדווייז אן געוואוינט גע־ווען צו צונעמען א קלאפ און צו געבן פינף צוריק, האט מאטוועיעוו׳ן מיט איין זעץ מיט׳ן פויסט אין געזיכט, געשלייי־דערט צו דער ערד, אז ער האט מער זיך ניט געקאנט אויפהויבן.

ווערנד פאן בושעווסקי איז ווי א וואנ־זיניקער ארומגעלאפן איבער׳ן צימער און געשריען: — מיין ביקס! מיין רעוואל־רעוואלווער! איך מוז אים דערשיסן!

האט איר אן אלטע וואונד אדער ווייטיק?

ליידט איר פון אן אלטער אולסערייטעד וואונד, פארניפטעטע וואונד אדער פון אויפגערייצטער הויט קראנקהייט וואס ווערן ניט געהיילט פון אלע געוויינלאכע באהאנדלונגען? אויב אזוי דארפט איר זעם־באק.

איבערהויפט וואו דאס געוועב איז פארניכטעט געווארן דורך א קלאפ אדער דורכגעפרעסן געווארן פון קראנקהייט, טוט זעם־באק וואונדער. אירע רייכע נעוויקסן עסענציעס גלעטן און קילן אנט־צונדענע נעשוואלענע טיילן. שאפן אפ ניפט און מאכן צו וואקסן א נייע נעזונטע הויט.

זעם־באק ראט אויס שנעל קראנקהייט מיקראבן און קערט צוריק די הויט צו פולשטענדיקן גע־זונט. איר אומפארגלייכלאכע מיקראבן פארניכ־טענדע און אנטיסעפטיק פראפערטיס מאכט זעם־באק אויסגעצייכנט אין פארגלייך צו אנדערע הייל־מיטלען וואס פארשטאפן די וואונדן.

מרס. ענני מיד, פון נעראוסבורג, נ. י., יו. עס. איי., זאגט:—״פאר א סך יארן האב איך געליטן מיט א שרעקלאכן אלסער אויף מיין פוס. פאר־שיידענע רפואות האבן ניט געבראכט קיין הילף. דער ווייטיק איז געווען אזוי שטארק אז איך האב זיך נעמוזט אוועקליינען. לייענענדיק וועגן זעם־באק, האב איך באשלאסן צו אויספרובירן עס. דער דאזיקער נוטער נעוויקס הייל־מיטל האט שנעל געבראכט באדייטנדע בעסערונג און פאר־נעזעצטע באהאנדלונג האט געמאכט מיין פוס בעסער״.

Zam-Buk

סיי עס איז א שניט, ברען אדער קלאפ, צעהאק־טע הענט, אייטערנדע, אנטצונדענע, אדער פאר־גיפטעטע וואונדן. עקזעמא, טשילבליינס, פארקי־לונ. שמערצן, רינגוואורם, עבסעסעס, פיילס און א. וו., קאן זעם־באק אנגעווענדעט ווערן מיט יע־דער פארזיכערונג פאר פלינקן בענעפיט. 50 סענט א באקס ביי דראגיסטן איבעראל.

— אנטלויפט יונגערמאן, — האט פא־יאדוויגא געמורמלט צו ראנאווי׳ן שטיל.

— איר זעט דאך, א זאיר זייט פארלארן, באהאלט זיך אין דער גארטן הייזקע, איך קום באלד צו אייך!

(ווייטערס קומט)

שיקט אייער נאמען

און 10ס.
פאר א 25ס. פלעשל
פון דזשאנסאנס
וועקס ־ פאליש

יעדער הויזקיפער וועלכער הערט אויף גלייכן צו שטויבן וועט זיין פאראינטערעסירט אין פרובירן א פאליש וואס מיידט אויס פופציק פראצענט פון דער דורכשניטלאכער שטויב אנזאמלונג. שיקט בלויז אייער נאמען און אדרעס מיט 10 סענט צו דעקן דאס איינפאקן און פאסטעדזש.

ניט האבנדיק קיין אויל, טריקנט זיך אויס דזשאנסאנ׳ס וועקס פול־שטענדיק. לאזט ניט קיין קלעפיקן אויבן פאר שמוץ צו אנקלעפן זיך. א לעצטער טעסט אין אומפארטיי־אישע לאבאראטאריעס האט אי־בערצייגט אז פופציק פראצענט ווייניקער שטויב קלעפט זיך צו צו דעם.

מיקראסקאפישער אויסזען פון שטויב אויף פארניטשור. געפאלישט מיט דזשאנ־סאנס וועקס (לינקס) און אויל פאליש (רעכטס). אויף וועקס, זאמלען זיך אן טיילן שטויב אויבן, בלויז האלב אזוי פיל וויפיל עס באזעצן זיך דארט.

דזשאנסאנ׳ס וועקס (איצט אין א פליסנדער פארמע) איז באליבט צווישן אויסגעצייכנטע מענשן פאר 40 יאר. נוצט אוים די געלעגנהייט צו אויספרובירן דאס.

S.C. JOHNSON & SON LTD.
Brantford, Canada
Branches: Winnipeg, Vancouver, Toronto, Montreal

ווען איר ווינען און בעטן זיך ביי אים העלפט ניט באנייט זי דאן דעם שוידערלאכן טאט און איצט זיינען זיי ניט מער צווישן די לעבעדיקע

פון אבינדור

וועלכע איז איננאנצן 22 יאר אלט, איז געווען ניט צום באשרייבן. יעדן טאג פלעגט זי גיין צום האפן, ווארטנדיק אויף דער שיף, וואס האט געזאלט ברייננען איר געליבטן.

אין א געוויסן טאג איז אנגעקומען א שיף, אבער מירל איז געקומען צו שפעט צום האפן, אזוי אז זי האט ניט געזעען אנקומען דוד׳ן. אבער אירע באקאנטע הא־בען איר דערציילט, אז אויפ׳ן שיף האט ער שוין נאכאמאל חתונה געהאט און אז זיין נייע פרוי איז מיט דער זעלבער שיף אוועק נאך בוענאס־איירעס, וואוהין דוד וועט שפעטער אויך אריבערפארן.

די אומגליקלאכע מירל, ניט קוקנדיק אויף די נייע אנטוישונגען און טרויעריקע איבעראשונגען, וועלכע זי האט געקראגן, האט זיך געלאזט אויפזוכן איר געליבטן און אים געטראפן אין האטעל ״על נאוועו מונדא״, אויף דער גאס בוענאס איירעס.

דוד האט איר דאן באשטעטיקט זיין פרישן הייראט און געזאגט, אז ער וועט דא לאנג ניט בלייבן, ווייל ער פארט אין גיכן צו זיין צווייטער פרוי אין בוענאס איירעס. עס האבן ניט געהאלפן דער מיי־דעל׳ס בעטן און ווינען און אויך ניט דאס וואס זי האט אים דא אנגעקלאגט אין דער פאליציי, אז ער האט זי בא־שווינדלט, ווייל עס זיינען ניט געווען קיין באווייזן.

אין א געוויסן טאג האט דוד שוין גע־קויפט א שיפסקארטע נאך בוענאס איי־רעס און געדארפט ביינאכט אפפארן.

מירל איז א גאנצן טאג געווען אין הא־טעל ביי אים און אים געפראוואוט איבער־רייידן, ער זאל איר ניט פארלאזן, אבער דוד׳ס באשלוס איז געווען א פעסטער.

פינף פארנאכט איז ער אריין אין זיין צימער און זיך געלייגט שלאפן אין די קליידער. מירל האט נאך געוויינט פאר די איבעריקע פערזאנען אין האטעל און איז נאכדעם אריין צו דוד׳ן אין צימער. באלד האבן זיך דערהערט צוויי שאסן.

די איבערגעשראקענע האטעל מענשן זיי־נען אריינגעלאפן אין צימער און געטרא־פען דאס שוידערלאכע בילד: דוד איז גע־לעגן ווי איינגעשלאפן, אבער פארגאסן מיט בלוט, פאראורזאכט דורך א רעוואל־ווער קויל, וועלכע איז אריין הורך דעם רעכטן זייט שלייף און ארויס דורכן לינקן זייט. מירל איז געלעגן אויף דער ערד מיט א קויל אין לינקן זיים שלייף.

מירל האט געלאזט א בריוו אין אידיש, אין וועלכן זי שרייבט וועגן איר טראגישן באשלוס.

און איצט זיינען זיי שוין ביידע ניט מער צווישן די לעבעדיקע.

אנגעפאנגען וועבן האט זיך די טראגעדיע אין פאלעסטינע און פארענדיקט האט זי זיך עט ווייט, ווייט — אין מאנטעווידעא, די הויפט שטאט פון אורואגריי, זיד אמע־ריקע — און וואס פאר א שוידערלאכער סוף דאס איז געווען!

אין תל אביב, אין דער שיינער בליענ־דער עכט אידישער שטאט האבן זיך בא־קאנט דער יונגערמאן, דוד איס, מיט דער מיידל, מירל ראזמאן. דאס איז געווען אומגעפער מיט א דריי יאר צוריק.

זיי זיינען ביידע געקומען פון פוילן. דא, אין תל אביב, האבן זיי זיך באקענט, זיך פארליבט איינער אין צווייטן און הא־בען באשלאסן צו לעבן צוזאמען. זיי הא־בען צוזאמען דארט געעפנט א קליינעם רעסטאראן און האבן זיך געלעבט גאנץ צופרידן.

נאך א קורצער צייט פון פרידלאכן צו־זאמענלעבן, האט זיך מירל דערוואוסט, אז איר דוד איז א פארהייראטער מאן, אז אין פוילן האט ער איבערגעלאזט א פרוי און א קינד.

דאס האט איר שטארק געפייניקט און זי האט אים געמאכט פארווירפע פאר זיין מיאוסער האנדלונג.

ער האט דערוייל זיך אפגעקילט אין זיין ליבן און געגומען טראכטן וועגן ווי צו פארלאזן איר. ער האט וועגן דעם אפגערעדט מיט זיין געליבטער וועלכע האט אים, ניט קוקנדיק אויף אלץ, נאך שטארק געליבט.

זי האט זיך ניט געוואלט שיידן מיט אים אבער נאכדעם ווי ער האט איר פארזי־כערט, אז ער פארט קיין אמעריקע און אז שפעטער וועט ער איר אויך אהין אראפ־ברייננען, האט זי איינגעשטימט דערצו און פארקויפנדיק דעם רעסטאראן האט זי אים געגעבן גענוג געלט אויף רייזע קאס־טען.

ער האט איר געזאגט, אז ער פארט נאך פערו. זי האט זיך שפעטער דערוואוסט אז ער איז אוועק קיין מאנטעווידעא. זי האט דאן פארקויפט דאס לעצטע וואס זי האט פארמאגט און איז מיט עטלאכע מאנאטן צוריק אנגעקומען קיין מאנטעווידעא.

און איצט ווילן מיר איבערגעבן די ווייי־טערע פאסירונגען פון דער לעבנס טרא־געדיע ווי עס ווערט איבערגעגעבן אין דער צייטונג ״אונזער לעבן״, וואס דער־שיינט אין מאנטעווידעא.

גלייך ווי מירל ראזמאן איז אפגעשטינגן דא, האט זי אנגעהויבן ארומצוזוכן דא איר דוד׳ן, אבער אומזיסט. זי האט אים ני געפונען, ווייל ער איז אויפ׳ן וועג אפגעשטינגן אין פראנקרייך, וואו ער האט קרובים.

די פארצווייפלונג פון דער יונגער פרוי,

זיג־זאג
ZIG-ZAG
סיגארעט פאפיר
קיין סומט געלט קען קויפן בעסער.
גרויסע ביכלאך פון 120 בלעטלאך.
יעצט 5c
פארמיידעט נאכמאכונגען

זעט אונזערע נייע ספרינג סחורות
א גרויסער אויסוואל פון וואס אויסצוקלייבן
Dominion Furniture Co., Limited
499 NOTRE DAME AVENUE
PHONES: 86 195 — 87 873

האט איר פארזוכט די געשמאקע עסנס?

האט איר געזעען די שיין געדעקטע טישן וואס ווערן צוגעגרייט פון דעם גוט דערפארענעם אונטערנעמער
דוד שפיגל
מיר דעליווערן איבעראל צו די ביליקסטע פרייזן. בעסטע באהאנדלונג
טעלעפאנירט 52 333. רעז. 52 229.

ב. פיערס
וועלכער איז פריער געווען מיט דער פיערס פאר קאמפאני, לימטעד, האט איצט דערעפנט א האלסייל פאר פעק־טארי אויפ׳ן דריטן פלאר, וויניפעג פיאנא בילדינג, אונטער דעם פירמע נאמען פון דער
B. Pierce Fur Co.
PHONE 89 914

פיינט אייער הויז איצט
שיין, גוט און ביליק
ראיעלע ארבעט און צופרידנהייט
MAX GORDON
484 FLORA AVE.

מאדאם נעמי
ספעציאליסטן אין געמאכטע צום מאס קארסעטן און קארסעלעטס
אין די נייסטע סטיילס
און פיטינגס דאקטוירים׳ס צושריפטן אויסגעפילט.
פרייזן זייער מעסיקע
MDME NEMY
506 SELKIRK AVENUE
אנטקעגן פעלעס טעאטער

מיר באגריסען

די וויכטיגע אמעריקאנישע תבואה אין דער געשמאקסטער פארמע, פון וועלכער קעללאגג׳ס קארן פלייקס ווערען געמאכט, און מעהר ווי 12,000,000 מענשען האבען הנאה פון זיי יעדען טאג. מיר בעגריסען דיזען געזונטען

קארן

קעללאגג׳ס קארן פלייקס זיינען אבסא־לוט כשר אונטער דער השגחה פון אגודת הרבנים פון טאראנטא

Kellogg's
CORN FLAKES

שטענדיג ווי פריש־פון־אויווען אין דעם פאטענ־טירטען אינערליך וואקס־פארזיגעלטען ראפער

WALKER'S
Old Rye
WHISKY

דער נאמען ״וואקער״ אין אייער גאראנטיע פון גוטסקייט.
צו באקומען אין 25 אונ. און 40 אונ. האלב פלאש פלעשלאך
HIRAM WALKER & SONS LIMITED
DISTILLERY AND HEAD OFFICE: WALKERVILLE, CANADA
ESTABLISHED 1858
Distillers of "CANADIAN CLUB"
1448 Peel St. שרייבט צו אונזער מאנטרעאלער אפיס פאר א ביכל ״ווי צו מישן גוטע געטראנקען״

ריין און זיכער . . . . .

ליכטיקע, זילבערנדיקע ״וועאר־עווער״ קיך כלים ווערן גענוצט פון קאנאדער אנפירנדי־קע שפיטאלן. זיי זיינען ריין און זיכער . . . עפישענט און עקאנאמיש. זיי קאכן אלעס גוט. ריכטעט איין אייער קיטשן מיט זיי.

די ריכטיקע האבן דעם נאמען פון אונטן.

ALUMINIUM (VI) LIMITED
TORONTO & MONTREAL

"Wear-Ever"
Aluminum Kitchen Utensils

THE ISRAELITE PRESS
The only Jewish Newspaper in Western Canada.
אידישעס ווארט
Office and Place of Business: New Israelite Press Bldg., 165 Selkirk Ave. East
Published daily except Saturday and Sunday
ENTERED AS SECOND-CLASS MAIL MATTER AT OTTAWA
Subscription: $6.00 per year
Est. 1910 Phones: 55 409—52 213
Winnipeg — Manitoba

דער פרץ-שול יום-טוב

דעם זונטאג פייערט די היגע פרץ-שול איר יערלאכן צווייפאכן יום-טוב: דעם יאר-טאג פון דער גרינדונג פון דער שול און די גראדואירונג פון די קינדער.

עס ווערט איצט זעכצן יאר, זינט די שול איז דא געגרינדעט געווארן פון א קליינער גרופע פיאנערן, וואס האבן געשטרעבט דורך איר באפעסטיקען דאס אידישע לעבן און פארזיכערן דעם אידישן קיום, דורך א מאדערנער, פראגרעסיווער אידישער דערציאונג. די אידישע גאס האט דאן פיינטלאך אדער גלייכגילטיק אויפגענומען דעם דאזיקן פארזוך, ווי עס ווערן אויפגענומען געוויינלאך אלע נייע באוועגונגען, וואס גייען אראפ פון דעם אויסגעטראטענעם און אלגעמיין געהייליקטן דורך דער טראדיציע וועג.

דער איינגער קרייז ארום דער נייער שול האט אבער עקשנות'דיק באקעמפט די שוועריקייטן און שטערונגען וואס ער האט באגעגנט אויף זיין וועג און האט זיי אלץ מער און מער באזיגט. די היגע אידישע גאס, — אמוויי ניקסטנס א גרויסער טייל פון איר, — האט געמוזט אנערקענען, אז נייע וועגן זיינען נויטיק אונטער די נייע באדינגונגען אונטער וועלכע מיר לעבן, און די שול האט אנגעהויבן קריגן די אלגעמיינע אנערקענונג.

היינט איז די היגע פרץ-שול אן אנערקענטע וויכטיקע אידישע דערציאונגס אינסטיטוציע דא אין שטאט, און ווערט אנערקענט פאר איינער פון די צוויי גרעסטע און בעסטע, — אויב ניט דער גרעסטער און בעסטער — שולן אויפ'ן קאנטינענט.

די היגע פרץ-שול איז געווארן א מוסטער ניט נאר פאר די אידישע שולן פון דעם זעלבן טיפ, נאר אויך פאר אנדערע אידישע דערציאונגס אנשטאלטן. זי איז פאקטיש געווען, אויף וויפיל דאס איז אונז באקאנט, די פיאנערן אויפ'ן געביט פונ'ם אידישן קינדער-גארטן און דער טאג-שול, און ביי היינטיקן טאג קאנען קינדער דורכמאכן אין אירע ווענט פינף קלאסן "פאבליק סקול". דורכגייענדיק גלייכצייטיק אין די נארמאלע שעה'ן אויך זייער פראגראם פון אידישע למודים. עס וועט ניט נעמען לאנג, און אין שול וועלן איינגעפירט ווערן אלע אכט קלאסן פון דער עלעמענטארער "פאבליק סקול", אזוי אז די קינדער פון דער שול וועלן קאנען דורכמאכן זייער קורס פון אלגעמיינע למודים אין דער שול סביבה און גלייכצייטיק מיט די אידישע למודים, ניט פילנדיק די שווערע לאסט פון די אידישע למודים ווי א קינד וואס קומט אין דער אידישער שול נאך א שווערן טאג ארבעט אין דער אלגעמיינער שול.

אויסער איר ספעציפישער אויפגאבע, צו געבן די אידישע קינדער א אידישע שפראך און די גרעסטע מעגלאכע מאס פון אידישן וויסן, איז די שול אויך געווארן דער צענטער פון קולטורעלער טעטיקייט אויף דער היגער אידישער גאס. ארום איר האבן זיך גרופירט די מוטערס פון די קינדער פון שול, פאראייניקט אינ'ם מוטער-פאראיין, און אנדערע קולטורעלע ארגאניזאציעס און גרופן, וואס זיינען מיט איר דירעקט אדער אומדירעקט פארבונדן.

צום זעכצנטן יאר-טאג פון איר גרינדונג, ציילט שוין די שול אין אירע ווענט נאענט צו זעקס הונדערט קינדער. און קאן שטאלצירן מיט אירע שוועסטער-שולן, דער היגער ארבעטער-רינג שול און דער פרץ-שול אין קאלגארי, וועלכע זיינען אויסגעוואקסן אויף דעם באדן באפרוכפערט פון דער פרץ-שול.

מיט דער באפעסטיקטער פאזיציע וואס די שול האט פארנומען דא אין שטאט, האט זי פאר די לעצטע יארן געקאנט אפגעבן זיך מיט דער נארמאליזירונג און אויסברייטערונג פונ'ם למודים פראגראם. דאס איז א געביט, אויף וועלכן עס איז אלעמאל מעגלאך צו מאכן נאך א שריט ווייטער, און, אויף וויפיל די אומשטענדן דערלויבן, ווערט דאס געטאן, און בעסערע רעזולטאטן ווערן דערגרייכט מיט יעדן יאר.

איינער פון די רעזולטאטן פון דער דאזיקער אנשטריינגונג איז געווען — די יערלאכע גראדואירונג. יעדן יאר איז שוין דא א צאל קינדער וואס פארענדיקן דעם פולן פראגראם פון דער עלעמענטאר-שול, און א צאל וואס פארענדיקן די מיטל-שול. און זייער צאל וואקסט מיט יעדן יאר.

דאס יאר גראדואירן איבער פערציק קינדער פון דער עלעמענטאר שול, און איבער צען פון דער מיטל-שול. דאס איז די גרעסטע צאל אין דער געשיכטע פון דער פרץ-שול, און איז אן אנדייטונג אויף דעם וואוקס פון איר חשיבות אין די אויגן פון די עלטערן און די קינדער.

די פרץ-שול טוער, וואס האבן מיט אזויפיל מי און איבערגעגעבנהייט דערגרייכט אזעלכע רעזולטאטן, האבן דאס פולע רעכט צו באגריסן זיך און צו פרייען זיך מיט זייער גרויסן דערפאלג, און אין זייערע שמחות שעפן נייע כחות פאר דער גרויסער ארבעט וואס שטייט זיי נאך פאר.

וועלן זיי ווייטער פארלאנגען טאריפן ?

די אינדוסטריעס, וואס פארלאנגען פאר זיך פון דער רעגירונג שוץ-טאריפן, מיינען חלילה קיינמאל ניט די אייגענע אינטערעסן פון די אינדוסטריאליסטן. זיי מיינען ניט, אז דורך העכערע טאריפן אויף קאנקורירנדיקע ארטיקלען פון אויסלאנד זאלן זיי קאנען העכערן זייערע פרייזן און מאכן בעסערע פראפיטן. אלץ וואס זיי זיינען אויסן, איז טובת הכלל: דער מארק זאל זיין פריי פאר לאקאלע פראדוקטן, און ארבעטער זאלן דא אזוי האבן מער ארבעט.

מען קאן דאך אבער פארט ניט אוועקגיין פון דעם פאקט, אז טאריפן אויף געוויסע ארטיקלען העכערן זייערע פרייזן, וואס מיינט גרעסערע פראפיטן. און באלד ווי די אינדוסטריאליסטן זיינען ניט אייסן גארנישט אויסער טובת-הכלל, איז דאך ניט מער ווי יושר'דיק, אז זיי זאלן די דאזיקע פראפיטן אוועקגעבן פאר די ארבעטער.

די דעפוטאטן פון דער ארבעטער פארטיי האלטן ניט, דאכט זיך, פון טאריפן. אבער די טאריפן זיינען דא, און אין דעם לעצטן דאנינג בודזשעט זיינען זיי פארגרעסערט געווארן אויף א סך ארטיקלען. די וויניפעגער ארבעטער דעפוטאטן האבן דערפאר געפאדערט, אז פון די דאזיקע טאריפן זאלן עטוואס געניסן אויך די ארבעטער: פון די טאריפן, הייסט עס, זאלן געניסן בלויז די אינדוסטריעס, וואס פירן איין אן 8-שעה'דיקן ארבעטס טאג.

דאס זעט אויס צו זיין זייער יושר'דיק צו אלע צדדים. די אינדוסטריאליסטן, וואס פארלאנגען טאריפן צוליב די ארבעטער וועגן, האבן געדארפט זיין די ערשטע צו שטיצן אזא פלאן, וואס וואלט פארלייכטערט דאס לעבן פון די ארבעטער און וואס וואלט געעפנט גרעסערע געלעגנהייטן אריינצונעמען נאך ארבעטער אין דער אינדוסטריע.

פרעמיער קינג געפעלט דער פלאן. מר. בענעט שטימט מיט אים איין בלויז טיילווייז, פאר געוויסע אינדוסטריעס. וועגן די ארבעטער אליין איז דאך אפגערעדט. אבער מיט די אינדוסטריאליסטן זיינען מיר נאך גאר ניט זיכער. ווער ווייס, עס קאן זיין, אז אזא פלאן, ווען פארווירקלאכט, וועט ביי זיי אפנעמען א היבש ביסל פון זייער חשק צו טאריפן . . .

מיט אייגענע קרעפטן

(דאס רומענישע אידנטום און די לעצטע וואלן).
(ספעציעל פאר "דאס אידישע ווארט")
פון י. יעווין

די לעצטע קאמונאלע וואלן האבן באדייט אן ערנסטע פרואוו פאר דער פאפולאריטעט פון דער איצטיקער רעגירונג און די רעזולטאטן ווערן איצט לײדנשאפטלאך דיסקוטירט אין דער רומענישער און אידישער פרעסע.

אין די דערפער זיינען די וואלן דורכגעגאנגען מיט א זיג פון דער רעגירנדער פויערשער פארטיי. ניט קוקנדיק אויף די באגאנגענע פעלערן פארשטייען די פויערים, אז די רעגירונג שטייט אויף זייער זייט, און שיינקען איר דארום דעם פולן צוטרוי.

דערפאר איז אבער די לאגע אין די שטעט פאר דער רעגירונג א גאנץ שווערע. די פויערשע רעגירונג רעספעקטירט אין א קנאפער מאס די שטאט און פרעסט אויס פון איר די גרעסטע טייל פון די שטייערן. די נידעריקע פרייזן אויף תבואה און די אלגעמיינע סטאגנאציע אויפ'ן געביט פון האנדל און אינדוסטריע האבן נאך גרעסער געמאכט דעם קריזיס אין די שטעט. דא הערשט איצט פולע אנטוישונג מיט דער טעטיקייט פון דער דעמאקראטישער רעגירונג, וועלכע שטייט מיט'ן פנים צום דארף און קימערט זיך גאנץ ווייניק וועגן די נויטן פון דער גרויס'דיקער שטאט. אין פילע שטעט האבן די סוחרים איינגעארדנט גראנדיעזע פראטעסט פארזאמלונגען קעגן די אומגעהויערע שטייערן און איצט טראגן זיך די פארצווייפלטע קרעמער ארום מיט א פלאן אינגאנצן פארמאכן די קלייטן און איבערגעבן די שליסלען די האנדלס קאמערן . . .

דער קריזיס אין האנדל האט זיך אפגערופן באזונדער שארף אויף דער לאגע פון די קרעדיט אנשטאלטן. אין טראנסילוואניע (זיבנבירגן) האבן געפלאצט א גאנצע רייע ביינק. אין דער הויפט שטאט פון מאלדאווע — יאסי — האבן אנגעזעצט באדייטנדע קרעדיט אינסטיטוטן און פון טשערנאוויץ קומען אויך אזוי טרויעריקע ידיעות. די דריי הויפט קוואלען פון דער רומענישער נאציאנאלער ווירטשאפט בשפל המדרגה. די רומענישע נאפט לײדעט גרויסע פארלוסטן א דאנק דער רוסישער קאנקורענץ. די האלץ אינדוסטריע לעבט איבער שווערע צייטן א דאנק דער ניט גינסטיקער צאל פאליטיק און דער תבואה האנדל איז לחלוטין רואינירט אין צוזאמענהאנג מיט דער ניט גינסטיקער סיטואציע אויפ'ן וועלט מארק.

דער וואקסנדיקער קריזיס לאזט זיך די לעצטע צייט באמערקן אפילו אויף די גאסן. אומעטום זעט איר פוסטע געוועלבן, וועלכע פארדינגען זיך, און די פארבליבענע קלייטן זיינען פארהאנגען מיט בולטע שילדן, וואס אפישירן ביליקע אויספארקויפן. די עקאנאמישע ירידה האט געבארן א נייע בראנזשע: דעם האנדל מיט גענוצטע חפצים. אפגעקומענע גבירים פארקויפן די קלאווירן, טעפיכער און בילדער בחצי חינם, בכדי איבערצוקומען עד יעבור זעם . . . די מיטעלע מענטשן, וועמעס פרנסה איז איצט זייער דערשלאגן, זוכן ביליקע קליידער און שטוב זאכן און געפינען עס אין די פילע "אוקציאנערן", וואס פילן אן אלע גרעסערע שטעט.

דער מורא'דיקער קריזיס פירט צו אן איינגעארטיקער אידישער אימיגראציע אינערהאלב דעם לאנד און צו אן אויסוואנדערונג אין די דרום-אמעריקאנער לענדער. די באארטע אידן פון די קלענערע שטעט און שטעטלאך שליסן זייערע באנקראטירטע געוועלבלאך און לויפן זוכן חיונה אין די גרעסערע שטעט. די יוגנט גלויבט ניט אין די באמיאונגען פון די טאטעס און בעפארצוגט צו פארלאזן די דערעסענע נעסט און זוכן גליק מעבר לים. אין רומעניע קאנט איר היינט צו טאג געפינען פילע ישובים, וואס לעבן אויסשליסלאך פון דער שטיצע פון דער יוגנט, וואס האט אימיגרירט קיין קובא, פערו, א. א. די דאזיקע "פערואנער", ווי מ'רופט זיי דא, קומען אפט צו די עלטערן, ברײנגען א פאר טויזנט אפגעשפארטע דאלאר, מאכן חתונה די שוועסטער און פארן צוריק נאכדעם. נאכדעם ווי זיי ברעכען דעם קאפ אויף די גליקלאכע געשעפטן פון דער אלטער היים.

די שטאטישע באפעלקערונג, וואס באשטייט על פי רוב פון אידן, האט ווייניק גענאסן פון די "ישועות" פונ'ם דעמאקראטישן רעזשים און קרעכצן אונטערן לאסט פון די וואקסנדיקע שטייערן. דער איד זעט, אז דער פויער שאנעוועט מען אין די שטייער-ענינים, בשעת ביי אים נעמט מען צו דאס לעצטע קישעלע. נאך בולט'ער ווערט די פארשיידענע באציאונג ווען מיר אינטערעסירן זיך מיט דער בירגערשאפט פראגע. אין די דערפער איז די בירגערשאפט פראצעדורע פאראיינפאכט ביז גאר, אין די שטעט אבער פאדערט מען גאנצע בערג מיט דאקומענטן און העכער פון העלפט אידן שלעפן זיך נאך ביז היינטיקן טאג איבער די געריכטן, מאנענדיק זייער בירגער רעכט. שוין איינמאל האט די רעגירונג פון דער פארלאמענט-טריבונע פארשפראכן אריינטראגן דערלייכטערונגען אין דער בירגערשאפט פראצעדור, נאר עד היום האט זיך דער וואגן פונ'ם ארט ניט גערירט . . .

די זעלבע דערשיינונג קאן מען באמערקן אויך אויפ'ן שול-געביט. דער איד, וואס צאלט די גרעסטע טייל פון די שטאטישע שטייערן, מוז פטר'ן מיליאנען פון די מאגערע קעשענעס, בכדי אויפצוהאלטען פריוואטע שולן. די רעגירונג קוקט מיט א קרום אויג אויף דער נאציאנאלער אידישער שול און באמיט זיך מיט כל-ערליי שטערונגען צו פארשווערן איר עקזיסטענץ. דער לאנג פארשפראכענער רעגירונגס סעמינאר פאר אידישע לערער שוועבט נאך אין דער לופטן און די גוואלדזאמע ראמאניזאציע שפרייט זיך אלץ ווייטער איבער'ן יתומ'דיקן פעלד פון אידישער דערציאונג.

דאס רומענישע אידנטום האט ארויפגעלייגט גרויסע האפענונגען אויף דעם קהלה-בוי, וואס דארף אריינטראגן ארדענונג און קאנטראל אין די גוסס'דיקע געזעלשאפטלאכע אנשטאלטן. ביז היינטיקן טאג שלעפט זיך דער דאזיקער לעבענס וויכטיקער ענין איבער די קאנצעלאריעס פון די מיניסטעריאומס און עס איז ניט צו זעען קיין סוף, ווען די קהלות וועלן קאנען צוטרעטן צו פראדוקטיווער ארבעט.

דער דאזיקער קוויל פון אידישע צרות דריקט שווער דאס רומענישע אידנטום און ס'איז ניט צו באוואונדערן, וואס די פאפולאריטעט פון דער רעגירונג איז באדייטנד געפאלן צווישן דער אידישער באפעלקערונג. דער דאזיקער פראטעסט קעגן דער פאסיווער האלטונג פון דער רעגירונג, וואס טאלערירט די אנטיסעמיטישע העצער, האט געפונען ביי די לעצטע קאמונאלע וואלן דעם אויסדרוק אין די אידישע צעטלען. צו דעם האט מיטגעווירקט דער נייער געזעץ וועגן דער אדמיניסטראטיווער רעפארם, וואס דערלאזט פראפארציאנאלע וואלן. אין פילע שטעט (בוקארעסט, קישענעוו, בעלץ, אקערמאן, לעאווא, מיכאלעני, א. א.) זיינען די אידן געגאנגען מיט אייגענע צעטלען און אין מערערע פונקטן אפגעהאלטן א זיג, ניט קוקנדיק אויף דעם, וואס אויף דעם רעגירונגס צעטל האבן קאנדידירט זייער אנשטענדיקע אידן. דער נצחון פון דעם אידישן צעטל ווערט אין די אידישע פאליטישע קרייזן אויפגענומען אלס א ווענדונג אין די אידיש רומענישע באציאונגען און גיט די מעגלאכקייט צו רעאליזירן בשעת די פארלאמענטס-וואלן דעם געדאנק פון אידישע רייכס-ליסטע.

רעדנדיק וועגן דעם דערפאלג פונ'ם אידישן צעטל דארף מען ניט פארמאכן די אויגן איבער דער לינקער זייט פון דער מטבע. די לעצטע פראפארציאנאלע וואלן האבן אריינגעבראכט אין דער אידישער עפנטלאכקייט א היבש ביסל דעמאראליזאציע. דער אסימילאטארישער פארבאנד פון די רומענישע אידן האט זיך בלאקירט מיט דער בראטיאנו-פארטיי. די ציוניסטישע ארגאניזאציע, וואס האט זיך בשעת די לעצטע פארלאמענט וואלן בלאקירט מיט דער רעגירונגס פארטיי, איז אין איניקע שטעט געגאנגען מיט דער רעגירונג און אין אנדערע מיט א אידיש צעטל. עס האט געפעלט אן איינהייטלאכע ליניע און פאליטישער גלייכגעוויכט און מ'האט געקאנט רעגיסטרירן שווערע פאלן פון דיסציפלין ברוך און אמביציעס שפיל אין כל'ערליי פארמען.

דער פאקט, אבער, וואס די רומענישע אידן האבן געוואגט ארויסצוגיין מיט אייגענע צעטלען און געשטימט אין מאסן פאר אידישע לאזונגען דעקט אלע געמאכטע פעלער-שריט און ווערט באטראכט מיט רעכט אלס ווענדונג אין דער געשיכטע פון די אידיש-רומענישע באציאונגען.

מיר זיינען ניט אזוי נאאיוו צו גלויבן, אז דער וועג צו אידישער נאציאנאלער פאליטיק אין רומעניע איז איצט שוין אפגערוימט פון פארשיידענע אבני נגף. דאך באדייט דער לעצטער זיג אן אנזאג אז דאס רומענישע אידנטום וויל זיך באפרייען פון דער אפיטרופסות פון די רומענישע פאליטישע פארטייען און גייט מיט זיכערע שריט שמידן מיט אייגענע כחות זיין היסטארישן גורל.

מאי, 1930. ("איטא")

וואס איז אזוינס קאלעקטיוויזאציע

א מתנה די אידישיסטן
פון א פריינט

— שלום עליכם ר' מענדל, — האב איך מיט פרייד אויסגעשריען דערזעענדיק ר' מענדלען ביי א גלאז קאווע אין רעסטאראן. — וואס איז מיט אייך געשען, וואס מען זעט אייך אזוי זעלטן? איך האב זיך דאך באמת פארבייגקט נאך אייך, ר' מענדל. עפעס איז לעצטנס אזוי גרוי און אומעטיק און עס ווילט זיך אזוי הערן א וויץ, א גלייכווערטל, עפעס א טשיקאווע מעשה'לע אויף וועלכע איר זייט אזא מאדים.

ר' מענדל שמייכלט. — וויצן, גלייכווערטלאך, טשיקאווע מעשה'לאך, — חזר'ט ער איבער. — פאראן! — וואס זשע דען, אז דאס לעבן שפרודלט דאך מיט זיי, מען דארף זיי נאר קאנען אויסקלייבן.

פארשטיי איך שוין, אז ר' מענדל האט "סחורה" און ער וואלט געוועלט א בעל'ן עס אויסברענגען. באשטעל איך א גלאז קאווע און רוק זיך צו צו אים נענטער.

— פארברענגען מיר אנומלט ביי א גוטן ברודער אויף א פארטיע, — אזוי הויבט אן ר' מענדל, — צען יאר נאך זיין חתונה. נו, פאר וואס ניט, פארברענגען מיר גאנץ אנגענעם, יונגווארג כאפט א טענצל, בעלי-בתים כאפן א קערטל, עלטערע כאפן א שמועס, מען שמועסט וועגן עניני דעלמא, פאליטיק: ענגלאנד, רוסלאנד, פאלעסטינע, בירא-בידזשאן וכדומה. ליינג איך צו אן אויער, אפשר וועל איך אויך כאפן א גוט ווארט. הכלל מען היצט זיך, ציוניסטן זיינען אש הלבה אוי רוסלאנד, קאמוניסטן — פייער פלאם אויף ארץ-ישראל, ביידע צוזאמען סכנות נפשות אויף ענגלאנד. מער פון אלעמען היצט זיך א מיטליעריקער איד, משמעות א קאמוניסט, א פריינט פון האראפאשניקעס:

— שטייט, שטייט, — בייזערט זיך דער איד-קאמוניסט, — איר זאגט רוסלאנד, אנו, אדרבא, באווייזט מיר נאר אזא לאנד, וואו די רעגירונג זאל אזויפיל טאן פאר די ארימע ארבעטער, פאר די האראפאשניקעס, ווי רוסלאנד.

און אזוי גייט ביים אידן אוועק א סדרה פון די אלעמען באוואוסטע ניסים ונפלאות וואס רוסלאנד טוט אויף און האט שוין אויפגעטאן פאר די האראפאשניקעס. — און איצט שטריינגט רוסלאנד אן אלע אירע כחות, — אזוי היצט זיך דער איד, — אויסצופירן די "קאלעקטיוויזאציע."

עפעס קאמיש. קומט מיר אויס דאס ווארט "קאלעקטיוויזאציע" פונ'ם אידנ'ס מויל. כ'הער זיך צו צום אידנס ווערטער, ווי ער לאזט אויס: — און לאמיר האפן, אז אין גיכן וועט פון דער קאלעקטיוויזאציע אין רוסלאנד קיין זכר ניט בלייבן.

"וואס פלוידערט ער," — וואונדער איך זיך און בין שוין גרייט דעם אידן צו נעמען "אויפ'ן צימבל", נאר דא רופט די באלעבאסטע צום טיש. באלד אבער ווי מען שטייט אויף פון טיש רוף איך אפ מיין "פויגל" אן א זייט, און פארפיר מיט אים אזא מין שמועס:

— אזוי, אזוי, — זאג איך, — זייט איר, הייסט עס א פארברענטער קאמוניסט?

— שייך צו זאגן א פארברענטער קאמוניסט, — מאכט דער איד, — אבער וואס ס'איז אמת, איז אמת. האט איר דען לעצטנס ניט געלייענט די פייפערס וועגן רוסלאנד, איר מיינט וועגן דער . . . קאלעקטיוויזאציע, — ענדיקט דער איד פאר מיר מיט א מאדנעם שמייכל.

— זייט מוחל, — שלאג איך אים איבער, — איך מוז זיך מודה זיין, אז איך בין — ניט פאר אייך געדאכט — א גרויסער עם הארץ אין די אלע זאכן. ספעציעל, ווען עס קומט צו די טערקישע ווערטער, וועלכע לאזן זיך אויס אויף "זאציע." און אויב ס'איז אייך ווייניק, איז גאר איצט צוגעקומען א ניי ווארט . . . "קאלעקטיוויזאציע" . . . . .

שמייכלט דער איד: — ס'איז ניט, ווי איר רופט עס, טערקישע ווערטער. די אלע ווערטער זיינען אינטערנאציאנאלע ווערטער. דאס מיינט, אזעלכע ווערטער, וועלכע זיינען גענומען געווארן פון די שפראכן פון די אלטע נאציאנען, אזוי ווי די אלטע גריכן, רוימער, און אפילו העברייער. ווען עס קומט אבער צו אינטערנאציאנאלע ווערטער, בין איך א מזיק אויף זיי. ביי מיר קאנט איר געפינען, לאז זיך אייך דאכטן, א גאנצן וואגן מיט אלערליי ווערטער-ביכער, און אז איך שלאג זיך אן אן אן אינטערנאציאנאל ווארט, — רעדט ווייטער דער איד, — גריבל איך זיך אזוי לאנג אין די ווערטער, ביז איך געפין אויס פון וואנען דאס ווארט שטאמט, וואס עס מיינט, ווייל איך האב פיינט ווי אונזערע האקן ווערטער, ווי אין קרויט אריין, ניט וויסנדיק דעם פשט דערפון.

— אויב שוין יא אזוי, — רוף איך זיך אפ, — אפשר וועט איר טאקע זיין אזוי גוט און מיר געבן א קליינע לעקציע איבער איניקע ווערטער און טאקע וועגן דעם ווארט "קאלעקטיוויזאציע," ווי איר רופט עס אן?

— מיט'ן גרעסטן פארגעניגן, — ענטפערט דער איד, — און לאמיר טאקע שוין אנהויבן:

— פאראנען פיל ווערטער, וועלכע ענדיקן זיך אויף "זאציע" אדער "זיציע". אט, למשל, ציוויליזאציע, רעסטאראציע, קאאפעראציע, קאלאניזאציע, ארגאניזאציע, אקופאציע, סטימולאציע, ליקווידאציע, אקאציע און טויזנטער אנדערע. די דאזיקע אלע ווערטער טיילן זיך אין גרופעס. פאראנען אזעלכע אינטערנאציאנאלע ווערטער, וועלכע זיינען טאג-טעגלאך אין געברויך און יעדער איינער פארשטייט זייער מיינונג. למשל: ציוויליזאציע, רעסטאראציע וכדומה. דאס ווארט רעסטאראציע אדער רעסטאראן נעמט זיך פון אידיש, און ווי איר וועט שפעטער זען, נעמען זיך פון אידיש פיל אינטערנאציאנאלע ווערטער. דאס ווארט "רעסטאראן" למשל, איז צונויפגעשטעלט געווארן פון 3 ווערטער: ע ר ע ס ט א ר י י ן. ס'מיינט א פלאץ, וואו מען קאן אריינעסן. "רעסטאראציע," ווידער, נעמט זיך פון רייסן, באררייסן, ציען, אראפציען א הויט. פאראן ווידער ווערטער, וועלכע ווערן זייער זעלטן געברויכט, און, אז די נאטור זאל אונז שיינקען יארן, וואלטן מיר געקאנט גליקלאך אפלעבן קיילאכדיקע מעת'לעת'ן ניט באנוצנדיק דאס ווארט "אקופאציע." אזא ווארט באנוצט מען נאר אין מלחמה צייט. נעמען, נעמט זיך עס גראדע פון רוסיש: "קאפאט," — גראבן, — דאס הייסט, מען גראבט זיך איין אין דער ערד און פון דארט קוקט מען אויס דעם שונא. אין ענגליש הייסט עס "טרענטשעס." "קאלאניזאציע" מיינט קאלאניזירן א לאנד. דאס ווארט נעמט זיך ווידער אמאל פון אידיש: קוילען, אויסקוילען, ווייל אזוי איז שוין געוועזן דער מנהג פון די אלטע בארבארישע צייטן. אז מען פלעגט קומען באזעצן א ניי לאנד, פלעגן זיך די נייע און אלטע איינוואוינער אויסקוילן איינער דעם צווייטן, ווי למשל, די אינדיאנער האבן אויסגעקוילעט די שפאניער אין אמעריקע. אדער, ווי די אינדוסן האבן אויסגעקוילעט די ענגלענדער אין אינדיע, אדער, שאט, — וואס באדארפט איר גיין ווייט, — ווי די אידן האבן אויסגעקוילעט די אראבער אין ארץ-ישראל.

אויך דאס ווארט "ארגאניזאציע" שטאמט פונ'ם ווארט הרג'ענען, דער'הרג'ענען, — ווידער אמאל פון אידיש. ס'מיינט: אן אינסטיטוציע, וואו מען הרג'עט אוועק דאס ביסל פרייע צייט ארום'הרג'ענענדיק זיך צוליב אלערליי פרינציפן און הויכע אידעאלן. ווען מיר זאלן נעמען דאס ווארט "קאאפעראציע" הערן מיר, ווי מען זאגט: "גרונעם, געצל און זרח האבן געגרינדעט א קאאפעראציע." דאס ווארט נעמט זיך פון כפרה, ווערן א כפרה, ווייל אין קאאפעראציע ווערן שטענדיק אימעצנס א פאר דאלאר די כפרה. פאראן ווידער א סארט ווערטער, וואס ווערן באנוצט פון פאבליי. ווי למשל: דאס ווארט "סטימולאציע" ווערט באנוצט ווען מען ארבעט ביי "סטים אינדזשינס". "ליקווידאציע" — ביי דער ארבעט פון אלערליי פליסיקייטן. עס ווערט אויך באנוצט ווען מען מסחר און וועלט, ווען ביי איינעם לאזט זיך אויס א טייך פון אלע זיינע גאלדענע גליקן. מ'זאגט: ער ליקווידירט זיך ? . . דאס ווארט "פאזיציע" זאגט מען, ווען מען מיינט צו זאגן, אז איינער פארנעמט א גוטע, אדער שלעכטע, פאזיציע. די אפשטאמונג פונ'ם דאזיקן ווארט קומט פונ'ם אידישן ווארט ז י צ ן, ווייל אין אידיש באצייכנט מען די גוטע אדער שלעכטע לאגע פון א פערזאן מיטן ווארט 'זיצן'. גייט אים גוט, זאגט מען: "ער זיצט זיך, ווי א גראף", "ער זיצט צונויפגעפליינט די הענט, ווי שבת נאכ'ן טיש", "זיצט זיך צעלייגט, ווי א פריץ". גייט אבער שלעכט, זאגט מען: "ער זיצט אין געהאקטע וואונדען". דאס באווייזט, אז דאס ווארט "פאזיציע" באדייט צו ערשט ווי אזוי מען זיצט. איר וועט נתפעל ווערן, ווען איר וועט זיך דערוויסן וויפיל אינטערנאציאנאלע ווערטער שטאמען אפ פון אידיש. דאס ווארט "אינספעקטאר" — א יא א ריין אינטערנאציאנאל ווארט — שטאמט בסך הכל פון דריי אידישע ווערטער: א ו נ ז פ א ק ט ע ר. אדער, ווען איר הערט, ווי ארבעטער קעמפן פאר א מינימאלן לוין און די באסעס באשטייען נאר צו צאלען מאקסימאלע לוין, שטאמט דאס ווארט "מאקסימאלע" ווידער אמאל פון דריי אידישע ווערטער: מ כ ו ת א י ם א ל ע. דאס מיינען די באלעבאטים דעם ארבעטער, — אז מכות וואלט זיך זיי געמאגט זעצן אזעלכע באלעבאטים!

איצט, לאמיר נעמען אויך דאס מלחמה ווארט "אינטערווענציע", וואס מיינט: אריינווארפן א פאלק סאלדאטן אין א פרעמד מדינה'לע. דאס דאזיקע ווארט שטאמט ווידער אמאל, לאז זיך אייך דאכטן, פון די אידישע ווערטער א ו נ ט ע ר ו ו ע ג ע ן גיין מיט אן ה י נ ט ע ר ו ו ע ג ע ל ע, ווייל גלאט אריינקומען מיט חיל אין א פרעמד לאנד "מיצקעדריינען" איז דאך ניט מעשה סוחר, — קומט מען מיט אזא מין הינטערוועגעלע: "כפי דיינע מלאכי חבלה האבן זיך עפעס לעצטנס שטארק צעבושעוועט, און כפי דיינע כחות זיינען ניט גענוג זיי איינצוצאמען, און כפי אין דיין לאנד געפינט זיך א האלבער דאזן פון אונזערע ליבע אונטערטאנער, וועמעס לעבן און אונזער הייליקער חוב צו באשיצן, איז על כן . . ." — און אזוי ווייטער.

דא האט דער איד-קאמוניסט איבערגעכאפט דעם אטעם און ווייטער פארטגעזעצט: — יא, ר' מענדל, פארשטייט איר מיך, איך בין א איד א גריבלער. האב זיך ליב צו גריבלען אין אזעלכע זאכענישן: אט האט איר' למשל, דאס ווארט "סענסאציע". דאס זעט איר נעמט זיך פונ'ם אמעריקאנער ווארט ס ע נ ט. עס מיינט א מעשה ניט געשטויגן ניט געפלויגן ווערט געדרוקט אין די צייטונגען מיט גרויסע אותיות פונקט דעמאלט, ווען די דאזיקע צייטונגען נויטיקן זיך אין א פאר סענט. דערפאר אבער, ווען מען זאגט א דאקטאר שרייבט א "דעספערטאציע", איז דאס ווארט ווידער אידיש. עס נעמט זיך פון ד ע ס ע ר ט — צימעס — א מאכל, וואס מען דערלאנגט נאך מאכלים. ביים דאקטאר מיינט עס, אז נאך אלע טייערע מאכלים וואס די פראפעסארן דערלאנגען אים, ווי פראגעס, עקזאמענס, צרות און בויכווייטיקן, הייסט מען אים נאך אנשרייבן א דעספערטאציע, וואס מיינט, — "נאט אייך נאך א צימעס צום טיש."

און איצט וועלן מיר איבערגיין צו אונזער ניי ווארט "קאלעקטיוויזאציע". וואס מיינט ? פון וואנען שטאמט עס ?

איר מוזט וויסן ר' מענדל, אז כאטש רוסלאנד איז איצט דאס פראגרעסיווסטע לאנד אין דער גאנצער וועלט, זיינען דאך דארט נאך פאראן גענוג פינסטערע כחות, למשל, ווי אונזערע גענגסטערס, פאליטישענס א. אנ. דארט הייסן זיי קולאקעס. האבן די דאזיקע קולאקעס געגרינדעט אן ארגאניזאציע און זיי באפאלן די ארימע האראפאשניקעס און ראבעווען ביי זיי אוועק זייערע בהמות, פערד, באלעבאטישקייט און א. וו. אט די ארגאניזאציע רופן זיי " ק ו ל א ק ט י ו ו י ז א צ י ע ". וואס זשע טוט די סאוועט רעגירונג ? פירט זי אן מיט זיי א ביטערן קאמף: ארעסטירט זיי, שיסט זיי און "טרייעט" זיי עוקר מן השורש זיין און לאמיר האפן, אז אין גיכן וועט פון זיי קיין שריד ופליט ניט בלייבן.

אזוי ענדיקט דער איד-קאמוניסט און וויל זיך שוין מיט מיר אפגעזעגענען. גלוסט זיך מיר אבער אים אזוי גיך ניט אפלאזן. פאנג איך אן אים צו באדאנקען זייער שיין פאר זיין לעקציע און ווערנדיק ווידער אומשולדיק ווי א קינד גיב גלאט אזוי א זאג: — איך פארשטיי אבער איין זאך ניט. ווי כ'האב געהערט איז דאך די קאלעקטיוויזאציע א רעגירונגס אינסטיטוציע . . . .

— וואס..? וועלכער..? איי, זאלט איר מיר געזונט זיין, — שלאגט מיר איבער מיין לעקטאר, — זייט איר דאך טאקע, כ'בעט-איבער-אייער-כבוד, נאר א קליינער וויסער אין די דאזיקע זאכן. ס'א מישל קאפושל, א איך קומט און מישט דיר צונויף קאשע מיט בארשט, "קולאקטיוויזאציע" איז קולאקטיוויזאציע, און "קאלעקטיוויזאציע" איז גאר אן אנדער געשיכטע. קאלעקטיוויזאציע נעמט זיך גאר פון אן אנדער שרש. ס'קומט פונ'ם ווארט ק א ל ע ק ט א ר. דאס איז טאקע אמת, אז ס'איז א רעגירונגס ארגאניזאציע. וואס שיקט ארויס קאלעקטארס איבער אלע שטעטלאך און דערפער און זיי קאלעקטן פון ארים און רייך, אידן און גוים, אלעס: א בהמה, א פערד, א ציג, א פארקאווע, א מעשן צלמ'ל, א פאר שבת'דיקע לייכטער, א פאראבייגותאמסטפילן, א מוהל מעסער, א ספר, אנארבעקאנפעס און, להבדיל, א פאר מייטקעס. צו וואס זיי באדארפן עס ? זיי דארפן עס שוין זייער ! די אלע זאכן פארקויפן זיי קיין אויסלאנד און דאס געלט גייט אין א פאנד פאר זייער פינף יאריקער אינדוסטריאליזאציע. ווי איך זע זייט איר א בעלן צו וויסן וואס איז אזוינס "אינדוסטריאליזאציע" ? דאס, זעט איר, איז שוין זייער א דעליקאטער ענין און מען דארף ווידמענען דערצו א גאנצן קאפיטל פאר זיך. איה'ש צום צווייטן מאל, וועל איך עס אייך מסביר זיין.

אזוי ענדיקט דער איד-קאמוניסט און געזעגענענדיק זיך מיט מיר איז ער אוועקגעגאנגען. לויף איך דאך מסתמא באלד צו חברה, הויב זיך אן נאכצופרעגן וועמען איז ער דער דאזיקער "פויגל", דער דאזיקער "באוואוסטזיניקער קאמוניסט ר'"ל". — גלאנצן חברה אויף מיר אויס די אויגן: — א קאמוניסט, זאגסטו ? עס איז דאך אונזערער א חבר, א פארקרייצנקטער פועלי-ציון, א איד א ידען, דער נוטער יאר האט אים ניט גענומען און א שטיק לץ. . . און באמערקנדיק עפעס אויף מיין פנים, שיסט מען אויס א געלעכטער: — איי, מענדל, מענדל, מען האט אייך געפירט אין באד אריין, אוי נאך א מין פירן, ווי קומט עס צו אייך, ר' מענדל ? — ווי זשע קומט עס, חזר איך איבער, אז קומען האט אויף אים געמעגט המנ'ס נס, נו, סיידן ער וועט זיך ניט פאציאפען צו מיר אין די הענט אריין, אט דער פייקער . . .

— נו, ווי געפעלט אייך אזא מעשה, — שמייכלט ר' מענדל און גלעט זיך די באָרד.

דריי לעקציעס פון
זלמן רייזן
פרייטאג, מאי 30, 8.30 אוונט
"עליות און ירידות אין דער געשיכטע פון אונזער קולטור"
זונטאג, יוני 1טן, 8.30 אוונט
"אידיש און דער קאמף פון די אידישע מאסן פאר זייער באפרייאונג"
דינסטאג יוני 3טן, 8.30 אוונט
טעמע וועט שפעטער אנאנסירט ווערן.
אלע לעקציעס
אין גרויסן פרץ זאל
1 בילעט, 40 סענט
אויפזיכט:
קולטור געזעלשאפט און איווא סאס.

ווי מען האט געפייניקט אידישע יונגעלייט אין פלאצק

פון ווארשע מעלדעט מען: די פלאצקער איינוואוינער שלמה גרינשפאן, שלום פרוסאק, ליפמאן לערמאן, שמחה מינץ, מענדל סקשידלא און משה צוקערמאן, האבן געווענדעט זיך צום אידישן נאציאנאל ראט מיט אנקלאגע, אז די פלאצקער פאליציי האט איבער זיי אויסגעפירט אן אמת'ע עקזעקוציע.

זיי דערציילן, אז גייענדיק נאך דער ארבעט שפאצירן איבער די פלאצקער גאסן, האט מען זיי אן א פארוואס ארעסטירט און אפגעפירט אין קאמיסאריאט. דארט האט מען זיי קודם כל גענומען אויספרעגן, פארוואס זיי טראגן שווארצע בלוזעס, און פארוואס זיי געהערן צו לינקע גרופירונגען. זיי האבן דערקלערט, אז זיי זיינען חלוצים און שווארצע בלוזן טראגן זיי ביי דער ארבעט. מען האט זייערע דערקלערונגען ניט גענומען אין אכט און מען האט זיי גענומען שלאגן און פייניגן. מען האט איבער זיי אויסגעפירט אן אמת'ע עקזעקוציע.

דער אידישער נאציאנאל ראט האט די אנקלאגע אריבערגעשיקט צום אינערן מיניסטער מיט דער ביטע די שולדיקע צו באשטראפן.

אויף פרעמדע וועגן

א שפאנענדער ראמאן פון די ליידן און קאמף פון דעם אידישן וואנדערער

פון דר. ל. ב—ן

(פארטזעצונג)

און דא האט אים גענומען ווערגן און שטיקן אין האלז. די אויגן זיינע האבן זיך פארצויגן מיט טרערן. ער האט פארקריצט מיט די ציין, א טרייסל געטאן מיט'ן קאפ און, די האלטנדיק דעם מאנטל אין די הענט, האט ער זיך שטילערהייד, אז אניוטא און ליובא זאלן ניט באמערקן, ארײנגע'גנב'עט אין שלאף צימער און צוגעמאכט די טיר . . .

דארט האט ער זיך אנידערגעזעצט אויפ'ן ברעג בעט און צוגעדעקט דעם פנים מיט ביידע הענט . . .

דאס זיינען געווען די ערשטע טרערן, וואס באריס עטינבערג האט פארגאסן אין אמעריקע.

קאפיטל 3

אך, ווען ער וואלט איצט אליין געווען אין הויז, ווען אניוטא און ליובא וואלטן אין הויז ניט געווען, וואלט ער זיך צע־וויינט אויפ'ן קול . . . ער איז געווען אזוי אויפגערעגט און פארצווייפלט, אז ער האט געפילט אז ער מוז עפעס טאן אזוינס, וואס זאל אים בארויקן . . .

אין די גוטן יארן אין דער היים, ווען ער, באריס עטינבערג, איז געווען אויפ־גערעגט, האט ער זיך געקאנט בארויקן מיט טאפטשען מיט די פיס, מיט א בייזן געשריי אויף זיינע פריקאשטשיקעס און אפט מאל מיט א פאטש אויך . . . אבער איצט ! . . . ווער איז ער ? וואס איז ער ? וואס פאר א פריץ ? א קבצן איז ער . . . אן ארימער ארבעטער, וואס זיין טאכטער איז געצוואונגען צו גיין זוכן ברויט ביי אבראשא'ן, ביי זיין אמאליקן יונג ! . . . איין זאך איז אים איצט פארבליבן, נאר איין זאך, וויינען, וויינען און וויינען . . . אך, ווען ער וואלט איצט געווען אליין אין הויז ! . . .

עטוואס שווערעס, ביטערעס און עלנ־טעס האט אים אינגאנצן ארומגענומען, ווי די פינסטערע יעסן־נאכט, און אים גערדריקט און געשטיקט . . .

און שנעל דאס רעדעלע פונ'ם מזל דרייט זיך ! . . . צוואנציק יאר געלעבט זיך אין קיעוו, געפירט גרויסע געשעפטן פון געטריידע . . . טויזנטער א יאר גע־קאנט אפלייגן אין קאפיטאל. ער האט אבער געשאטן געלט מיט פולע הויפנס... כצוד האט ער געוואלט, דער נאמען עטינ־בערג זאל זיין ווייט באקאנט . . . נאך מיט א יאר און א־האלב צוריק פאר דעם פאגראם, בעת דער רוסישער יאפאנעזי־שער מלחמה, האט ער געשיינקט פינף הונ־דערט רובל אויפ'ן "רויטן קרייץ" . . . . היינט וויפיל פלעגט ער שיינקען אויף מאנומענטן, וואס מען פלעגט שטעלן פארשיידענע רעגירונגס פערזאנען . . . . זאגאר אויף נייע קלויסטערס האט ער פיל מאל געלט געשיינקט . . . היינט וויפיל האט אים אפגעקאסט די נייע שול, כאטש ער איז ניט געווען פרום ? . . . היינט די חברה גמילות חסדים און די אנדערע אנשטאלטן, סיי אידישע און סיי קריסטלאכע ? . . . געלט איז ביי אים גארנישט ווערט געווען . . . פארדינט לייכט און נאך לייכטער אויסגעגעבן . . . אלעס האט ער אונטערשטיצט און יעדן... פון א גוטער זאך קיינמאל זיך ניט אפ־געזאגט . . . געמיינט, אז מען וועט אים דערפאר שאנעווען, און, ווער ווייסט ? אפשר נאך וועט ער זיך דערהדינען א מע־דאל פון דער רעגירונג ? . . .

אך, א נאר איז ער געווען, באריס עטינבערג און א גרויסער אייזל ! . . . געקוילעט זיך, געקוילעט אניוטא'ן, גע־קוילעט ליובא'ן, און צוליב וואס ? . . . צוליב וועמען ? ? . . .

האט מען זיין הויז ניט צעטראגן ? האט מען זיינע ווערטפולע חפצים ניט צערויבט ? . . . האט מען זיין שפייכלער ניט צעראבירט ? . . . און ווען ער מיט זיין ווייב און טאכטער, וואלטן זיך דאן ניט באהאלטן ביי פאמקא'ן, זיין סטא־ראזש אין קעלער, וואלט מען אים דען ניט דער'הרג'עט ? . . . אפשר טשוואקעס אין קאפ וואלט מען אים געקלאפט, ווי מען האט עס געטאן צו אנדערע . . . און זיין אניוטא'ן, און זיין שיינער זיבעצן יאריקער ליובא'ן וואלטן די כוליגאנעס גע־ווים . . .

ער האט א ציטער געטאן און מיט גוואלד האט ער פארטריבן אט דעם דא־זיקן שרעקלאכן געדאנק פון זיין מוח...

דאן האט ער מער ניט געוואלט פאר־בלייבן אין רוסלאנד . . . ער האט זיך געפילט טיף באליידיקט, בארויבט פון אלעם : אי פון זיין פארמעגן, אי פון זיין ערע, פון אלעם דעם, מיט וואס ער האט ביז אהער געאטעמט, געשטאלצירט און וואס ביי אים האט געהייסן דאס לעבן . . . ער האט באשלאסן צו פארן קיין אמעריקע . . . דארט אין דעם פריי־ען לאנד, איז ניטא קיין "יעווריייסקי ווא־פראס", קיינע פאגראמען, און ער וועט קאנען לעבן א פרייער מענש. דארט, מיט זיינע געשעפטס פייאיקייטן, וועט ער גלייך פארנעמען א הויכן פלאץ ! . . .

יא, ער איז אליין שולדיק ! . . . ווען ער וואלט פריער ניט געווארפן אזוי מיט געלט, וואלט ער נאכ'ן פאגראם זיך אויך ביי אים אפגעשטעלט א גרויסער פארמע־גן . . . אזוי אבער האט ער קוים צע־נויפגעקלאפט עטלאכע טויזנט רובל און אפילו די דאזיקע סומע איז ביי אים אוועק ווי מיט רויך ! . . .

אך, ווי אומפראקטיש ער איז געווען, אן אמת'ער גרינהארן ! . . .

אויפ'ן וועג קיין אמעריקע האט ער פארבראכט אין פאריז, אין לאנדאן, איינ־געשטאנען מיט זיין ווייב און טאכטער אין די טייערסטע האטעלן . . . אויפ'ן שיף געפארן אין ערשטן קלאס.

דא אין ניו־יארק איז ער אריינגעפארן אין א טייערן האטעל . . . פון די צענ־רובלדיקע געווארן פינף דאלארדיקע און די דאזיקע זיינען צוגאנגען, ווי רויך . . .

אך, ווען ער וואלט דאן געהאט זיין איצטיקן שכל ! . . .

ער האט זיך דערמאנט, ווי איינמאל האט אים אויף גרענד סטריט אפגעשטעלט א יונגערמאן מיט א פארוואונדערטן גע־שריי :

— מר. עטינבערג ! . . .

ער האט גלייך דערקאנט דעם יונגער־מאן.

— וואלאדיא ! — האט ער פון זיין זייט אויסגעשריען מיט התפעלות, אנגע־כאפט יענעם פאר ביידע הענט און זיי שטארק געשאקלט, האט זיך זאגאר גע־וואלט יענעם אויפ'ן האלז זיך ווארפן . . .

דער יונגערמאן איז געווען זיין אמאליקער קאנטארשיק וואלאדיא.

ער האט אים געבראכט צו זיך אין הא־טעל און זיך מיט אים געפרייט. אניו־טא האט אויך דערקאנט דעם יונגערמאן און אים ווי א גוטן און אלטן גוט פריינט אויפגענומען.

ליובא האט אים ניט דערקאנט, ווא־רום ווען ער האט פארלאזן רוסלאנד איז זי אינגאנצן אלט געווען אכט יאר . . . דאך האט זי זיך מיט אים זייער געפרייט, ווארום ער איז געווען דער ערשטער היי־מישער מענש, וואס זיי האבן געטראפן פאר די פינף וואכן, זייט זיי האבן זיך אין אמעריקע געפונען.

דער יונגערמאן האט זיי דערציילט, אז ער האט דא אויסגעשטודירט אלס דאק־טא און ער האט א היבשע פראקטיקע.

און באריס עטינבערג געדיינקט וואס פאר א שווערן איינדרוק ער האט אויף אים געמאכט מיט דער דאזיקער דערקלע־רונג.

ער האט געפילט, אזוי ווי ער וואלט פלוצלונג געפאלן ביי זיך אליין אין די אויגן, אקוראט ווי וואלאדיא האט אויס־געשטודירט פאר דאקטאר נאר אים, זיין פריערדיקן באלעבאס, אויף צו להכעיס, אום צו דערנידעריקן אים, אום צו ציינגן אים, עטינבערג'ן, אז ער, וואלאדיא, לאכט זיך אויס איצט פון אים . . .

ער האט זיך גלייך אויפ'ן ארט ניט גע־קאנט איינהאלטן און באמערקט מיט א סארקאסטישן טאן :

— דא קאן הפנים יעדער ווערן א דאקטאר . . . א פרייע לאנד . . .

ניט יעדער, נאר דער וואס שטודירט און לערנט — האט אים געענטפערט דער יונגערמאן.

— אבער דו, וואלאדיא . . . דו האסט דאך קיינמאל ניט גע'חלומ'ט פון אזוינע זאכן ! . . .

— ניט אמת, אימער . . . ווען איך וואלט אין רוסלאנד געהאט די מעגלאכ־קייט, וואלט איך אין רוסלאנד אויך גע־שטודירט — האט דער יונגערמאן גע־זאגט.

און עטינבערג געדיינקט, ווי דער יונ־גערמאן איז ביי דעם רויט געווארן און געענטפערט מיט פארדראס.

— איך האב דא פריער געארבעט אפי־לו אין די שוויץ־פאבריקן אויך, און איך שעם זיך מיט דעם גארניט . . .

אניוטא און ליובא האבן זיך ארײנגע־מישט און אים גענומען לויבן פאר דער ענערגיע, וואס ער האט דא ארויסגעוויזן.. איבערהויפט ליובא, זי האט גערעדט מיט אמת'ער התפעלות וועגן דעם, וואס ער האט געארבעט און געשטודירט . . .

— איך וועל אויך אריינטרעטן אין אוניווערסיטעט, איך וועל נאכטאן אייער ביישפיל — האט זי גערעדט צעהיצט, מיט ברענענדיקע אויגן : — וועט מיין דיפלאם פון גימנאזיע מיר דא צענוץ קו־מען ? . . .

— געוויס . . .

און עטינבערג געדיינקט, ווי ער האט זיך צעלאכט בעת זי האט געזאגט, אז זי וועט נאכטאן וואלאדיא'ס ביישפיל.

— דו וועסט אויך גיין ארבעטן אין די שוויץ־פאבריקן, ווי ער, הא ? . . .

— געוויס, אויב מיר וועט אויסקומען;

— האט ליובא געענטפערט מיט היץ.

— דו הערסט, אניוטא, דו הערסט ? כא ! כא ! כא ! — האט זיך עטינבערג צעלאכט — א נייע פאבריק ארבעטערן האבן מיר געבראכט קיין אמעריקע ! . . . שוויג, שוויג, דוראטשקא דו ! — האט ער איר גוטמוטיק א סטראשע געטאן מיט א פינגער.

(פארטזעצונג קומט)

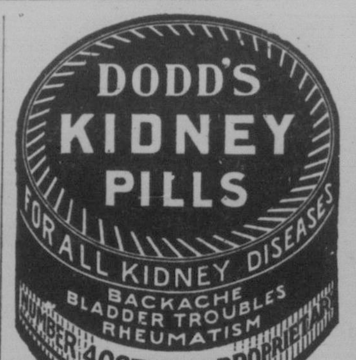

פאר איבער א דריטל יארהונדערט זיינען דאדס קידני פילס אנערקענט געווארן ווי א רפואה פאר רוקן־ברעכע־ניש, רומאטיזם, פענכער טראבלס און אלע אנדערע קראנקהייטן פאראור־זאכט פון פעלערהאפטע נירן. צו בא־קומען ביי אלע דילערס פאר 50 ס. א באקס, אדער 6 באקסעס פאר $2.50 אדער דירעקט, ווען איר שיקט צו דעם פרייז, פון

THE DODDS MEDICINE CO. LTD.
Toronto 2, Ont.

צו ריייניקן
פעטע טעפ און פענדלאך

נוצט בלויז א טיי לעפל דזשילעטס לאי אין ארום א גאלאן קאלטע וואסער* און איר האט א געמיש וואס וועט מאמענטאל ריייניקן אפילו די פעטסטע טעפ און פענדלאך.

גיללעטט'ס לאי

האט הונדערטער טעגלאכע הויזהאלד נוצן

עס ריייניקט און דיזינפעקצירט סינקס, דרעינס און קלאזעט באולס . . . נעמט ארונטער ווירקזאם אלטע פארב . . . ריייניקט פלארס, א. א. וו. א. וו.

שיקט נאך אונזער ביכל וועגן הויזהאלד קלינינג, עס וועט אייך ווייזן די פילע אופנים ווי אזוי דזשילעט'ס לאי קאן גענוצט ווערן אין אייער היים צו מאכן דאס ריייניקן לייכטער.

*לאי זאל מען קיינמאל ניט צעלאזן אין הייסע וואסער

STANDARD BRANDS LIMITED
GILLETT PRODUCTS
Toronto Montreal Winnipeg

שליסט זיך אן אין דער אידישער קולטור-געזעלשאפט

(דער רוף פון דעם ערשטן אידישן קולטור צוזאמענפאר אין אמעריקע)

דער ערשטער צוזאמענפאר פון דער אידישער קולטור געזעלשאפט, וואס איז אפגעהאלטן געווארן אין ניו־יארק דעם 28טן—30טן מארט, האט געעפנט מיט זיך א ניי בלאט אין דער אמעריקאנער אידי־שער קולטור־באוועגונג. עס איז געלייגט געווארן דער פונדאמענט פון א זעלבסט־שטענדיקער אידישער קולטור־ארגאניזא־ציע, וואס איר ציל איז — אויפזאמלען און פאראייניקן די שעפערישע כחות פונם אידישיזם, רייכער מאכן אונזער גייסטיק לעבן און באפעסטיקן אונזערע קולטור־פאזיציעס דא אין לאנד.

דער גרויסער אינטערעס, וואס דער צו־זאמענפאר האט ארויסגערופן אין דער פרעסע און ביים ברייטן אידישן עולם — האט געצייגט, אז די אידישע קולטור גע־זעלשאפט איז געגרינדעט געווארן אין דער ריכטיקער צייט, אז זי איז געקומען צו באפרידיקן וויכטיקע באדערפענישן און אויספירן א גרויסע שליחות.

דאס איז נאר אן אנהויב

אונזער גאנצע ארבעט אין משך פון דעם ערשטן יאר, איז געווען נאר אן אנהויב, אבער דער אנהויב איז געווען א גוטער און דערמוטיקנדיקער. די אידישע קולטור־געזעלשאפט איז שנעל געוואקסן; אירע צווייגן האבן זיך שנעל פארשפרייט איבער אלע ווינקעלאך פון די פאראייניקטע שטא־טען און קאנאדע. סיי פריינט און סיי קעגנער מוזן צוגעבן, אז אונזער ארגאניזא־ציע איז געווארן א סטימולירנדיקער כח אין דעם אידישן קולטורעלן לעבן דא אין לאנד. אבער דאס איז ניט גענוג. די אי־דישע קולטור געזעלשאפט וועט ערשט דאן קאנען פארווירקלאכן אירע גרויסע אויפ־גאבעס, ווען אלע אירע אנהייגער וועלן ווערן אירע מיטגלידער און ווען אלע הונ־דערטער און הונדערטער אידישע קולטור־גרופעס און פאראיינען, וואס זיינען צע־ווארפן איבער דעם לאנד, וועלן זיך אנ־שליסן אן איר און ווערן אירע צווייגן.

מיטגלידער און צווייגן קאמ־פאניע

מיר האבן באשלאסן דערפאר נאכ־אמאל זיך ווענדן צו אלע ערנסטע פריינט פון אידישן ווארט און פון דער אידישער קולטור און צו אלע אידישע ארגאניזא־ציעס, פאראיינען און קלובן, אז זיי זאלן זיך גלייך שטעלן אין פארבינדונג מיט דער אידישער קולטור־געזעלשאפט (הויפט־אפיס : 799 בראדוויי, צימער 206, ניו־יארק), און ווערן אירע מיטגלידער אדער צווייגן.

אונזערע נאענטע אויפגאבעס :

דער ערשטער צוזאמענפאר האט אונז אנגעצייכנט א רייע וויכטיקע ארבעטן אין נאמען פון דער פארפעסטיקונג פון אונזער קולטור־ארבעט און זיכערונג פון אונזער קולטור קיום. א טייל פון די אויפגאבן איז:

א) שטארקער און ארגאניזירטער מאכן די אקציע פאר דער פארשפרייטונג פונ'ם אידישן בוך, אויך גרינדן א קאאפעראטיוו פארלאג און א חודש ביכער קלוב (א מין "בוך אף די מאנט־קלאב");

ב) אנהייבן א באוועגונג פאר דער קא־ארדינירונג פון פארשיידענע טעטיקייטן און פאר דער פארשטארקונג פון דעם אי־דיש־וועלטלאכן שול וועזן אין אמעריקע.

ג) אנהייבן אן אויפקלערונג און פראפא־גאנדע ארבעט פאר דער איינפירונג פון אידיש און אנדערע אידישע לימודים אין אמעריקאנער שולן.

ד) טאן צוגרייטונגס ארבעט פאר א צענטראלער אידישער ביבליאטעק, מוזיי און ארכיוו.

ה) שאפן א שריפט ביי דער אידישער קולטור געזעלשאפט פאר אידישע און וועלטלאכע קולטור־אינטערעסן.

ו) אנפירן א ברייטע פראפאגאנדע צווי־שען דער שטודירנדיקער און ארבעטער־יוגנט פאר דער אידישער קולטור און פארן אידישן ווארט.

ז) פאראינטערעסירן אין באוואוסטזי־ניקער און ארגאניזירטער אידישער קול־טור ארבעט די פארשיידענע 'ברידערלאכע' און ארבעטער ארגאניזאציעס, און פראג־רעסיווע פאראיינען.

ח) אנפירן מיט דער הילף פון די צווייגן ביי דער אידישער קולטור געזעלשאפט א ברייטע טעטיקייט אויפן געביט פון ביל־דונג פאר דערוואקסענע און שאפן די צענ־טראלע בילדונג־אינסטיטוציעס, וואס זיי־נען נויטיק דערצו.

ט) זוכן צו פארשענערן און באַרייכערן דאס אידישע קולטור־לעבן אין אידישן הויז און אין דער גאנצער אידישער סבי־בה.

י) זיך פארבינדן מיט די אידישע קול־טור־ארגאניזאציעס פון אנדערע לענדער און צוזאמען מיט זיי רופן, אין דער נא־ענטער צוקונפט, א גרויסן אלוועלטלאכן אידישן קולטור קאנגרעס.

מיר וועלן אבער די דאזיקע אלע אח־ריות'דיקע ארבעטן קאנען דערפאלגרייך דורכפירן, ווען די אלע טויזנטער פריינט און חברים איבער'ן לאנד, וועלן ווערן גוטשטייענדיקע מיטגלידער אין דער אי־דישער קולטור־געזעלשאפט.

וועמען מיר רופן ?

אויף אונזער צוזאמענפאר איז אנגענו־מען געווארן די פאלגנדיקע דעקלאראציע :

"דער אידישיזם, וואס איז ארויסגע־וואקסן פון די טיפענישן פון אונזער אידישן פאלקס־לעבן און פאלקס בא־וואוסטזיין, איז דער לעבעדיקער כח, וואס פאראייניקט היינט צו טאג די אי־דישע פאלקס־מאסן אין אלע לענדער אין איין שעפערישער איינהייט. דער אידישיזם דריקט אויס דעם ווילן פון די פאלקס מאסן אומעטום צו לעבן ווי א גלייכבארעכטיקט פאלק אין דער מש־פחה פון פעלקער. דער אידישיזם איז גלייכצייטיק א נאציאנאלע, עמאנצי־פירנדיקע און סאציאל־באפרייענדיקע באוועגונג, אויף די יסודות פון פריי־ער, פראגרעסיווער וועלטלאכקייט ווערן די אידישע פאלקס־מאסן דורך דער אי־דישער שפראך און קולטור געשלאסן אן דער אלגעמיינער, צווישנפעלקערלאכער באוועגונג פאר פולער באפרייאונג : נאציאנאלער, קולטורעלער, פאליטישער און סאציאל־עקאנאמישער".

אין הסכם מיט אט די איבערצייגונגען, רופט דער ערשטער צוזאמענפאר פון דער אידישער קולטור געזעלשאפט אין אמערי־קע די אידישע פאלקס־מאסן בכלל און ספעציעל די אידישע ארבעטערשאפט, אן חילוק פון פאליטישער אדער פארטיי ריכ־טונג, אנצושליסן זיך אן דער אידישער קולטור געזעלשאפט פאר דער ארבעט צו באפעסטיקן די ביז־איצטיקע און געווינען, וואס מער נייע קולטור־פאזיציעס פאר אונזערע מאסן דא אין לאנד.

די ניי־דערוויילטע הויפט־פארוואלטונג פון דער א. ק. ג. רופט דערפאר די אלע, וואס זיינען מסכים מיט די צילן און אויפ־גאבן פון דער ארגאניזאציע, זיך אנצושלי־סן אן איר. ביז איצט זיינען געקומען צו אונז יחידים און איינצעלנע גרופעס. די איד. קולטור געז. מוז ווערן דער צענטער פון א גרויסער פאלקס־באוועגונג. עס דאר־פן קומען צו אונז אלע די, וועלכע פאר־שטייען און טיילן די היסטארישע נויט־באדערפעניש, וואס האט ארויסגערופן די אידישע קולטור געזעלשאפט צום לעבן. מיט דערקלערן זיך פאר א פריינט אן קיין שום פארפליכטונגען קאן מען ניט יוצא זיין. כדי די איד. ק. ג. זאל ווערן באמת א צענטראלע אידישע קולטור ארגאניזא־ציע, מוז זי באמת האבן אין אירע רייען די אלע טויזנטער און טויזנטער באוואוסט־זיניקע טוער, חברים און סימפאטיזירער.

נאר איין דאלאר איינטריט־געלט

עס איז באשלאסן געווארן, אז פון איצט אן זאל דאס איינטריט־געלט אין דער אי־דישער קולטור געזעלשאפט זיין בלויז איין דאלאר. דאס גיט די מעגלאכקייט אלע אונזערע אנהייגער פון אלע ריכטונגען אינ'ם פראגרעסיוון אידישן לאגע ארײנ־צוטרעטן אין דער איד. קולטור געזעל־שאפט.

און דעריבער ווענדן מיר זיך צו אלע אונזערע פריינט : דער פונדאמענט איז גע־לייגט, העלפט אונז בויען דעם גרויסן בנין.

אפליקאציע פאר מיטגלידערשאפט :

א מיטגליד פון דער אידישער קולטור געזעלשאפט קאן ווערן יעדער איינער, אויב נאר ער אנערקענט אידיש פאר אונ־זער נאציאנאלער שפראך, דער שפראך פון אונזער מאדערנער נאציאנאלער קולטור, איז מסכים מיט די צילן פון דער געזעל־שאפט און איז גרייט אנטייל צו נעמען אין אירע ארבעטן; אזא פריינט דארף ארײנ־שיקן אינ'ם אפיס פון דער אידישער קול־טור געזעלשאפט (799 בראדוויי, צימער 206, ניו־יארק) די פאלגנדיקע אפליקאציע:

"איך בין מסכים מיט די צילן און פרינ־ציפן פון דער אידישער קולטור געזעל־שאפט, בין גרייט נאכצוקומען אירע סטא־טוטן און באשלוסן און ארויסצוהעלפן איר אין אירע ארבעטן." נאמען, אדרעס, על־טער און באשעפטיקונג.

פאר דער הויפט פארוואלטונג,
ה. נאוואק, גענ. סעק. פון א. ק. ג.

בייבים געווינען אין וואג דורך דער איינפאכער מעטאדע

דאקטוירים זאגן, געזויערטער אפפאל אין דער בייבים פארדייאונגס פלאץ דער־לאזט איר ניט געווינען קיין וואג. און דער בעסטער פרואוו, איז דער שנעלער וועג, שוואכע, שרעקעדיקע בייבים ווערן געזונט ווען זייער מאגן און שטול־גאנג ווערט איינגעשטעלט מיט עטלאכע דאזעס פון ריינע־גרינציינג, אנגענעם־בא'טעמ'טע פלעטשער'ס קאסטאריא. די דאזיקע צאר־טע אומשעדלאכע צוגרייטונג איז דעם דאקטארס ערשטער געדאנק צו באפרייען דיזע קראנקהייטן פון בייבים און קינ־דער, אזעלכע ווי קאליק, גאז, פארשטא־פונג, דייעריא, פארקילונגען, און א. וו. זייט זיכער אז איר קויפט ריכטיקע קאס־טאריא אין דעם פלעשל וואס טראגט די פלעטשער אונטערשריפט.

הייטמאן און העסטרין
באריסטערס, סאליסיטארס און א. וו.
216 — מעקאינטייר בלאק — 216
טעלעפאן 21 627
מר. העסטרינס וואוינונג:
306 סט. רזשאנס עווע., טעל. 53 133

שינביין, מאראזניק און ראבלין
Shinbane, Morosnick & Roblin
Barristers, Solicitors and Notaries
באריסטערס, סאליסיטארס, נאטאריוס
Office: 207-8 Confederation Life Bldg.
457 Main St. Opposite City Hall
טעלעפאן 21 345—6

טשערניאק, קאפשטיין און ספיוואק
Barristers, Solicitors, Etc.
אפיס: 671 מיין סטריט
טעלעפאן: 24 591 און 24 666

א. ע. קאנטאר
אדוואקאט און נאטארי
A. E. CANTOR
אפיס 111 באן אקארד בלק. 645 מיין סט.
טעלעפאן 89 223
רעזידענס:
103 בענערמאן עווע, טעל. 51 353

ה. שולמאן
אדוואקאט און נאטארי
געלט צו לייען אויף 6½ פראצענט
אפיס: 592 מיין סטריט
H. SCHULMAN, B.A., LL.B.
לאו אפיס
Ste. 11, 592 MAIN STREET
צווישן לאגאן און אלעקסאנדער
טעלעפאן 88 462

דייווידסאן און ראטנער
Davidson & Ratner
באריסטערס, סאליסיטארס און א. וו.
Barristers, Solicitors, etc.
Office: 406-7 Avenue Bldg. Ph. 26 080
265 Portage Ave. Winnipeg

מ. אווערבאך
באריסטער, סאליסיטאר, נאטארי א.א.וו.
824—8 ראיאל בענק בלדג.
טעלעפאן 86 200
רעז. 435 אבערדין עווענ. טעל 53 354

ווייריקאס אלסערס, ריינענדע וואונדן, עקזעמא און אלע אנדערע הויט קראנק־הייטן געהיילט ווייל איר ארבעט. לייכטע זעלבסט היים באהאנדלונג גע־נוצט מיט אויסגעפרובירטן דערפאלג פאר א סך יארן וואו אלע אנדערע רפואות האבן ניט געהאלפן. א סך באשטעטיקונגען. שרייבט צו :

NURSE DENCKER
610½ Portage Ave.
WINNIPEG

מרס. סטאק, ביעלר, סאס., שרייבט: "אייער מעדיצין האט געמאכט וואונדער פאר מיר. דער אלסער האט זיך געבעסערט נאכ'ן ערש־טען מאל אנווענדן דעם איינטמענט. איך קאן אויך אזוויפיל ניט אויסדריקן מיין דאנקבארקייט א.א.וו.

ניי מאשינען

אויף זייער קליי־נע אויסצאלונ־גען קאנט איר קריגן ביי מיר. 15 יאר דערפא־רונג. דער עלט־סטער אידישער אגענט. איך קאן אויך פארריכטן אייער מאשין. טעלעפאנירט 52 501

JOS. LITMAN
465 Dufferin Ave. Phone 52 501

א היים !
ווען איר זייט אוועק
פון דער היים
אין
לעווינס כשר רעסטאראן
47—49 מארטא סט.

בלויז די סאמע פרישע און בעסטע פראדוקטן ווערן גענוצט אין אונ־זערע מאלצייטן און שטריינג כשר כהשגחת הרב י. י. כהנאוויטש

ליכטיקע ריינע צימערן פאר געסט מיט דער בעסטער באדינונג

פאר חתונות, פארטיעס, באנקעטן און א. וו. האבן מיר די פיינסטע אקאמאדיישאן מיט א טאנץ פלאר פאר 100 פארלאך

מיר שטעלן צו מאלצייטן פאר אלע אונטערנעמונגען אויך אויסער אונזער אייגענעם פלאץ

Levin's Commercial Kosher Restaurant
47-49 MARTHA ST. PH. 25 219

גוטע גלעזער
פון $5.00 און העכער

H. RUFUS ISAACS, Optometrist
Eyesight Specialist
אויגן ספעציאליסט
Main—Dufferin Winnipeg
Phones: 56 213 Res. 39 633

צוליב אייער געזונט

ווען איר דארפט מעדיצינען, קומט אדער שרייבט צו אונז. מיר האבן א פולשטענדיקן סטאק פון פרישע דראגס און מעדיצינישע מיטלען צו מעסיקע פרייזן. מיר האלטן אויך א פולשטענדיקן סטאק פון פעטענט מעדיצינען און אלע נויטיקע ארטיקלען וואס פאדערן זיך פאר קראנקע. מיר ספעציאליזירן אין דאקטארס פרעסקריפשאנס.

שיינעס דראג סטאר
842 MAIN STREET PHONE 56 213
קארנער דאפערין
קאנטרי ארדערס פינקטלאך אטענדעט

Doctors' Directory דאקטוירים

IN ALPHABETICAL ORDER

Office	Residence	
53 578	51 250	דר. ס. דזש. בערמאק, 834 מיין סטריט אפיס שטונדן פון 2—4 און 7—8 DR. J. C. BERMACK
54 107	54 107	דר. דזש. ברענער, 367 סעלקירק עוועניו אפיס שטונדן: 3—5, 7.30—8.30 DR. H. D. ISAACS & DR. J. BRENER
26 947	53 422	דר. א. גוטמאן, 5—304 עוועניו בלאק 265 פארטעדזש עוועניו אפיס שטונדן: 10—12, 2—6 און ביי אפאינטמענטס DR. A. GUTTMAN
22 717	54 429	דר. ס. דזשאוויש, 404 באיד בלדג. שטונדן, 11—12 און 3—6 און ביי אפאינטמענטס DR. SIMON JAUVOISH
23 272—59 473		דר. ל. הענעל, 652½ מיין סט. (צווישן הענרי און לאגאן) X-ray אפיס שטונדן 11—12, 2—6 און ביי אפאינטמענטס DR. L. HENNELL, L.R.C.P. (London) M.R.C.S. (England)
26 600	28 153	דר. וו. הערשפילד, 576 מיין סט. קאר. אלעקסאנדער עוו. אפיס שטונדן 11—1, 2—5 און 7—9 DR. H. HERSHFIELD
52 744	51 772	דר. ב. א. וויקטאר. קאר. סעלקירק און סאלטער (איבער דער באנק) אפיס שטונדן פון 3—5 און 7—8 DR. B. A. VICTOR
52 571		דר. ה. יאפע, ב.א. ב.ס.סי. ל.מ.סי.סי (דר. דשז. פ. דזשארדזש און דר. ה. יאפע) אפיס: 739 סעלקירק עוועניו. שטונדן 2—5.30 און 6.30—8 DR. J. P. GEORGE & DR. H. JAFFE
53 720	52 278	דר. א. מאיס, סט. דזשאנס בלאק, פריטשארד און מיין אפיס שטונדן פון 2—4.30 און 7—9 DR. A. MOYSE
	52 376	דר. דזשא. בי. מעקטעוויש, שטונדן 2—5 און 7—9 פרויען און קינדער קראנקהייטן 500 קאלעדזש עווע., רעז. 504 קאלעדזש עווע. DR. GEO. B. McTAVISH
53 181	53 181	דר. י. פערלמאן, 291 בעראוס עווע., קאר. טשארלס אפיס שטונדן פון 3—5 און 7—8 DR. I. PEARLMAN
54 866	51 968	דר. ס. קאברינסקי, סוויט 2 קראמב בלאק (מיין און דאפערין עווע.) אפיס שטונדן פון 3—5 און 6.30—8 DR. S. KOBRINSKY
24 480	49 763	דר. מעקס ריידי (עקס רעי) 283 פארטעדזש, קאר. סמיט (100 טאראנטא דזשענ. טראסט בלדג.), לעבן איטאנס שטונדן: פון 2—6 אוונט און ביי אפאינטמענטס DR. MAX RADY
53 915	52 614	דר. סעם ראדין, ראיאל בענק בילדינג (מיין און סעלקירק) אפיס שטונדן פון 3—4 און 6—8 DR. SAM RODIN
88 916	59 473	דר. א. ל. שובין, אפיס שטונדן 11—12 און 2—6 אפיס: בענק אף קאמערס בלדג., מיין און אלעקסאנדער רעזידענס: 414 סטעלא עווע. DR. A. L. SHUBIN
		אויגן, אויערן, נאז און האלז
28 281	51 848	דר. י. ה. בעקמאן, 800 באיד בילדינג DR. J. H. BECKMAN
24 465	51 359	דר. ד. מ. דזשענאף, 2-830 סאמערסעט בלאק DR. D. M. GENOFF

Dentists Directory דענטיסטען

IN ALPHABETICAL ORDER

Office	Residence	
51 560	41 652	דר. י. בן עזרא, ב.א. 962½ מיין סט. קאר. סעלקירק DR. I. BEN EZRA, B.A.
53 720		דר. מ. א. ברעגמאן, סוויט 1 סט. דזשאנס בלק., 984 מיין סט. DR. M. A. BREGMAN
86 115		דר. ס. אי. גרינבערג, 414 באיד בילדינג. DR. S. E. GREENBERG.
52 744	39 829	דר. א. גארדנער, 409 סעלקירק עווע., קאר. סאלטער. (איבער דער ראיאל באנק) DR. A. GARDNER
56 056		דר. ס. טשורטשיל, סוויט 1, טריק בלאק, 972 מיין סטריט: DR. S. H. CHURCHILL

גראנדיעזע יערלאכע גראדואירונג פייערונג פון פרץ־ש
אנפאנג פונקט 3 אזייגער בייטאג

צו דער גראדואירונג פון פרץ־שול

פון י. א. טשערניאק

דער פארשטייענדער סיום פון דער י. ל. פרץ שול צווינגט מיך ווידער אמאל באטראכטן דעם ענין פון וועלטלאכע שולן פון דעם שטאנדפונקט: דארפן זיי זיין פארטייאישע אדער אומפארטייאישע?

די לעזער פון ד. א. וו. זיינען שוין ווארשיינלאך באקאנט מיט דעם שטאנדפונקט פון די קאמוניסטן אין באצוג צו דער פראגע. זיי, וועלכע שאצן אפ די עקזיסטענץ בארעכטיקונג פון יעדער אינסטיטוציע בלויז לויט דעם, אויף וויפיל זי דינט דער קאמוניסטישער פארטיי אדער, אין בעסטן פאל, דער פארווירקלאכונג פונ'ם קאמוניזעם — ווי זיי פארשטייען אים — זיי האבן דעם זעלבן בליק אויך אויף דער שול אינסטיטוציע.

קיין שול האט ניט קיין עקזיסטענץ בארעכטיקונג פאר זיך זעלבסט; נאר די שול מעג עקזיסטירן אין וועלכער די קינדער ווערן דערצויגן אלס מיטגלידער פון דער יונגער קאמוניסטישער ליג און, פאלגלאך, אלס צוקונפטיקע מיטגלידער פון דער קאמ. פארטיי.

ארויסגייענדיק פון דעם שטאנדפונקט האבן זיי צעבראכן די אומפארטייאישע שולן אין ניו־יארק, באזייטיגנדיק די בעסטע לערער און שול־טוער, וועלכע האבן געוואלט אויפהאלטן דעם אומפארטייאישן כאראקטער פון די שולן.

אונזערע פוע"צ האבן זיך לעצטנס מתקנא געווען אויף די קאמוניסטן און אנגעהויבן פריידיקן די זעלבע געדאנקען. אין דעם לעצטן נומער "אידישער ארבעטער" — דער ארגאן פון די אמעריקאנער פוע"צ — קלאגט זיך ה. עהרענרייך — אן אנגעזעענער שול טוער און פירער פון די פוע"צ — אויף די רעזולטאטן פון דער שול ארבעט און שליסט מיט דעם, אז שולדיק אין דעם זיינען ניט די קינדער, נאר די אנפירער פון די שולן וואס האבן געגעבן די קינדער א צו אלגעמיינע, צו אבסטראקטע דערציאונג און האבן אין זיי ניט אנגעצונדן דעם פייער פון א גרויסער אידייע, די באפרייאונגס באוועגונג פון דער אידישער ארבעטערשאפט.

אמת, עהרענרייך איז נאך ניט אזוי אפנהארציק ווי די קאמוניסטן. ער שעמט זיך נאך ארויסזאגן בפה מלא: "מיר דארפן די קינדער דערציען אלס מיטגלידער פון דער פוע"צ פארטיי". יעדער איינער אבער וואס לייענט זיין ארטיקל, פארשטייט דאס זייער גוט און וואונדערט זיך בלויז, ווארום ער קומט ניט ארויס מיט זיין גאנצן אמת. און זיין אמת איז אייגנטלאך דער זעלבער וואס דער קאמוניסטישער: ניט דאס קינד און ניט זיין דערציאונג האבן אינטערעסירט און אין פאר זיך. זיי דינען בלויז א העכערן צוועק און, דאס איז, דעם אידעאל צו וועלכן מיר, די עלטערן, דינען און דער פארטיי אין וועלכער מיר, די עלטערן, זיינען די סאלדאטן. אויב די שול מאכט ניט פון אונזערע קינדער דאס וואס מיר זיינען, דאן האט די שול ניט קיין עקזיסטענץ בארעכטיקונג.

אז דער געדאנק איז אין תוך א פאלשער, קאן מען זען דערפון, וואס די המצאה פון איינפירן פארטייאישע שולן פאלט ניט איין קיין פארשטייער פון א נארמאל פאלק, ביי וועמען דערציאונג ווערט אנגעפירט פונ'ם שטאט. עס קאן דארט זיין א פראגע פון דעם, אז די דערציאונגס סיסטעם זאל דערמעגלאכן און דערמוטיקן יעדעס קינד זאל קאנען ארויסברייגנען זיינע אינדיווידועלע פעאיקייטן און נייגונגען; אבער אז דאס קינד זאל אזוי דערצויגן ווערן, אז עס זאל מוזן ניט אנדערש ווי אריינטרעטן אין דער פארטיי אין וועלכער זיין פאטער איז צו דער געגעבענער צייט א מיטגליד — דאס איז איינע פון די פאדערונגען, וועלכע אונטערשטרייכן ווידער אמאל די אבנארמאליטעט פון דעם אידישן פאלק.

כדי מיר זאלן דאס נאך בעסער פארשטיין, איז כדאי מיר זאלן אויף א מאמענט באטראכטן, וואס איז אייגנטלאך די אויפגאבע פון דערציאונג אויף וויפיל עס גייט אריין אין די ראמען פון א שול. לויט מיין מיינונג איז די אויפגאבע א צווייפאכע: ערשטנס, געבן דעם קינד א געוויסן סכום עלעמענטארע ידיעות און א שליסל צו די גייסטיקע אוצרות פון דער מענשהייט; צווייטנס, געבן דעם קינד א ריכטונג און איינפלאנצן א באציאונג צו געזעלשאפטלאכע פראבלעמען. אונטער דעם ערשטן אדער דעם צווייטן טייל פון דער אויפגאבע קאנט איר אונטערפירן אלעס וואס איז פארבונדן מיט די יארן וואס א קינד פארברייגנגט אין א שול.

בנוגע דעם ערשטן טייל קאנען, דאכט זיך, ניט זיין קיין חלוקי דעות אין באצוג צו פארטייאישקייט אדער אומפארטייאישקייט. מאטעמאטיק, כעמיע אדער פיזיק, קאנען אפשר געלערנט ווערן פארשיידן פון פארשיידענע לערער, די געזעצן אבער זיינען דאך די זעלבע און די פארשיידנקייט וועט ניט זיין "אריענטירט" אויף דער פארטיי אנגעהעריקייט פון דעם לערער, נאר אויף זיינע פערזענלאכע מיינונגען, פעאיקייטן און קענטענישן.

בנוגע דעם צווייטן טייל פון דער אויפגאבע, שיינט מיר אז ווי עהרענרייך זאל ניט זיין גערעכט אין אפשאצן די רעזולטאטן — און ער איז ווייט ניט אין גאנצן גערעכט — איז ער און זיין גלייכן אבער לגמרי אומגערעכט אין זיינע אויספירונגען — און אומגערעכט איז ער סיי פון דעם טעארעטישן, סיי פון דעם פראקטישן שטאנדפונקט.

פון דעם פראקטישן שטאנדפונקט איז ער אומגערעכט דערפאר, ווייל עס איז נאך ניט זיכער אז אויב די קינדער וועלן דערצויגן ווערן אין אן ענג פארטייאישן גייסט, וועלן זיי זיין דאס וואס זייערע טאטעס זיינען. עהרענרייך נעמט ניט אריין אין חשבון די סביבה אין וועלכער די טאטעס זיינען דערצויגן געווארן, דעם חדר און די שול וואו דער טאטע האט געלערנט און געדאווענט, מיט אלע זייערע חסרונות. אמת, אבער אויך מיט דער קראפט, וואס זיי האבן אויסגעאיבט צו בינדן דאס קינד צום אידישן פאלק. עהרענרייך נעמט אויך ניט אריין אין חשבון די אפגעזונדערטקייט אין וועלכער דער איד האט געלעבט אין אייראפע, די פיינטלאכע אטמאספערע מצד דער רעגירונג און דער ניט־אידישער באפעלקערונג — אלץ עלעמענטן וואס ווי שעדלאך זיי זאלן ניט זיין אין אנדערע באציאונגען, האבן דאך געהאט א פאזיטיווע ווירקונג בנוגע דער אנגעהעריקייט פון דעם אידישן קינד צום אידישן פאלק. ניט נאר פעלן די אלע עלעמענטן ביי דער אמעריקאנער אידישער יוגנט, נאר אפטמאל זיינען דא פאראן פונקט קעגנגעזעצטע פאקטארן, וועלכע ווירקן נאטירלאך אין דער פארקערטער ריכטונג.

אבער נאך וויכטיקער פון דעם, איז עהרענרייך'ס טעות — און אויך דער טעות פון אלע אנדערע פארטיי שולן אנהייגער — טעארעטיש.

מען קאן ניט און מען טאר ניט מאכן פון שולן, צוגרייטונגס עטאפן פאר פארטייען. פארטיי פראגראמען זיינען צייטמעסיק און לאקאל־אפהענגיק פון א געוויסער צייט און פון די באדינגונגען אין וועלכע דער אדער יענער פארטיי קומט אויס צו ארבעטן. די קאמוניסטישע פארטיי אין רוסלאנד האט אונז געגעבן קלאסישע ביישפילן ווי א פארטיי בייט — און איז געצוואונגען צו בייטן — דעם אדער יענעם וויכטיקן פונקט אין איר פראגראם, זייענדיק געטריבן פון דער נויטווענדיקייט צו צופאסן זיך צו געוויסע באדינגונגען. אבער אין א קלענערער מאס קאנען מיר די כאראקטעריסטיק זעען ביי אלע פארטייען אין אלע צייטן.

צו דערציען דערפאר א קינד אלס א פארטיי מיטגליד — און דאס איז דאך וואס אלע פארטיי־שול אנהייגער ווילן — מוניסטישן פאטער אויסוואקסן א פוע"צ־געטערן מענשן, זאכן און פאדערונגען, וועלכע מארגן וועט די זעלבע פארטיי פארדאמען.

אז דאס וועט זיך אפרופן שלעכט אויף דער דערציאונג פונ'ם קינד אין אלגעמיין — דאס קאן יעדער בר דעת פארשטיין.

גאנץ אנדערש איז אבער, ווען דאס קינד ווערט דערצויגן אין אן אטמאספערע פון ליבע און אכטונג פאר דער פארגאנגענהייט פון דעם אידישן פאלק און אלגעמיין, פאר די מענשן וועלכע האבן גרויס געמאכט זייער נאמען און פאר די אידעאלן — רופט זיי אן אבסטראקטע — פון אמת און יושר וואס זיי האבן געפריידיקט און פאר וועלכע זיי האבן זיך מקריב געווען, ווען עס איז געווען נויטיק. אמת, אונטער אזא מין סיסטעם, וועט אפשר ביי א קאמוניסטישן פאטער אויסוואקסן א פוע"צ'ס זון, און ביי א פוע"צ א פאטער, — א טאכטער, וואס סימפאטיזירט מיט קאמוניזם. — עטוואס וואס קאן פאסירן אויך אונטער א פארטייאישער דערציאונגס סיסטעם — דאס קינד וועט אבער זיין גאנצער און אמת'ער צו זיך אליין, — און דאס איז נאך אלעמען דאס וויכטיקסטע אין יעדער דערציאונגס סיסטעם.

די לעזער וועלן נאטירלאך פארשטיין, אז אין א קורצן ציימונגס ארטיקל און דערצו נאך אנגעשריבן בחפזון'דיק, קאן מען די פראגע ניט פארהאנדלען אין איר גאנצער טיף און ברייט. איך האף אבער אז די געדאנקען וועלכע איך האב דא ארויסגעזאגט וועלן צווינגען צו פארטראכטן זיך וועגן דעם ענין און הויפטזאכלאך — און דאס איז אייגנטלאך געווען מיין כונה — וועלן צווינגען זיך אפשטעלן אויף א ווייל'ע און שיינקען א ברכה דער אינסטיטוציע, וועלכע האט פאר די לעצטע 16 יאר געדינט און שטרייגנג אפגעהיט דעם פרינציפ פון וועלטלאכער אומפארטייאישער דערציאונג — דער י. ל. פרץ שול אין וויניפעג.

פאר די פארגאנגענע 16 יאר האט עס ניט איינמאל פאסירט, אז פארשיידענע ווינטן האבן געדראעט דער י. ל. פרץ שול אפצואווענדן איר פון איר וועג און אריינשלעפן אין דעם אדער יענעם פארטייאישטראם — און עס קומט באמת קרעדיט די מאטראסן און קאפיטאנען פון דער וויכטיקער דערציאונגס אינסטיטוציע, וואס האבן אין אלע צייטן, אפטמאל מיט גרויסע שוועריקייטן, ארויסגעפירט די זיי אנפארטרויטע שיף פון אלע געפארן און וואס נאך איצט, צו איר 17טן געבורטסטאג טראגט זי זיך איבער דעם ברייטן ים פון איר דערציאונג אזוי שטאלץ, אזוי פריש און אזוי מונטער, ברייט פאנאנדערגעוויקלט אירע זעגלען — די זעגלען פון א פרייער, וועלטלאכער, אומפארטייאישער דערציאונג, מיט דעם איינציקן צוועק — דאס אידיש קינד פאר דעם אידישן פאלק.

מיינע זכרונות פון שול

פון עלים מילער

היי־יאר פייערט די שול די זעקסטע גראדואירונג פון עלעמענטאר שול און די צווייטע פון מיטל־שול. טראכטנדיק וועגן דעם, שווימען פארביי מיינע אויגן די יארן וואס איך האב פארבראכט אין שול. . .

מיט עלף יאר צוריק האב איך צום ערשטן מאל איבערגעטראטן די שוועל פון דער פרץ־שול. שמייכלענדיק, איז די לערערן צוגעקומען, מיך אנגענומען ביי דער האנט, און מיך צוגעפירט צו א טישל, ארום וועלכן עס האבן זיך שוין געפונען א קליינע גרופע קינדער. יונג, ווי איך בין דאן געווען, האט דאך די הארציקע אויפנאמע געהאט אויף מיר אזא ווירקונג, אז כ'האב באלד דערפילט אז די שול איז פאר מיר א צווייטע היים, און דער געפיל איז ביי מיר פארבליבן ביז היינטיקן טאג.

צוויי יאר פון מיין לעבן אין קינדערגארטן זיינען דורכגעפלויגן, ווי א זיסער חלום. ניט נאר האט מיר מיין ערשטע לערערן געגעבן א פונדאמענט פאר ווייטערדיקער בילדונג, נאר צוזאמען מיט די לידלאך און מעשה'לאך האט זי איינגעפלאנצט אין מיין הארצן א טיפע ליבע פאר דער אידישער שול.

דערפילט האב איך די ליבע ערשט דאן, ווען, נאך צוויי יאר צייט, האב איך פארלאזט דעם קינדערגארטן, און בין אריין אין דער ענגלישער שול. די קאלטקייט און פרעמדקייט וואס האט געהערשט אין דער ענגלישער שול, האט מיך נאך מער איבערצייגט אין מיין ליבע צו דער אידישער שול.

אזוי איז אוועק א יאר נאך א יאר. פאר דער צייט האב איך געהאט פארשיידענע לערער. אייניקע האבן אויף מיר איבערגעלאזן א טיפערן איינדרוק, אייניקע א שוואכערן. דאן איז געקומען מיין נעקסטער וויכטיקער מאמענט אין מיין לעבן — מיין ערשטע גראדואירונג. 14 קינדער האבן מיר גראדואירט. ווי גרויס דער יום־טוב איז דאן געווען! און צו מאכן די שמחה נאך גרעסער איז דר. זשיטלאווסקי דאן געווען אלס ערן־גאסט.

אזוי ווי איך בין שוין געווען אביסל עלטער האב איך שוין געקאנט באאבאכטן וואס עס טוט זיך ארום מיר. איך האב געזעען מיט וויפל האפענונג אונזערע עלטערן, לערער און שול־טוער האבן געקוקט אויף אונז. — די קינדער פון דעם ערשטן גראדואירונג קלאס! און איך גלויב, אז מיר האבן זיי ניט אנטוישט. מיט'ן אויסנאם פון ווייניקע, זיינען מיר פארבליבן ביי דער שול און האבן פארגעזעצט אונזער לימוד אין מיטלשול.

ערשט אין מיטל־שול האט זיך אנגעהויבן אונזער באוואוסטזיניקע נאציאנאל־סאציאלע דערציאונג. דא האב איך באמת דערפילט, אז די שול איז א וויכטיקער טייל פון מיר, און וואו איך זאל ניט זיין, אונטער וועלכע אומשטענדן איך זאל זיך ניט געפינען, וועל איך שטענדיק זוכן צו אויסלעבן זיך אין דער אידישער סביבה.

נאכדעם ווי מיר האבן פארבראכט דריי יאר אין מיטל־שול האבן מיר גראדואירט צו די העכערע קורסן. אבער די גראדואירונג האט אויף מיר ניט געמאכט קיין באזונדער גרויסע ווירקונג.

איצט גראדואירן נאך צוויי קלאסן, מיט א באדייטנדער צאל קינדער וואס האבן דורכגעמאכט די גאנצע שול, אנהייבנדיק פונ'ם קינדערגארטן. ווען איך פארגלייך וויפיל שילער האבן גראדואירט צום ערשטן מאל און די צאל פון די גראדואירטע איצט, פיל איך אז די ארבעט וואס אונזערע עלטערן און שול־טוער האבן אוועקגעלייגט אויף אונז, ברייננגט פון יאר צו יאר בעסערע רעזולטאטן, און פון טיפסטן הארצן באגריס איך זיי מיט זייער דערפאלג.

די פראגראם פון גראדואירונג פייערונג

א) כאר—
1. דעם חעלן טאג אנטקעגן. מוזיק .... היידן
2. צום ארבעטער (מ. ראזנפעלד). מוזיק אראנזש. פון ... ב. בראנשטיין
3. א, צו דיר, ארבעטס פאלק. (א. רייזין). מוזיק אראנזש. ב. בראנשטיין
4. שול־הימן.

ב) קינדערגארטן.
ג) פיזישע איבונגען.
ד) ביים גוסס צוקאפנס (א בילד). .... י. ל. פרץ
ה) טאנץ.

הפסקה

ו) בקר קיץ (דועט). מוזיק פון .... פ. מינקאווסקי
ז) די איבערגעבליבענע .... איינאקטער

צערעמאניע

טיפן פון דער קאנאדער אידישער יוגנט

פון א שילערן פון העכערע קורסן פון פרץ־שול

ליג איך מיר אויפ'ן זאמד לעבן טייך. דער אוונט איז א שטילער, א קילער. דער פרישנער נאכ'ן הייסן טאג. די גרויסע געלרויטע לבנה שפיגלט זיך אפ אין א לאנגן פאס איבער'ן וואסער. אפגעריסענע געדאנקען און בילדער קומען פאר מיינע אויגן.

די שיינע, עלעגאנטע פיגור פון לואיראס קומט מיר אויפ'ן זינען. ער האט זיך מיט מיר היינט פרינטלאך געגריסט. איך האב אויסגעשטארט מיינע אויגן אין פארוואונדערונג: דאס פון אים, וועלכער קוקט זיך אויף קיין אידיש מיידל ניט אום, כאטש ער איז א טעטיקער מיטגליד אין דער מנורה? ! אן אינטעליגענטער בחור און א קלוגער אויך, נאר איין זאך לערנט ער זיך ניט אויס — זיך ניט צו שארן דארט וואו מ'וויל אים ניט — איבערהויפט צו די הויכע גוי'אישע פענסטער רייבט ער זיך. געלעקט, זיך גע'חנפ'עט, ענדלאך צוגעקומען אהין און זיך פארליבט אין איינער פון זייערע פאפולערסטע מיידלאך. אבער ניט אזוי גרינג איז דאס אים אנגעקומען. זי האט אים פארביטן פאר אן אנדער אידישן בחור, הערי בעס, און לואי איז געבליבן ווי אן אפגעשמיסענער.

דער הערי איז שוין גאר אן אנדער טיפ. אן ערנסטער, אן אינטעליגענטער, א געשטעלטער; כאטש א באגאבטער, פון וועמען מ'קאן דערווארטן גרויסע זאכן אין דער צוקונפט, דאך זעט מען עס ניט ארויס פון זיין האלטונג. א באשיידענער, א צוריקגעהאלטענער, ניט שטופנדיק זיך אין ערגעץ, האט אים געלונגען דורך זיינע נאטירלאכע אייגנשאפטן דורכצוברעכן דאס דינע אייזערן ווענטל פון דער גוי'אישער געזעלשאפט.

אט גייט פארביי אויפ'ן זאמד פרידא. איך קוק נאך איר שיינע, שלאנקע פיגור און מיינע געדאנקען נעמען אן אן אנדער ווענדונג. איך דערמאן מיך אויף דער לעצטער "פארטי" וואו מיר זיינען געווען צוזאמען און כ'זע פאר זיך אירע שנעלע, רירעווודיקע באוועגונגען, אירע גרויסע, לאכענדיקע אויגן און אירע שיינע, רויטע ליפען. זי האט מיך אינטערעסירט און איך האב געפראוווט זיך מיט איר נעענטער צו באקאנען. אבער ווי אנטוישט בין איך געווארן ווען איך האב אויסגעפונען, אז אונטער דעם שיינעם דרויסן איז נאר דא א דורשט פאר לוסטיקייט און א יוגנטלאכער איבערפלוס פון ענערגיע — קיין שטרעבן פאר עפעס שיינעם און נוצלאכעם אין לעבן, קיין אומצופרידנהייט מיט איר איצטיקער פוסטער עקזיסטענץ.

מערקווירדיק, אז אזא מיידל ווי לילי קאן מיט איר אזוי נאענט באפריינדעט זיין. לילי'ן קאן מען ניט אנרופן שיין און ניט מיאוס. זי האט עפעס פארכאפענדעס אין איר פנים, אזעלכע ווייכע, צארטע ליפען. אבער די אויגן זיינען איר וויכטיקסטער שטריך: גרויסע, גרויע, מיט לאנגע שווארצע ווייען. אמאל קאן מען זעען אין זיי א ביטערן ציניש שמייכל; אזוי זיינען זיי מילד, ווייך און קוקן מיט אזא ליבשאפט און איבערגעגעבנקייט; אמאל זיינען זיי לאכנדיקע, טאנצנדיקע און פול מיט לעבנס־לוסט. די בעסטע שילערן אין אוניווערסיטעט, קריגט יעדן יאר א מעדאל. פראוווט אבער דעם פאקט באהאלטן. כאטש זי דארף ארבעטן כדי צו באצאלן אירע אייגענע הוצאות און דערצו נאך אביסל ארויסהעלפן אירע עלטערן, איז זי ניט געפאלן ביי זיך אין דער קאמפאניע פון די רייכסטע מיידלאך. ניט קוקנדיק אויף דעם, וואס זי איז דערצויגן געווארן אויף א נאציאנאליסטיש־ראדיקאלן אופן און איז געווען אנגעפילט מיט דעם אידעאל, האט זי, ווען זי איז עלטער געווארן, אינגאנצן פארלארן דעם גלויבן אין דעם און איז אן אנטוישטע אוועק פון דער ארבעט. איצט, גייט זי ארום און זוכט אן אידעאל, א גלויבן, און קאן עס ניט געפינען . . .

איך פארמאך מיינע אויגן און ליג פאר א מינוט אונטער דעם איינפלוס פונ'ם בילד. פלוצלונג דערהער איך א שטילן זיסן קול פון וואסער. איך הער זיך צו און דערקאן סערא'ס קול. לויט דער ראמאנטישער ליד קאן איך זיך פארשטעלן ווי זי ליגט, די אויגן צום הימל געווענדעט, א העכסט ראמאנטישער אויסדרוק אויפ'ן פנים, און מיט דער רעכטער האנט טראגט זי פאמעלאך צו דעם סיגארעטל צום מויל.

א נידעריקע מענער שטימע רייסט איבער איר זינגען. דאס איז געוויס סעם. איך זע פאר זיך ווי זיינע קליינע, לויפנדיקע, שווארצע אויגן צינדן זיך אן מיט זיין קלוגן ציניש געלעכטערל און ער זאגט איר מסתמא עפעס אריין, ווי געוויינלאך.

אן אינטערעסאנט פאר, די צוויי: ביידע אויסערגעוויינלאך אינטעליגענט, קלוג, באלעזן, פארשטייען געזונט זאכן און פראבלעמען. אבער דא שיידן זיך זייערע וועגן. סערא האט א מאניע פאר פאזירן. איר געלערנטקייט, איר פארשטאנד, איר "אידעאליזם", אפילו איר לוסטיקייט, נוצט זי אויס אויף פאזירן. סעם, אבער, איז א נאטירלאכער ציניקער, פויל — ווי די פוילסטע. זיין גרעסטער פארגעניגן איז צו זיצן און אויסלאכן די גארע וועלט ביז אין גרויען טאג אריין. ער שעפט גרויס גענוס פון צו נישט מאכן זיין קעגנער אין אן ארגומענט. א צופרידענער שמייכל שוועבט איבער זיין פנים. זיינע הענט שטעקט ער אריין טיפער אין זיינע קעשענעס און שלעפט נחת פון זיין קרבן.

ארום זיי דרייט זיך א היבשער קרייז. איינער פון זיי איז מאריס. א שיין, שווארץ־חנ'עוודיקער אינגל מיט צוויי חן גריבעלאך אויף ביידע זייטן. תמיד שמייכלט ער, ווייזנדיק זיינע געזונטע, ווייסע ציין. פוסט, פלאך, אבער מיט אן אויפריכטיקן ווילן אויסצוגלייכן זיך מיט די איבעריקע פון קרייז, וועלכע שטייען פיל העכער פון אים אינטעלעקטועל. ער טראגט תמיד מיט זיך א פאק ביכער וואס באהאנדלען טיפע ענינים. ער פרובירט נאך ריידן און דיסקוטירן וועגן הויכע פראבלעמען אבער עס קומט ארויס א קאריקאטור.

דאנעבן, זיין שוועסטער, אננא, איז דער היפוך פון אים. וואוקסיק, שלאנק, מיט א גלאנצנדיקן רויטן קאפ האר און שיינענדע קלוגע גרוי־בלויע אויגן, וועלכע לייכטן אמאל אויף מיט אן אמת'ן הייליקן פייער. אין אזא מאמענט ווערט איר גאנץ פנים פארענדערט; דאס מויל אביסל אפן, די באקן גערויטלט, די האר צעשויבערט. א דורכגייער ווערט פארכאפט פון דעם בילד און אויפציטערנדיק בלייבט ער שטיין פארגאפט. יונג, אן מורא פאר וואס עס זאל ניט זיין, גרייט זיך אריינצואווארפן אין יעדער אוואנטורע. פארמאגט אומענדלאכע קוואלן פון ענערגיע, וועלכע פליסן ארויס מיט אזא אימפעט אז זיי פארנעמען אין זייער שטראם אלע ארומיקע. נאך אלס קינד, האט מען געקאנט אין איר באמערקן די פירערישע טענדענצן, וועלכע שיינען איצט אזוי בולט ארויס. זי האט זיך צו יענער צייט גע'חבר'ט מיט לילי'ן. זיי זיינען צוזאמען געגאנגען אין דער אידישער שול, האבן צוזאמען געטרוימט וועגן א גלענצענדער צוקונפט פאר דער אידישער שול און דעם אידישן פאלק; האבן געבויט פלענער פון צוזאמענארבעטן און דער פארווירקלאכונג פון דעם אידעאל. מיט דעם גאנג פון די יארן איז לילי בימלאכווייז אפגעשטאנען און ענדלאך אינגאנצן אוועק. אבער אננא האט נאך אלץ געטראגן דעם אמאליקן גלויבן. ווען זי איז עלטער געווארן האט זי זיך מיט איר געווינלאכן ברען און ענטוזיאזם אריינגעווארפן אין דער שול ארבעט און ניט קוקנדיק אויף די פילע אנטוישונגען און שטרויכלונגען איז איר אידעאליזם ניט אפגעשוואכט געווארן נאר פארקערט, עס האט זיך נאך פארשטארקערט.

איך האב זיך איבערגעדרייט אויף דער אנדערער זייט און בין געלעגן א פאר מינוט אן עפעס צו טראכטן. דער קאפ האט זיך מיר מידלאך ארפגעלאזט, מיינע אויגן האבן זיך געקלעפט . . . מיט אמאל האב איך דערפילט ווי שארפע מעסערס פון ליכט שטעכן מיינע אויגן. קעגן מיין ווילן האב איך זיי אויפגעעפנט און א שטראם ליכט האט א גאס געטאן אין מיין פנים. א מינוט צייט האב איך ניט געוואוסט וואו איך בין. אבער באלד האב איך זיך אריענטירט: "ווייזט אויס איינגעשלאפן" האב איך געמורמלט. כ'בין אויפגעשטאנען, זיך אויסגעצויגן, און זיך פאמעלאך געלאזט גיין אהיים.

באגריסונגען פון די עלטערן צו די גראדואירנדיקע קינדער

ליבע קינדער:

אייער שמחה, קינדער, אין דעם טאג פון דער גראדואירונג, איז ניט אפצושאצן. איר ווערט היינט, קינדער, באלוינט פאר די יארן פון שווערער ארבעט אין שול; איר ווערט באלוינט ניט נאר מיט א דיפלאם און מיט וויסן, נאר אויך מיט דעם, וואס איר זייט היינט די הויפט בעלי־שמחה און צוליב אייך פרייען מיר זיך אויך.

ליבע קינדער, זאל די היינטיקע גראדואירונג אייערע זיין די ערשטע פון א גאנצער רייע אנדערע סיי אין דער אידישער וועלטלאכער שול, ווי אויך אין דער שול פון אלגעמיינעם וויסן. זאל די היינטיקע גראדואירונג פארשטארקן אייער פארלאנג צום ווייטערדיקן לערנען און שטודירן.

גלייכצייטיק באגריסן מיר און דריקן אויס אונזער דאנק און אנערקענונג צו די לערער פון אונזערע קינדער און דער שול פארוואלטונג.

עלטערן פון די גראדואירנדע קינדער:
די חברים און חברות:

א. אסינאווסקי, מ. איסערס, ה. אסאווסקי, ב. בידער, ב. בראנשטיין, מ. גוסין, י. גראנאווסקי, ח. דאזער, מ. דעקטאר, י. העסטרין, ש. ווינאקור, א. וויינבערג, א. וויסמאן, ל. זאראוו, ב. טשערי, ש. יאנאווסקי, ש. יאמראס, י. כישוויז, י. לבדי, י. ליבאוויטש, ח. נאוואק, וו. נייריטש, מ. נעווין, י. סילווערבערג, ד. סרדאק, ש. סימקין, ל. סעדלעצקי, ק. פארטנאוו, ש. פאלינסקי, ה. פערלמאן, מ. פעסיקאוו, י. פינגארד, ש. פיין, מ. קאנאווסקי, י. קורצער, י. קלאפמאן, מ. קרוגליקאוו, ש. ריוזקין, ח. ראזנבוים, ב. שעפס, ז. ציוזקין, ח'ה ר. בובים, ח'ה ל. ליבאוויטש, ח'ה ט. מילער, ח'ה ל. קושנעראוו, חבר י. פריידין.

די אידישע שול אין קאמף קעגן אסימילאציע

פון פרץ שול גראדואירונג זשורנאל, 1925

פון דר. חיים זשיטלאווסקי

דעם יאר (1925) ווערט צוואנציק יאר, זינט עס איז צו ערשטן מאל עפנטלאך ארויסגעזאגט געווארן דער געדאנק, אז מיר, אידן, דארפן אומעטום בויען די אידישע דערציאונג אין דער אידישער שפראך, — אומעטום אויף דער גאנצער וועלט, וואו עס זיינען דא אידישע עלטערן וואס רעדן אויף אידיש.

איצטער איז דער "אידישיזם" אין דער אידישער דערציאונג געווארן א ב א ו ו ע ג ו נ ג, וואס ציט צו צו זיך די בעסטע כחות פון אונזער פראגרעסיווער אינטעליגענץ אומעטום אויף דער גאנצער וועלט.

וואס האט דער "אידישיזם" אויפגעטאן פאר די צוואנציק יאר?

זיינע קעגנער, וועמען ער איז א דארן אין אויג, הערן ניט אויף צו פארקלענערן זיין באדייט. זיי ווערן ניט מיד אויפצווייזן אויף דעם אלץ נאך הערשנדיקן אימפעט פון דער אסימילאציע, וואס רייסט בסדר שטיקערווייז פון אונזער פאלקס ארגאניזם און ווארפט זיי אין דעם פרעמדן פיסק אריין.

דער פאקט גופא פון דער מאוים'דיקער קראפט, מיט וועלכער דער שטראם פון אסימילאציע ברויזט און ווילדעוועט, קאן מען בשום אופן ניט לייקענען. אבער איז דאס א באווייז אנטקעגן דעם אידישיזם?

דער אידישיזם איז דאך אליין ארויסגעגאנגען, ארויסגעוואקסן פון אט דעם פאקט. ניט נאר האט דער אידישיזם קיינמאל ניט פארמאכט די אויגן אויף אים, אדרבה, ער האט שטענדיק אנגעטייט אויף אים. די אסימילאציע, האט ער געזאגט, איז א ברויזנדיקער שטראם, וואס מאכט א תל פון אונזער נאציאנאלן קיום, פארזומפט אונזער מענשלאכן מהות, און פארשטארקט דעם אנטיסעמיטיזם.

ניטא קיין אנדערע מיטלען ווי צו קעמפן אנטקעגן אט דעם גרעסטן שונא אונזערן, — דער אסימילאציע, — ווי נאר דורך דעם אויפבוי פון אן אייגנעם קולטורעלן פראגרעסיוון לעבן אין אונזער אייגענער אידישער שפראך. און דער עיקר דערביי איז — אריינצונעמען אין אונזערע אייגענע הענט די גאנצע דערציאונג פון דעם יונגן דור — אנהויבנדיק פון דעם קינדער־גארטן און פארענדיקנדיק מיט דעם אוניווערסיטעט.

הייסט עס: ווען מיר ווילן מעסטן, וואס דער אידישיזם האט אויפגעטאן, האט קיין זין ניט צו מעסטן די קראפט פון אסימילאציאנס שטראם: קיינער האט זיך ניט אונטערגענומען אפצושטעלן אים אדער אפילו איינצוצאמען אים אין א קורצער צייט.

פארגעסט דערביי ניט, אז גאנצע צען יאר געווארן א פאקט און א פאקטאר אין דעם אידישיזם האט דערגרייכט די מדרגה צו ווערן א באוועגונג — נאר־גאר א שוואכע אין אנהויב — און אז אייגנטלאך איז ער נאר פאר די ל ע צ ט ע פינף יאר געווארן א פאקט און א פאקטאר אין אונזער אידישער עפנטלאכקייט.

און אט פאר די פינף יאר האט ער באמת אויפגעטאן וו א ו נ ד ע ר. זיין וואקסן ווארפט זיך יעדן איינעם אין די אויגן, און גיט צו מוט און קראפט יענע באגייסטערטע טוערס, וואס שטייען אין זיין דינסט.

אונזער ארבעט קאן מען פארגלייכן צו יענער ארבעט, וואס די האלענדער טוען, ווען זיי מיען זיך שוין א פאר צענדליק יאר אויף אויסצוטריקענען דעם דרום־ים. ס'איז א לאנגזאמע שווערע ארבעט — אויסצופאמפעז א גאנצן ים. דער וואס שטייט דערביי און זעט, ווי גרויס און ברייט ס'איז נאך דער ים, ווי רעש'יק עס ווארפן נאך זיינע כוואליעס, קאן מיינען, די האלענדער זיינען משוגעים. אבער דער וואס דערוויסט זיך, אז יאר איין יאר אויס ווערט דער שטח פון דעם אפגעוואונענעם באדן אלץ גרעסער און גרעסער, יענער מוז סוף־כל־סוף איינזען, אז סוף־כל־סוף מוז דער ים אויסגעטריקנט ווערן, ווען די ארבעט זאל אפילו זיין אזוי שווער, ווי קריעת ים־סוף.

און צו אט דעם איינזען מוז אויך קומען יעדער וואס זעט, ווי יאר איין יאר אויס וואקסט דער שטח פון דער אידישיסטישער דערציאונג און פון דער אידישיסטישער קולטור, וואס די ארבעט אויף זיי איז אויך ניט קיין גרינגערע איידער דער קריעת ים־סוף.

זאלן נאר ניט איינגעמאטערט ווערן די נעבענשטע הענט, וואס טוען די ארבעט — און מיט אונזער נצחון קאנען מיר זיין זיכער.

מיר וועלן די אסימילאציע — א ו י ס־ פ א מ פ ע ן.

גראדואירנדע קלאסן "ו" פון י. ל.

ערשטע שורה (לינקס צו רעכטס): שיינדל פריידין, לאה ... משה בובים, עטל איסערס, יוכבד נאוואק, יהו...
צווייטע שורה (לינקס צו רעכטס): אסתר קלאפמאן, רבק... חיה קושנעראוו, בנימין לבדי.
דריטע שורה (לינקס צו רעכטס): שרה פיין, בערל סעדלע... גאלדע וויינבערג, אסתר פערלמאן, ברוך קוש...
פערטע שורה (לינקס צו רעכטס): רבקה ראזנבוים, ברכה ... טוזמאן (לערער), פריידע לבדי, מלכה לייבאוו...
פינפטע שורה (לינקס צו רעכטס): ישעיה פעסיקאוו, לאט... פיינע יאמראס, ישראל מילער, גלותה קורצער.

גראדואירנדע קינדער פון מי...

ערשטע שורה (רעכטס צו לינקס): שלום ... סקי, בערל כישווין, מאיר א...
צווייטע שורה (רעכטס צו לינקס): מ. ... טוזמאן (לערער), חוה יאנקא...
דריטע שורה (רעכטס צו לינקס): שלום ע... (פרינציפאל), גאלדע זאראוו, ב. ...

שיקט אייערע קינדער ...

י. ל. פרץ פ...

די גרעסטע און אמבעסטן איינגעארד...

פון קינדער גארטן ב...

פון עלטער פון 4 ביז 20 — איז דא פלאץ אין שול פאר אייער ... אלגעמיינעם וויסן, צו קאנען אויסלעבן זיך ווי א שטאלצער און ...

א קלאס פאר יעדן קינד פון יעדן עלטער און פון ... אינטע...

די טאג שול שליסט איין אויך ...

"פינף קלאסן

דאס איז דער ערשטער אנהויב פון א נארמאלער איד...

קעגנשטאנדן: אידישע שפראך און ליטעראטור ... אין סאציאלע וויסנשאפטן און — אלגעמיינע א... אין...

באמערקונג: דאס פלאץ אין שול איז באשריינקט צו ארום 500 ... באצייטנס צום נייעם לערן־יאר, אויב זיי ווילן זיין זיכער מי... פאלגט נאך אונזערע...

י. ל. פרץ פ...

(קינדער־גארטן, טאג־...

קומט אלע צום גרויסן יום־טוב פון דער מאדערנער אידישער שול, — איבער 50 קינדער פון עלעמענטאר שול און פון מיטלשול גראדואירן
גרויסער פרץ־שול קינדער־כאר (אונטער דער לייטונג פון ב. בראנשטיין), און א רייכע פארשיידנארטיקע פראגראם

...ן פרץ-שול, זונטאג מאי 25, אין דאמיניאן טעאטער

...ביי טאג (נאכ' א מינוט שפעטער)

...גראדואירנדע קלאסן "ו" פון י. ל. פרץ שול (מאי 25טן, 1930)

פאטאגראפיע גענומען ביי ל. דרעשין

...(לינקס צו רעכטס): שיינדל פריידין, לאה נעווין, חיים ריווקין, ראזע פינגארד, ביילע פארטנאוו, ...ה בובים, עטל איסערס, יוכבד נאוואק, יהודה דאזער.

...(לינקס צו רעכטס): אסתר קלאפמאן, רבקה ווייסמאן, לאה גראנאווסקי, רייזל בידער, דוד רעקטאר ...ה קושנעראוו, בנימין לבדי.

...לינקס צו רעכטס): שרה פיין, בערל סעדלעצקי, חסיה ווינאקור, בתיה קרוגליקאוו, לייבל ניידיטש, ...לדע וויינבערג, אסתר פערלמאן, ברוך קושנעראוו.

...(לינקס צו רעכטס): רבקה ראזנבוים, ברכה סילווערבערג, עטל לייבאוויטש, פייגל קאנאווסקי, ל. ...זמאן (לערער), פריידע לבדי, מלכה לייבאוויטש, שיינדל אסינאווסקי, אהרן גוסין.

...(לינקס צו רעכטס): ישעיה פעסיקאוו, לאטי טשערי, דוד העסטרין, חנה סודאק, שרה העסטרין, ...ינע יאמראם, ישראל מילער, גלותה קורצער, אפוועזנד שלום סימקין.

גראדואירנדע קינדער פון מיטל-שול (מאי 25טן, 1930)

פאטאגראפיע גענומען ביי ל. דרעשין

ערשטע שורה (רעכטס צו לינקס): שלום ציווקין, יצחק ריווקין, אסתר יאנקאוו-סקי, בערל כישווין, מאיר אסאווסקי.

צווייטע שורה (רעכטס צו לינקס): מ. קאנטאר (לערער), מרים פערלמאן, ל. טוזמאן (לערער), חוה יאנקאווסקי, יאסל פארטנאוו.

דריטע שורה (רעכטס צו לינקס): שלום שעפס, ליבע בראנשטיין, דר. י. שאפירא (פרינציפאל), גאלדע זאראוו, ב. זארעצקי (לערער), פריידע קושנעראוו.

די גאלדענע קייט

(אן אפהאנדלונג) **פון זיסל שעפס** (העכערע קורסן, פרץ-שול)

עס איז אוממעגלאך צו רעדן וועגן דער אידישער ליטעראטור און נישט דער-מאנען פרצ'ן. עס איז אויך פונקט אזוי אוממעגלאך צו רעדן וועגן פרצ'ן און נישט דערמאנען "די גאלדענע קייט", ווייל דאס ווערק איז אן צווייפל איינס פון די בעס-טע וועלכע זיינען ווען עס איז געשריבן געווארן אין אידיש. די גאלדענע קייט פון חסידות, — וועלכע האט ביי פרצ'ן תמיד געשפילט זייער א גרויסע ראלע — דאס איז זיין טעמע. די רביים פון וועלכע די פשוט'ע אידן פלעגן שעפן אזויפיל גייס-טיקן פארגעניגן, ביי וועלכע זיי פלעגן אפזיצן גאנצענע וואכן נאכאנאנד, האבנ-דיק איבערגעלאזן אין דער היים ווייב און קינדער, די רביים, וועלכע האבן גע-פירט דעם עולם און זיינען געפירט גע-ווארן פון אים, די רינגען אין דער מעכ-טיקער קייט פון חסידות, דער הייסער, ריינער קוואל אין וועלכן עס פלעגן זיך טוב'לען די פארבענקטע, צרות-אנגעזע-טיקטע, אידישע נשמות, — אט זיי בא-שרייבט פרץ אין זיין קונסט ווערק "די גאלדענע קייט".

לאמיר באטראכטן דעם ערשטן פון דער לאנגער קייט פון רביים — שלמה'ן. מיר זעען אז ער איז א מענש מיט א פאעטישער נשמה. אפטמאל טרוימט ער און האט משונה-מאדנע וויזיעס. אט דער שלמה' האט באשלאסן אז די וועלט מוז אויסגעלייזט ווערן, אז זי קאן אזוי נישט אנגיין אייביק. ער באטראכט דעם עולם און זעט פאלגנדעס : —

"איין עולם . . .
דער עולם . . .
צוויי, דריי, פיר . . .
פינף מנינים קליינע, קליינע אי-דעלאך . . .
איינגעשרומפענע.
קליינינקע
אידעלאך . . .
קומען
קלאפן אן ביים צדיק".

און גיט באלד צו : —

"און יעדעס וויל פאר זיך.
פאר זיך.
פאר אייגן ווייב און קינד.
פאר אייגן הויז-געזינט . . ."

ער קוקט אויף דעם עולם מיט פאר-אכטונג. ער זעט אין אזא קליינלאכע וועלט וועט קיינמאל נישט קאנען זיין כלו חייב אדער כלו זכאי. און אויב אזוי, וועט משיח נים קומען. די וועלט, אבער מוז אויסגעלייזט ווערן. און ער פאלט אויף אן עצה : ער וועט איינהאלטן דעם שבת און אזוי ארום וועט זיין אייביקע-רו, נישט נאר אויף דער וועלט, נאר אויך אויף יענער. עס קומט שבת און שלמה מאכט קיין הבדלה נישט. דער ע-לם שרעקט זיך, אבער שלמה איז פעסט און שטארק ווי אייזן. ער וועט קיין הבדלה ניט מאכן. "אויסגעלייזט מוז ווע-רען די וועלט !" און ווען מע פרעגט אים : — "חרוב זאל ווערן די וועלט ?" ענטפערט ער : —

"חרוב זאלן ווערן די וועלט !
און מיר, —
מיר שבת'דיקע
מיר יום-טוב'דיקע
מיר נשמה-יתרה'דיקע אידן,
וועלן איבער אירע חורבות גיין..."

און שלמה דער פאעט, דער דענקער און אויסלייזער, פאלט אריין אין עקסטאז, טאנצט און זינגט : —

"און אזוי !
אזוי גייען מיר
זינגענדיק און טאנצנדיק . . .
מיר גרויסע, גרויסע אידן,
שבת יום-טוב'דיקע אידן.
און מיר בעטן נישט.
און מיר בעטלען נישט,
גרויסע, שטאלצע אידן זיינען מיר.
מיר זאגן אים :
לענגער ווארטן נישט געקאנט !"

דער עולם, אבער, פארשטייט אים נישט, דערשרעקט זיך, פארלאזט שלמה'ן און גייט אוועק צו זיין זון פנחס'ן. שלמה'ס פלענער ווערן צעשמעטערט דורך די הענט פון זיין אייגענעם זון און ער פאלט. מ'וויל רופן א דאקטאר, אבער פנחס, דער נייער רבי, לאזט ניט. אזוי איז געפאלן דער ערשטער רבי, דער ערש-טער רינג אין דער גאלדענער קייט פון חסידות.

פנחס זעט אויך איין אז די וועלט מוז אויסגעלייזט ווערן. ער באשליסט צו מאכן די וועלט כלו זכאי. און אזוי ארום וויל ער ברענגען משיח'ן. און פנחס, דער הארטער און שטרענגער, דער וועלכער האט ניט דערלאזט אז דאס לעבן פון זיין אייגענעם פאטער זאל געראטעוועט ווע-רען, איז געווארן אליץ הארטער און שטרענגער. די גאנצע הויז זיינס באקומט איצט אן אנדער קאליר.

"אלץ, וואס האט פארב און קלאנג,
אלץ, וואס דערמאנט אין יענעם..."

ס'איז ניט געבליבן קיין זכר פון דעם אלטן רעזשים, פון שלמה'ן, קיין שמיי-כעל — נאר שטרענגע פנימ'ער און פאר אלץ שטראפט ער. דער גאנצער עולם קרעכצט אונטער דעם יאך פון אן אונ-דערבארעמדיקער דיסציפלין.

" . . . שליידערט רבנים פון די
שטולן אראפ.
צעיאגט רבנים און שוחטים,
ווי פלעוועס דער ווינט.

ברענגט צו בעטל — ברויט עשירים,
בעלי-בתים — צו נע-ונד !
פאכט א פייער פון מחלוקת,
פארברענט קהילות און שטעט..."

ער איז ניט קיין שלעכטער. ניין, ער איז נאר א שטרענגער. ער וויל דאך אויסלייזן די וועלט, זיין מעטאדע, אבער, איז ניט די ריכטיקע. ער וויל שאפן כלו זכאי אין א וועלט פול מיט חורבות, נש-רפים, יתומים, אלמנות און בעטלער. ער וויל אויסלייטערן די וועלט מיט א פייער "איך לייטער די וועלט, ווי זילבער, מיט פייער", זאגט ער. עס האט זיך אבער, אריינגעריסן אין שטאט אריין דאס ווילדע, העליש פייער פון דער השכלה און פנחס בלייבט קראפטלאז. דער פייער צע-שפרייט זיך און די גאנצע שטאט ברענט. אפילו זיין אייגן אייניקל, לאה, איז פאר-כאפט פון אט דעם פאלשן פייער. זי פארלאזט איר היים מיט איר חתן, דאק-טאר בערגמאן, דער סימבאל פון דער השכלה, און זאגט צו אים : —

"קום, חתן מיינער !
קום, צו מענשן פון ליכט,
פון דער פינסטערניש אוועק,
פון דער שלאנגען-נעסט . . . "

און אזוי פאלט פנחס, דער צווייטער רבי, דער צווייטער רינג פון דער גאלדענער קייט.

און אויף פנחס'ס פלאץ ווערט רבי זיין זון משה. דער משה איז גאנץ אנ-דערש פון זיינע אבות מיט דעם וואס ער האט א שוואכן כאראקטער. פונדעסט-וועגן איז ער ניט געוועזן קיין היפאקריט. זיך אליין האט ער ניט גענארט. ער האט גוט געוואוסט אז ער קאן קיינמאל ניט דערגרייכן דעם גייסטיקן הויך וואס זיין זיידע אדער זיין פאטער האבן דערגרייכט. ער באגרייפט די וויכטיקייט פון זיין

(שלום אויף זייט 11)

אויסצוגן פון גאסט בוך פון פרץ שול

געוועזן ביי דער עפענונג פון דער שול אין דער נייער היים, באראוס און סאל-טער (איך שרייב דעם אקרעס, ווייל איך האף, אז איינגיכן, וועט אויך די ווערן צו קליין), און ווינש זיך זוכה זיין צו זעען ווי די קינדערלאך, וואס גייען איצט, וועלן זייערע אייגענע קינדער און מיט שמחה פירן אין דער קינפטיקער גרויסער אידישער שול.

מנחם

ר"ח תמוז, ה'תרע"ז.

מיט פרייד טראכט איך פון אלע אי-דישע קינדער, וואס כ'האב זיי געטראפן ביים אידישן בוך, אין דער אידישער שול, אדער ביי זיך אין דער היים.

מיט פרייד וועל איך טראכטן פון די אלע ליכטיקע קינדערלאך אין וויניפעג, וואס כ'האב געטראפן אין דער י. ל. פרץ שול.

פרץ הירשביין

תשרי, תרע"ח.

די אידישע שול אין דער אידישער שפראך איז דער נייער כלי-זיין אין די הענט פון אונזער פאלק אין זיין קאמף פאר עקזיסטענץ און א נארמאלער פרא-גרעסיווער אנטוויקלונג. זי איז נאך ניט אויסגעבילדעט, זי האלט ערשט אין ווערן. איך שטעל מיר דעריבער פאר, וואס פאר א שיינער פיל-צווייגיקער און פרוכט-טראגענדער בוים דאס וועט אמאל זיין, אויב זיין ערשטער אנהויב, די יונגע שפראצונג איז שוין אזוי באצויבערנד ! מיט ליבע צו די אידישע קינדער, מיט גרוים דרך-ארץ צו זייערע דערציער.

דר. ח. זשיטלאווסקי

אקטאבער 17, 1917.

איר טוט א הייליקע זאך. פאר דער אי-דישער נשמה געווינט איר אונזערע יונגע שפראצונגען — זאל אייך גאט העלפן אין אייער ארבעט.

שלום אש

די אידישע פאלקס שול איז פיליכט דער ליכטיקסטער פונקט אין אונזער גלות-לע-בען. זיכער די גרעסטע דערגרייכונג אין אונזער אנשטרייגונג אנצוהאלטן און פארטצופלאנצן די אידישע קולטור. זעענ-דיק די אידישע קינדערלאך ביי זייערע ספרים, הערנדיק זיי לייענען און דערציי-לען, דעקלאמירן און זינגען, פילנדיק די גרויסע אומגעקינסטלטע פרייד וואס פילט אן זייערע הערצער, וואקסט ביי אונז דער גלויבן, אז די "אהבת-תורה" און "שמחת-תורה" ענדיקט זיך ניט מיט אונזערע עלטערן און מיט אונז; אז פאר דעם נייעם דור, פונקט ווי פאר הונדער-טער דורות פריער, ווערט די תורה א "תורת-חיים", א מקור פון א שטארקן עטישן ווילן און פון פשוט'ע און נאטיר-לאכע מעשים טובים; און אז די קינדער פון היינט וועלן זיין די קעמפער פון מאר-גען — פאר דער באפרייאונג פון אונזער פאלק, דער באררייכערונג פון אונזער קול-טור, דער הייליקונג פון אונזער לעבן און אונזער באטייליקונג אין דער זעלבסט-באפרייאונג פון דער מענשלאכער געזעל-שאפט.

געבענטשט זאלן זיין די עלטערן און די טוער פון דער שול: זייער ארבעט איז פאר דורות !

געבענטשט זאלן זיין די לערער און די לערערנס פון דער שול: זאל דאס ליכט פון זייער אידעאליזם קיינמאל ניט קלע-נער ווערן און זאל עס באלייכטן זייער וועג, דעם וועג פון זייערע תלמידים און דעם וועג פון אונזער פאלק !

געבענטשט זאלן זיין די ליבע טייערע קינדערלאך: זאלן זייערע אויגן שיינען אין דער תורה און זייערע הערצע קוועלן מיט מדות טובות !

מיט טיפער באגייסטערונג,

יהודה קויפמאן

שבט, תרפ"ח.

דעם איינציקן ארט, וואו איך זע נאך א מעגלאכקייט פון א אידישן נאציאנאלן לעבן אין דער נייער וועלט איז — קאנא-דע. דא פילט זיך גאר אן אנדער גייסט, ווי אין די פאראייניקטע שטאטן. עמאנ-סיפירט זיך פון דארט, טיילט זיך אפ גייסטיק פון די פאראייניקטע שטאטן און פירט אליין אייער לעבן. ער האט סמנים פון א צוקונפט. גרייט צו א געזונטע היים, און א געזונטע אידישע שול, און א גע-זונטן אידישן קיבוץ פאר דעם נייעם שטראם עמיגראנטן, וואס קומט און וועט קומען צו אייך פון דער אלטער היים. און דער הויפט יסוד פון דעם געזונטן לעבן איז — די אידישע שול. אן איר איז ניטא קיין אידיש לעבן.

דוד איינהארן

איך בין אייך מקנא, חברים לערער און לערערנס. איר פארשרייבט אייערע נעמען — און אייער אויפטו — ניט אויף פא-פיר, נאר אין די מוחות און הערצער פון די קינדער. איר פלעכט אריין אייער לעבן אין דער קייט פון די קומענדיקע דורות. איר טוט די גרעסטע און פרוכטבארסטע ארבעט. מיין טיפסטן דרך ארץ פאר אייך.

ש. ניגער

אקטאבער, 1927.

אין אייער סביבה, קינדערלאך און על-טערן, האב איך זיך דערפילט, ווי אין דער היים, אין דער מיט פון די טויזנטער קינ-דער פון אונזער אידישער שול-ארגאניזא-ציע אין פוילן. כ'האב דערפילט פרייד פון אויפריכטיקן עכטן קולטור-שאפן. ס'איז דער אויסדרוק פון יענער ענערגיע, וואס שטראמט אין די אידישע מאסן אומעטום, וואו זיי בילדן אן אייגענע סביבה.

פלאנצט ליבע און באגייסטערונג ביי די קינדער און ביי די עלטערן. ליבע צו אונזער מאסן-קולטור, באגייסטערונג פאר די גרויסע אידעאלן פון דער פאר פריי-הייט קעמפנדער מענשהייט.

א גרוס אייך פון אונזערע שולן—ראדט וואקסט און ווערט באוואפנט צום קאמפ לעבן אונזער יונגער ארבעטס דור. איך וועל ברייננען א גרוס פון אייך אהין, אז איך דא גייען אויף די ערשטע שפראצונ-גען.

זייט געבענשט, איר אלע, פאר די שעה'ן פון דערמונטערונג, וועלכע איר פארשאפט אונז, די וועלכע פירן א קאמף פארן אומעטומיקן קולטור-אויפשטייג פון אידישן ארבעטער פאלק אין דער גארער וועלט.

זרבבל

מארט 4, 1929.

זאל אייביק לעבן דער גרויסער גייסט פון י. ל. פרצ'ן, ווי ער לעבט שוין איצט דא, אין די טייערע קינדערלאך און אין די לערער.

דוד ווארדי — חוה יואלית

אקטאבער 7, 1929.

די לערער, די קינדער און די שול-טוער פון דער פרץ-שול אין וויניפעג. א הארצי-קען דאנק פאר דער פריידיקער איבער-ראשונג. איך האב זיך קיינמאל ניט פאר-געשטעלט, אז אויף דער זייט ים איז מעג-לאך צו מאכן אזא גרויסן שריט פאראוים אויפ'ן וועג צו א גאנצער, געזונטער, מא-דערנער אידישער פאלקס-שול.

דאס, וואס איך האב געזעען אין דער שול, איז אבער ערשט אן אנהויב. מען מוז גיין ווייטער ! פארדערן געלט פון די עפנטלאכע קערפערשאפטן פאר דער שול! שטרעבן בהדרגה מאכן אידיש פאר דער הערשנדיקער שפראך אין דער שול!

א יישר-כח פאר'ן פרעכטיקן אנהויב— די בעסטע וואונשן צו דער ווייטערדיקער ארבעט.

נתן בוקסבוים

מארט 25, 1930.

ווער עס קען ניט קיין אידיש, איז א גוי; ווער עס קען ניט קיין העברייאיש, איז אן עם-הארץ; ווער עס רעדט דווקא און נאר די פרעמדע שפראך, איז א כאם; און ווער עס רעדט העברייאיש, איז א בטלן.

דער מוסר השכל :

מען דארף ריידן אידיש, קאנען העבריי-איש און פארשטיין אנדערע שפראכן. אט דאס דארף זיין אונזער מאטא.

פרץ איז אונזער עמוד האש. ניטא דא קיין פלאץ אויפצוקלערן דעם לעבעדיקן אינהאלט וועלכן איך לייג אריין אין דער ראזיקער באנאלער פראגע.

זיין ירושה איז צונויפזאמלען די אלע פונקען פון דער אידישער נשמה ער סוף כל הדורות, און שמידן די רעאלע אייזער-נע (ניט גאלדענע) קייט. און דאן וועלן מיר זיין באמת די רינגעלאך פון דער גע-ראכטער גאלדענער קייט.

א געזונט אין אונזערע קינדער און אין זייערע טאטעס און מאמעס. זאלן אונזע-רע קינדער זיין בעסער פאר די טאטעס, אבער ניט אנדערש פון די טאטעס. און טאקע גילי' ד. ה. נצח ישראל לא ישבר.

ז. מלמד

מאי 20, 1930.

באגריסונגען

מיר באגריסן אייך, קינדער, צו אייער גראדואירונג. מיר ווינשן אייך דערפאלג אין אייערע ווייטערע למודים און איר זאלט זיין דער אוואנגארד צו קעמפן פאר דער אויפלעבונג פון דער אידישער שפראך און קולטור, און אויך פאר א שע-נערער און בעסערער וועלט פאר אלע מענשן.

ה' און ח' ב. שעפס

אונזערע חברים און די קינדער א האר-ציקן מזל טוב צו דער גראדואירונג. זאל דער אידעאל פון דער אידישער שול פאר-בלייבן אייער לעבנס-וועג.

ח' און ח' מעקס נאטאנסאן

אייער יום טוב, קינדער, איז אונזער שמחה. מיר פרייען זיך צוזאמען מיט אייך און ווינשן די אידישע שול זאל הא-בען נחת פון אייך, און דערלעבן פון אייך איינעקלאך פאר דער אידישער שול.

ח' און ח' י. אווערבאך

ליבע קינדער! זייט נעגריסט צו אייער יום-טוב, ווען איר גראדואירט איצט פון דער עלעמענטאר שול. אונזער יום-טוב וועט פיל שטארקער זיין, ווען איר וועט גראדואירן פון דער מיטל-שול און העכע-רע קורסן. מיר האפן, אז איר וועט אויף ווייטער זיין מיט אונז צוזאמען אין די ווענט פון דער אידישער שול.

ח' און ח' מ. קאזלאווסקי

מיר ווינשן אייך, קינדער, פיל גליק און דערפאלג, און פארטזעצן דעם וועג אויף וועלכן די שול פירט אייך.

ח' און ח' מ. א. גרע-

ליבע קינדער! נעמט אן אונזער הארצי-קע ברכה וועלכע מיר שיקן אייך ביי דער געלעגנהייט. זייט נעגריסט, ליבע יונגע ארמיי, מיט אייער היינטיקן יום-טוב. גייט ארויס אין דער אידישער און ארבעטער גאס מיט אייער וויסן. פאר-שפרייט אונזער שפראך און קולטור, וואס איר האט אין זיך אריינגעזאפט אין אונ-זער שול.

ח' און ח' ג. שעפס

די אידישע שול איז איינע פון די שטארקסטע זיילן פון דעם מאדערנעם אי-דישן לעבן, און מיר האפן, אז איר, וואס זענט שוין אביסל באקאנט געווארן מיט אונזער ווילן און גלויבן וועט אויך זיך נעמען די פאראנטווארטלאכקייט פון פארשפרייטן די אידישע שפראך און די אידישע קולטור.

העלפט באשאפן א בעסערן מענש און א בעסערן איד.

ח' און ח' וו. קעלער

טייערע קינדער! אייער אידעאל פאר דער שול זאל זיין אזוי גרויס, אז איר זאלט נאך מיט מער ענערגיע און מוט פארטזעצן די ארבעט וואס מיר האבן מיט מזל אנגעפאנגען.

ח' און ח' מאטל גרעי

די גראדואירנדיקע קינדער, די עלטערן און אונזערע חברים שול-טוער, אונזער פריידיקער מזל-טוב.

ח' און ח' ש. מ. זעלטשען

די גראדואירנדיקע קינדער אונזער הארציקסטע באגריסונג.

ח' און ח' ס. ד. פעלדמאן

די גראדואירנדיקע קינדער, די לערער און שול-טוער, אונזער ווארימסטע באגרי-סונג צו זייער גרויסן יום-טוב.

"דאס אידישע ווארט"

אייער יום-טוב איז אונזער שמחה. מיר פרייען זיך צוזאמען מיט אייך און ווינשן די אידישע שול זאל האבן נחת פון אייך.

ח' און ח' ב. מילער

מיר טיילן מיט אייער שמחה און ווינשן אייך, גראדואירטע קינדער, צו פארבלייבן געטריי צו אונזער שול.

ח' און ח: פאלינסקי

ליבע פריינט און קינדער,— מיר בא-גריסן אייך צו אייער גרויסן יום-טוב. מיר פארשטייען און שאצן אפ אייער ארבעט. מיר זיינען תמיד גרייט צו שטיין מיט אייך.

ח' און ח' מ. גוסין

זייט באגריסט און געבענשט, טוער, לערער און קינדער פון דער פרץ שול. זעצט פאר אייער ארבעט מיט דערפאלג.

ח' און ח' סילווערט

מיר באגריסן אייך, קינדער, צו אייער גראדואירונג, און מיר ווינשן אייך ווי-טער פארטצוזעצן אייערע למודים אין די ווענט פון אונזער שול און גיין אין די וועגן אנגעצייכנט פון איר — צו זיין די טרעגער פון דער אידישער שפראך און קולטור און די פארקעמפער פאר א שע-נערן און בעסערן לעבן פאר אלע מענשן.

ח' און ח' מ. נאטאסאן

זייט באגריסט, קינדערלאך, צו אייער שיינעם יום-טוב. פאר די וואס שטייען ביי דער שול, זיינען אזעלכע ימים-טובים א גייסטיקער פארגעניגן.

ח' און ח' מעקס מיינס

מיר באגריסן די פרץ שול און די גרא-דואירטע צו דער געלעגנהייט פון זייער גראדואירונגס יום-טוב און ווינשן דער-פאלג אי די גראדואירטע אי דער שול.

ח' און ח' קושנעראוו

נעמט אן אונזער הארציקסטע באגרי-סונג, טייערע חברים און ליבע קינדער, צו אונזער אלגעמיינעם יום-טוב.

ח' און ח' מעקס בארודיצקי

מיין הארציקע באגריסונג צו די גרא-דואירטע קינדער פון דער פרץ שול.

ל. דרעשין—סמיט סטודיא

ליבע קינדערלאך, מיט הערצער פול מיט פרייד און מיט די הייסטע ברכות באגריסן מיר אייך, אונזערע צוקונפטיקע שול-טוער, צו אייער גייסטיקן וואקסן. זאל דער שיינער אידעאל פון דער אי-דישער שול באלייכטן אויף תמיד אייער לעבנסוועג און אייך אנפילן מיט ענערגיע פאר דעם ווייטערדיקן אויפבוי פון דער אידישער שול.

געדיינקט, קינדערלאך, אז די אידישע שול נויטיקט זיך נאך, אין גענוג אנגע-שטריינגטער ארבעט און מוטיק-איבערגע-געבענע טוער.

ח' און ח' י. א. טשערניאק

טייערע קינדערלאך! אייער איצטיקער יום-טוב, איז אונזער יום-טוב. אייער שמחה איז אונזער שמחה. מיר ווינשן אייך, ליבע קינדערלאך, אז ווען די צייט וועט קומען און איר וועט איבערנעמען דעם רודער פון דער אידישער שול אין אייערע הענט, זאל אייער וועג זיין גלאט אויסגעטראטן — ניט אזוי ווי עס איז גע-ווען דער וועג פאר אונז. און מיר ווינשן אייך, אז אן מי זאלט איר קאנען פארט-זעצן די ארבעט פאר אונזער הייליקן אי-דעאל — די אידישע שול און די באפריי-אונג פון אלע אונטערדריקטע און פאר-פאלגטע.

ח' און ח' ב. קאהען

צו אייער איבערטרעטן דעם שוועל פון אונזער מיטל-שול, זייט באגריסט, קינ-דער. מיר דערוווארטן פון אייך, אז איר זאלט פארטזעצן אונזער ארבעט פאר דער נייער אידישער שול.

דר. און ח' י. פערלמאן

טייערע קינדערלאך! נעמט אן אונזער הארציקע באגריסונג לכבוד אייער גראדו-אירונג. שווער און שטיינערדיק איז אייער לעבנס-וועג, אידישע קינדערלאך. זאל דאס, וואס איר האט איר שול געלערנט, אייך דערמוטיקן און שטארקן אין אייער ווייטערדיקן קאמף פאר א שענער לעבן אלס אידן און מענשן.

דר. און ח' ב. וויקטאר

זייט באגריסט, חברים און חברות. לא-מיר שניידן מיט פרייד די פרוכט, וואס מיר האבן מיט אזוי פיל מי געזייט.

ח' און ח' חיים פערלמאן

נעמט אן אונזער הארציקסטע באגרי-סונג, טייערע חברים און ליבע קינדער, צו אונזער אלעמענס יום-טוב.

ח' און ח' נ. זעלטשען

אונזערע בעסטע וואונשן די עלטערן און די קינדער פון שול.

ח' און ח' י. פלאטקין

אונזער הארציקסטער גרוס און אונזע-רע בעסטע וואונשן צו די גראדואירנדיקע קינדער.

וו' און ח' מיינסטער

שיקט אייערע קינדער אין דער וויניפעגער

...ל. פרץ פאלקס שול

...רעסטע און אמבעסטן איינגעארדנטע אידישע שול אויפ'ן קאנטינענט

...ון קינדער גארטן ביז די העכערע קורסן

...יז 20 — איז דא פלאץ אין שול פאר אייער קינד, צו דערצויגן ווערן און באוואפנט ווערן מיט אידישן און ... צו קאנען אויסלעבן זיך ווי א שטאלצער און באוואוסטזיניקער איד און מענש.

...עדן קינד פון יעדן עלטער און פון יעדן גראד פון אידישן וויסן און אלגעמיינער אינטעליגענץ

די טאג שול שליסט איין אויסער די אידישע לימודים, אויך

...ינף קלאסן "פאבליק סקול"

... דער ערשטער אנהויב פון א נארמאלער אידישער שול אין קאנאדע און די פאראייניקטע שטאטן

...: אידישע שפראך און ליטעראטור, אידישע געשיכטע, העברייאיש, תנ"ך, איינפיר... וויסנשאפטן און — אלגעמיינע אנטוויקלונג פון דער מענשלאכער פערזענלאכקייט אינ'ם קינד

...פלאץ אין שול איז באשרענקט צו ארום 600 קינדער. עלטערן וועלן מוזן פארעגיסטרירן זייערע קינדער ...יעם לערן-יאר, אויב זיי ווילן זיין זיכער מיט א פלאץ. קינדער ווערן זעלטן אריינגענומען אינמיטן לערן-יאר. ...פאלגט נאך אונזערע רעגיסטראציע אנאנסן

י. ל. פרץ פאלקס שול

(קינדער-גארטן, טאג-שול, אוונט-שול, מיטל-שול, און העכערע קורסן).

...גראדואירן — י. זיפער, פרינציפאל פון די מאנטרעאלער פרץ-שולן, ערן-גאסט

1930 איז א גינסטיקער יאָר פאר בויאונגס אַרבעט

קאנטראקטארס האבן מער צייט און שיינקען מער אויפמערקזאמקייט פאכלייט און ארבעטער שטייען צו אייער דינסט; מאטעריאלן גרינגער צו באקומען; אלגעמיינע באדינונגען בעסער ווי פריער

גרויסע „קליינקייטן" וועגן אייער היים

עס איז זעלבסטפארשטענדלאך, אז ווען איר האט באשלאסן צו בויען אייער נייע היים, וועט איר אנווענדן אלע אייערע מעגלאכקייטן צו בויען אזוי מאדערנע און באקוועם, ווי עס איז נאר מעגלאך.

אן אייגענע היים איז דאס אידעאלסטע פאר יעדער פאמיליע. אין אן אייגענער היים פילט איר זיך אז איר זייט דער באלעבאס פון אייער אייגן ווינקל און דער לענדלארד וועט אייך ניט מאכן צום מופן ווען ער וויל.

איר קאנט אבער אויך אייער אלטע היים פארוואנדלען אין א גן־עדן. באטראכט אייער אלטע הויז היינט. זעט וואו עס איז אפגעבראכן, אפגעקראכן, און ברענגט אלצדינג אין ארדענונג. פארבט אויס אייער היים פון דרויסן, דעקארירט אייער היים אינווייניק, פייפערט עס, "פיינט" עס. שטעלט אריין נייע עלעקטרישע פיקסטשורס, קוקט ארום די פוירנעס, פארריכט די פלארס, באטראכט דעם פארקן פון אייער הויף. פארריכט אלצדינג וואס עס איז אפגעקראכן, פיינט עס ארום, און אייער אלטע היים וועט באקומען א נייעם פנים. חוץ דעם, וועט איר דערמיט פארלייכטערן די יארן פון אייער הויז.

יעדער גוטער באלעבאס און באלעבאסטע קאן פארוואנדלען דאס אלטע הויז אין א קליינעם נייעם פאלאץ. פארזייט גראז און בלומען אין אייער הויף. שיינע בלומען און גרינס ארום אייער הויז וועלן באשיינען אייער היים און עס וועט ברענגען ליכט און פרייד צו אייך און אייערע קינדער.

—(::)—

א מיליאן דאל. געביידעס וועט געבויט ווערן אין וועסט קילדאנען

לויט א באריכט פארעפנטלאכט פון דעם בילדינג אינספעקטאר, ווערט באקאנט אז די ווערטן פון בילדינג פערמיטס וואס זיינען ארויסגעגעבן געווארן צו 9 סאבארב מוניציפאליטיס אין פארלויף פון די ערשטע פיר מאנאטן פון היינטיקן יאר איז מער אויף 230 טויזנט דאלאר אין פארגלייך מיט דעם זעלבן פעריאד פון לעצטן יאר.

די קאנסטרוקציע טעטיקייט גייט דערוויל אן בלויז אין עטלאכע דיסטריקטן.

די גרעסטע געבוי אקטיוויטעט גייט דערווייל אן אין וועסט קילדאנען, וואו די קאנסטרוקציע ארבעט באטרעפט שוין דאס יאר אויף איבער דריי הונדערט טויזנט דאלאר, אין פארגלייך צו ארום פערציק טויזנט דאלאר פאר דעם זעלבן פעריאד פון לעצטן יאר.

א סך גרויסע פערמיטס וועלן ארויסגעגעבן ווערן היינטיקן זומער פאר וועסט קילדאנען. און עס איז די אלגעמיינע מיינונג, אז היינטיקן זומער, וועלן אין וועסט קילדאנען געבויט ווערן געביידעס אויף א מיליאן דאלאר.

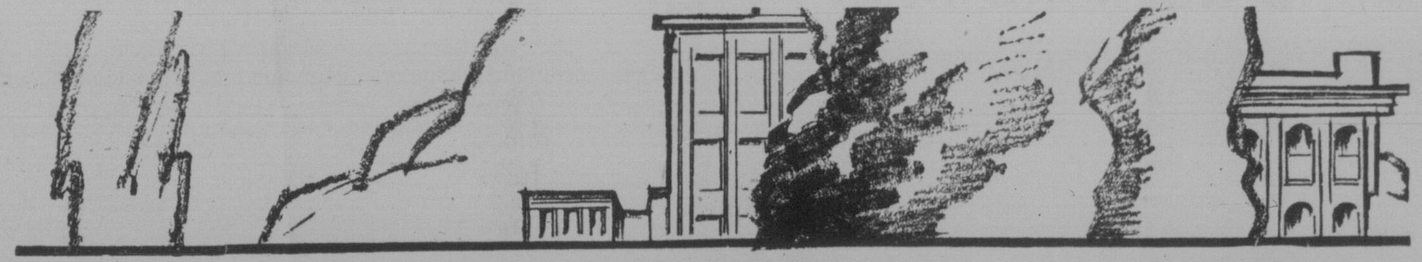

בילדינג ביילאגע פאר 1930

די קאלירן פון דער הויז, א פראבלעם וואס מען דארף זיך פארטראכטן

די מאדערנע טענדענץ איז אריינצוברענגען אין דער היים אלע קאלירן פון דעם רעגנבויגן, און אלע שיינע קאלירן פון בלומען וואס מיר ווייסן. פאקטיש, געפינען זיך אזויפיל שיינע קאלירן, אז עס דארף גאר ניט זיין קיין שוועריקייט אויסצוקלייבן די פאסנדסטע קאלירן וואס עס ווערן פארגעלייגט פאר דער באלעבאסטע פון דער היים, איז עס נאטירלאך אז זי זאל זיך פארטראכטן און זיך אליין פרעגן:

— "וועלכער איז דער ריכטיקער און פאסענדסטער קאליר פאר יעדער רום? דער לייכטסטער ענטפער איז, אז עס איז ניטא אזא זאך ווי איין באשטימטער קאליר פאר אלעמען. יעדערער האט זיך זיין (אדער איר), באשטימטן געשמאק פאר קאלירן, אבער עס איז יא פאראן א באשטימטער קאליר פאר יעדער אינדיווידועלער היים.

די היים איז א פלאץ וואו צו וואוינען און לעבן און איז ניט קיין אויסשטעלונג פאר מענשן. א סך וויסנשאפטלאכע טעסטן זיינען געמאכט געווארן, און עס איז אויסגעפונען געווארן אז קאלירן האבן א געוויסע ווירקונג אויף דעם געזונט פון מענשן. דער רויטער קאליר, צום ביישפיל רעגט אויף געוויסע מענשן. שווארצע קאלירן מאכן אויף געוויסע מענשן א שווערן איינדרוק. דער ווייסער קאליר מאכט אויף איניקע מענשן א דערפרייענדיקן איינדרוק, און א סך מענשן האבן ליב דעם גרויען קאליר, ווייל דאס איז דער מיטלפונקט צווישן שווארץ און ווייס.

ווען איר נעמט אין אנבאטראכט דעם קאליר פאר אייער היים, פאנגט אן פון דעם שטאנדפונקט. וועלכן קאליר האט איר ליב אמבעסטן? און דאמאלט וועט זיין פאר אייך לכט צו באשטימען, וועלכן קאליר איר זאלט נוצן פאר אייער היים. ווייל עס געפינען זיך טויזנטער קאלירן קאמביניציעס און קאנטראסטן, פון וועלכע איר קאנט אויסקלייבן דעם קאליר וואס איז אייך אמנאענטסטן צום הארצן.

יעדער סטאר וואס פארקויפט "פיינט" וועט זיין זייער צופרידן צו געבן אייך קאלירן קארדס אויף וועלכע עס ווערן געוויזן אלע פארשיידענע קאלירן וואס זיינען געמאכט פון דער פירמע מיט וועמען די סטאר האנדלט. פון די צאלרייכע קאלירן קאנט איר אויסקלייבן וואס אייך געפעלט און איר קאנט אפילו מישן די קאלירן לויט אייער געשמאק. אבער אין אזא פאל פון מישן קאלירן דארפט איר זיין פארזיכטיק און מישן גענוג פארב, אזוי, אז איר זאלט זיין זיכער אז עס וועט זיין גענוג פאר דעם געוויסן צימער און אויף צו פארענדיקן אים. ווייל קאלירן לאזן זיך ניט אזוי לייכט צוצופאסן, און ווען איר וועט פארמישן ניט גענוג פארב פון דעם זעלבן קאליר, און איר וועט נאכדעם דארפן ווידער פארמישן דעם זעלבן קאליר, כדי צו פארענדיקן דעם צימער, קאן זייער מעגלאך זיין, אז איר וועט ניט צוטרעפן די ריכטיקע מאס, און דאמאלסט וועט אייער צימער זיין "געפיינט" פון צוויי באזונדערע קאלירן. דערפאר דארפט איר, אין אזא פאל, זיין זייער פארזיכטיק און גוט אויסרעכענען צו טרעפן וויפיל פארב איר מוזט האבן פאר דער אדער יענער רום. בעסער איז צו מאכן א ביסל מער פיינט, אז עס זאל בעסער פארבלייבן, איידער עס זאל זיין ניט גענוג. אט דאס זאלט איר גוט אין זינען האבן.

די וויכטיקייט פון דער קיטשן

ווען איר טראכט וועגן קאלירן פאר אייער היים, זאלט איר נעמען שטארק אין אנבאטראכט אייער קיטשן. די קיטשן וואו די באלעבאסטע פארברענגט א שטיק צייט פון טאג מוז געמאכט ווערן אזוי אנגענעם ווי מעגלאך. די קיטשן מוז זיין זייער ליכטיק און די בעסטע "פינישעס" זאלן גענוצט ווערן פאר דער קיך — פאר סאניטארישע אורזאכן.

איוב די ווענט און סילינג ווערן גענמאכט מיט גלאנציקן ווייסן פארב אדער ענעמאל, קאנען די אונטערשטע טיילן פון די ווענט געפארבט ווערן לויט אייער אייגענעם געשמאק. א ריינע, ליכטיקע, אנגענעמע קיטשן איז א פרייד פאר דער הויזפרוי.

ווען איר דעקארירט אייער הויז זאלט איר זיך פריער פארטראכטן וועגן יעדער "קליינקייט". זאגט ניט, אז איר וועט עס "שפעטער" אדער "נאכדעם" מאכן, נאר פלאנט אויס אלעס אין פאראויס, און זוכט ניט קיין צופיל "בארגענס." זוכט ניט אפצונארן זיך אליין, ווייל שפעטער וועט עס אייך קאסטן טייער און איר וועט האבן פארדראסן, ווען איר דעקארירט אייער היים — דעקארירט עס ריכטיק, גענוי און פונקטלאך, וועט איר האבן א שיינע און אנגענעמע היים פאר אייך און פאר אייער פאמיליע וואס וועט פארשאפן פרייד אין א פולער מאס.

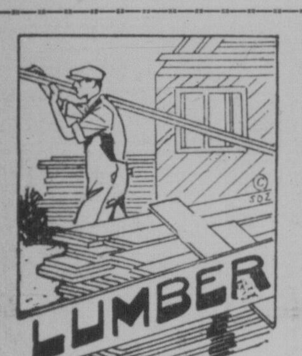

לאמבער און־אירע קוואליטעטן איז אנערקענט

מענשן וועלכע פארשטייען קאנסטרוקציע שעצן הויך דעם גוטן ווערט פון אונזער לאמבער. אונזער לאמבער איז דאס אויסגעקליבנסטע, און עס קומט ניט צו אייך ווי עס ווערט אפט צוגעשטעלט פון די מילן.

Caledonian Coal Company

Office & Yard: cor. Jarvis & Aikins
PHONE 51 653

קיין אנטשולדיקונג פאר טיילווייז גערייניקטע קארפעטס!

ספעציעלער אָנבאָט
בלויז
$3.25
איינצאָלן

באלאנס אויף לייכטע טערמינען

דער נייער הואווער
(מאָדעל 725)

באט אן 25% מער עפישענסי ווי וועלכער עס איז אנדערער פריערדיקער הואווער — ראמט אפ נאך מער שמוץ אין א מינוט ווי וועלכער עס איז אנדערער קלינער: באטראכט נאר וואס פאר אן אונטערשייד עס וועט מאכן יעדן רייניקונגס טאג.

PHONE
848 135

Winnipeg Hydro

טעלעפאנירט פאר א פרייער דעמאנסטראציע

די זיכערקייט פון אייער היים

איז אפילו וויכטיקער ווי די באקוועמלאכקייט

כדי איר זאלט זיין זיכער מיט ביידע, צו יעדער צייט, ווען איר בויט אדער איר דעקארירט איבער אייער היים לאזט דעם גוט באוואוסטן עלעקטרישן

ד. טאמפסאָן

אריינשטעלן אייערע עלעקטרישע פיקסטשורס
פאר עסטימייטס און פאר שנעלער באדינונג רופט

D. THOMPSON
ELECTRICAL CONTRACTOR
449 FLORA AVE. PHONE 53 398

אלע ארבעטן גאראנטירט

פון דער רעדאקציע

לויט אונזערע אויספארשונגען, געפינען מיר, אז דאס יאר איז באזונדערס גינסטיק פאר די וואס האבן פאר א לייגגערער צייט געפלאנט און געהאפט צו בויען פאר זיך א נייע מאדערנע היים — זייער האפענונג צו פארווירקלאכן.

עס איז פאר קיינעם קיין סוד ניט, אז ס'איז פאראן איצט אן איבערפלוס פון מענשן און מאטעריאלן, — אונטער אזעלכע אומשטענדן האט מען א בעסערע געלעגנהייט צו באקומען די געוואונשענע מאטעריאלן און די פאסיקסטע פאכלייט. א פאכמאן, אונטער אזעלכע אומשטענדן, וועט זיך אנשטריינגען צו ארבעטן מיט מער אויפמערקזאמקייט, ווי ווען עס איז פריער.

די פאלגנדע פירמעס וועלכע אדווערטייזן דא, שאצן אפ דעם אידישן קליענט און זיי באמיען זיך אים צופרידנצושטעלן. זיי אדווערטייזן דא, ווייל זיי ווילן אייך דינען. מיר האפן אז איר וועט זיי געבן אייער פארצוג, און ווען איר קויפט פון זיי, דערמאנט "דאס אידישע ווארט".

פאלגנדע פירמעס זיינען ארוועטייזט אין דער דאזיקער ביילאגע:

ALSIP BRICK TILE & LUMBER CO.
CLARE BROS. WESTERN LTD.
CALEDONIAN COAL CO.
T. EATON CO.
EMPIRE FLOOR CO.
FLAX FIBRE PRODUCTS, (Seal-O-Felt)
GENERAL CABINET MAKERS
HUDSON'S BAY CO.
INTERNATIONAL FIBRE BOARD CO. (Ten-Test)
JACK, H. A. CO.
McARTHUR LUMBER & FUEL CO.
THOMPSON, D.
WINNIPEG HYDRO

Eatonia ווילטאָן ראָגס

זייכע וועלוועט פייל -- סופערב קאליר הארמאָניעס

אויסגעצייכנטע און אויסערגעוויינלאך שיינע — איטאָניא ווילטאנס. איניקע זיינען גלענצענדע רעפראדוקציעס פון בארימטע אריענטאלע דעזיינס. אנדערע פיטשורן צויבערהאפטע בלומענדיקע אראנזשמענטס אויסגעשטעלט אויף ענלאכע פליין פילדס. די פעטערנס זיינען אויסגעקליבן פון אונזערע עקספערטן און זיינען אויסשליסלאך מיט איטאָנ'ס.

דער ווילטאן איז א שווערע, פון אויסערגעוויינלאכער קוואליטעט — בארימט פאר דויערהאפטקייט. די גרונט קאלירן זיינען אנגענעם בלוי, ווייכע־ראז, ריטש טאופ אדער פאון. סייזעס און פרייזן:

4 פוס 6 ביי 6 פוס	$19.00
4 פוס 6 ביי 7 פוס 6	$23.75
6 פוס 9 ביי 7 פוס 6	$35.75
6 פוס 9 ביי 9 פוס	$41.50
6 פוס 9 ביי 10 פוס 6	$50.00
9 פוס ביי 9 פוס	$57.00
9 פוס ביי 10 פוס 6	$64.50
9 פוס ביי 12 פוס	$73.50

קארפעט סעקשאן, זעקסטער פלאר, סאוט

לייכטע צאלונגען דערגרייכבאר אויף דעם איינקויף פון היים פוירנישינגס אויף דער סומע פון $25.00 אדער מער — צו זייער א קליינעם עקסטרא טשארדזש.

איטאָנס דעקאָרייטינג סערוויס

עסטימייטס געגעבן אָן טשארדזש

איטאָן דעקאָרייטארס קאָנען אייך העלפן אויף אזויפיל אופנים ווען עס קומט צו מאכן די היים שיין פארן פרילינג

זיי וועלן דרעסן ווינדאוס אין די נייסטע סטיילס — פינישן ווענט, וואודווארק אדער פוירניטשור אין יעדן שייד — היינגען וואלפייפערס וואס זיינען גלאט און פולשטענדיק צוגעפאסט — ארויסהעלפן אייך אין אויסקלייבן אונינגס אינ'ם כאראקטער מיט דער ארכיטעקטור פון אייער היים. בארוט זיך מיט זיי וועגן וועלכע עס איז היים דעקארירונגס פראבלעמען.

בארוטונגס באדינונגען און אפשאצונגען זיינען פריי, און שטעלן אייך ניט אונטער קיינע פארפליכטונגען.

זעקסטער פלאר, דאנאלד

THE T. EATON CO LIMITED

דאָס אידעאַלסטע אין פאַמיליען לעבן איז אן אייגענע היים -- בויט זי אויס אין 1930

האלט אייער היים קיל דעם זומער, ווארים נעקסטן ווינטער, דורך אינסולייטינג אי צ ט מיט טען/טעסט. שפּאָרט געלט אויף אייערע באהייצונג בילס. פרעגט אייער ארכיטעקט, קאנטראקטאר אדער דעם נאענטסטן פאר טרעטער פון טען/טעסט אינסו־ליישאן וועגן דעם.

INTERNATIONAL FIBRE BOARD LIMITED
1111 Beaver Hall Hill
Montreal, Que.

TEN/TEST
INSULATING BUILDING BOARD
"SOLD BY ALL GOOD LUMBER DEALERS"
Western Distributors
THE T. R. DUNN LUMBER CO., LTD.
Winnipeg, Man.

אינסולייישאַן און קלאַנגען איינשטילער

סיל־אַ־פעלט האלט היימען ווארים און באַקוועם — שפּאָרט אין באהייצונג און עקסטרא פּוירנעס ארבעט און האלט אַ צו יעדער צייט אַ גלייכמעסיגע טעמפּעראַטור. פאר פולשטענדיקער אינפאָרמאַציע שרייבט אדער טעלעפאָנירט.

FLAX FIBRE PRODUCTS LTD.
402 Confederation Life Bldg., Winnipeg Phone 28 071

אלסיפּ
בריק, טאַיל און לאַמבער קאָ. לימיטעד

לאדט אייך איין

צו באזוכן די פיינסטע בילדינג סופליי שאורום אין מערב קאנאדע

אין 537 פאַרטעדזש עוועניו

מיר מאנופעקטשורן—

קאַמאַן קלעי בריק
רוגטעקס פעיס בריק
האָלאָו בריק
האָלאָו טאיל
סענד ליים בריק
דרעין טאיל א. א. וו.

און מיר שטעלן צו—

אלצדינג פאר אייער בילדינג, פונם קעלער ביז צום דאך

אייער בילדינג דאָלאר וועט א סך מער דערגרייכן ווען איר וועט קויפן פון דעם מאנופעקטשורער.

קומט אריין אין אונזערע שאורומס און זעט אלע אונזערע ספּעציאַליטעטן

קאָלאָקריט בוירד באטס, סיטס, וואזעס און גארדן פּוירניטשור

אַל קענעדא פיינט פּראָדוקטן, סיימס בראַשעס א. א. וו.

ALSIP
Brick, Tile & Lumber Co. Ltd.
PHONE 37-164-5-6 (private exchange)

יארדס אין עלמוואוד און סט. באָניפייס
דעליווערי איבעראל

האָט צוטרוי צו מערב קאנאדע

דזש. דזש. גיבסאָן, הויפּט פון נעשאָנאַל ארוועטייזינג איידזשענסי וואָס טראָגט זיין נאָמען, איז זייער אָפּטימיסטיש פון וויניפּעג און מערב קאנאדע, און ער האָט זיך אויסגעדריקט, אַז די געדריקטע שטימונג פון אייניקע, בנוגע דער איצטיקער צייט, איז ניט קיין בארעכטיקטע, ווייל זיי נעמען ניט אין אַנבאַטראַכט אַז דאָס איז בלויז אַ צייטווייליקער רעזולטאַט פון דעם לעצטן קראַך אויף דער בערזע.

"קוקט אויף די באַנד־סיילס קוקט אויף די בילדינג פּערמיטס," זאָגן די פּעסימיסטען," — און זיי פּרואוון מיך איינרייידן אַז דאָס איז מער ווי אַ צייטווייליקע קראַנקהייט," — האָט מר. גיבסאָן געזאָגט.

"בילדינג פּערמיטס אין מערב קאנאדע, פון דעם ערשטן יאנוואר, זיינען ארויסגעגעבן געוואָרן בלויז אויף צען פּראָצענט ווייניקער ווי לעצטן יאָר אין דער צייט, האָט מר. גיבסאָן געזאָגט. "וואַנקאָוווער האָט היינטיקן יאָר אַ בוי־פּראָגראַם פון דרייסיק מיליאָן דאָלאַר. וויניפּעג, קאַלגאַרי, עדמאָנטאָן, רעדזשיינע און סאַסקאַטון זיינען אין זייער געבוי־פּראָגראַמען היינטיקס יאָר נידעריקער ווי לעצטן יאָר, אָבער זיי זיינען נאָך אַלץ העכער אין דער היינטיגער צייט פאַרגלייך מיטן יאָר 1925. די אייזנבאַנען אַליין וועלן היינטיקס יאָר אויסגעבן פופציק מיליאָן דאָלאַר אין מערב קאנאדע."

"די מינעראַלע אַנטוויקלונגען פון מערב קאנאדע זיינען ניט געוואָרן שוואַכער און זיי וועלן זיין פונקט אַזוי גרויסאַרטיק און וויכטיק פאַר וויניפּעג, ווי נאָרטהערן אָנטעריאָ איז געווען פאַר טאָראָנטאָ. די מינען אין צפון מאַניטאָבאַ זיינען שוין פון גרויסער וויכטיקייט און דאָס איז ערשט אין אָנפאַנג.

"מיר דאַרפן קוקן מיט צוטרוי אויף די גלענצנדע געלעגנהייטן און מעגלעכקייטן וואָס מערב קאנאדע פאַרמאָגט אין זיך. אונזערע בעסטע געשעפטסלייט באַגרייפן דאָס. די מענשן, וועלכע זיינען פּעסימיסטיש געשטימט וועלן זיך אויפוועקן פון זייערע פּעסימיסטישע חלומות אין אַ פּאָר יאָר אַרום, און זיי וועלן אויסגעפינען, אַז די אָפּטימיסטישע, פּראָגרעסיווע מענשן האָבן פון זיי צוגענומען איינגאַנצן זייער טרייד" — האָט מר. גיבסאָן געזאָגט.

צוויי און אַ האַלבן מיליאָן דאָלאַר פּערמיטס ארויסגעגעבן ביז היינט

לויט אַ באַריכט פאַרעפנטלעכט היינטיקע וואָך ווערט באַקאַנט, אַז היינטיקן פרילינג איז שוין ארויסגעגעבן געוואָרן פּערמיטס (דערלויבענישן אויף נייע געביידעס) אויף אַרום צוויי מיליאָן און פינף הונדערט טויזנט דאָלאַר. דאָס איז אויף אַרום 1 מיליאָן און 500 טויזנט דאָלאַר ווייניקער, ווי לעצטן יאָר אין דער צייט.

לעצטן יאָר איז שוין ביז היינטיקן טאָג ארויסגעגעבן געוואָרן דערלויבענישן אויף 21 אַפּאַרטמענט בלאָקס צו אַ קאָסט פון צוויי מיליאָן און 24 טויזנט דאָלאַר, אין פאַרגלייך צו פיר אַפּאַרטמענט בלאָקס היינטיקס יאָר, ביז היינטיקן טאָג וואָס וועלן קאָסטן 490 טויזנט דאָלאַר.

לעצטע וואָך זיינען ארויסגעגעבן געוואָרן פּערמיטס אויף 175 טויזנט דאָלאַר. די פּערמיטס פון לעצטער וואָך זיינען ארויסגענומען געוואָרן אַמייסטען אויף נייע הייזער, מיט אַ בלאָק פאַר דער קעפּיטאַל לאָאַן קאָמפּאַני און ריפּעירס און אַלטערייישאַנס אויף אַ צאָל געביידעס.

135 נייע הייזער

ביז היינטיקער וואָך זיינען ארויסגעגעבן געוואָרן פּערמיטס אויף 135 נייע הייזער וואָס וועלן באַטרעפן 625 טויזנט דאָלאַר, אין פאַרגלייך צו 224 נייע הייזער אינ'ם ווערט פון איין מיליאָן און 41 טויזנט דאָלאַר פאַר דעם זעלבן פּעריאָד פון לעצטן יאָר.

היינטיקס יאָר זיינען דערווייל ארויסגעגעבן געוואָרן פּערמיטס צו בויען אַכט סטאָרס אינ'ם ווערט פון 55 טויזנט דאָלאַר אין פאַרגלייך צו 22 סטאָרס אינ'ם ווערט פון 160 טויזנט דאָלאַר פאַר דעם זעלבן פּעריאָד פון לעצטן יאָר.

לעצטער יאָר איז געווען זייער אַ גינסטיקער פאַר אַ פרייען געבוי פּראָגראַם אָנפאַנג סעזאָן, צוליב דעם וואָס ס'איז געווען טרוקן און וואַרעם. דאָס יאָר, צוליב די אָפּטע רעגנס וואָס האָבן געגאָסן, איבערהויפּט לעצטע וואָך, האָט עס צוריקגעהאַלטן די קאָנטראַקטאָרס צו אָנפאַנגען אויסצוגראָבן די קעלערס אויס מורא, אַז זיי וועלן פאַרפלייצט ווערן מיט וואַסער וואָס וואָלט געווען אַ געפאַר פאַר די פונדאַמענטן פון די געפּלאַנטע געביידעס. עס ווערט אָבער דערוואַרטעט, אַז מיט דעם שענערן וועטער וועט די געבוי אינדוסטריע ווערן אַקטיוו אין וויניפּעג.

—(:־:)—

פּערמיטס אויף אַרום 850 טויזענט דאָלאַר ארויסגעגעבן אין אַפּריל מאָנאַט

אין פאַרלויף פון אַפּריל מאָנאַט זיינען אין וויניפּעג ארויסגעגעבן געוואָרן פּערמיטס (דערלויבענישן צו בויען געביידעס) אויף 836 טויזנט און 150 דאָלאַר אין פאַרגלייך מיט 868 טויזנט און 950 דאָלאַר פאַר'ן מאָנאַט אַפּריל אין 1929. בסך הכל זיינען לעצטן מאָנאַט ארויסגעגעבן געוואָרן 270 פּערמיטס.

ביז היינטיקער וואָך זיינען ארויסגעגעבן געוואָרן דאָס יאָר 436 פּערמיטס אויף צוויי מיליאָן, 103 טויזנט און 500 דאָלאַר.

ניט געקוקט אויף דעם וואָס ביז היינטיקן טאָג, אָנפאַנגענדיק פון דעם ערשטן יאַנוואַר איז די צאָל ארויסגעגעבענע פּערמיטס קלענער ווי אין דעם זעלבן פּעריאָד פון לעצטן יאָר, ווערט אָבער דערוואַרטעט, אַז אין וויניפּעג וועט היינטיקן פרילינג און זומער אָנגיין אַן אַקטיווע בוי־פּראָגראַם.

—(:־:)—

אַ מיליאָן דאָלאַר מעדיקאַל אַרטס געביידע אין קאַלגאַרי

אַ "מעדיקאַל און דענטאַל אַרטס" געביידע אין קאַלגאַרי וועט אויפגעבויט ווערן היינטיקן זומער. די געביידע וועט קאָסטן אַ מיליאָן דאָלאַר. אַ. סי. מעקדוגאַל און זון זיינען די דזשענעראַל קאָנטראַקטאָרס. די געביידע וועט געבויט ווערן פון ציגל אויף אַ קאָנקריט פונדאַמענט.

ווּעסט קילדאָנען בויט זיך שנעל

אין ווּעסט קילדאָנען זיינען שוין אויפגעבויט געוואָרן פאַרשיידענע געביידעס אויף דריי הונדערט טויזנט דאָלאַר און די אויסזיכטן צו בויען נאָך מער געביידעס היינטיקן זומער, זיינען זייער גינסטיקע.

אַרום הונדערט טויזנט דאָלאַר וועט אויסגעגעבן ווערן צו בויען וועגן. די דאָזיקע פּראָגראַם וועט איינשליסן צו "גראַוועלען" מיין סטריט, לינקס פון דעם איצטיקן אַספאַלט פּייוומענט פון דעם "סעווען אוק מאָנומענט" ביז קילדאָנען פּאַרק טויער. די אַרבעט האָט זיך אָנגעפאַנגען דעם ערשטן מאַי.

ביז היינטיקן טאָג זיינען ארויסגעגעבן געוואָרן אין ווּעסט קילדאָנען בלויז 12 פּערמיטס דעם פרילינג, אָבער עס ווערן צוגעגרייט פּלענער צו בויען אַ צאָל סטאָרס און וואוינונגען.

—(::)—

ריל עסטייט לייט אויפמערקזאַם!

די מוניציפּאַל און פּאַבליק יוטילי באָרד פון מאַניטאָבאַ ציט די אויפמערקזאַמקייט אויף דער נייער רעגולאַציע, וואָס איז דורכגעפירט געוואָרן ביי דער לעצטער זיצונג אין דער לעגיסלאַטור, וואָס איז איצט אַ טייל פונ'ם "סעקיוריטי פּראָודס פּרעווענשאַן" געזעץ, וואָס דערקלערט ווער עס זאָל האַנדלען ווי אַ ריל עסטייט אַגענט, אָדער אַ ריל עסטייט סיילסמאַן. יעדער אַגענט מוז זיך רעגיסטרירן מיט דער באָרד" וועלכער פירט אַן ביזנעס אין גרויס וויניפּעג, און ווער עס וועט דאָס ניט טאָן, וועט באַשטראָפט ווערן לויטן געזעץ.

"רילעסטייט אַגענט" — מיינט, יעדער מאַן, וועלכער טוט פאַר אַנדערע און פאַר קאָמפּענסאַציע אָדער פּראָפיט אָדער פאַרשפּרעכן, פאַרקויפן, אויסבייטן אָדער ער קויפט, אָדער ער באַט אָן; אָדער ער מאַכט אַ פאַרזוך דורכצופירן אַ סייל, פאַרבייטן אָדער קויפן לאַנד אין גרויס וויניפּעג, האַנדלט, אָדער באַט אָן צו האַנדלען, אָדער ער האַנדלט אַלס אַן אַגענט צו פאַרוואַלטן פּראָפּערטיס אָדער קאָלעקטן רענטס.

"ריל עסטייט סיילסמאַן" מיינט אַן אָנגעשטעלטער פון ריל עסטייט אַגענט.

—(::)—

דער נייער טעאַטער אויף אַקאַדעמי ראָוד וועט קאָסטן $150,000

אַ וויניפּעגער סינדיקאַט מאַכט איצט פּלענער צו בויען אַ נייעם טעאַטער אויף אַקאַדעמי ראָוד און אַש סטריט, וואָס וועט קאָסטן הונדערט־און־פופציק טויזנט דאָלאַר.

דער סינדיקאַט פּלאַנט צו בויען איינעם פון די מאָדערנסטע "טאָקיס". דער טעאַטער וועט האָבן אַן "אַטמאָספעריק" סיילינג ווי דער ראָקסי טעאַטער אין איסט קילדאָנען, נאָר עס וועט זיין גרעסער און אויסגעשטאַטעט מיט די נייעסטע איינריכטונגען.

אַ אידעאַלע היים

Hudson's Bay Company.
INCORPORATED 2ND MAY 1670.

זומער קאָטעדזש, קעמפּ און פּיקניק סופּלאַים

פאַרן קעמפּ

7 ביי 7 פוס וואַסער־פּרואוו פּאַלמעטאַ טענט

—גוט געמאַכט פון אַ טען וואַסער־פּרואוו מאַטעריאַל מיט צוויי־שטיק אייזן פריים ביי די דאַך ברעגן. אוינינג פראַנט, סייז 7 ביי 7 פוס אויפן גראַונד. פּאָל און פּעגס עקסטרא. ספּעשל געפּרייזט צו ---- $14.50

9 ביי 9 פוס אומברעלאַ טענטס $29.50

8־אונץ סטאַנדאַרד ברייטע ווייסע דאַק אַמברעלאַ טענטס. שווערע 1½ אינטש, 3־שטיק, טיובולאַר סטיל סענטער פּאָל און שווערע עקסטענשאַן אַרמס. מיט אוינינג פראַנט און פּאָלס און מאָסקיטאָ קוירטען. איינגענייטער דאַק פלאָר מיט שטאַלענע פלעקלאַך און קעריאינג בעג.

—דער זעלבער טענט אין וואַסערפּרואוו $35 —זעלבער טענט אין גרין וואַסער־פּרואוו מיט עקסטרא סייד קוירטנס $45

וואָל טענטס פון $12.75 ביז $33.

קאָלעפּסיבל קענוועס קאָט: סינגל בעט סייז, לייגט זיך און וויקלט זיך צוזאַמען אין אַ קליינעם באַנדל ---- $5.50, $6.95

קאָלעפּסיבל קעמפּ טשערס, פאַר'ן קאָטעדזש קעמפּ אָדער פּיקניק ---- $2.75

ספּאָרטינג גודס, דריטער פלאָר, ה. ב. ק.

קעמפּ סטאָווס, ספּעשל $4.95

—צוויי ברענער גאַזאָלין אויוון, קאָמפּאַקט און ספּעציעל דעזיינד פאַר דרויסנדיקע נוצן. האָט דריי־שטיק ווינדשילד און ברענט אין יעדן וועטער

אַלאַדין גאַלאָן סייז אוטינג דזשאַגס

$2.39 ספּעשל

—האַלט שפּייזן אָדער פליסיקייטן הייס אָדער קאַלט. שווערער שטאַלענער דזשאַקעט. אוירטנוואַער ליינד.

נוצלאַכע קאַטלערי און א. וו.

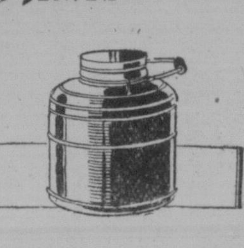

פלעקלאָזע טיש מעסער, יעדער, 25ס.
ניקל־פּלייט. טיש מעסער, יעדער, 10ס.
סעט פון זעקס מעסער און גאָפּלען ניקל פּלייטעד, ---- $1.48
פלעקלאָזע ברויט מעסער ---- 39ס.
פלעקלאָזע בוטשער מעסער ---- 25ס.
קעסט פרוי פּען ---- 69ס.
צו צוויי פאַר 25 סענט.
שעפּילד שטאַלענע טיש מעסער; קייק טוירנערס; פּודינג מעסער; לערלם ספּעטולאַס; מיש לעפל.
האַרדוועער, דריטער פלאָר, ה. ב. ק.

פאַרן קאָטעדזש

דראָפּ סייד קאָוטש און מאַטראַץ

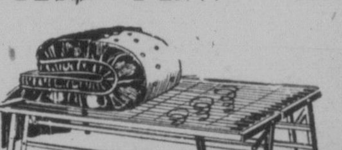

עפנט זיך צו אַ דאַבל בעט ספּעשל ---- $9.75
ספּעשל בעט אויטפיט, וואָלנאַט פריים בעדסטעד, קייבל ספּרינג און באַקוועמער קאָטאָן געשטאָפּטער מאַטראַץ.
4־פוס סייז ---- $17.50
3־פוס סייז ---- $15.75
קאָוטש מאַטראַצן ---- $6.50

קיטשען טובל, פליין טאָפּ,
36־אינטש סייז ---- $5.10
42־אינטש סייז ---- $5.50
48־אינטש סייז ---- $5.75
קיטשען טשערס ספּעשל, אין גאָלדן פיניש ---- 95 ס.

פּוירניטשור, פינפטער פלאָר, ה. ב. ק.

נויטיקע טשיינאַ צו נידעריקע פרייזן

ספּעציעלע ווערטן אין 32־שטיק לאָונטש סעט. שיין דעקאָרירטער סעט. 6 יעדע קאָפּס, סאָוסערס, ברויט און פּוטער פּלייטס, פּרוכט סערווערס, פּלאַטער און שיסל, און לאָונטש פּלייטס ---- $4.95
אָפּענער־סטאָק "גרעי דאָון" טשיינאַ. איינע פון אונזערע סאַמע פּאָפּולערע סעטס פאַר זומער קאָטעדזש נוצן. מאָדערנע צוציענדיקייט און ראַיעל געמאַכט

פליינע ווייסע קאָפּס און סאָוסערס, טעלער, דישעס פון יעדן סאָרט. גוטע ווערטן צו פאַרשיידענע פרייזן.
טיי טשייניקעס, 5־קאָפּעס סייז, 29ס.; גלעזער, יעדע 5ס.
דריטער פלאָר, ה. ב. ק.

פאַרן פּיקניק

פּייפּער פּיקניק סופּלאַים

—נוצט עס און האָט ניט קיין זאָרג וועגן דישעס אָדער דישעס צו וואַשן

8־אינטש פּלייטס פאַר הייסע שפּייזן, אַ דאָזן	20 ס.
10־אינטש פּלייטס, אַ דאָזן	12 ס.
8־אינטש פּלייטס, אַ דאָזן	10 ס.
6־אינטש פּלייטס, אַ דאָזן	8 ס.
איידקרים דישעס, אַ דאָזן	5 ס.
פּייפּער סאַרוועטקעס, 100 פאַר 20 ס.; 1000 פאַר	$1.90
גאָפּלען און לעפל, אַ דאָזן	10 ס.
טרינק קאָפּעס, אַ דאָזן	5 ס. און 10ס.
וועקס פּאַפּיר, 45 בויגנס אין אַ פּעקל, אַ פּעקל	10 ס.
פּאַפּירענע טיש צודעקן, 7 ביי 52 אינטשעס, יעדע	15 ס.
סאַניטאַרע שטרויען, אַ 100	10 ס.
אַ באָקס פון 500	45 ס.
סאַלאַד אַנטהאַלטערס, יעדע	5 ס.
ליקוויד אַנטהאַלטערס, יעדע	5 ס.

עס וועט זיך אייך באַצאָלן צו אַדווערטייזן אין "דאָס אידישע וואָרט"

פארזוירקלאכט אייער טרוים אין 1930 - בויט איצט אויס פאר זיך אן אייגענע היים

נייע האדסאן בעי סטאר באריינכערט די שטאט קאלגארי

איינע פון די פיינסטע דעפארטמענט סטארס אין קאנאדע, און א סטאר צו וועלכער בלויז געציילטע קאנען זיך פארגלייכן אין די פאראייניקטע שטאטן און קאנאדע, — איז די איצטיקע האדסאנ'ס בעי סטאר פון קאלגארי, וואס פארזארגט די קאלגאריער באפעלקערונג און די באפעלקערונג פון דעם ארומיקן דיסטריקט מיט זיבן אקערס "מערטשאנדייזינג ספעיס."

די קאלגאריער סטאר האט אין זיך אייניקע פיטשורס צו וועלכע קיין אנדער סטאר קאן זיך ניט פארגלייכן אין קאנאדע. בלויז געוויסע סטארס אין איטאליע, א לאנד וואס פארמאגט פראכטפול שיינע ארכיטעקטורן, האבן אזעלכע "קאלאניידס" ווי די האדסאנ'ס בעי סטאר אין קאלגארי, אויף אכטער עווענוי און ערשטער סט., וועסט, וואס "לויפן" איבער דער גאנצער לענג און ברייט פון דער געביידע.

קיין זאך איז ניט געשפארט געווארן כדי צו מאכן די דאזיקע סטאר צוציענדיק פאר דער פאבליק. צוויי "עסקאלייטארס" זיינען איינגעבויט אין דער סטאר. יעדער עסקאלעטאר קאן באדינען פיר טויזנט מענשען א שטונדע. די סטאר איז פולשטענדיק פייער פרואוו און העכסט מאדערנע אין אלע הינזיכטן.

דאס איז ניט בלויז א צוגעבויטע געביידע צו דער פריערדיקער סטאר, נאר די גאנצע געביידע איז איבערגעבויט געווארן און רעמאדעלד, כדי צו פארזארגן קאלגארי מיט אן אמת מאדערנער דעפארטמענט סטאר.

אין דער דאזיקער נייער מאדערנער דעפארטמענט סטאר געפינען זיך אזויפיל נייע פיטשורס וואס עס לאזן זיך ניט באשרייבן, נאר מען מוז יעדע זאך אליין זען, באטראכטן און באוואונדערן. די סטאר ציט זיך פון דער זיבעטער ביז דער אכטער עווענוי וואס באשטייט פון א גאנצן בלאק. די סטאר מאכט פון דרויסן א פיינעם איינדרוק און איז א העכסט צוציענדיקע סטרוק. אריינקומענדיק אין דער סטאר ווערט פארכאפט דאס אויג פון דער שיינקייט, יעדער פלאר, יעדער דעפארטמענט איז קינסטלעריש אויסגעשטאטעט, וואס ציט יעדן מענשנ'ס אויפמערקזאמקייט. די פוירניטשור, די באלויכטונג און יעדער איינריכטונג אין סטאר איז צו באוואונדערן.

א מערקווירדיקע סיסטעם פון ווינטעלאציע איז איינגעריכטעט געווארן אין דער סטאר. פרישע לופט ווערט אריינגעצויגן אין סטאר מיט דער הילף פון גרויסע "פענס".

א נייער לאנטשעאן קאונטער וועט דערעפנט ווערן אויפ'ן עקאנאמי פלאר." אן ארויסציינגנדיקע פיטשור אין דער סטאר איז א פיינע "ביוטי פארלאר" און האר דרעסינג דעפארטמענט, וואס איז אנערקענט צו זיין די פיינסטע און סאמע פולשטענדיקסטע אין מערב קאנאדע.

עקאנאמי פלאר

דארטן געפינען זיך די פאלגנדע סחורות: פרויענס און קינדערשע רעדי-טו-ווער, מענס און באיס קלאדינג, דראגס און טואלעט ארטיקלען, הויז פוירנישינגס און טשיינאווער, מיידלשע און פרויען שיך און מענערשע און באיס שיך, גראסעטעריע און סאדא פאונטען און לאנטש קאונטער מיט איר קיטשן.

גראונד פלאר

אויף דעם פלאר געפינען זיך דזשולערי און זיינער מאכעריי דעפארטמענטס, לעדער גודס, טואלעט ארטיקלען, קענדים, נאשיאנס, סיגארס און טאבעקאס און מענערשע קליידער דעפארטמענטס.

מעזאנין פלאר

אויף דעם "מעזאניין" פלאר איבער דעם אריינגאנג פון אכטער עווענוי איז א "וויי-טינג גאלערי" פאר דער פאבליק און דער "מעזאניין" אין פראנט פון די פאסאזשירן עלעווייטארס, איז פארנומען פון דעם איינקויף דעפארטמענט.

צווייטער פלאר

אויף דעם פלאר געפינט זיך די ליידיס ביוטי פארלאר, דער אפטיקאל דעפארטמענט, די קונסט נאדל ארבעט, נאוועלטיס "לינען און קאטאן וועיר", דעפארטמענטס פון לייברערי, פרויען און קינדערשע קליידער און שיך, באים פוירנישינגס דעפארטמענט, די דזשענעראל ווייטינג רום, דער סטאר האספיטאל און דער טעלעפאן עקסטשענדזש.

דריטער פלאר

אויף דעם פלאר געפינען זיך: ליידיס ספארט וועיר מילינערי, פארס, גאונס, קאוטס און ליידיס קליידער דעפארטמענטס, פרענטש רום און די לאונטש און רעסט רומס פון די אנגעשטעלטע.

פערטער פלאר

אויף דעם פערטן פלאר געפינען זיך די עקזעקוטיווע און דזשענעראל אפיסעס, ספארטינג גודס, טראנקס, הויז פוירנישינגס, גראסערי און פלייש דעפארטמענטס.

פינפטער פלאר

דא געפינען זיך די קארפעטס, דרייפעריס און פארניטשור דעפארטמענטס און גרויסע סטאקרומס.

זעקסטער פלאר

אויף דעם זעקסטן פלאר אין דער אריגינעלער געביידע איז די דיינינג רום אין עליזאבעטהאן סטייל, רייך און פראכטפול שיין אויסגעשטאטעט.

אויפ'ן דאך געפינען זיך די "פרעסזשור טענקס" פון דער "ספרינקלער סיסטעם" און די "פענס" פון דער ווענטילאציע סיסטעם א. א. וו.

ווי געזאגט, איז די דאזיקע סטאר א קרעדיט צו דער שטאט קאלגארי. מען דארף עס זעען און גוט באטראכטן יעדע פיטשור באזונדער, כדי מען זאל קאנען אפשאצן ווי געהעריק די נייע, פראכטפולע האדסאנ'ס בעי קאמפאני דעפארטמענט סטאר אין קאלגארי.

(::)

וואס די האדסאנס בעי קאמפאני פארמאגט אין קאנאדע

די האדסאן בעי קאמפאני פארמאגט ביי היינטיקן טאג אין קאנאדע: 11 דעפארטמענט סטארס — וויניפעג, סאסקאטון, קאלגארי, עדמאנטאן, לעטברידזש, נעלסאן, ווערנאן, קעמלופס, וואנקאווער און וויקטאריא.

6 האלסייל עטאבלירונגען אין וויניפעג, סאסקאטון, רעדזשיינע, קאלגארי, עדמאנטאן און וואנקאווער;

איבער 300 פאר טריידינג פאסטס ארום 30 פון זיי געפינען זיך אין דעם ארקטיק סירקל;

86 סטים און מאטאר שיפן אויף די קאנאדער וואסערן אויף די מזרח און מערב ברעגן און אין דעם ארקטיק;

צוויי מיליאן און 500 טויזנט אקער אויסגעקליבענע פארם און פאשע לענדעריען אין מאניטאבא, אלבערטא, און אין סאסקאטשעוואן. דאס דאזיקע לאנד ווערט פון דער קאמפאני אנגעבאטן צו פארקויפן אויף גינסטיקע טערמינען צו די יעניקע וואס ווינשן צו באזעצן זיך אויף לאנד.

די קאמפאני איז אויך אין א גרויסער מאס פאראינטערעסירט אין דער האדסאנס בעי מערלענד אויל קאמפאני.

אינסולייש‌אן שפילט א גרויסע ראל אין איינשפארונג פאר א פאלק

טויזנטער דאלארס קאנען איינגעשפארט ווערן יערלאך ווען איר וועט אינסוליטן אייער היים, אפיס, ווערהויז אדער וועלכע עס איז אנדערע געביידע

ביי דעם ערשטן געדאנק זעט עס אויס אז בילדינג אינסולייש‌אן איז בלויז אן אינדיווידועלע פראבלעם וואס געהערט צו דער גרעסערער באקוועמלאכקייט און עקאנאמיע אין אונזערע היימען. און דאס איז אין, אין א גרויסער מאס אמת.

אבער ווען עס ווערט געזאגט, אז דרייסיק מיליאן דאלאר א יאר וואלט געקאנט איינגעשפארט ווערן אויב אלע וואוינונגען אין קאנאדע וואלטן פינקטלאך אינסולייטעד געווארן, איז שוין דער ענין פון אינסולייש‌אן פון הייזער א נאציאנאלער ענין. גיט צו נאך דרייסיק מיליאן דאלאר צו דעקן די יערלאכע פארלוסטן און באהייצונג פון אפיסעס, ביזנעס און פאבליק געביידעס און מיר דערגרייכן א סומע פון זעכציק מיליאן דאלאר.

די דאזיקע סומע פארטרעט די יערלאכע פארמיידונג פון באהייצונג פארלוסטן אין קאנאדע. איינדרוקספול, ווי עס איז, שליסט ניט איין דער דאזיקער ציפער דעם פארלוסט פון 40 ביז 50 פראצענט פון דעם באהייצונג ווערט פון די קוילן וואס גייט פארלארן דורך שלעכטע פוירנעס, אויוונס, קוימענס א. א. וו. דאס רעכענט בלויז אריין דעם פארלוסט פון דער וויצלאכער היץ וואס קומט אריין אינווייניק אין דער געביידע.

דאס איז די אפשאפונג פון דעם פארלוסט פון נוצלאכער היץ דורך די ווענט, פלארס און דורך דער דאך פון דער געביידע וואס איז אונז נוגע. דאס איז דער צוועק פון סיל-א-פעלט אינסולייש‌אן. אבער מיט דער דערגרייכונג פון בעסערער באקוועמלאכקייט אין ווינטער צייט און שפארזאמקייט, קומט נאך צו די באקוועמלאכקייט אין זומער ווי אויך די עקסטרא רואיקייט און שטילקייט וואס די דאזיקע

אינסולייש‌אן גיט צו צו דער געביידע.

סיל-א-פעלט, 1 אינטש די גרעב, האט פונקט אזא גרויסן אינסולייש‌אן ווערט ווי פון דריי אינטשעס האלץ, 16 אינטשעס ציגל, אדער 27 אינטשעס קאנקריט. ווען פינקטלאך אנגעווענדעט וועט עס רעדוצירען דעם באהייצונג ביל פון 20 ביז 35 פראצענט ווען גענוצט אין צוגאב צו סטאנדארד קאנסטרוקציע. די מאס פונ'ם באהייצונג פלענט קאן פארקלענערט ווערן וויניקסטנס אויף פופצן פראצענט אין דער גוט אינסולייטעד געביידע. סיל-א-פעלט וועט באצאלן פאר זיך אליין דורך איר איינשפארונג אויף באהייצונג אין פארלויף פון עטלאכע יאר — געוויינלאך אין דריי יאר.

סיל-א-פעלט איז דער בעסטער אינסולייטינג מאטעריאל וואס גיט די בעסטע באקוועמלאכקייט און רואיקייט.

(::)

נייער בלאק אויף פלאץ פון נעשאנאל טעאטער

סי. סי. גאן און קאמפאני, לימיטעד, אינוועסטמענט בראקערס, האבן באשלאסן אויפצובויען א בלאק אויפ'ן פלאץ פון דעם נעשאנאל טעאטער, פארט סטריט. די געביידע וועט זיין א העכסט מאדערנע, פאר סטארס און אפיסעס, פון צוויי ביז דריי שטאק הויך.

וו. א. אייריש, האבן דעם קאנטראקט ארונטערצונעמען דעם אלטן טעאטער. די געביידע וועט ארונטערגענומען ווערן אין צוויי וואכן צייט, און א נייע געביידע וועט אויף דעם פלאץ אויפגעבויט ווערן וואס וועט באטרעפן 35 טויזנט דאלאר.

נייער סטיישאן פון אימפיריאל אויל אין נארט ענד

די אימפיריאל אויל קאמפאני האט אפגעקויפט דעם נארט וועסט קארנער פון מיין סטריט און באראס עוועניו, און זי וועט אויסברייטערן דעם סערוויס סטיישאן, וואס זי אפערירט אויף דעם סאוטוועסט קארנער אויף מיין סטריט און אלפרעד קארנער.

די קאמפאני וועט ארונטערוואַרפן אייניקע קליינע געביידעס אויף דעם קארנער און זי וועט בויען א העכסט מאדערנעם סערוויס סטיישאן פון באראס ביז אלפרעד עוועניו. דאס וועט זיין איינער פון די גרעסטע און צוציענדיקסטע סטיישאנס אין וויניפעג.

לאזט ניט אייער הויז אויסזעען ווי א שיכור'ער מאטראס

אויב איר וועט אויסגעפינען אז אייער הויז בייגט זיך איין אויף א זייט, איז עס א פשוט'ער פאקט, אז די פונדאמענטן זיינען שוואך. און אויב עס וועט עפעס באלד ניט געטאן ווערן, וועט עס מיט דער צייט ווערן אן אומבאקוועמער פלאץ צו וואוינען דארטן.

מיר האבן איצט פארפולקאמט א נייע מעטאדע וואס מיר גאראנטירן צו מאכן אייער הויז אזוי זיכער און שטארק ווי א שטיינערנער בארג און וועט קיינמאל ניט זיין אין געפאר אויסצוזעען ווי א שיכור'ער מאטראס.

מיר ספעציאליזירן זיך אויך אין

בויען און פארריכטן ווערענדעס, לייגן צעמענט סיידוואקס פאטס און דרייוווס

אפשאצונגען פריי

אלע אונזערע ארבעטן גאראנטירט

H. A. JACK & Co.

260 MAGNUS AVE. PHONE 52 482

קלער'ס העקלא

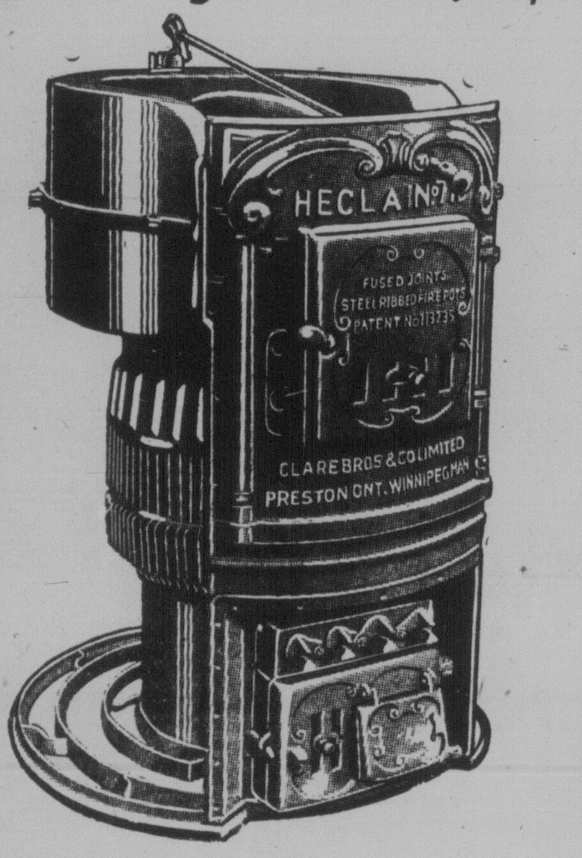

די פוירנעס פאר עקאנאמיע און באקוועמלאכקייט

צוליב איר מאדערנער וויסנשאפטלאכער קאנסטרוקציע טוט די קלעיר'ס העקלא ווארימע לופט פוירנעס "איינשפארן איין טאן אין זיבן". עס פארזיכערט ריינערע, ציכטיקערע ווארימע לופט וואס איז פאזיטיוו פריי פון געז און שטויב.

די דאזיקע פיירנעס איז ספעציעל אדאפטירט צום וועסטערן קלימאט. אירע פייער טירן זיינען עקסטרא ברייט. אירע גרייט בארס זיינען שטארק און ארבעטן פריי. אירע דרעפטס און דעמפערס ווערן לייכט קאנטראלירט.

אויב איר בויט צו פארקויפן שטעלט אריין די העקלא ווייל איר פאפולאריטעט וועט צוגעבן א שטארקן צייכן פון קוואליטעט צו דער הויז.

פאר פולשטענדיקער אינפארמאציע און ליטעראטור שרייבט צו

CLARE BROS. WESTERN LIMITED

WINNIPEG CALGARY EDMONTON VANCOUVER

ווען איר בויט — —

נוצט אייערע אייגענע

הידרא לייט און פאוער

אין אייער הויז און ביזנעס

געדיינקט: הידרא האט איינגעשפארט צו די פירער פון וויניפעג

מיליאנען דאלארן

מאכנדיק נידעריק די עלעקטרישע רייטס.

בארעט זיך מיט הידרא אינזשענערן וועגן עלעקטרישע פראבלעמען

Phone 848 161

באדינונג צו קאסט

Winnipeg Hydro

55-59 Princess St.

הידרא קאסטאמערס זיינען הידרא בילדערס

דאס איז גוטער לאמבער וואס בויט א גוטע הויז!

פאר יארן האבן אונזערע יארדס צוגעשטעלט דאס סאמע בעסטע וואס די שטאט האט גענוצט אויף די געביידעס פון אירע היימען. איצט, ווען די צייט פון בילדינג קומט, ווינשן מיר צו דערמאנען אייך דעם פאקט אז מיר קאנען געבן ביידע, קוואליטעט און דעליווערי באדינונג. און מיר האבן לאמבער וואס איז נויטיק פאר אלע סארטן געביידעס.

באצייכנט אייער לאמבער צו אייער בילדער אדער קאנטראקטאר

The McArthur Lumber & Fuel Co. Ltd.

Cor. Princess & Higgins Phone 86 619

ווען איר בויט

א נייע היים

אדער רעמאדעלירט

אייער אלטע היים

זעט אז אייער קאנטראקטאר זאל נעמען אונזערע סטיילס

טירן, פענסטער, קעבינעטס

און אלע אנדערע סארטן פינישינג מאטעריאלן

מיר האבן א נייעם סטייל גלאז פאר

• • פרענטש טירן • •

די מאדערנסטע אין וויניפעג

אויך נייע סטיילס קעבינעטס און אנדערע פינישינג מאטעריאלן, געמאכט געמאכט אין אונזער פעקטארי

די איינציקע אידישע קעבינעט, טירן און פענסטער פעקטארי אין דער וועסט

מיר זיינען געווען די צושטעלער צו אייניקע פון די גרעסטע הייזער אין וויניפעג

THE GENERAL CABINET MAKERS

215 HENRY AVE., WPG. PHONE 26 951

שיינע פלארס

קיין אנדער זאך גיט ניט צו צו א היים א מער באדייטנדן כאראקטער פון קוואליטעט און רייכקייט ווי שיינע פלארס.

אונזער פעאיקייט אין איבערדעקן פלארס צו דעם אויסזעען פון דעם קאסטבארסטן הארדוואוד איז א באדינונג אין איבערשטייגונג אויף אן עקאנאמישן באזיס. מיר קאנען שאפן פאר אייך אן איבערראשנד פיינעם עפעקט צו אן איבערראשנד נידעריקן קאסט.

EMPIRE FLOOR CO.

628 FLORA AVENUE

PHONE 55 561

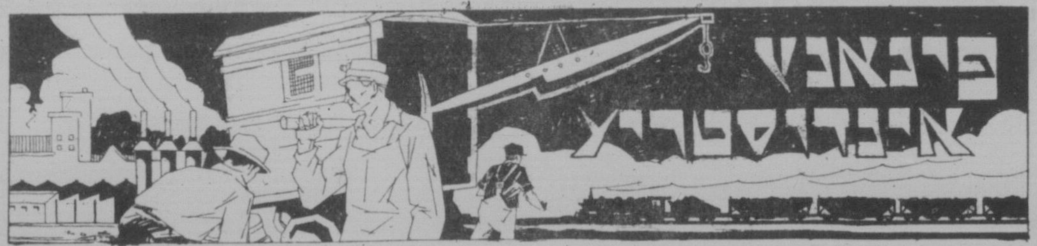

קאנאדע גייט שנעל פאראויס אלס א גאלד פראדוצירנדיק לאנד

מיט א פארגרעסערטער פראדוקציע, ווערט דערווארטעט, אז קאנאדע זאל פארנעמען דאס צווייטע פלאץ אין עטלאכע יאר ארום. — קוועבעק איז געווען די ערשטע פראווינץ צו פראדוצירן גאלד אין יאר 1823. — מאניטאבא איז אריינגעטראטן אין דער גאלד פראדוקציע אין דעם יאר 1917.

די "ביורא אף מיינס" אין וואשינגטאן, האט לעצטנס פארעפנטלאכט א באריכט וועגן דער פראדוקציע און דער פארשפרייטונג פון גאלד, זינט עס איז אנטדעקט געווארן אין אמעריקע אין 1492 ביז צום סוף 1927. זינט יענער צייט איז פראדוצירט געווארן גאלד אין דער גאנצער וועלט אויף צוואנציק ביליאן און זיבעציק מיליאן דאלאר. איבער א העלפט פון דער פראדוקציע אין פארלויף פון 435 יאר, איז פראדוצירט געווארן אין די ערשטע 27 יאר, פון דעם איצטיקן יארהונדערט.

די גרעסטע פראדוקציע איז פארגעקומען אין יאר 1915, וואס האט דערגרייכט אין יענעם יאר צו 434 מיליאן, 363 טויזנט און 80 דאלאר.

קאנאדע פארנעמט איצט דעם זיבעטן פלאץ אין דער וועלט אין דער גאלד פראדוקציע.

די ערשטע רעגיסטרירטע גאלד פראדוקציע אין קאנאדע איז געווען אין קוועבעק אין יאר 1823, אבער דער ערשטער קאמפליט רעקארד איז ארויסגעגעבן געווארן אין יאר 1858 מיט אן אנטדעקונג פון גאלד אין בריטיש קאלאמביא. דער יאר 1900 האט געזעען א פראדוקציע פון גאלד אויף 26 מיליאן, 974 טויזנט און 400 דאלאר. מיט א שטענדיק פארגרעסערטע גאלד פראדוקציע, ווערט גערעכנט אז קאנאדע וועט פארנעמען דעם צווייטן פלאץ אין דער וועלט, דערפאר ווייל די גאלד פראדוקציע אין די פאראייניקטע שטאטן האלט אין איין פארקלענערן זיך זינט 1915.

אין פארלויף פון לעצטן יאר איז אין קאנאדע פראדוצירט געווארן גאלד אויף 39 מיליאן און 585 טויזנט דאלאר, און די פראדוקציע אין די פאראייניקטע שטאטן, לעצטן יאר האט באטראפן 43 מיליאן, 985 טויזנט און 315 דאלאר.

דער בעסטער יאר אין מאניטאבא אין דער פראדוקציע פון גאלד איז געווען אין 1928, ווען די פראדוקציע האט דערגרייכט צו 409 טויזנט און 571 דאלאר. דער ערשטער רעקארד פון דער גאלד-פראדוקציע אין מאניטאבא איז געווען אין יאר 1917 און האט באטראפן $9,095.

זאגט פאראויס א גלענצנדיקע צוקונפט פאר דער טאבאק אינדוסטריע אין קאנאדע

וויצע-פרעזידענט פון טאקעט קאמפאני זאגט, אז די אויסזיכטן פאר'ן יאר 1930 זיינען גלענצענדיקע

"די קאנאדער טאבאק פראדוצירער וועלען אין דער ניט-ווייטער צוקונפט צושטעלען אינגאנצן דעם טאבאק וואס ווערט אויסגערויכערט אין קאנאדע מיט דער אויסנאם פון דער פארערונג אויף די העכערע סארטן סיגארס", — דאס איז די מיינונג ארויסגעזאגט פון מר. ל. ר. גרין, האמילטאן, וויצע-פרעזידענט פון דער טאקעט טאבעקא קאמפאני לימיטעד, וועלכער איז געווען אין וויניפעג ביי דער יערלאכער פארזאמלונג פון די מערב קאנאדער פארטרעטער פון דער קאמפאני.

"די טאבאק קאמפאני אינדוסטריע, — האט ער געזאגט, — איז איצט פעסט עטאבלירט אין דיסטריקטס ארום דעם נארט שאר פון לייק עריע. די קוואליטעט פון די טאבעקא בלעטער איז זייער פון הויכן סארט, א דאנק אין א גרויסער מאס דער פארזיכטיקער פארשונג וואס איז אנגעפירט געווארן פאר די לעצטע 20 יאר פון דעם דאמיניאן דעפארטמענט אף אגריקולטור. די בעסטע סיגארעט און פייפ טאבעקא, האט ער געזאגט, קאן מען פראדוצירן אין דער פראווינץ אנטעריא.

די קאנאדער טאבאק מאנופעקטשורינג אינדוסטריע האט דורכגעמאכט א גוטן יאר און די אויסזיכטן פאר די קומענדיקע 12 מאנאטן זיינען קיינמאל פריער ניט געווען בעסער ווי איצט. די טאקעט קאמפאני אליין האט פארקויפט מער מיט 177 מיליאן סיגארעטס אין 1929 ווי אין וועלכען עס איז פריערדיקן יאר.

מר. גרין האט געזאגט, אז דער קאנאדער טאבאק איז איינער פון די בעסטע אין דער וועלט און אז מען קאן קויפן אין קאנאדע א סך א בעסערן סיגאר פאר צען סענט, ווי מען קאן עס קויפן אין די פאראייניקטע שטאטן. די טאקעט קאמפאני אימפארטירט איר בעסטן טאבאק פון האוואני, סומאטרא און דזשאווא.

אויסער מר. גרין זיינען אנוועזנד געווען ביי דער פארזאמלונג: פרענק ווילא, וויניפעג, דזשענעראל סופעראינטענדענט פון וועסטערן ברענטשעס; דזש. פיר פאינט, טשיף אקאונטענט; אל. סימקין, אלבערטא סיילס מענעדזשער; וו. ב. טאד, סופעראינטענדענט פון בריטיש קאלאמביא און וו. ס. פעיר, סופעראינטענדענט פון דער פראווינץ סאסקאטשעוואן.

ארום א פערטל מיליאן טאן ציטונג-פאפיר פראדוצירט אין קאנאדע אין אפריל מאנאט

אין פארלויף פון אפריל מאנאט איז אין קאנאדע פראדוצירט געווארן 228 טויזנט און 48 טאן ציטונגס פאפיר. אין דעם זעלבן מאנאט איז פון קאנאדע ארויסגעשיקט געווארן 221 טויזנט און 50 טאן פאפיר.

די פראדוקציע אין די פאראייניקטע שטאטן פאר דעם זעלבן מאנאט האט דערגרייכט צו 109 טויזנט און 976 טאן שיפמענטס — 109 טויזנט און 346 טאן. די ס"ה פראדוקציע פון ביידע לענדער פאר לעצטן מאנאט איז געווען 338 טויזנט און 15 טאן און שיפמענטס 330 טויזנט און 396 טאן.

אין פארלויף פון אפריל מאנאט איז 23,172 טאן ציטונגס פאפיר פראדוצירט געווארן אין ניו-פאנדלענד און 1,890 — אין מעקסיקא. אזוי אז דער ס"ה פון דער פראדוקציע אין צפון אמעריקע האט לעצטן מאנאט דערגרייכט צו 363 טויזנט און 77 טאן, לויט א באריכט פון דער "ניוספרינט סערוויס ביורא."

די קאנאדער ציטונג פאפיר מילן האבן פאר די ערשטע פיר מאנאטן פון היינטיקן יאר, פראדוצירט אויף 7,950 טאן פאפיר, וויניקער ווי אין די ערשטע פיר מאנאטן פון 1929, וואס איז א פארקלענערונג אויף איין פראצענט.

די פראדוקציע פאר דעם זעלבן פעריאד אין די פאראייניקטע שטאטן איז כמעט געווען דאס זעלבע וואס אין דעם זעלבן פעריאד אין 1929.

די פראדוקציע אין ניו-פאונדלאנד איז געווען אויף 10 טויזנט, 555 טאן, אדער אויף 13 פראצענט מער אין די ערשטע פיר מאנאטן פון היינטיקן יאר, ווי אין דעם זעלבן פעריאד פון לעצטן יאר, און אין מעקסיקא איז די פראדוקציע פאר דעם פעריאד געווען מער 366 טאן אין פארגלייך מיט דעם זעלבן פעריאד פון לעצטן יאר.

אין פארלויף פון אפריל מאנאט האבן די קאנאדער מילן געארבעט אויף א 75 פראצענט רייט קאפאסיטי, די שטאטן — 77.7 און די מילן פון ניופאונדלאנד — 96.8 פראצענט.

ביים סוף פון אפריל מאנאט האבן זיך אין די קאנאדער מילן געפונען אין סטאק 45 טויזנט און 948 טאן ציטונגס פאפיר, און אין די מילן פון די פאראייניקטע שטאטען האט זיך צו יענער צייט געפונען 25 טויזנט און 546 טאן פאפיר.

די ציטונג פאפיר אינדוסטריע אין קאנאדע הויבט אן צו פארנעמען אן אנגעזעענעם פלאץ אין דער אלגעמיינער קאנאדער אינדוסטריע. חוץ דעם וואס די קאנאדער ציטונג פאפיר מילן שטעלן צו דעם דאזיקן מין אין לאנד גופא פארגרעסערט זיך שטענדיק דער עקספארט, וואס ברענגט אריין א סך געלט אין לאנד.

15¢ SIMON'S Crown in Tube

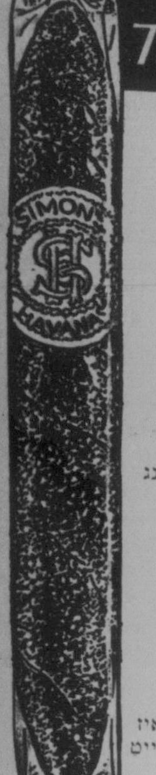

דער גרעסטער סיגאר
אויסבעסערונג
אין יארן

יעדע צייט איז סיימאנ'ס צייט

2 for 25¢ SIMON'S MERIT in Tube

יעדער סיגאר
אין זיין הומידאר

יעדע צייט איז סיימאנ'ס צייט

אימער פריש

SIMON'S ACE in Tube 10¢

וועט זיך ניט ברעכן
קיין זאך ניט פארבארגן

יעדע צייט איז סיימאנ'ס צייט

SIMON'S CIGARS

HOLLAND AMERICA LINE

שיפסקארטען

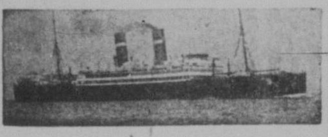

האלאנד-אמעריקא ליין

דירעקטער פאסאזשיר פארקער צווישן

ראטערדאם און האליפאקס

גלענצענדע באדינונג, גוטע באקוועמליכקייטן און א כשר'ע קיך. מיר וועלן אייך ארויסהעלפן אין באקימען די נויטיקע קאנאדער דערלויבנישן. אפיסעס און אגענטורען אין אלע גרויסע שטעט.

פאר אינפארמאציע ווענדעט זיך צום לאקאלן אגענט אדער צו

HOLLAND-AMERICA LINE
673 Main Street
WINNIPEG, MAN.

גאזאלין און אוילס

און אלץ וואס איר דארפט פאר אייער קאר
ביי אייער גוט באקאנטן
דוד גלושאן (גאלסקי)
Daves Service Station
וואשינג, גריזינג, בייטן אויל און טייער ריפיירינג
רעד סיל גאזאלין, 31 סענט
וזהייט ראז גאזאלין, 33 סענט
קומט און איבערציינגט זיך
Main and Flora   Ph. 57 901

ל. לודוויג
דזשענעראל קארפענטער, קאנטראקטאר און בילדער
אלע סארטן אלטערייזשאנס
סטאר פראנטס און פיקסטשורס
480 באיד עווע. טעל. 51 431

CANADIAN NATIONAL EXPRESS

ווייסט איר?

אז ווען איר שיקט געלט

דורך דער

קענעדיען נעשאנאל עקספרעס

צו אייערע קרובים אין סאוועט רוסלאנד, אוקראינע, פוילן אדער רומעניע, ברייננט מען אייך צוריק אן אונטערשריפט פון דער פערזאן צו וועמען דאס געלט איז אדרעסירט געווארן. איר זאלט זיך איבערצייגן אז די ריכטיקע פערזאן האט באקומען דאס געלט. וואס קאן נאך זיין זיכערער?

פאר אייער געלט איז די קאנאדער רעגירונג פאראנטווארטלאך, ווייל אלע קבלה'ס (רעסיטס) וואס די קענעדיען נעשאנאל עקספרעס אדער זייערע אגענטן גיבן ארויס זיינען פון דער רעגירונג גאראנטירט.

אויב איר ווילט אייער געלט זאל זיין זיכער, שיקט עס דורך דער

Canadian National Express
355 McGill St., Montreal

אדער דער נאענטסטער צו אייך סטיישאן אגענט קאן דאס געלט שיקן.
ווען איר שיקט פעקלאך, פרעגט שטענדיק פאר קענעדיען נעשאנאל עקספרעס

STRONGER TOUGHER SAFER

Firestone
GUM-DIPPED TIRES

אט איז גוטע נייעס פאר אייך . . . פיירסטאן טייערס זיינען אפילו זיכערער, שארפטקער און שטארקער ווי ווען עס איז פריער ! גרעסערע נאן-סקיד לעבן . . . טיפערע, שנעלערע עקשאן טרעד . . . מיט קאנטאקט מיט דעם וועג . . . מער ראבער צווישן די פלאים. עס זיינען דא נייע דערגרייכונגען צו געבן אייך אפילו מער מיילן און מער זיכערקייט.

און בלויז אין פיירסטאן טייערס קריגט איר נוצלאכקייטן פון גאם-דיפינג . . . דער עקסטרא פראצעס ביי וועלכן יעדער קארד איז אנגעזעטיקט מיט ראבער צו אפשאפן אינערלאכע רייבונג . . . דער גרעסטער שונא פון טייער לעבן.

ספעסיפיצירט פיירסטאן גאם-דיפד טייערס אויף אייער נייער קאר אדער מאכט אייער איצטיקע קאר פאר א בעסערער דורך אויסשטאטן זי מיט פיירסטאנס. זעט דעם פיירסטאן דילער היינט . . . ער באדינט אייך בעסער און ער שפארט אייך איין געלט.

מייסטע מיילן פאר'ן דאלאר

פארקינג ספיים, ריפעירס, געז, אויל, וואשינג און גריזינג
זייער באקוועם פארנדיק און קומענדיק פון ראיאל אלעקס. האטעל פארטים.
פונקט ביים קארנער, אנטקעגן ראש פינה שול
HENRY AVE. SERVICE STATION
HENRY AND AUSTIN STS.

אוטאמאביל אייגנטימער
ביים קלענסטן טראבל נעמט אייער קאר צו
פרעד'ס גאראדזש
259 באיד עוועניו
קארנער באיד און מיין
אוטא ריפעיר ספעציאליסטן. מעסיקע פרייזן. עקספערטן מעכאניקער
גריזינג, אוילינג, וואשינג, פאלישינג א. א. וו.
טעלעפאן 53 032

א געניגנדיקער זאפאס
הייסע וואסער
פאר בלויז
$1.00
איינצאלן

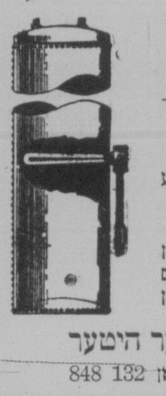

באלאנס לייכטע טערמינען
שטעלט אריין אין אייער היים אן עלעקטרישן
וואסער היטער
טעלעפאן 848 132
Winnipeg Hydro
55-59 PRINCESS ST.

ללאיד וועכנטלאכע פאסאזשירן באדינונג
צווישן
קאנאדע
און
אייראפע
ברעמען
בעראט זיך מיט אונז וועגן אייער רייזע צו דער אלטער היים.
לאזט אונז אייך אראנזשירן די טראנספארטאציע פון אייערע פריינט און קרובים פון אייראפע. מיר וועלן אייך ארויסהעלפן צו באקומען די נויטיקע דאקומענטן.
אויך רעגלמעסיקע וועכנטלאכע עקספרעס באדינונג פון ניו יארק אויף די שנעלסטע שיפן.
געלט איבערגעשיקט איבעראל און אויסגעצאלט אין אלע געלטן.
פאר אינפארמאציע ווענדעט זיך צום לאקאלן אגענט אדער צו דער
NORTH GERMAN LLOYD
654 MAIN STREET
WINNIPEG, MAN.
Regina - Edmonton
Vancouver
Montreal - Halifax
Calgary

העלפט אייערע פריינט אין דער אלטער היים
שיקט זיי געלט
מיר קאנען פאר אייך שיקן געלט צו אייערע קרובים און פריינט אין אלע לענדער, ווי
רוסלאנד, פוילן, רומעניע און פאלעסטינע
און אויסצאלן זיי אין
פאקטישע אמעריקאנער דאלארן
ביי מעיל, קייבל אדער ראדיא
זיכערקייט — באדינונג — צופרידנהייט
Alloway & Champion Limited
BANKERS AND STEAMSHIP AGENTS
געגרינדעט אין 1879
667 MAIN STREET   WINNIPEG

THE TRADERS TRUST COMPANY
אפיציעלע אסיינים, עקזעקיוטארס, אדמיניסטראטארס, פינאנציעלע אגענטן
4טער פלאר, יוניאן טראסט בילדינג   טעלעפאן 26 892

אויפמערקזאם !
מיר פיקסן אלערליי פוירניטשור.
מיר גאראנטירן פאר דער ריפעירינג
N. H. UPHOLSTERING SHOP
& all kinds of furniture repairing
219 Selkirk Ave. Natan Heller, prop
Phone 52 116

CHEVROLET

ס'איז דער וועלט'ס גרעסטער ווערט
אין א סיקס!

קלייבט אויס א שעווראלעי פאר גלאטקייט! בלויז זעקס סילינדער גיט זעקס-סילינדער-גלאטקייט. און שעווראלעי איז די נידעריקסט געפרייזטע פון זעקס-סילינדער קארס — לייכט דערגרייכבאר פאר אלעמען וועלכע קאנען קויפן וועלכן ס'איז אוטאמאביל.

קלייבט אויס שעווראלעי פאר עקאנאמיע! עס איז א זעקס—און די סאמע קרעפטיקע קאר אין איר פעלד—דאך נוצט עס ניט קיין עקסטרא גאזאלין, קיין עקסטרא אויל! עס קאסט ניט מער פאר טייערס אדער סערוויס! און איר פריהייט פון וויבראציע מיינט לייכטערער לעבן.

קלייבט אויס שעווראלעי פאר שיינקייט ! די שעווראלעי זעקס גיט אייך באדי ביי פישער — דער וועלטס סטאנדארד פון שיינקייט און קוואליטעט אין קאוטשקרעפט.

קלייבט אויס שעווראלעי פאר קאמפארט ! ווייל עס איז א זעקס, שעווראלעי איז מער באקוועמלאך. און עס באט אן עקסטרא לאנגע ספרינגס — ליבנספרייידיקע שאק אבסארבערס, פראנט און זייטיקע — רעגולירנדע דרייווערס סיט — טיפערע קושאנס — און ברייטערע סיטס. אינווייניק קאמפליט מיט די פיינסטע פאבריקס און צופאסונגען.

קלייבט אויס שעווראלעי פאר זיכערקייט — געזיכערט ביי וועטער-פרואוו פיר ווהיל ברייקס—זייטיקער מאונטעד גאזאלין טענק—ניט פארבלענדיקער ווינדשילד — באלבירינג סטירינג מעכאניזם — פוס-קאנטראלירנדיקע טילטינג-בים העדלעמפס. קלייבט אויס שעווראלעי פון יעדן שטאנדפונקט — נידעריקער פרייז, נידעריקע אפערירונגס קאסטן, הויכער ווידער-פארקויף ווערט, און גרעסערע זעלבסשטענדקייט. רופט אונז אפ פאר א שעווראלעי רייד, היינט. איבערצייגט זיך אליין אז עס איז קלוג אויסצוקלייבן די דאזיקע זעקס! פרעגט וועגן דעם דזשי. עם. איי. סי., דזשענעראל מאטארס אייגענעם פלאן פון באקוועמע צאלונגען.

בלויז זעקס סילינדער גיט זעקס-סילינדער גלאטקייט

די ספארט ראודסטער	$715	די קלוב סעדאן	$810
די קופע	740	די ספארט קופע	840
די קאוטש	750	די סעדאן	870
סופער ספארט ראודסטער	795	די ספארט סעדאן	940
(זעקס ווייער ווהילס סטאנדארד)		(זעקס ווייער ווהילס סטאנדארד)	

$635 ראודסטער אדער פאיעטאן

פרייזן אין פעקטארי, אשאווא. טעקסעס, באמפערס און ספעיר טייער עקסטרא
א קאמפליט ליין פון קאמערציעלע קארס און טראקס פון $495 און העכער

CHEVROLET MOTOR COMPANY, LIMITED
SUBSIDIARY OF GENERAL MOTORS OF CANADA, LTD.
Factories: Oshawa, Ont. - Walkerville, Ont. - Regina, Sask.

עס איז בעסער ווייל עס איז קאנאדער

מיינע פערציק יאר לעבן
— און —
:: צוואנציק יאר רבנות ::

פון הרב אשר זילבערשטיין

זעכצנטער קאפיטל

ניט אלעם האט זיך אבער געקאנט אנפירן פון זיך אליין, און אן אנפירנדי־קער באוועגונגס קראפט. עס זיינען פון צייט צו צייט פארגעקומען אין שטאט פראגן וואס האבן געפאדערט אומבאדינגט באטראכטן און באשליסן: אזוי האט מען פון צייט צו צייט געדארפט פארריכטן די באד, דעם פארקן פון "הייליקן ארט", באצאלן דעם "זעמסקי" דאקטאר א געוויסע סומע א יאר, אז ער זאל געהערן אויך צו דער שטאט, פארטיילן די "קאראבעטשנע" געלטן, וואס פלעגן אנקומען דער שטאט פון פארדינגען די טאקסע, שטערן אדער סאנקציאנירן די שוחטים וואס האבן פלוצים אנגעהויבן "סאמאפראוונע" נעמען אן איבעריקע קאפיקע אויף אן עוף פון זייערט־וועגן אליין.

דאן, אין מיין צייט, זיינען די בעל־מלאכה'ס שוין געווען אויסגעגלייכט אין זייערע רעכט מיט די באלעבאטים און ווען שטאט האט געהאט עפעס אן ענין צו פארהאנדלען, האט יעדער, הייסט עס, געהאט דערויף א דעה, איינשליסנדיק די בעלי־מלאכה'ס. און הגם זייער מישן זיך און דעה זאגן פלעגט נאך אלץ באטראכט ווערן פון א סך באלעבאטים ווי א שקאצעריי און ווערנד א באלעבאס פלעגט, דורך מישן זיך אין שטאט, אנהויבן באטראכט צו ווערן ווי אן שיינער איד, א שטאט באלעבאס! — פלעגט דער בעל־מלאכה, דורך מישן זיך, באטראכט ווערן ווי א שייגעץ און, א ערלאכער בעל־מלאכה האט געהייסן ביי א סך באלעבאטים דער בעל־מלאכה וואס מישט זיך אין ערגעץ ניט און "איר זאלט איבערקערן די שטאט איז ניט זיין עסק". — דאך האבן זיי גערן אויסגענוצט זייער רעכט און א שטאט זאך פלעגט שוין ניט געטאן ווערן אן זייער מישן זיך און אן זייער דעה.

דאן פלעגט צו יעדער געלעגנהייט, אויף באהאנדלען א שטאט פראגע גערופן ווערן אן "אסיפה" אין דער "אופרווע" אויף שבת־צו־נאכט. — ווער עס פלעגט רופן די אסיפה, איז פאר מיר ביז היינט א סוד. עס איז דאך ניט געווען קיין אפיציעל אנערקענטע פערזאן אדער קערפערשאפט וואס זאל די אסיפה פאררופן און איך גע־דיינק עפעס ניט. אז, ס'זאל עמיצער געווען שטעלן די פראגע: "ווער האט דאס גע־רופן?" "ווער איז דאס דער רופער?" — מען פלעגט נאר זעען פאר זיך דעם שטאט־שמש — א "דורכגעטריבענער" קהל'ס־מאן וואס הוץ וואס ער איז געווען שמש פון דער גרויסער שול, פלעגט ער טאן אלע קהל'שע און שטאטישע ארבעטן, ווי: קלאפן פארטאג צו סליחות, נאכגיין מיט דער פושקע און שרייען: "צדקה תציל ממות," מאכן א גאנץ חודש אלול די מלא'ס אויף "הייליקן ארט," אויסרופן אין די שולן אויף אלע בן־זכר'ס, אויסשרייען פרייטאג פארנאכט "אין שול אריין" און ערב פסח, — "פארברענט חמץ!", קאכן די פיש אויף אלע חתונות און סארווערן אויף אלע שמחות.

אט דער שטאט שמש האט אפיציעל געשפילט די ראל פון א קהל'שן משרת, וואס האט געדארפט טאן וואס מ'הייסט אים און גיין וואוהין מ'שיקט אים און ווען עס האט אים געלוינט פלעגט ער זיך טאקע אזוי אויסדריקן מיט א הכנעה'דיקן פנים: "איך בין דאך ניט מער ווי א שמש, וואס ווייס איך? וואוהין מען שיקט מיך אהין גיי איך". אבער אין דער אמת'ן איז ער געווען ווייט פון צו שפילן אזא געמיינע ראל. ער האט שוין גראד יא געוואוסט וואס ער טוט. אפיציעל האט עס געהייסן אז מען שיקט אים, אבער ער פלעגט גייען וואוהין ער האט געוואלט און געטאן וואס ער האט געוואלט. אויסנוצנדיק די געלעגנהייט וואס עס איז ניט געווען קיין אפיציעלע פארטרעטערשאפט, פלעגט ער גאר האבן א ברירה ניט פאלגן דעם, נאר אימיצן אנ־דערש. אזוי, אז די רופערס פלעגן ניבער זיין אפהייניגיק פון זיין רופן, ווי ער פון זייערע באפעלן, און ווען ער האט שוין גערופן אויף דער אסיפה, פלעגט ער רופן ווי אזוי ער האט געוואלט. רופן אויף אן אסיפה פלעגט ער געוויינלאך שבת אינדער־פרי ביים דאווענען. דאן פלעגט ער אויסגיין אלע בתי־מדרשים, ארויפגיין אויף דער בימה און רופן אויף דער אסיפה. איז'ווי עס האט זיך אים געלוינט — ווען ער האט ניט געוואלט קיין גרויסן עולם, פלעגט ער א קלאפ טאן אויף דער בימה אויף א ווייכן סידור מיט צוויי פינגער אז — "היינט אויף דער נאכט איז אן אסיפה אין דער אופראווע" און אז מ'פלעגט אים דערנאך פרעגן — "וואס פאר אן אסיפה?" פלעגט ער ענטפערן — "איך ווייס, עפעס א שטיקל אסיפה, א קאפדרולעניש" און אז עס האט זיך אים געלוינט פלעגט ער א קלאפ טאן מיט דער גאנצער האנט אויף א הארטן חומש: — "מ'איז מכריז ומודיע, בידיעת הגבאים ובידיעת הבעלי־בתים, אז היינט אויף דער נאכט איז א גרויסע אסיפה אין אופראווע. איר זאלט למען־השם אלע קומען ווייל די זאך איז אייך אלעמען נוגע ווי אין לעבן!" און ער האט שוין שטענדיק געזען, אז ווען ער דארף, זאל זיין אויף דער אסיפה. ער פלעגט זיי אויף דער נאכט גיין שלעפן פון די הייזער.

דאן פלעגט זיך צונויפקומען די אסיפה. אבער ס'איז ניט געווען קיין מאָ־מענט ווען די אסיפה האט זיך אפיציעל אנגעהויבן, אדער א מאמענט ווען די אסיפה האט זיך אפיציעל געענדיקט. — קיינער האט זי ניט דערקלערט פאר אפן און קיי־נער האט זי ניט דערקלערט פאר געשלאסן, אבער ניט־אפיציעל האט געהייסן געעפנט די אסיפה ווען ס'האבן זיך אנגעהויבן די קולות מיט די גוואלדן און — געשלאסן האט געהייסן ווען דער עולם איז מיד געווארן שרייענדיק. קיין אויב־אן מיט קיין "טשערמאן" מיט קיין האמער איז ניט געווען. קיין ביינקלאך אויף זיצן איז ניט געווען — זיי זיינען ניט נויטיק געווען, ווייל מ'האט ממילא ניט געקאנט איינזיצן אויף די ערטער. זייער זעלטן האט זיך געמאכט, אז איינער זאל ריידן און אלע זאלן הערן. מערסטנטיילס האבן אלע גערעדט, און אז אלע רעדן און איינער וויל מ'זאל אים הערן, מוז ער שרייען און אזוי ווי יעדער וויל דאך מסתמא מ'זאל אים הערן, האבן אלע געמוזט שרייען, פארשטייט זיך, אז דאן האט שוין קיין שרייען אויך ניט געהאלפן. פון צייט־צו־צייט פלעגט אימעצער ארויף אויף א באנק און א געשריי טאן, ניט מיט זיינע כחות: "וואס שרייט איר אלע? אויף די ציין זאלט איר שרייען!" אדער: "וואס האט איר זיך אלע צו האלאקעט? ס'זאל אייך פארליינגן!" אבער די אנצוהערענישן האבן אויך ניט געהאלפן, און די קולות האבן ניט אויפגע־הערט. און דאס שרייען אליין האט געמוזט ברייינגען צו קריגעריי, און אזוי פלעגט איר זעען אין אלע ווינקלען פארלאך און גרופעס וואס פלעגן זיך זידלען און שילטן שוין גאר פאר עפעס אנדערש, ניט פאר דעם באטרעפנדיקן ענין און מען פלעגט זיי אלעמאל דארפן צענעמען, זיי זאלן זיך ניט ארייין אין די בערד אריין. פון צייט צו צייט פלעגט צולויפן א שרייער, פון די אויסגעשריגענע שרייערס, וואס האבן ניט געקאנט ליידן קיין עולות און האבן געזעען אומעטום לויטער עולות מיט פאליש־קייט מיט גנבה, מיט פארטאכלעווען שטאט־געלטן, מיט פארקויפן די שטאט, — פלעגט אזא שרייער א הייזעריקער, אן אויסגעמוטשעטער פון אזא נאכט שרייען — צולויפן צום טיש, א קלאפ טאן מיט'ן קולאק און עפעס א זאג טאן מיט זיינע לעצ־טע כחות, און מען גלאך אז ער האט דוקא עפעס געזאגט עפעס וויכטיקעס, אבער אין דער זעלבער צייט איז נאך אימעצער צוגעלאפן און א קלאפ געטאן אין אנדערן עק טיש און האט אויך עפעס אויסגעשריען, געדריקט מיט'ן קאפ און געפאכעט מיט'ן קולאק אין דער לופט — קיינער האט זיי ניט געהערט און זייערע ווערטער זיינען פארלארן געגאנגען אין טומל. איך פלעג שטענדיק רחמנות האבן אויף די שרייערס, אויף זייער הארעווען אומזיסט און אומנישט, אבער נאך מער פלעג איך האבן מיט־לייד מיט די וואס האבן גערעדט שטיל — ריידן שטיל אין אזא טומל איז געווען ווי ווינקן מיט די אויגן אין דער פינסטערניש.

און אזוי האט מען אפגעשריען א גאנצע נאכט ביז ביסלאכווייז האט אנגע־הויבן ווערן שטילער און שטילער, אלעמאל אראפ אן אנדער שרייער, מיד געווארן און געבליבן זיצן געלאסן, אדער א מאך געטאן מיט דער האנט אויפ'ן פאלשקייט פון דער גאנצער וועלט און פון אלע אידן ובפרט פון די אידן פון זיין שטאט, וואס זיינען לויט זיין מיינונג ערגער פון אלע אידן פון דער גאנצער וועלט און, אין א געוויסער מאס, אויך נארישער פון אלע שטעט פון דער גאנצער וועלט. און הגם ער אליין איז דוקא א קלוגער און ביי אים איז דער גאנצער אמת, אבער וואס קומט ארויס? ער וועט זיי שוין ניט אויסלייטישן און וועט שוין אויף זיי זיין קאפ ניט ארויפזעצן. פלעגט ער א מאך טאן מיט דער האנט און אוועק שלאפן. און אזוי פלעגט שוין ווערן שטיל און ס'איז פונקט געווען די צייט אויף צעשרייען זיך און יעדער זאל הערן, אבער ווער האט שוין דאן כח געהאט צו שרייען?

(פארזעצונג פאלגט)

צו מאריס סעמועלס באַ־זוך אין וויניפעג

מאריס סעמועל

מאריס סעמועל, דער אויסגעצייכנטער פארפאסער און בריליאנטענער לעקטאר, וועלכער איז א פראמינענטער ציוניסט פאר א צאל יארן וועט דערעפענען דעם פאראייניקטן ארץ־ישראל קאמפיין אין וויניפעג ביי דעם יערלאכן באנקעט וואס וועט פארקומען אין ציון זאל, 165 סעלקירק עוועניו, איסט, מאנטאג, דעם 26טן מאי, 6.30 נ. מ.

מר. סעמועל איז גוט באקאנט צו די וויניפעגער אידן מיט זיין אראטארישער קראפט פון זיין פריערדיקן באזוך דא אין שטאט. א ספעציעלע קאמבינאציע פון טאלאנט און דערפארונגען האט אים געמאכט פאר איינעם פון די בריליאנטסטע לעקטארס אויף דער אמעריקאנער פלאטפאר־מע.

מר. סעמועל איז דערצויגן געווארן אין ענגלאנד, און ער האט גראדואירט פון דעם אוניווערסיטעט אין מאנטשעסטער. ער האט פארטגעזעצט צו שטודירן אין פאר־שיידענע פראנצויזישע און דייטשע אוני־ווערסיטעטן. נאך דער מלחמה וואו ער איז געווען א סאלדאט אין דער אמעריקאנער ארמיי אין פראנקרייך, איז ער געווען אין דעם אויספארשונגס קאמיטעט פון די פאר־אייניקטע שטאטן בנוגע די פאגראמען אין פוילן, און אויך א מיטגליד פון אנדערע קאמיסיעס אין פאריז, בערלין און אין ווין. ניט געקוקט אויף דעם, וואס ער איז נאך אין זיינע פליע דרייסיקער יארן, האט מאריס סעמועל פאר זיך געמאכט אן אנגע־זעענעם פלאץ אין דער אינטעלעקטועלער און ליטעראַרישער וועלט. א סעריע פון נאָ־וועלן, פילאזאפישע ארבעט און איבערזע־צונגען פון זעקס שפראכן, זיינען די לעבע־דיקע עדות פון זיין גייסטרייכן לעבן. אין צוגאב צו "יו דזשענטיילס," "איי דהי דזשו" און "וואס עס האט זיך געטראפן אין פאלעסטינע" וועגן די ראיאטן אין אויגוסט מאנאט, 1929, איז מר. סעמועל א גרויסער ביישטייערער צו אמעריקאנער און אייראפייאישע פעריאדישע אויסגאבן.

דאס געלט פון דעם פאראייניקטן ארץ־ישראל אפיל, צוליב וועלכן צוועק מאריס סעמועל קומט קיין וויניפעג ווערט אוועק־געגעבן צו דעם פאלעסטינער פאנד און צו דעם אידישן נאציאנאל־פאנד. דער פא־לעסטינער פאנדיישאן פאנד העלפט ארויס די פראספעקטיווע אימיגראנטן צו ארץ־ישראל מיט אלע נויטיקע זאכן. גיט הלוואות צו די קאלאניסטן פאר זייערע עלעמענטארע נויטווענדיקייט ווי פי־צוכט מאשינען, זריעה און שפייז, ביז זיי ווערן זעלבסטשטענדיק און קאנען זיך אליין דערנערן. דער דאזיקער פאנד העלפט אויך אין טעכנישער און אוניווערסיטעט דערצי־אונג און העלפט ארויס אין דער אנטוויק־לונג פון האנדל.

דער איד. נאצ. פאנד איז די הויפט קויף קראפט פון באדן און דורך דעם פאנד איז שוין געקויפט געווארן טויזנטער דונאם לאנד. די קאנאדער ציוניסטן האבן אויס־געלייזט דעם שרון דורך דעם דאזיקן פאנד.

געווינט ערשטן פריז אין מאני־טאבא מוזיק פייערונג קאנקורס

נחום סירקין

זון פון מר. און מרס. סירקין, 451 אל־פרעד עוועניו, האט געקראגן דעם ערשטן פריז אין "אינטערמידיעט קלאס" פאר פידל סאלא. דער "אדזשודיקייטאר" (ריכ־טער), האט וועגן אים געזאגט, אז ער איז זייער טאלאנטפול, באזיצט אן אויסגע־צייכנטן "קאנטאביל סטיל" און א ריינע טעכניק.

—(::)—

ביי די "יאנג דזשודיענס"

די יערלאכע, וואלן פארזאמלונג פון "יאנג דזשודעא איז אפגעהאלטן געווארן זונטאג, מאי דעם 11טן אין ציוניסטיש זאל. די פאלגנדע זיינען דערוויילט געווא־רען: פארזיצער, ה. גודמאן; וויצע־פארזי־צער — ס. בלומס, קארעספאנדענץ סעק־רעטאר — ס. פיינטוך; פראטאקאל סעק־רעטאר — לענאַיי; פינאנץ סעק. — ס. דארפמאן, קאמיטעטן: קולטור — ה. שול־מאן; פרעס — פ. קאפלאן; דראמאטיקס — ס. בן אהרן; פאר פראקטישער ארבעט — ס. גודמאן, פארוויילונגס — ס. אלט־מאן; ספארטס — דזש. פערלמוטער.

בריוו אין רעדאקציע

השוב'ער רעדאקטאר: —

לייענענדיק אייער עדיטאריאל אין "דאס אידישע ווארט", מאי דעם 13טן, אונטער דעם קעפל "די אידן און די קומענ־דיקע וואלן" האט מיך ווירקלאך פאראינ־טערעסירט זיך אריינצוטראכטן אין דער אנגעווייטיקטער פראגע. איידער איך הויב אדער אן שרייבן, וויל איך בעטן איר זאלט מיך אנדערש פארשטיין לויט ווי כ'וועל שרייבן. כ'בין ווייט פון צו זיין א אידישער בישאפ לאיה, אדער א פאליטיקער, כ'בין פשוט אן איינפאכער איד וועלכן ס'קומט אויס שטענדיק צו ארגומענטירן מיט זיינע אייגענע קינדער, ווען עס קומט א אידי־שער פראגע. זייענדיק אליין אן אימיג־ראנט נאך פון די גאר פריערדיקע יארן — 2 מאל געווען א גרינער, געוואנדערט פון איין קאנטינענט צום צווייטן — וואלט איך געוויס וועלן אפשאצן פרייע אימיג־ראציע פאר דער גרעסטער טובה צו דער מענשהייט. אבער נעמענדיק אין אנבא־טראכט דעם שטאנדפונקט פון מיינע קינ־דער און אנדערע קינדער, וועלכע זיינען געבארן און דערצויגן געווארן דא אין קא־נאדע, און זעענדיק, אז אפילו ביים בעסטן ווילן קאנען זיי ניט קריגן קיין באשעפטי־קונג ניט נאר גראדע דעם יאר — נאר אלע יארן, ווי היגע געבארענע קינדער זיינען אפגעריסן פון זייערע עלטערן, ווייל אין קאנאדע, זיינען זיי שוין ארויסגעשטויסן דורך די "פארינערס", וועלכע האבן שוין פארכאפט אלע ביזנעס און פעקטארי פלע־צער פאר א מינימאלן געהאלט. און דער־פאר טענה'ן טקע די היגע קינדער, אז זיי זיינען ניט נוצלאך דא, ווייל די קאונ־טרי איז פול מיט פרעמדע, אז קיין ענג־ליש ריידנדער האט ניט קיין געלעגנהייט אויסצונוצן זיינע פעאיקייטן אלס סיילס־מאן, אדער עפעס אנדערש, ווייל — איר וועט דאס אויך צוגעבן — פיל מאל זעען מיר דורך אדווערטייזמענטס, אז דא און דארט פארלאנגט מען א באי אדער א מאן אין א קאונטרי סטאר וועלכער זאל קאנען ריידן רוטעניש, דייטש, רומעניש, פויליש און דערצו זאל ער נאך קאנען לערנען מיט א פאר קינדער. נאטירלאך, דער געהאלט פאר דעם באי אדער מאן וואס וועט גיין אויף דער שטעלע איז א נישטיקער און טאקע נאר א "גרינער" קאן מיט דעם זיך דורכלעבן. פרעגט זיך: וואס פאר א געלעגנ הייטן קאנען דא דערווארטן אונזערע קינ־דער ווען די אימיגראציע וועט נאך פאר־גרעסערן זיך? וואס פאר א ארגומענטן זאלן מיר אנגעבן אונזערע קינדער צו באַ־ווייזן זיי, אז א גרויסע אימיגראציע איז ניט קיין בייזעס פאר זיי און פאר קאנא־דע? מילא, פריער פלעגן מיר קאנען זאגן "ווערט אויך גרינע, לויפט אין די שטאטן, דארט וועט איר זיין געצוואונגען ווי די גרינע צו ארבעטן פאר א קליינעם געהאלט ארויסשטויסנדיק יענע בירגער". איצט איז אבער דער תירוץ קיין תירוץ ניט. אמערי־קע איז פארשלאסן פאר זיי. בלייבט, אז די קינדער אונזערע זאלן זיך לערנען עפעס א מלאכה. דאס איז פיין, די אמעריקאנער קינדער קאנען עס. אבער וואו זיינען אונ־זערע אידן מיט אפיסעס פאר זיי. די ענג־לישע אפיסעס זיינען דאך ניט פאר די אי־דישע קינדער...

לכן, זאגט צי מיר האבן א רעכט צו קומען צו אונזערע קינדער און דיקטירן זיי פאר וועמען זיי זאלן שטימען אין די וואלן אין זייער לאנד וואס מיר האבן זיי געגעבן? צי קאנען מיר קומען צו זיי און זאגן, אז נאר דער פארלאמענט זאל הערשן וועלכער וועט האבן א פריינטלאכע באצי־אונג צו אימיגראציע?

אדרבא, שרייבט אן עדיטאריאל פאר זיי, אונזערע פארשוויפלטע קינדער, און ווייזט אן וואס פאר א באציאונג זיי זאלן האבן צו דער קאמפליצירטער פראגע.

מיט רעספעקט,

א אידישער בירגער

—(::)—

די גאלדענע קייט

(שלוס פון זייט 7)

פלאץ אלס פירער פון דעם חסידות און שטענדיק פייניקט אים דער געדאנק אז ער איז נישט פאסיק. איבערדייסן די גאל־דענע קייט, אבער, ווילי ער נישט, און דעריבער פארבלייבט ער רבי. משה, אבער די פאנטאזיע און פאעטישקייט פון זיין זיידע, שלמה. אין זייער זעלטענע פאלן, אונטער דעם איינ־פלוס פון די מאסן, צעשפילט זיך זיין פאנטאזיע און עס פאלן אים ממש פערל פונ'ם מויל. די מאמענטן, אבער, זיינען זייער קורצע, און באלד ווערט ער ווידער דער זעלבער משה וואס געווען.

זיין טאכטער לאה, וועלכע איז פריער אוועק צום "ליכט" פון דער השכלה, קומט איצט צוריק און בעט רחמנות, און משה, דער בארימהארציקער, דער גוטער, איז איר מוכל. ער טוט איר צוליב און בעט ביי גאט ער זאל איר אויך מוחל זיין. ער וויל פרואוון גאט אבער זיין זון יונתן שטעלט זיך אנטקעגן. און אזוי פאלט משה, דער דריטער רינג אין דער קייט פון חסידות.

און אזוי ווייטער און ווייטער. יעדער רינג איז געווארן שוואכער פון דעם פרי־ערדיקן ביז פון חסידות, פון דעם קלארן קוואל, איז געווארן א סיראגאט, א לאנג־זאמער, פוילער טייך אנגעזעטיקט מיט סערעמענט און די פירער פון דעם חסי־דות, זיי האבן אלע אומזיסט געזוכט אויס־צולייזן די וועלט. אזוי באשרייבט פרץ אין "די גאלדענע קייט", דאס חסידות וועלכע האט, ווי א ראקעט, באלויכטן די אידישע וועלט פאר א שטיק צייט און נאכ־דעם איז געפאלן צו דער ערד פון וועלכע עס איז אויפגעקומען.

—(::)—

וואלן פון פרויען ביקור חולים פאראיין

א דזשענעראל מיטינג איז אפגעהאלטן געווארן פון דעם ביקור חולים פרויען פאר־איין, און פון נ"ח פאראיין. פאלגנדע באַ־אמטע זיינען דערוויילט געווארן: מרס. גרינבערג, פרעז.; מרס. קריינדל, וויים־פרע.; מרס. דאנדע, 2טע וויים־פרעז.; מרס. סענאל, טרעזשורער, מרס. סוכאראוו מרס. לאקשין, סעק.; סיקוויזיטינג: מרס. האלגאי, מרס. זלאטניקאוו, מרס. אומאן, מרס. סיגאל און מרס. סוראק.

אין אידישן שאך־קלוב

דער טורניר פאר דער שאך־טשעמפי־אנשיפ פון וויניפעג דערנענטערט זיך צום שלוס. צוליב א צאל ניט פארענדיק־טע פארטיעס וועלן די גענויע רעזולטאטן באקאנט ווערן אין א פאר וואכן ארום.

די רעזולטאטן ביז איצט זיינען: מא־נעל, 4—0, קנשניר 4—0 קרימער 3—2, גרעגארי 2—2, גארפינקל 2—2, עלמאן 1—2, פיפען 1—4, פינינג — 1—5.

דער לאנג־פארצויגענער טורניר פאר'ן טשעמפיאנשיפ פון אידישן שאך־קלוב האט זיך געענדיקט מיט א זיג פאר עלמאן — מיט א סך הכל פון 7½ צו 1½, דעם צווייטן און דריטן פריז האבן געטיילט: ד. קירמער און וו. מאנעל, מיט א סך הכל פון 6½ צו 2½.

די פריזן געווינער פון דער "פ" דיוויזיע זיינען: א. רעדמאן און מ. דזשיי־קאב.

זייער א וויכטיקע אלגעמיינע פארזאמ־לונג פון אידישן שאך־קלוב וועט פארקו־מען דעם שבת אוונט. באריכטן וועלן אפ־געגעבן ווערן, און פריזן וועלן אויסגע־טיילט ווערן צו די געווינערס.

שאך־קלוב וויצן

פראגע: פאר וואס הערט מען שטענ־דיק א געזאנג אין די צימערן פונ'ם אי־דישן שאך־קלוב?

ענטפער: ווייל דער פרעזידענט פונ'ם אידישן שאך קלוב איז דער אנפירער פון געזאנגס פאראיין.

—(::)—

קאמישאנער וואהיילען פארלירט זיין אמט אין ניו־יארק

ניו־יארק, מאי 21. — פאליציי קאמי־שאנער וואהיילען, וועלכער האט זיך לעצ־טענס געמאכט נאטאריעז מיט זיין גע־יעג אויף קאמוניסטן, האט צום סוף פאר־לארן זיין אמט. אויפ'ן פאסטן פון פאלי־ציי קאמישאנער איז אנשטאט אים באַ־שטימט געווארן עדווארד פ. מאלרוני, אן אלטער פאליציי באאמטער, וועלכער דינט אין ניו־יארקער פאליציי זינט דעם יאר 1896.

—(::)—

ווינער פאליציי ווערט געבעטן צו אונטערזוכן שמוגלעריי פון געווער קיין פאלעסטינע

ווין, מאי 19 (איטא). — די ווינער פאַ־ליץ ייאיז געבעטן געווארן פון דער פאַ־לעסטינער רעגירונג צו מאכן אן אויספאר־שונג בנוגע דעם, וואס עס ווערט געשמו־געלט אמוניציע קיין פאלעסטינע. די פאַ־לעסטינער רעגירונג באהויפטעט אז די דאַ־זיקע געשמוגלטע אמוניציע איז פארפאקט אין עסטרייכישע קעסטלאך.

לויט באריכטן אין דער פרעסע, איז די אונטערזוכונג פון דער עסטרייכישער פאַ־ליציי ביז איצט פארבליבן אן דערפאלג. עס ווערט ניט אנגעגעבן צי די אידן אדער די אראבער ווערן פארדעכטיקט אין דורכ־פירן די שמוגלעריי פון געווער.

די י. ל. פרץ־שול

פון ב. זארעצקי

די י. ל. פרץ שול אין וויניפעג עקזיס־טירט שוין דאס זעכצנטע יאר. פאר דער נאר קורצער צייט (און 16 יאר איז א קורצע צייט אין דער געשיכטע פון א אי־דישער וועלטלאכער שול) איז די שול גוואלדיק אויסגעוואקסן הן אין כמות און הן אין איכות. עס איז דעריבער כדאי צו דעם יום־טוב פון דער פערטער גראדוא־רונג פון דער עלעמענטארער שול און פון דער צווייטער גראדואירונג פון דער מיטל־שול זאגן א פאר ווערטער וועגן אונזער שול.

אונזער וויניפעגער פרץ שול ווערט פאר־רעכנט פאר איינער פון די אנגעזעענסטע אין דעם אלגעמיינעם שול־וועזן אויף דעם אמעריקאנער קאנטינענט. אט די מיינונג איז ניט נאר מאנאפאליזירט פון די היגע שול־טוער און לערער, נאר זי איז שוין ארויסגעטראגן געווארן פון די גרעניצן פון אונזער שטאט, און ניט דוקא פון אייגענע מענשן — פיזיש און גייסטיק מיט דער שול פארוואנדטע, — נאר דוקא פון אנגעזעענסטע געסט וואס וויניפעג האט אין לעצטע 14—15 יאר גע־האט. אזוי דענקען שלום אש, דוד אייני־הארן, מנחם, דר. חיים זשיטלאווסקי, דר. קופמאן, זרבבל, בוקסבוים און אנדערע. (זייערע מיינונגען פון זיי אליין פארציי־כענט אין אונזער שול־בוך און איבערגע־דרוקט אויף אן אנדער ארט אין דער ספע־ציעלער פרץ־שול ביילאגע אין היינטיקן נומער "דאס אידישע ווארט"). און צו דער מיינונג זיינען אט די מענשן געקומען ניט פון דעם וואס זיי האבן געהערט פון אונזע־רע שול־טוער און לערער נאר פון דעם וואס זיי האבן אליין געזען און געהערט אין די קלאסן, ד. ה. פון דער קאנקרעטער ארבעט וואס די שול פירט אן. זייערע ווערטער דארפן דעריבער זיין איבערצייגנד פאר די עלטערן, וועלכע גיבן זייערע קינדער א אי־דיש־וועלטלאכע דערציאונג.

אונזער שול איז א אידיש־וועלטלאכע, און אלס אזעלכע שטרעבט זי צו געבן דעם קינד אן אלזייטיקן וויסן — א אידישן, אלגעמיינעם און סאציאלן. דאס קינד גע־פינט אין אונזער שול ניט נאר אן ארט וואו ס'ווערן אים געגעבן געוויסע אינפאר־מאציעס, נאר אויך אן ארט וואו ס'ווערן אין אים אריינגעפלאנצט און ארויסאנט־וויקלט געוויסע געוואוינהייטן — אט די געוואוינהייטן, וועלכע ווען אים אין דער נאענטער צוקונפט העלפן זיין געזעלשאפט־לאך נוצלאך. די שול זוכט דערוועקן ביים קינד א באוואוסטזיניקע באציאונג צום ארומיקן געזעלשאפטלאכן לעבן, א געזעל־שאפטלאכע התחייבות, א צובונד צו גע־זעלשאפטלאכע אידעאלן, זעלבסט אקטי־וויטעט. דורך די ידיעות און ארבעטן אין דער שול ארבעט זיך ביי אים אויס א נא־ציאנאל־פראגרעסיווע וועלט־אשוישאונג, א פראגרעסיוו־נאציאנאל־סאציאלער באַ־וואוסטזיין און מיט דעם שפעטער קאנען פארנעמען א וויכטיקע פאזיציע אין אונ־זער פיל־פארצווייגטער געזעלשאפטלאכ־קייט.

וואס זיינען די ידיעות וואס דאס קינד באקומט אין אונזער שול? אויף דעם גיט אונז אן אנדייט דאס פראגראם וואס דער לערער־ראט האט אויסגעארבעט אין יאר 1927־8 און וואס דער דערציאונגס־קאמי־טעט פון דער שול האט דאן אקצעפטירט. איך שטעל זיך אפ אויף דעם פראגראם, ווייל אזא פראגראם איז ביי אונז שוין פאראן אן אפגעדרוקטע און פאר יעדן פאר־אינטערעסירטן וועט עס דעריבער זיין לייכט אליין נאכצוקוקן, און ווייל ס'איז נאך מאסגעבנד אויך היינט־צו־טאג, הגם אין די לעצטע צוויי יאר זיינען געמאכט געווארן קליינע, אומבאדייטנדע אפנייגונ־גען, און דאס צוליב דוחק אין צייט.

א י ד י ש. די אונטעררעכט שפראך אין אונזער שול איז אידיש. דאס קינד קומט אן אין אונזער שול מיט א קליינעם שפראך־באגאזש אדער מיט אזא צעקריפל־טער און צעקאליטשעטער שפראך, וואס ס'איז שווער צו דערקאנען אז ס'איז א שפראך (ביי אונז אין וויניפעג איז דאס לעצטע צום גליק א זעלטענער פאל). די לערער באמיען זיך דעריבער צו פפלעבן און רייניקן זיין שפראך הן אין אויסריידן דאס איינצעלנע ווארט הן אין זאץ־בוי, צו באקאנען אים מיט דער בוינעווודיקייט און ריטמישקייט, מיט דער שיינקייט און פיל־פארביקייט פון דער שפראך. דאס ווערט געטאן שריפטלאך און מינדלאך דורך גראמאטישע איבונגען, דיקטאטן, קאמפאזיציעס, געשפרעכן און לידער. די ארבעט ווערט דורכגעפירט פון דעם קינ־דער־גארטן ביז דער ענדע פון דער עלע־מענטארער שול, וועלכע באשטייט פון א זעקס יאריקן קורס. אין דער צייט האט זיך דאס קינד שוין אויסגעלערנט ריכטיק לייענען און שרייבן אידיש. אויסלערנענ־דיק די שפראך, ווי ס'געהער צו זיין, באַ־קומט זי א געוויסע חשיבות אין זיינע אוי־גן. עס נעמט זיך אן פאר א נויטיקן און וויכטיקן אינסטרומענט מיט וועלכן מען קאן קומען צום אויסדרוק אין דעם געזעל־שאפטלאכן לעבן, און דורך איר ווערט עס צונויפגעבונדן מיט דעם אידישן לעבן ניט נאר לאקאל נאר אין דעם וועלט־מאס־שטאב. עס זעט אין איר דעם ווארט־אינ־סטרומענט פון דער לעבעדיקער אידישער מאסע פון גאר דער וועלט, און פאנגט אן פארשטיין פארוואס אט די מאסע פירט אן איבעראל אזא עקשנות'דיקן קאמף פאר איר דערהאלטונג. דורך איר ווערט עס א טייל, א שרייפעלע אין דעם גרויסן אידישן פאלקס־ארגאניזם.

ה ע ב ר י י א י ש. די העברייאישע שפראך ווערט ביי אונז געלערנט פון דעם דריטן לערניאר ביז די העכערע קורסן. פאר דער צייט לערנט זיך דאס קינד אויס לייענען און שרייבן העברייאיש. אין די גאר עלטערע קלאסן באקאנט עס זיך מיט דער נייער העברייאישער ליטעראטור, מיט די ביאגראפיעס פון אירע שאפער. עס באקומט אזוי ארום א צוטריט צו וויכ־טיקע קולטור־שאפונגען אין העברייאיש. זיין אידישער וויסן ווערט דעריבער א סך אויסגעברייטערט.

ג ע ש י כ ט ע. אט דער לימוד ווערט אנגעפאנגען אין די גאר יונגע קלאסן — צוערשט אין דער פארם פון לעגענדעס און מעשה'לאך, און שפעטער אין דער פארם פון געשיכטע. דאס קינד ווערט באקאנט ניט נאר מיט דער קעגנווארט פון דעם אידישן פאלק, נאר אויך מיט דעם עתיד. עס באנעמט דאס נארמאלע לעבן וואס די אידן האבן געפירט אמאל און דאס אומ־נארמאלע לעבן וואס עס פירט היינט. פארשטייט די סיבות פון היינטיקן אומ־נארמאלן לעבן, און עס ווערט "פאראינ־טריגירט" אין די שטרעבונגען פון דעם היינטיקן געזונטן אידן און מענשן, וועלכער זוכט דאס אידישע לעבן געזונט צו מאכן. דאס גאנצע לעבן פון אמאל ביז היינט ציט זיך פאר אים ווי א גאנצער פאדים, און ער דערפילט אויף זיך די אחריות דאס פאדים פארטצוזעצן. דורך דעם לימוד גע־שיכטע ווערט עס ווידער אן ארגאנישער טייל אין דעם אידישן לעבן.

א י ד י ש ע ל י ט ע ר א ט ו ר. נאך די ערשטע קלאסן, וואו דאס קינד האט זיך אויסגעלערנט לייענען אידיש, באקומט עס א צוטריט צו דער מאדערנער אידישער ליטעראטור. פריער דורך קליינע מעשה'־לאך, אדער אויסצוגן פון גרעסערע אידישע שאפונגען, וועלכע פילן אוים די פארשיי־דענע טעקס־ביכער אין אידיש, און שפע־טער דורך גאנצע ווערק באקומט עס א בילד פון דער אידישער ליטעראטור. עס ווערט באקאנט ניט נאר מיט דעם ספור־המעשה פון די ווערק פון פארשיידענע שרייבער, נאר אויך מיט זייער באזונדערן סטיל און טעמאטישקייט. עס קאן אויך די ביאגראפיעס פון די שרייבער אין די צייט אין וועלכער די שרייבער האבן געלעבט און געשאפן. דורך דער אידישער ליטעראַ־טור ווערט דערגענצט דעם קינדס פאר־שטענדעניש פאר דעם היינטיקן אידישן לעבן. די קינסטלערישע בילדער געגעבן פון די שרייבער אין זייערע ווערק לויפן פאר אים דורך ווי א קינא, און לאזן איבער א גאר טיפן איינדרוק אויף אים. דאס אידי־שע לעבן מיט אירע פריידן און ליידן ווערט א טייל פון אים. אויך די געשיכטע פון דער אידישער ליטעראטור און ליטעראטור־קענטעניש ברייטערן אויס זיינע ידיעות וועגן דעם לימוד.

ת נ " ך. שוין אריינקומענדיק אין קלאס "ו", אין גראדואיר־קלאס פון דער עלעמענטאר שול, הויבט דאס קינד אן צו לערנען תנ"ך. אט דער לימוד ווערט גע־לערנט ניט לויט דעם אמאליקן סקארבאַ־ווען וועג, נאר לויט דער היינטיקער מע־טאדע. דאס קינד ווערט דורך דעם באקאנט מיט א וויכטיקער ליטעראטור און קולטור שאפונג פון אמאל. עס באקומט א טיפע־רע פארשטענדעניש פאר דעם עבר. על־ווערט באקאנט מיט די סאציאלע אידעאלן און קאמפן פון די נביאים. אים ווערט קלאר, אז די קאמפן וואס היינטיקע נבי־אים פירן אן זיין א פארטזעצונג פון'ם עבר. ער זעט, אז נאך היינט צו טאג האבן מיר ניט דערגרייכט אט דעם שיינעם צו־זאמענלעבן פון מענשן צו וואס מענשן שטרעבן אזוי. עס ווערט מיטגעריסן אין דעם קעמפערישן שטראם וואס ציט זיך שוין אזוי לאנג, און אין אים ווערט איינגע־פלאנצט דאס קערנדל פון רעוואלט און אומצופרידנקייט, וועלכעס וועט זיך שפע־טער ערשט פאנאנדערוואקסן.

פ א ל י ט י ש ע ע ק א נ א מ י ע. אין דער מיטל־שול ווערט דאס קינד דורך דעם לימוד פאליטישע עקאנאמיע מערער באַ־קאנט מיט היינטיקער געזעלשאפט. עס ווערט אים אנגעוויזן ווי היינטיקע אר־דענונג איז אנשטאנען, ווי די געזעלשאפט איז צעטיילט געווארן אין באזונדערע גרו־פען און קלאסן, וואס פאר א ראלע יעדע גרופע שפילט אין דער פראדוקציע און וואס פאר א חלקים פון דער הכנסה יעדע גרופע באקומט. דער לימוד ווערט געלערנט אין דעם סאציאליסטישן גייסט. זיין גע־פיל פאר יושר און גערעכטיקייט ווערט אזוי ארום אלץ מערער פאנאנדערגעפלאַ־קערט.

א ר ב ע ט ע ר ־ ב א ו ו ע ג ו נ ג. אין דער מיטל־שול ווערט מיט דעם קינד אויך קלערנט די געשיכטע פון דער אידישער ארבעטער באוועגונג. דורך דעם לימוד ווערט אויסגעברייטערט זיין פארשטענדע־ניש פאר דעם איצטיקן געזעלשאפטלאכן לעבן. עס ווערט באקאנט מיט די פארשיי־דענע אידישע באוועגונגען — נאציאנאלע און סאציאלע. אים ווערט דערציילט די גע־שיכטע פון דעם ציוניזם, פועלי־ציוניזם (רעכטע און לינקע), בונדיזם, סאציאליזם און קאמוניזם, די אידעאלן וואס די פאר־שיידענע ריכטונגען טראגן מיט זיך, און עס פארשטייט פארוואס צוזאמענשטויסן צווישן די גרופירונגען קומען פאר. לער־נענדיק דעם לימוד ווערט אויך אנגערירט די אלגעמיינע ארבעטער באוועגונג. דאס קינד דערפילט, אז די אידישע ארבעטער באוועגונג איז בלויז א טייל פון דער אל־געמיינער ארבעטער־באוועגונג, און אז דער קאמף פאר א גערעכטער ארדענונג איז ניט נאר א אידישער נאר אן אלגעמיינער. איר ווערט אויך קלאר, אז דער קאמף פאר דער מענשלאכער באפרייאונג איז ניט נאר א פאליטישער נאר אויך אן עקאנאמישער. דאס קינד, באקאנענדיק זיך מיט די פאר־שיידענע פאליטישע ארבעטער־פארטייען, וועט זיך שוין אין דער צוקונפט פאסיוו אדער אקטיוו פארבינדן מיט איינער פון זיי, עס וועט שוין דאן האבן גענוג צוגריי־טונג צו פארנעמען א פאזיציע אין דעם געזעלשאפטלאכן לעבן.

אויסער אט די קאנקרעטע לימודים, וועלכע בילדן אויס דעם קינדס נאציאנאלן און סאציאלן באוואוסטזיין ווערט מיט אים געפירט אין די קלאסן און קלובן געשפרע־כען וועגן טאג־פראגן, אידישע און אלגע־מיינע. וועגן אידישע און ארבעטער יום־טובים, כאר, קלאסן־געזאנג, און טענץ אנטוויקלען זיין מוזיקאלישן און ריטמישן געשמאק.

קורץ, — די פארשיידענע למודים און געשפרעכן, קלוב טעטיקייטן, כאר גע־זאנג און טענץ העלפן צו דערציען אין דעם קינד א הארמאניש אנטוויקלטע פערזענ־לאכקייט. די צילן וואס א אידיש־וועלטלא־כע שול שטעלט זיך ווערן אין א גרויסער מאס דערגרייכט.

אט דאס שטעלט מיט זיך פאר די ווי־ניפעגער פרץ שול. צו דעם היינטיקן גרויסן שול יום טוב איז עס כדאי נאך אמאל ארויסצוברייינגען אין דער עפנטלאכקייט.

—(::)—

דזשענעראל מענעדזשער פון בענק אף מאנטרעאל

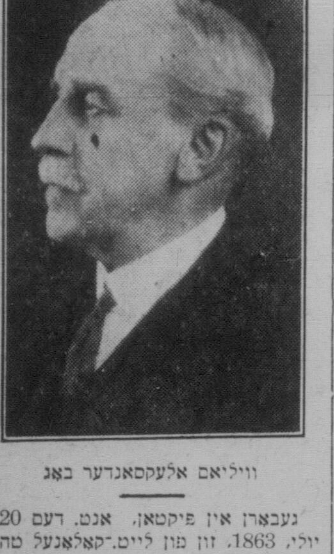

וויליאם אלעקסאנדער באג

געבארן אין פיקטאן, אנט. דעם 20טן יולי, 1863. זון פון לייט.־קאלאנעל טהא־מאס און ארעלייד (האבבס) באג.

אריינגעראטן אין דער בארינונג פון דער באנק אף מאנטרעאל אין זיין געבורטס־שטעטל אין מארט מאנאט, 1881. טראנ־ספערירט געווארן צו דעם בענקס ברענטש אין אטאווא, אין 1882, צום טאראנטאר ברענטש, אין 1886, שפעטער געווארן אסיסטענט אקאונטענט. געווארן אקאונ־טענט אין מענקטאן ברענטש אין 1895; אקאונטענט אין אטאווא בר. אין 1896, אסיסט. אקאונטענט אין מאנטרעאל בר. 1898; אין פינף יאר שפעטער באשטימט געווארן אלס אקאונטענט. אין 1906 טראנ־ספערירט געווארן אלס צווייטער אגענט. אין 1921, טראנספערירט געווארן קיין מאנטרעאל אלס אסיסטענט דזשענעראל מענעדזשער. אין אפריל 1930 באשטימט געווארן צום אמט פון דזשענעראל מענע־דזשער.

קלובן: מאונט ראיאל, סט. דזשיימס, ראיאל מאנטרעאל גאלף, פארעסט און סטרים (מאנטרעאל); מעטראפאליטאן, דאון־טאון (ניו־יארק); גארדען סיטי גאלף (גארדען סיטי, ניו־יארק).

רעזידענץ: ריטץ קארלטאן האטעל, מאנטרעאל, קוועבעק.

BIJOU THEATRE

קומענדיקע וואך

ריטשארד דיקס אין

די לאָוו דאָקטאָר

היינט און מארגן

סער הענרי לאודער אין
"האונטינג טאוער"

דזשין ענגלס אין
"די לעטער"

NEW
Palace Theatre

היינט און מארגן ווערט געוויזן
לואיס מאראן אין איינער פון זיינע
בעסטע ראלן, אין

"א סאנג אף קענטאקי"
דורכאויס ריידנדיק און זינגענדיק בילד
אויך
ריידנדע קאמעדיע, סעריאל, קארטון.

די ערשטע דריי טעג קומענדע וואך
אירין באָרדאני אין

"פאריז"

א דורכאויס ריידנדיק, זינגענדיק און
טאנצענדיק בילד

באמערקט די נייע פרייזן:
דערוואקסענע —
25c
יעדער סיט צו יעדער צייט —
קינדער, 10 און 15 סענט.

באראט זיך מיט

"אמאר"

דער באוואוסטער פאלמיסט, פסיכאלאגיסט
און עקספערט ראטגעבער

א י צ ט — א י צ ט

בריינגט אייערע טראבלס צו אים. ער וועט
אייך ראטן און העלפן. הערט אויף צו זארגן.
Ste. 2, 3rd Floor Steel Block
360 Portage Ave
אריינגאנג אויף קארלטאן סטריט
שטונדן: 11 אינדערפרי ביז 9 אוונט
פרייזן, $1.00, איינצאלונגען, $2.00 און $3.00

אין פערעס טעאטער

"א ליד פון קענטאקי", פאקס מואוויטאן א דורכאויס ריידנדיק און זינגענדיק ראמאנטישע קאמעדיע־דראמע, ווערט געשפילט היינט און מארגן אין פערעס טעאטער, מיט לואיס מאראן און דזשא וועגסטעף אין די הויפט ראלן, צוזאמען מיט אן ערשטקלאסיקן קעסט. "א ליד פון קענטאקי" איז געשפילט געווארן מיט דעם גרעסטן דערפאלג אין אלע גרויסע טעאטערס. איצט קאנט איר עס זעען און הערן אין פערעס טעאטער. עס ווערט אויך געשפילט א שיינע קאמעדיע און אנדערע אינטערעסאנטע פיטשערס.

קאפ דרייעניש, שוואך הארץ, שרעקלאכע קאפ ווייטיקן — אלעס אוועק ניי לעבן

"געמאטערט זיך פון שווינדלעניש, שוואכע הארץ, שרעקלאכע קאפ שמערצן. נאכדעם ווי איך האב גענומען "פרוט־א־טיווס" האב איך זיך מחיה געווען און געפילט ווי א נייער מענש".— מרס. פ. וואלקאורט, סט. גאבריעל, איסט. פ. קוו.

טויזנטער דערציילן וועגן דעם וואונדער פון "פרוט־א־טיווס". פארשטאפּונג, לעבער טראבל, צעמישטקייט, שוואכקייט, קאפ שמערצן ענדיקן זיך איבער א נאכט. שלעכטער מאגן, איבלקייט, אומפארדייאונג, הארץ־ברענונג, גאז פארשווינדן באלד. נירן און בלאדער קראנקהייטן, שטעכענישן אין פלייצע פארשווינדן אין 24 שטונדן. די נערוון און דאס הארץ באַרואיקן זיך. שטארקער שלאף מאמענטאל. רומאטיזם, נוראלדזשיא טראגן זיך אפּ שנעל. פּנים ווערט ריין.

צען פון נאטורס בעסטע רפואות פאראייניקט אין באקוועמען קליינעם טאבלעט. וואונדערבארע אנטדעקונג פון בארימטן קאנאדער דאקטאר. שנעלע רעזולטאטן איבעראשן.

קויפט "פרוט־א־טיווס" פון דראגיסט היינט. ווערט א נייער מענש איבער נאכט.
7

אין קווינס טעאטער

יעקב (קאהען) בערלין

היינט און מארגן אוונט, טרעט אויף יעקב (קאהען) בערלין אין דער ראל פון "טעדי אן פיס" אין דער שפאנענדער מעלאדראמע "גאסן פון פארברעכער".

צוזאמען מיט אים טרעט אויף דער גאנצער אנסאמבל אין פארשיידענע אינטערעסאנטע ראלן. זונטאג אוונט וועט ווידער געשפילט ווערן אן אמוזירנדיקער קאנצערט מיט דעם אנטייל פון דעם גאנצן אנסאמבל.

—(::)—

אט פאר וואס!

קלמן: — פאר וואס רופט מען א קארגן גביר מיט'ן נאמען חזיר?

זלמן: — ווייל פון אים, גלייך ווי פון דעם חזיר, קאן מען בלויז הנאה האבן נאך זיין טויט.

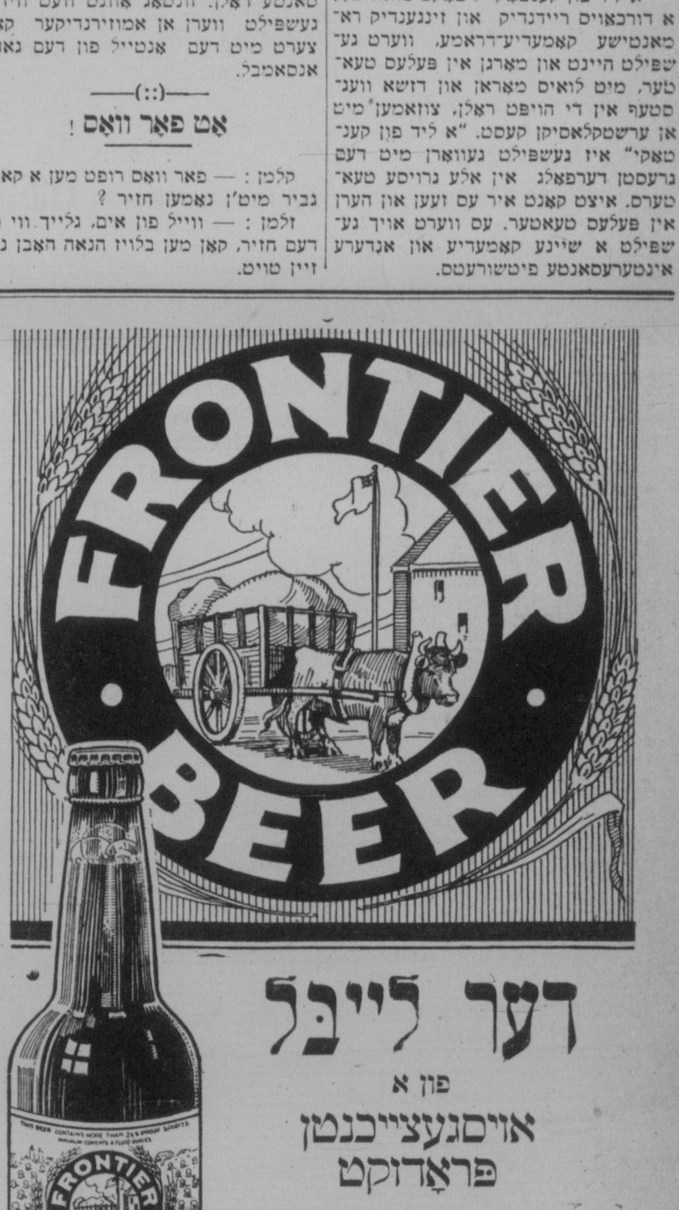

דער לייבל
פון א
אויסגעצייכנטן
פראָדוקט
FORT GARRY BREWERY LTD.
721 FURBY ST
WINNIPEG
PHONE 24 841
4

די פאמיליע אין דער היים

מר. סעם סיגאל, פון ספרינגסייד, סאסק. בעט אונז צו מעלדן, אז זיין פרוי מרס. בערטא סיגאל, וועלכע האט דורכגעמאכט אן אפּעראציע אין דזשענעראל האספּיטאל — בעסערט זיך, און אז זי וועט אין גיכן ארויס פון שפּיטאל. זי וועט דא זיין א שטיקל צייט ביי איר שוועסטער, מרס. מ. גארשטיין, 628 בראום עווענו.

* * *

מר. און מרס. ה. לוקאוו, אנאנסירן די פארלאבונג פון זייער עלטערע טאכטער, דייענא, צו אייזיק (דאק) פאמין, עלטסטער זון פון מר. און מרס. ל. פאמין, פון עלמוואוד. די חתונה וועט פארקומען דעם 29טן יוני.

* * *

א סורפּרייז פּארטיע איז דורכגעפירט געווארן דינסטאג, דעם 13טן מאי, פאר מרס. ב. בריקמאן, ביי איר ברודער אין הויז, 235 קאטידראל עווענו פון דער וויניפּעגער טשאפּטער הדסה. די פּרעזידענטן מרס. פריד האט אין א רעדע דערקלערט די וויכטיקע ארבעט פון דער הדסה און באדאנקט מרס. בריקמאן פאר איר ארבעט פאר דעם וויניפּעגער טשאפּטער און נאך אנדערע אינסטיטוציעס. 38 פרויען זיינען געווען פארזאמלט. מען האט פארבראכט ביז שפּעט אין אוונט. אלע פרויען האבן געלויבט מרס. בריקמאנ'ס איבערגעגעבנהייט צו דער ארבעט. מרס. בריקמאן האט באדאנקט אלע חברות פאר דעם גרויסן כבוד, וואס מען האט איר צוגעטיילט אין דעם אוונט. די פּרעזידענטן האט איר פּרעזענטירט מיט א סערטיפיקאט פון 5 ביימער אין ארץ־ישראל. אנוועזנד זיינען געווען: מרס. ב. בריקמאן, ב. שעפּס, ג. שעפּס, ד. פריד, ס. לעווין, א. לעווין, פּ. מאס, גאלדשטיין, פאמין, מעסיל, וויינשטאק, ברעגמאן, בעלקין, שולמאן, קעלער, שוסטעראף, דאברושין, גלעז, לאגינסקי, מיס עני בריקמאן, פרידמאן, בראונשטיין, קאטלארסקי, טשערניאק, א. טשערניאק, בלום, רייז, שערוויל, שניידער און קאהען.

* * *

א סורפּרייז פּארטיע איז געגעבן געווארן לכבוד מר. און מרס. דזש. ב. וואלק, צו זייער פינפטן חתונה יובילי. די פּארטי איז פארגעקומען אין דער היים פון מר. און מרס. ב. וואלק, 107 ליזגאר עוו. א פיינער מאלצייט איז סערווירט געווארען. פאלגנדע זיינען געווען אנוועזנד.

מר. און מרס. דזש. ב. וואלק, מר. און מרס. ב. וואלק, מר. און מרס. מ. וואלינסקי, מר. און מרס. מ. מארקאל, מר. און מרס. דזש. מאטלין, מר. און מרס. י. מערקעל, מר. און מרס. באומען, מר. און מרס. ס. גארדאן, מר. און מרס. ל. סטאלבעק, מר. און מרס. ס. שווייד, מר. און מרס. פארטיגאל, מר. און מרס. מ. וויינשטאק, בעסי וואלק, לילי וואלק, בעקי וואלינסקי, מיני פארטיגאל, מאלי און סאפי לעבוואל און נייטן און דייוויד וואלף. די סורפּרייזטע זיינען פּרעזענטירט געווארן מיט שיינע מתנות.

* * *

די ליידיס אקזילערי פון מאונט כרמל קליניק, האט געגעבן א שיינע סורפּרייז פּארטי פאר מרס. מ. אווערבאך, אין איר היים, 96 טשארלס סטריט, שבת, דעם 10טן מאי, מרס. ס. ב. לעווין האט אינ'ם נאמען פון דער אקזילערי פּרעזענטירט מרס. אווערבאך מיט א שיינער מתנה. דער עולם האט פארבראכט א פיינעם אוונט. פאלגנדע זיינען אנוועזנד געווען:

מרס. הערים, גוטמאן, שמעלניצקי, בלומבערג, גארדאן, קאפּעלאוו, קינבערג, מאסטינסקי, לעווין, הערים, רייס, לעקסיער, פעסאטשין, ווײַדמאן, ניומאן, ה. גוטמאן, בלום, פאלאווסקי, שטערן, שיין, קאהען, י. גוטמאן, י. לעווין, שניידער, מ. אווערבוק, דזש. הערמאן, גאלדשטיין, קייסי, קאווענסקי, זאניק, וו. לעווין און גלייזער.

—(:־:)—

דזשענעראל מענעדזשער פון בענק אף מאנטרעאל

דזשעקסאן דאדס, א. בי. אי.

געבארן אין לאנדאן, ענגלאנד, דעם 16טן פעב., 1881 דריטער זון פון דעם פארשטארבענעם דזשעקסאן דאדס, אינספעקטאר פון אינלאנד רעווענו, סאמערסעט הויז, לאנדאן, ענגלאנד, און מאריא דאדס.

דערצייגן געווארן: סיטי אף לאנדאן סקול. פאראייניקט זיך מיט בענק אף בריטיש נארט אמעריקא אין 1901; באדינט אין האליפאקס, מאנטרעאל, אטאווא, בראנדאן, דארלינגפארד און רעסטאן ברענטשעס, ביז 1909, ווען באשטימט געווארן אסיסטענט מענעדזשער, וואנקאווער ברענטש; אסיסטענט סעקרעטאר, לאנדאן, ענגלאנד, 1911, און סעקרעטאר, 1913. פון 1914 ביז 1919 געווען אין מלחמה. פון 1919 אסיסטענד מענעדזשער אין לאנדאן ענגלאנד ביז 1922, ווען ער איז באשטימט געווארן דיסטריקט סופּעראינטענדענט פון מאניטאבא ברענטשעס מיט העדקוואדערס אין וויניפּעג; אסיסטענט דזשענעראל מענעדזשער, וועסטערן ברענטשעס אין 1925; אסיסטענט דזשענעראל מענעדזשער, מאנטרעאל, 1928; דזשענעראל מענעדזשער, 1930.

אין דער וועלט־מלחמה האט ער געקראגן גרויסע פארדינסטן, וויקטארי מעדאל; דזשענעראל סערוויס מעדאל, א. א. וו.

פּרעזידענט, פּראווינשל קאונסיל, בויסקאוטס אסס"ן, מאניטאבא אין די יארן 1925־26־27־28. מיטגליד באי סקאוטס דאמיניאן קאונסיל — ארדער אף די סילווער וואלף; פּרעזידענט פון ראיאל סאסייטי אף סט. דזשארדזש, וויניפּעג בר. 1926־28; וויצע־פּרעזידענט, קענעדיען קלאב, וויניפּעג, 1926; ארווייראזי קאונסיל און דירעקטאר, נאועלם סקול פאר באיס, 1924־28.

לעצטער קאנצערט פון מינעאפאלים סימפאני היינט אוונט

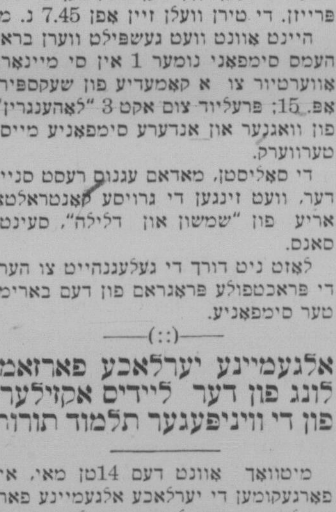

הענרי ווערברוגין, דיריגענט

היינט אוונט ווע דער בארימטער מינעאפאלים סימפאני ארקעסטער שפּילן דעם דריטן און לעצטן קאנצערט, אין אמפּיטעאטער. בילעטן קאן מען באקומען צו אלע פּרייזן. די טירן וועלן זיין אפן 7.45 נ. מ.

היינט אוונט וועט געשפּילט ווערן בראהמס סימפאני נומער 1 אין סי מיינאר; אווערטיור צו א קאמעדיע פון שעקספּיר, אפּ. 15; פּרעליוד צום אקט 3 "לאהענגרין" פון וואגנער און אנדערע סימפאניע מייסטערווערק.

די סאליסטן, מאדאם ענגום רעסט סניידער, וועט זינגען די גרויסע קאנטראלטא אריע פון "שמשון און דלילה", סעינט־סאנס.

לאזט ניט דורך די געלעגנהייט צו הערן די פּראכטפולע פּראגראם פון דעם בארימטער סימפאניע.

—(::)—

אלגעמיינע יערלאכע פארזאמלונג פון דער ליידיס אקזילערי פון די וויניפּעגער תלמוד תורות

מיטוואך אוונט דעם 14טן מאי, איז פארגעקומען די יערלאכע אלגעמיינע פארזאמלונג פון דער ליידיס אקזילערי פון די וויניפּעגער תלמוד תורות אין ת"ת האל.

מרס. א. זלאבינסקי, פּרעזידענטן, האט אפּגעגעבן א באריכט פון דעם פארגאנגענעם יאר וועגן די טעטיקייטן פון דער אקזילערי און זי האט באדאנקט אלע פרויען וואס האבן געטאן זייערע פליכטן צו די תלמוד תורות פאר דער צייט וואס זי איז געווען די פּרעזידענטן. זי האט דאן איבערגעגעבן דעם "טשער" צו מרס. מ. ווײַדמאן וועלכע האט דורכגעפירט די וואלן פאר דעם קומענדיקן יאר. פאלגנדע זיינען דערוויילט געווארן אלס אפּיסערס פון דער ליידיס אקז. פון ת"ת: מרס. א. זלאבינסקי, ערן־פּרעזידענטן; מרס. מ. לייאנס, פּרעזידענטן (ביי אקלעמיישאן) מרס. ר. פריד, וויצע־פּרעזידענטן; מרס. וו. ב. טשאדריקער, וויצע־פּרעזידענטן; מרס. ד. סלונטער, וויצע־פּרעזידענטן; מרס. א. הערים ארעצקי, טרעזשערער; מיס גלעדיס קאהען סעקרעטארן (ביי אקלעמיישאן).

אין קאמיטעט זיינען אריין פאלגנדע: מרס. שובוואל, בוכהאלטער, שילער, מארשאק, קאהען, גלעדסטאן, א. ווײַדמאן, שולמאן, טשאדריקער, קאסטעל, ליזאק, שטייטלמאן, נאזשיק, קינבערג, מ. ווײַדמאן, אײַדלמאן, קויפמאן, מאלקאוו, שפּיגעלמאן, שניידער, קאטלארסקי, סילבערט, זימערמאן, סלאווסקי, רייז, רוסאף, בריקמאן, מאס, פאמין, ווערינער, ספּיוואק, ראין און בראנשטיין.

ביי די מאנופעקטשורערס פון קאמיוניטי פּלייט די
ניו סקיילײַן
פּארטייטשן אין סילווער שיינקייט די ארכיטעקטור מאטיוון וואס סימבאליזירן אמבעסטן דעם גייסט פון היינט.
זייער מעסיק געפּרייזט...
טיילעפל $2.00, סעט פון 6
קאמפּליט סעטס אין מאדערנע אנטהאלטערס פון $16.50.
BIRKS

געפינט גוטע אויסזיכטן פאר קאנאדע

סי. ה. דזשאי

סי. ה. דזשאי, פון וואנקאווער, וועלכער ווערט פאררעכנט פאר איינעם פון די אנפירנדיקסטע טיי עקספּערטן אין קאנאדע איז היינט אין וויניפּעג אין די אינטערעסן פון נייבאב טייען. ער איז אויף זיין רעגלמעסיקער אונטערזוכונגס רייזע אין די וועסטערן שטעט און ער באריכטעט אן אויסגעצייכנטן אפּטימיסטישן אויסזיכט בנוגע דעם צושטאנד פון געשעפטן אין דער וועסט.

ער האט שוין באזוכט די פּריירי שטעט און ער באריכטעט, אז אלע דערווארטן גוטע געשעפטן אין 1930. דער מאניטאבא ברענטש פון נייבאב פּראדוקטן איז אין 143 סמיט סטריט, מיט מאריס סטיל אלס דער פּראווינציעלער פארטרעטער.

—(::)—

געווינט סקאלערשיפּ

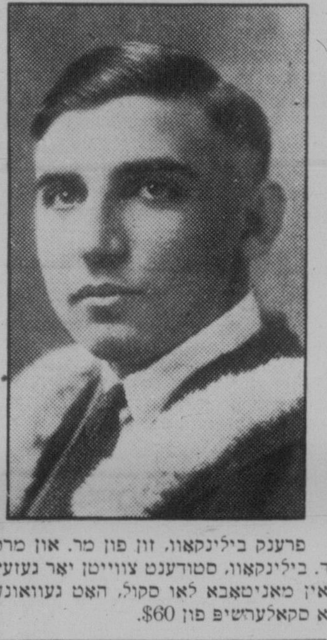

פרענק בילינקאוו, זון פון מר. און מרס. ד. בילינקאוו, סטודענט צווייטן יאר געזעץ, אין מאניטאבא לאו סקול, האט געוואונען א סקאלערשיפּ פון $60.

BOSTON HAT WORKS
איין טאג באדינונג
ליידיס און דזשענטס פעלט העטס און קעפּס גערייניקט, געבלאקט און רעמאדעלט.
מיר קומען נאך דעם און מיר דעליווערן עס צוריק.
566 מיין סט. טעל. 25 623

אין בידזשו טעאטער

היינט און מארגן ווערט געוויזן אין בידזשו טעאטער א צווייענדיקע פּראגראם: סער הענרי לאודער אין די "האונטינג טאוער" און דזשין ענגלס אין "די לעטער". דאס זיינען צוויי אינטערעסאנטע בילדער.

קומענדיקע וואך, אנפאנגענדיק מאנטאג, וועט געוויזן ווערן דאס שפּאנענד בילד "די לאוו דאקטאר", מיט ריטשארד דיקס אין דער הויפּט ראל, צוזאמען מיט אן ערשט קלאסיקן קעסט.

היינט 8.30 אוונט
אין
אמפיטעאטער

מינעאפאלים סימפאני
ארקעסטער
הענרי ווערברוגין, דיריגענט
ארקעסטער פון 70

טיקעטס צו פארקויפן אין אמפיטעאטער, 7.45 נ. מ.
$1.00, $1.50, $2.00, $2.50

איינער פון דער וועלטס גרעסטע ארקעסטערס

אנאנס

אנאנסירן א פארגעזעצטע לאונדרי באדינונג צו די
ביטשעס דורכ'ן זומער

אייער באנדל וועט צוגענומען ווערן און וועט דעליווערט ווערן פונקט אזוי ווי אין שטאט. לאזט אונז וויסן אייער ביטש אדרעס און מיר וועלן אייך געבן א פארגעזעצטע באדינונג.

שרייבט אדער טעלעפאנירט צום סערוויס דעפּארטמענט 22 818

Peerless Laundry LIMITED

פאר אמת שיינע
חתונה בילדער
אדער שיינע
פאמיליען בילדער
קומט צו דער נייער
SHAPIRA'S STUDIO
228 Selkirk Ave.
ארום מיין סטריט

זאמלט די

"פאוקער הענדס"
"POKER HANDS"
נעפאקט מיט "טורעט" דין געשניטענעם טאבאק
TURRET FINE CUT TOBACCO
זיי קאנען אויסגעביטן ווערן אויף ווערטפולע פּרעזענטן

"פּאָוקער הענדס"
"POKER HANDS"
ווערן אויך נעפאקט מיט די פאלגענדע פּאפּולערע ברענדס

DIXIE PLUG SMOKING TOBACCO
דיקסי פּלאג רויכער־טאבאק
STONEWALL JACKSON CIGARS
סטאנוועל דזשעקסאן סיגארס
(נעפאקט אין פּעקלאך פון 5)
OGDENS CUT PLUG TOBACCO
אגדענס קאט פּלאג טאבאק
BIG BEN CHEWING TOBACCO
ביג בען קײַ־טאבאק
WINCHESTER GIGARETTES
ווינטשעסטער סיגארעטס
MILLBANK CIGARETTES
מילבענק סיגארעטס
OLD CHUM TOBACCO
אלד טשאם טאבאק
REX CIGARETTES
רעקס סיגארעטס

שלייקעס
צוויי קאמפּליט סעטס 'פּאקער הענדס'

ליאלקע
אכט קאמפּליט סעטס "פּאקער הענדס"

פּראבקע ציער
צוויי קאמפּליט סעטס "פּאקער הענדס"

טשייניק
צען קאמפּליט סעטס פון "פּאקער הענדס"

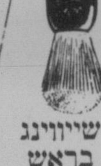
שייווינג בראש
4 קאמפּליט סעטס פון "פּאקער הענדס"

טארטש לייט
פינף קאמפּליט סעטס פון "פּאקער הענדס"

קארטן
איין קאמפּליט סעט פון "פּאקער הענדס"

וועק זייגער
פינף קאמפּליט סעטס פון "פּאקער הענדס"

אייערע פארם

וועלן אויסקוקן אמבעסטן פאר נעקסטן ווינטער ווען איר וועט זיי האבן

פארריכט רעמאדלד רעליינד --

סטארעדזש פריי פאר אלע פארם געשיקט צו אונז.

אין אונזערע נייע אפ־טו־דייט ארבעט רומס. אלע ארבעטן געמאכט פון הויך קוואליפיצירטע ארבעטער אונטער אונזער פערזענלאכן אויפזיכט.

צופרידנהייט גאראנטירט — נידעריקע פרייזן

MAYMAN BROS.

מאנופעקטשורינג פארירערס

1116 MAIN STREET — ארום רעדוואוד עוועניו — טעלעפאן 53 200

די סודות פון מאטא-האריי די וועלט-בארימטע דייטשע פרוי-שפיאן

די פרוי וועלכע האט זיך אויסגעגעבן אלס אינדישע טענצערין און דורכדעם פארנארט פיל קרבנות אין איר נעץ, איז אין אמת'ן געווען א דייטשע מיידל

די פרוי אלס שפיאן אין דער אינ־טערנאציאנאלער פאליטיק האט אלע מאל פארנומען א וויכטיקן פלאץ, און באזונדער איז געווען גרויס איר טייל אין דער שפיאנעריי וואס איז אנגעפירט געווארן אין דער צייט פון דער לעצטער וועלט־מלחמה.

אבער קיינער פון די פרויען שפיאנען איז ניט געווען אזוי בארימט אין יענער צייט, ווי די טענצערין מאטא האריי, וועלכע מען האט פארעכנט אלס א טענ־צערין פון אן אריענטאלישן טעמפל ער־געץ אין אינדיע. זי איז, אין יענער צייט, געווען דער גרעסטער שפיאן אין דייטש־לאנד, און זי האט ניט ווייניק קרבנות געפאנגען פון פראנקרייך.

צענדליק ארטיקלען האט מען אין יע־נער צייט געשריבן וועגן איר, אבער ביז לעצטנס האט קיינער ניט געוואוסט דעם אמת, אז מאטא האריי וועלכע האט אין יענער צייט אזוי פיל מענער די קעפ פארדרייט, איז קיינמאל אין אינדיע ניט געווען און אז איר פוס האט קיינמאל ניט אריבערגעטראטן די שוועל פון א אינדישן טעמפל. קיינער האט אין יע־נער צייט ניט געוואוסט, אז מאטא הא־רי איז געווען ניט מער און ניט וויי־קער ווי א פשוט'ע דייטשע דארפסמיי־דעל, וואס אונטער דעם סודות'דיקן שלייער פון דער מיסטעריעזער אינדיע, איז איר לייכטער געווען צו פיגורירן אלס פארפירערישע טענצערין, און, אויף אזא אופן, פאנגען וואס מער קרבנות אין איר נעץ.

פאר דער וועלט האט עס דאמאלסט געהייסן, אז מאטא האריי איז געבארן געווארן אין דרום אינדיע, ביי די ברעגן פונ'ם טייך מאלאבאר. זי איז געבארן געווארן, אזוי האט עס געהייסן, אלס קינד ביי דער הייליקער סעקטע "בראמא", און זי איז דערצויגן געווארן אלס טענצערין אין דעם הייליקן טעמפל פון קאנדאסוואני. אלס קינד פון דרייצן יאר האט זי געטאנצט איינגאנצן נאקעט פארן אלטאר אין דעם הייליקן טעמפל.

דאס האט, נאטירלאך, געררייצט די פאנטאזיע פון די מענער, וועלכע האבן זי געקאנט פון די נאכט הוליאנקעס אין איר רייכן פאלאץ, וואס די דאמאלסטדיי־קע דייטשע רעגירונג האט באזארגט פאר איר. קיינער האט אין יענער צייט ניט געוואוסט, אז מאטא האריי'ס אמת'ער נאמען איז מארגארעט גערטרוד זעלע, און אז זי איז געבארן געווארן אין אן אלטער דייטשער פראווינץ שטאט. איין זאך איז אבער געווען אמת: אז דערצויגן האט זי זיך טאקע אין א מאנאסטיר, וואו זי האט פארבראכט אירע קינדער יארן, ביז אין עלטער פון פערצן יאר.

אין עלטער פון אכצן יאר איז איר הארץ געפאנגען געווארן פון א שיינעם דייטשן אפיציר, קאפיטאן קעמפבל מעק־ליאד, וועלכער איז שוין דאמאלסט גע־ווען א מאן פון א יאר פערציק. מארגא־רעט האט שפעטער צוגעגעבן, אז זי האט פון אירע קינדערשע יארן געהאט א שוואכקייט צו אפיצערן.

מארגארעט האט דורכגעמאכט א שטור־מישע קאריערע. זי האט לאנג ניט געלעבט מיט איר מאן, דעם אפיצער, וועלכער, ווי זי אליין האט שפעטער צו־געגעבן, פלעגט איר אפט פאטשן. זי האט געפאדערט א גט, אבער זי האט קיין גט ניט געקראגן. זי איז אבער סיי־ווי אוועק פון אים. א צייט האט זי געזוכט באשעפטיקונג אלס מאדעל אין פאריז, און אין 1903 האט זי געמאכט איר דע־ביוט אלס טענצערין. פון דאמאלסט אן האט זי אויפגעהערט פיגורירן אלס מאר־גארעט גערטרוד זעלע, און איז געווארן מאטא האריי, די רויטע טענצערין פון מיס־טעריעזן אינדיע.

זי איז שנעל בארימט געווארן אין פא־ריז, און ניט נאר איז א גרויסער עולם געקומען צו אירע פארשטעלונגען, נאר גרעסער איז געווען דער פארלאנג פון די אנגעזעענסטע פערזאנען צו קאנען ארייג־קומען צו אירע פריוואטע אונטערהאל־טונגען, וואס ניט יעדער האט געהאט די זכיה.

איר דערפאלג אלס טענצערין אויף דער וואדעוויל בינע איז געווען אזוי גרויס, אז זי האט זיך זיכער ניט געדארפט ניי־טיקן צו ווערן א שפיאנקע, א באשעפטי־קונג, וואס איז געווען פארבונדן מיט א סך לעבנס געפאר. אבער ווי עס ווערט דערקלערט, איז זי אזוי ווי אן איר ווילן, ארייגעשלעפט געווארן אין דער דאזיקער געוואגטער פראפעסיע. דאס איז געווען דורך איר אינטימער באקאנטשאפט מיט וואן קרון, דער הויפט פון דער דייטשער שפיאנען סיסטעם אין בערלין, אין יענער צייט. דער זעלבער וואן קרון האט פאר צוגעגרייט א קעניגלאכן פא־לאץ, און האט איר געגעבן אלע מעגלא־כע געלעגנהייטן אויפצונעמען דארט די איינפלוסרייכסטע מענשן פון דער די פלאמאטיע, און מאטא האריי, מיט איר פרויען רייץ און מיט דעם "אינדישן מיס־טיציזם" וואס זי האט פארשפרייט ארום זיך, האט זיך ארויסגעוויזן נאך א גרע־סערער דערפאלג אלס שפיאן ווי אלס טענצערין.

אין יענער צייט האבן אבער זייער וויי־ניק מענשן געוואוסט דעם אמת, אז מא־טא האריי איז ניט קיין אינדישע טאכטער, און אז זי איז ניט מער ווי א פשוט'ע דייטשע דארפס־מיידל, וועלכע איז, דורך א צופאל, געווארן בארימט סיי אלס טענ־צערין און סיי אלס שפיאנקע.

——(::)——

80 ער און 70 זי . . .

פון ביאלאסטאק שרייבט מען:

אז 80 יאריקער איד, א שמש פון א היגן בית מדרש, איז געקומען אין ראבי־נאט מיט 70־יאריקער פלונית'טע און גע־בעטן געבן זיי א גט, ווייל זיי האבן חרטה

פארוואס זאלט איר ארומגיין אין אן אומריינעם סוט?

ווען די

פערט דאי ווארקס

(פארטנאי ברידער)

מאכן די בעסטע דריי קלינינג און פרעסינג צו די ביליקסטע פרייזן

אונזער ארבעט איז גאראנטירט אין אלע אונזערע בראנטשעס

PERTH DYE WORKS LIMITED

(פארטנאי ברידער)

"די הויז פון סערוויס"

PHONE 55 188 — 808 Main Street
PHONE 37 266 — 482-4 Portage Ave., cor. Good
PHONE 55 200 — 1062 Main St., cor. Alfred
PHONE 42 328 — 238 Lilac St., cor. Corydon

פאר רעדזשיינע, קאלגארי, עדמאנטאן, סאסקאטון און וואנקאווער

מיר ווילן אנגאזשירן א יונגמאן אדער א פרוי צו רעפרעזענטירן אונז אין אייער געגנט צו פארקויפן אדווערטייזינג, ווי אויך צו האבן דעם אויפזיכט איבער די סובסקריפשאנס: בלויז א טייל פון אייער צייט איז נויטיק פאר דעם. אויב איר זייט פאראינטערעסירט, שרייבט צו דאס אידישע ווארט, אדווערטייזינג דעפארטמענט, 165 סעלקירק עוועניו.

היינט אויף דער ראדיא

CKY
וויניפעג
7.30—מוזיקאלישע פראגראם.
8.00—סי. פי. אר. פראגראם. טאראנטא.
9.00—מאקדאנאלד טאבעקא פראגראם.

CNRW 780
וויניפעג
7.00—דינער מוזיק, פט. גערי האטעל.

CJRW 499.7
פלעמינג
5.40—מוזיק.
6.00—אנקל פיטער.

CJGX 650
יארקטאן
7.15—פריירי פארמערס ראדיא שעה.
8.30—סטודיא מוזיק.

WMAQ 670
5.00—שיקאגא. קאנצערט ארקעסטער.

WTAM 1070
6.00—קליוולאנד. קאנצערט ארקעסטער.

WMAQ 670
6.30—שיקאגא. קלאסיקס.

WGN 720
6.30—שיקאגא. קלאסיקס.

WLS 870
6.30—שיקאגא. סורפרייז שטונדע.

KDKA 980
7.30—פיטסבורג. כאר, ארקעסטער.

WTAM 1070
8.30—מוזיקאלישע פראגראם.

WGN 720
9.30—שיקאגא. ארקעסטער.

WLW 700
10.00—סינסינאטי. מוזיקאל. פראגראם.

WMAQ 670
10.00—שיקאגא. טאנץ מוזיק.

WCCO 810
10.30—מינעאפאלים. ספעצ. מוזיק.

WIBO 560
11.00—שיקאגא. סעלעבריטי פראגראם.

אויפ'ן שידוך. ווען מען האט אין ראבי־נאט דערקלערט, אז פאר יום טוב שרייבט מען ניט קיין גט'ן און געהייסן קומען נאך פסח, האט דער "באלעבעסל" אנגעהויבן בעטן רחמים, מען זאל ניט אפלייגן, ווייל עס איז א סכנת נפשות פאר זייביידן צו פארבלייבן ווייטער אונטער איין דאך. דער ראבינאט האט אויף זיי רחמנות געקראגן און דורכגעפירט דעם גט. די גרושה האט געקראגן כתובה 23 גיל־דען.

אידישע זעלבסטמארדן אין ווארשע

פון ווארשע מעלדעט מען:

אויף גראבאווסקע גאס האט אין איר איינענער וואוינונג זיך גע'סמ'ט מיט עסיק עסענץ די 64 יאריקע חוה פאלאניעצקא. די אלטע לעבט אין גרויס נויט, פון צו מאכן יום טוב האט זי ניט געהאט — האט זי באשלאסן צו מאכן א סוף צו איר לעבן.

אויף גזשיבאווסקא גאס איז דורכ'ן פענסטער ביי די שטינן ארויסגעשפרונגען אויפ'ן הויף דער 17־יאריקער פוילישער ארבעטער יצחק אייכנבערג, וואס וואוינט אויף דעם זעלבן הויף זיינע עלטערן. ער האט זיך צעבראכן א פוס און דעם רעכ־טן ארעם. מען האט אים אפגעפירט אין אידישן האספיטאל.

ער האט זיך געהאט צוקריגט מיט די עלטערן און אויך מיט'ן בעל הבית, ביי וועמען ער ארבעט — און דאס האט עס אים דערפירט צו דעם העכסטן גראד פון פארצווייפלונג.

מרס. מ. קאהען

אנאנסירט צו אלע אירע פריינט און באקאנטע, אז זי וועט זיין אין די ביטש דעם וואך־ענד, דעם 24טן מאי, און זי וועט זיין גרייט צו אטענדן צו רעזערוואציעס פאר דעם קומענדן סעזאן. אדרעס: 4 אש סטריט, וויניפעג ביטש, טעלעפאן 53 475

טרוקענע סלאבס

שווערע סלאבס, ½ קארד, געשניטענע	$4.50
פאפלאר סלאבס, ½ קארד, געשניטענע	$4.00
סלאבס און עדזשינגס ½ קארד געשניטענע	$3.50
גומער 1 טעמעריק, ½ קארד געשניטענע	$5.50

F. WAGNER
פינקטלאכע דעליווערי איבעראל
טעלעפאן 56 642

וואנצן און קאקראוטשעס

פארניכטעט. ארבעט גאראנטירט

CHARLES RIESS & CO.
376 Colony St. — Phone 33 529

מאכט אייער קאר אויסזעען ווי ניי

פול איינגעריכטעטע עקספערט דוקא פינישערס עסטאבלירט 1919

פינקטלאכע באדינונג אין סטים־באהייצטן בריק בילדינג.

Winnipeg Auto Painting Co.
Rear of 249-253 Ellen St., Ph. 24 527

קווינס טעאטער

פרייטאג און שבת אוונט מאי 23 און 24

יעקב (קאהען) בערלין אלס "טעדי אז פים", אין

גאסן פון פארברעכער

מיט 10 נומערן געזאנג

באלד קומט — "פאלעסטינע"

מיטוואך אוונט, מאי 28טן

יעקב (קאהען) בערלינ'ס יום־טוב

"וועלוועלע גנב"

דעם מאקאריווער רבינ'ס היים

איז 413 באיד עווע. דארט דאוונט ער במנין כל יום בבוקר, 8 אזייגער פונקט. ווי אויך אין אוונט. טעלעפאן 56 591

פארלאנגט

א סעקרעטאר

מיט עקזעקוטיווע פעאיקייטן. מוז קאנען אידיש און ענגליש. זיך ווענדן שריפטלאכן אין אפיס פון דער גרויסער תלמוד תורה קארנער טשארלס און פלארא ניט שפעטער ווי דינסטאג דעם 27טן מאי.

אויב איר האט וואס עס איז צו פאר־ריכטן, אדער עפעס איבערצומאכן אין אייער הויז אדער בילדינג, רופט מיך. 35 יאר עקספיריענס אין דער ארבעט.

צופרידנהייט גאראנטירט. מעסיקע פרייזן.

A. B. DESROCHERS
Phone 52 499 — 1226 Main St.

פעדערנע און וואלענע קאלדרעס

געמאכט צו ארדער, פארשיידענע סייזעס. איבערגעמאכט פון אייערע איינענע פעדערן. אויך וואלענע קאלדרעס.

THE PERFECTION QUILT MFG. CO.
682 Selkirk Ave. — Phone 52 546

וואלף דירנפעלד ע"ה

דער פארבאנד פון עסטרייך פוילישע אידן דריקט אויס זיין טיפסטן צער און שמערץ צו שמואל דירנפעלד און עטי ראל, אויף דעם פארלוסט פון זייער ליבן פאטער וואלף דירנפעלד. ראש ישיבה פון סטאניסלאוו. המקום ינחם אתכם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים.

סעם סטרעשין ע"ה

(עדמאנטאן)

מיר דריקן אויס אונזער טיפ־סטען מיטגעפיל צו מרס. דארא סטרעשין אויף דעם פארלוסט פון איר ליבן מאן. מיר ווינשן איר געטרייסט צו ווערן און מער פון קיין צער ניט וויסן.

מר. און מרס.
חיים סאטאנאף
עדמאנטאן, אלטא.

עדמאנטאן

מיר דריקן אויס אונזער טיפסטן מיטגעפיל צו אונזער פריינדין דארא סטרעשין, אויף דעם פריצייטיקן טויט פון איר מאן (אונזער חבר)

סעם סטרעשין

געפינט א טרייסט אין די אידעאלן צו וועלכע ער האט געשטרעבט

הערי און ראזע היללער
מענדל און קילע בערנשטיין

עדמאנטאן, אלטא.

:: צו פאררענטן ::
FOR RENT

צו פאררענטן א שיינע גרויסע רום מיט א טעלעפאן. פאסיק פאר א סינגל מאן אדער א קאפל, מיט אדער אן פורניטשור. זיך ווענדן אין 306 אלפרעד עוועניו.

צו סובלעטן א גרויסן 3 רום סוויט און באלקאני פאר רעדוצירטן רענט. באלטיק אפארטמענטס. טעלעפאנירט 54 281 אדער 51 511.

צו סובלעטן א דריי רום סוויט, אין סוויט 5 באלפוריא אפארטמענטס, סעקשאן בי. אויפ'ן ערשטן פלאר.

צו פאררענטן דריי שיינע רומס, הייסע וואסער און טעלעפאן. ווענדן אין 248 מאניטאבא עוועניו.

צו פאררענטן דריי רומס דאונסטערס. זיך ווענדן אין 272 רעדוואוד עוועניו.

צו פאררענטן א ניי דעקארירטע מאדערנע באנגאלא, 6 רומס. הארדוואוד פיניש. מען קאן גלייך אריינמופן. זיך ווענדן אין 283 אבערדין עוועניו.

צו פאררענטן א סוויט אויף קאר. אבער־דין און סאלטער, 7 רומס, 2 סקרינד ווע־ראנדעס און א גרויסער ליכטיקער האל. אין קיך איז פאראן גענוג פלאץ פאר 2 איווענס אויך פאר 2 סינקס. סטים היט, הייסע וואסער. ריזאנייבל פרייז. זיך ווענדן צו מארגאליס, טעלעפאן 57 636.

צו פאררענטן א שיינע ליכטיקע רום אין 189 בארוס עוועניו, איסט פון מיין סט. טעלעפאן 59 447. פאסיק פאר א מאן אדער פאר צוויי מיידלאך.

צו פאררענטן 2 רומס מיט א קיטשען. שטענדיקע הייסע וואסער. זיך ווענדן אין 379 פלארא עוועניו.

אין וויניפעג ביטש, בארד און רום — זייער גוטע מאלצייטן און אויפפאסונג. פארבריינגט אייער זומער וואקיישאן אין א באקוועמער אומגעבונג. ריזאנאיבל רייטס. זיך ווענדן צו מרס. ר. פרידמאן, 5. אוק סטריט, וויניפעג ביטש.

נעשעפט געלעגנהייטן
Business Opportunities

קאנפעקשאנערי און גראסערי, נארט ענד, רענט בלויז $25, סטאק און פיקס־טשורס $1,200. סיילס איבער $1,250 א מאנאט. עס וועט זיכער שנעל פארקויפט ווערן.

קאנפעקשאנערי, אויף א זייער גוטן ביזנעס קארנער. סטאק, בילדינג און פיקסטשורס $1,750. דער לאט איז צום רענטן. איר קאנט דא טאן א גרויסע ביז־נעס.

דזשענעראל, אין נארטערן סאסקאטשע־וואן. סטאק פון $7,500 אויף 85 סענט. רענט בלויז $25. סיילס ביז $40,000 א יאר. אן אויסערגעוויינלאך גוטער געשעפט וואס מוז גלייך פארקויפט ווערן.

אויב איר ווילט א געשעפט, זעט

ח. פערלמאן און נ. זעלטשען
MUTUAL AGENCIES
796 Main Street — Phone 51 000

א גלענצנדע געלעגנהייט פאר א גוטן בלעקסמיט מיט א פעאיקער פרוי. די פרוי קאן זיך אפגעבן מיט'ן רעסטאראן וואס איז גראד איצט צו פאררינגען. נאר א גוטער עקספיריענסד בלעקסמיט זאל זיך אפרופן. האפער געפינט זיך אין הארץ פון א גוטן פארמינג דיסטריקט, מיט א גוטער הויי־סקול. זיך ווענדן צו
M. HOFFER
Hoffer : Sask.

דריי קלינינג ביזנעס. $1,500 נויטיק פאר פארטנערשיפ פאר א בליענדער וואקסנדער ביזנעס, פאר אויסבריייטערונג אין א לעבעדיקער וועסטערן שטאט. בלויז איין אנדער קאנקורענט. גוטע געלעגנהייט פאר אימיצן.

MR. PAVLOTT
c/o W. P. RODGERS & CO.
608 McIntyre Block, Winnipeg
Phone 28 467; Eve. 55 045

אפארטמענט בלאק, 23 סוויטס, קאר־נער לאקיישאן, רענטאל $10,500. פרייז $43,000.

אפארטמענט בלאק, 8 סוויטס, פרייז $14,000.

דזשענעראל, סטאק $5,000 צו 50 סענט אויפן דאלאר.

פיקטשור טעאטער מיט ריידנדיקע בילדער, $200 רענט.

גראסערי און קאנפעקשאנערי, ביזי קארנער, לייזט $1,000 א מאנאט. פרייז $1,000.

מיר קאנען פאר אייך צופאסן יעדן סארט ביזנעס.

Scott Realty Co. Ltd.
11 C.P.R. Office Bldg. — Ph. 89 644

ארבעטער פארלאנגט
HELP WANTED

בלויז פאר דער שטאט וואנקאווער

אויב איר קאנט אויסגעבן א פאר שטונ־דען א טאג, און איר־זייט א גוטער סיילס־מאן, האבן מיר פאר אייך א גוטן אנבאט. שרייבט צו דאס אידישע ווארט באקס נומער 8347.

פארלאנגט א סיילסמאן וועלכער זאל אוועקגעבן אינגאנצן אדער א טייל פון זיין צייט צו פארקויפן א אויל באהייצונג איינריכטונג. די פאזישאן באט אן אוי־סערגעוויינלאכע מעגלאכקייטן. זיך ווענ־דן פאסט אפיס באקס 1845, וויניפעג

:: שטעלע פארלאנגט ::
SITUATION WANTED

שוחט, לערער, גוטער בעל תפלה, קאן ענגליש, גוטע רעפערענסעס, פארלאנגט א פאזישאן. מעסיקער געהאלט. זיך ווענדן צו דאס אידישע ווארט באקס 8781.

העברייאישער לערער זוכט א שטעלע אין קאנטרי. איז וויליק צו ארבעטן אין סטאר אויב נויטיק. זיך ווענדן צו דאס אידישע ווארט באקס 8765.

* לייענט "דאס אידישע ווארט", אייער
* איינענע צייטונג, נעדרוקט אין אונ־
* זער איינענער שפראך, פאר אונזערע
* [illegible]

:: פערזענלאכעס ::
PERSONAL

פליכעוואטע מענער — נייע האר —
אין 10 ביז 60 טעג גאראנטירט: שארבן קרעץ, רענגראף, שארבן עקזעמא, גע־היילט דורך פערזענלאכער באהאנדלונג.
FRANKS, 207 Montgomery Bldg.
215½ Portage Ave.
קארנער נאטר דיים.

SIMPSON & COMPANY
בייליפס
לייסענסד און באנדעד
ר. סימפסאן, מענעדזשער
404 McINTYRE BLOCK — PH. 88 008

נעלט !
פאר אייערע באלדיקע נויטן
$50 ביז $500
צוועלף מאנאטן צו באצאלן עס צוריק. ריזאנייבל רייטס. פינקטלאכע באדינונג. שטרייגג פארטרוילאך
אפן טעגלאך ביז 7.30 נאכמיטאג.
General Loan and Insurance Agency
718 Somerset Block, Winnipeg
Phone 24 789

R. B. ORMISTON
פלאריסט
צוויי סטארס צו אייער באדינונג
96 Osborne St., Phone 42 386
340 Portage Ave., Phone 24 791
בלומען טעלעגראפירט איבעראל

PEACOCK TAXI
נייע נידעריקע פרייזן
50 סענט, 75 סענט, שטאט רייזעס
$2—$1.75 א שטונדע
מיר נוצן נייע נעש סעדאנס אויסשליסלאך
טעלעפאן 23 100

מיס מאניע וואלף
גוט באקאנטע וויניפעגער דרעסמייקער און שניידערין האט זיך ערשט צוריקגע־קערט פון אייראפע.
615 Winnipeg Piano Bldg.
Phone 22 430; Res. 51 650

פאונדיישאנס פאר מצבות געמאכט און פארריכט פאר אייער צופרידנהייט.
JOHN SCHALER
Phone 5993921

מארים דעליקאטעסן
מיר פארקויפן אלע סארטן ווארשט, גע־רויכערטע און געפיקלטע פליישן און זוינערס — אויך אימפארטירטע. א פולע ליין פון אידישע דעליקאטעסן
223 דאפערין עוו., טעל. 57 617

PUHLMANN HERB TEA
פאר אסטמא, בראנכיט, הוסט, היי פיווער קומט, שרייבט אדער טעלעפאנירט
W. J. WHIDDEN & CO.
643 Somerset Bldg. — Phone 26 931

A. MUIR
אווטאריזירטער
דוקא פינישינג סטיישאן
פענדערס און באדי ריפעירס
376 FURBY ST.
PH. 33 255

וואלפייפערס
סעמי־טרימד און סאנוואָרטהי
פולע ליין פון פיינטס און בערשטלאך
WINNIPEG WALLPAPER & PAINT, LTD.
614 Portage Ave. — Phone 72 312

איינפאכע און פענסי דעקארייטינג פיינטינג און סיינס
אונזער ספעציאליטעט איז אייך צופרידנשטעלן.
R. RIGGS
Phone 25 217

טעלעפאנס: אפיס 53 157; רעז. 58 777
פארוואס צאלן מער?
עקאנאמיזירט ביי קויפן סעקאנד הענד לאמבער.
THE P. RUDYK & SON BUILDING & WRECKING CO.
"אלע סארטן נוצלאכע בוי מאטעריאלן"
יארדס: קאר. ארלינגטאן סט. און מאונטעין עווע. שנעלע דעליווערי
אפן אוונטן

געזוכט
לייבל מאנקערעוויטש, וואס איז מיט 25 יאר צוריק געווען אין מאנטרעאל און איז אוועק אין דער וועסט, ווערט געזוכט פון זיין ברודער. ווער עס ווייסט פון אים איז געבעטן צו מעלדן אויף פאלגנדן אדרעס:
Harris Korowitch
4106 Clarke St., Montreal

ספעשל פרייזן — פיד און מעל

מעל, פייוו ראוזעס, א זאק	$4.10
טשאפט אוטס, א זאק	$1.60
טשיקען פיד, א זאק	$1.85

פינקטליכע דעליווערים אויף אלע ארדערס
DOMINION BAG CO.
596 Manitoba Ave.
PHONE 53 022

צוזאמענשטויס ארבעט ספעציאליסטן
דראיאייטארס, פענדערס און באדיס פארריכט. אויך וועלדינג און ברייזינג.
RICHLEWS AUTO METAL
895 Main Street — Phone 53 233

אידישע מצבות
איך ספעציאליזיר זיך אין מאכן אלע סארטן אידישע מצבות און איך קאן גא־ראנטירן מיין ארבעט און באדינונג זייער מעסיקע פרייזן.
F. SCHOENTHALTER
155 McGregor Street

:: צו פארקויפן ::
FOR SALE

א מציאה פאר דעם וואס ווייסט

5 רום באנגאלא, אוק פינישינג, אוק פלארס, הייסע וואסער באהייצונג, שיינע עלעקטרישע פיקסטשורס. ניי אויסגעדע־קארירט. איסט אף מיין סט. א גרויסער סנעפ. פרייז $4,900.

א 6 רום הויז, פולי מאדערן, אוק פלארס, פרענטש טירן. ניי געפינישט. שיינע עלעקטרישע פיקסטשורס. גאראזש. איסט אף מיין סט. פרייז $4,000.

א גרויסע מציאה

א דאבל הויז פון 4 באזונדערע וואוי־נונגען, מיט א בריק סטאר אין קארנער. רענט $95.00 א מאנאט. פרייז $5,500. א גוטער אינוועסטמענט.

סוויטס צו פאררענטן אין פארשיידענע אפארטמענטס אין דער נארט ענד.

אינשורענס פאר אלערליי צוועקן. געלט צו לייען אויף 6½ פראצענט.

Sheps Agencies Ltd.
804 מיין סטריט
טעלעפאנס 55 761 און 53 807

סייל אויף ניי־מאשינען. $15 און העכער פאר גאראנטירטע זינגער מאשינען. טע־לעפאנירט, שרייבט אדער קומט אין 300 נאטר דיים עווע., קאר. פרינצעס. טעלע־פאן 86 171.

צו פארקויפן א 5 רום סטאקא באנגאלא אין 160 אלפרעד עוועניו, נייע מייפל פלארס, דעקארירט אינווייניק און אויס־ווייניק. פרייז פאר שנעלן פארקויף — $3,000. טעלעפאן 51 188.

לענסדאון עוועניו, 6 רומס, סוערס און וואסער. $1,800. לייכטע טערמינען.

1096 אלפרעד, 5 רומס, סעמי מאדערן $2,300. טעלעפאן 88 487.

אן אויסערגעוויינלאכער בארגען, א דזשע־ראַרד היינצמאן פיאנא, כמעט ניי, צו פארקויפן פאר האלב אומזיסט. זיך ווענדן אין 358 רעדוואוד עוועניו.

צו פארקויפן א שיינעם נייעם 6 רום קא־טעדזש, ליכטיקע רומס, נאענט אין שטאט פראנט און בעק פארטש, פול בייסמענט, לאט 38 ביי 155, פאר $4,500. ווענדן 576 ענדערסאן עוועניו, טעלעפאן 55 693.

נארט ענד. איינע פון די בעסטע 6 רומיקע באנגאלאוס אין שטאט. הייסע וואסער, אוק פלארס און פיניש. פריים.
FOUR PROVINCES CO.
Phone 24 474 — 233 Somerset Bldg.

וויניפעג ביטש

צו פארקויפן צוויי שיינע 3־רומיקע קא־טעדזשעס, געפורנישט. גוטער רעזידענט געגנט. יעדער לאט 60 ביי 125. ארומגע־פענסט. בלויז $..00, אויף לייכטע טער־מינען. אויך צוויי אקערס, איין אקער קול־טיווירט. פלאוער קאטעדזש. גלענצענדער גארטן און פאולטרי רענטש. $600 אויף לייכטע טערמינען.

WALCH LANDS LTD.
303 Huron & Erie Bldg. — Winnipeg
Phone 28 827

צו פארקויפן אדער פאררענטן מיין איינענעם קאטעדזש אין וויניפעג ביטש. א גרויסע ליווינג רום מיט אוק פלארס, פייער פלייס. 3 בעדרומס אינווייניק און 3 בעטן אויף דער ווערענדע. א גרויסע קיטשן מיט קעבינעטס, א סקרין קיטשן מיט א סינק. א גרויסער לאט. זייער שיין אויסגעפיקסט. גוטע נייע בעטן מיט גוטע נייע מאטראצן און כפרינגס, שיינע פאר־ניטשור. 11 אלדער סטריט. זיך ווענדן צו

Sheps Agencies Ltd.
804 מיין סטריט
טעלעפאנס 55 761 און 53 807

20 אקער אויף פארטעדזש עוועניו, 7 מייל צו פארטעדזש און מיין, אינגאנצן קולטי־ווירט. וועלן אוועקשטעלן געבייד עס. טערמס אראנזשירט.

לענסדאון עוועניו איסט, 6 רומס, נוי־טיקן זיך אין ריפעירס, סנעפ. $1,800.

GIBBS & McCREA
417 Somerset Blk. — Phone 29 439

הייזער האלב אומזיסט

אלפרעד עוועניו, איסט פון מיין סטר., 6 רומס, מאדערן, פרייז $3,750. א ריכ־טיקע מציאה.

$7,500 קויפט א $12,000 היים, אויף מאטעסאן עוועניו, 7 רומס, הייסע וואַ־סער באהייצונג, סליפינג באלקאנע, אוק פלארס, פייערפלייס, גאראדזש. א גרוי־סער בארגען.

MR. PAVLOTT
W. P. RODGERS & CO.
608 McIntyre Blk.
Phone 28 467 — Evenings 55 045

גארפילד סטריט, סאוט פון פארטעדזש, 8 רום סאליד בריק, הייסע וואסער באהיי־צונג, אוק פיניש אויבן און אונטן, גרוי־סער אפענער פייער פלייס, אן אויסערגע־וויינלאך פיינע הויז. ווערט $10,000 — האלב אומזיסט, פאר $7,500. לייכטע טערמינען.

D. DRYNAN
טעלעפאן 80 321; אוונטן און זונטאגס 35 543

פרייז רעדוצירט צו $3,500

צו פארקויפן — 367 סעלקירק עוועניו. פולי מאדערן 11 רום הויז, 50 פוס פראנ־טעדזש, מוז באלד פארקויפט ווערן צו שליסן אן עסטייט. זיך ווענדן

E. COOK
224 Higgins Avenue
Phone 27 783

פארלארן און געפונען

פארלארן א ווייסע גאלד פריים פון א לייד־דיס ריסט וואטש און א קייטעלע, שבת אוונט, אויף קאר, סעלקירק און אייקינס, אדער ניט ווייט פון יענעם פלאץ. ווער עס [illegible] 57 169.